60984 81800

דִי קְלַיאטְשֶׁע

אדער

צַעַר בַּעֲלֵי חַיִים

לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי׃
צוּ מַיין קְלַיאטְשֶׁע אִין פַּרְעֹה׳ס רַייטְוָואגֶען
פֶערְגְלַייךְ אִיךְ דִיךְ, כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל!
(שיר השירים א, ט.)

א מַעֲשֶׂה

וואס האט זיך פארוואלגערט צווישין דיא כתבים

פוּן

יִשְׂרָאלִיק דֶעם מְשׁוּגֶענֶעם.

גערדוקט בהשתדלות

מענדעלי מוכר ספרים.

בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי ירושלים

ווילנא
בדפוס האלמנה והאחים ראם
שנת תרל״ג לפ״ק

ДИ КЛАТШЕ

одеръ

ЦААРЪ БААЛИ ХАИМЪ

т. е.

К Л Я Ч А

или Состраданіе къ животнымъ.

изъ Записокъ, Срулика Сумашедшаго.

Соч. Ш. Я. Абрамовича

ВИЛЬНА,
Въ типографіи Вдовы и братьевъ Роммъ.
На Жмудскомъ переулкѣ въ собственныхъ домахъ
подъ №№ 327 и 328.

1873.

Дозволено Цензурою 15 Декабря 1872 г. Вильна.

RS 65 A 1416
3 ז"ע

BIBLIOTHEK DER ISR. KULTUSGEMEINDE WIEN II. Ferdinandstr.

הקדמת מענדעלי מוכר ספרים·

אמר מענדעלי מוכר ספרים. זאגט מענדעלי מוכר ספרים: געלויבט איז דער בורא, וואס נאכדעם וויא ער האט בשאפען דיא גאנץ גרויסע וועלט האט ער זיך מישב געוועזען מיט דער פמליא מלאכים אונ צוא לעצט געמאכט א קליין וועלטעלע, דאס מיינט מען דעם מענשען, וואס ער הייסט עולם־קטן, מחמת אין איהם זענין נכלל אלע מיני ברואים אונ בעשעפעניש· איהר געפינט אין איהם אי אלערלייא חיות רעות, אי פארשידענע מיני בהמות; איהר געפינט אין איהם אי א יאשטשעריקע, א פיאווקע, א שפאנישפליג, א פריים וכדומה אזעלכע שלעק, אזעלכע מיני שרצים; איהר געפינט אין איהם אפילו אויך אי א רוח, א שווארץ יאהר, א שטן א מקטרג, א לץ שונא ישראל וכדומה אזעלכע מזיקים, משלחתין; איהר זעהט אין איהם אויך וואונדערליכע סצענעס, וויא א קאטץ א שטייגער שפילט זיך מיט דער מויז; וויא א טהור האפט זיך אריין אין א שטייג מיט עופות, אונ דרעהט זייא נעבעך אפ דיא קעפ; וויא מלפעס קרימען יענעם נאך אלסדינג וואס ער טוהט; וויא א הונט סלוזשעט, דרעהט דאס וויידעל פאר איטליכען, וואס ווארפט איהם אונטער א שטיקעל ברויט; וויא א שפין פארנארט צוא זיך א פליג, פארפוטעט, פארשפארט זיא אונ נאגט זיא אויס; וויא קאמארען פליהען עמיצען נאך אונ זוזשען איהם אן פולע אויערען· וכדומה נאך אזעלכע משונה וואונדערליכע זאכען· איך בין עס אבער נישט אויסען· געלויבט איז זיין ליבער נאמען, וואס זעהט שווייגענדיג צוא אלסדינג, וואס אין דעם עולם קטן געהט פאר אונ שלאגט מיט איהם נישט קיין כפרות, וואס דערליינגערט זיין צאהרען, פארטראגט דיא עבירות אונ טוהט גרויס חסד מיט דעם זינדיגען מענשען· איך בין דא אויסען צודערצעהלען דיא גרויסע גענאד וואס הש״י האט אויך מיט מיר, אראמען בעל־עבירה געטאן נאכדעם אז ער האט מיך פריהער אביסיל געשטראפט:

רבותים הפערדיל שלי מת ! מיין פערדעל , רבותים , איז געפייגערט . מיין געטרייא פערדיל , וואס כל ימיו איז עס געוועזען אין דער עבודה , נישט געוואוסט מעהר וויא אונזערע ספרים , וואס איז געוועזען א מפורסם , אבקי אין אלע וועגען , א בעל זכרון וואו ערגיץ א קרעטשמע , וואס איז מיט מיר אוים געפאהרען כמעט בכל תפוצות ישראל אונ איז געוועזען אומעטום בעקאנט , זה הפערדיל הלך למיתה ל״ג בעומר אין גלופסק ! עס איז מיר א וועהטיג צוזאגען , נאר ארעם איז נישט קיין שאנדע , ער איז נעביך געפייגערט פאר הונגער · זיין עסען איז געוועהנטליך געוועזען אביסיל סיטשקע , אמאל עטליכע דארע שטיקלעך ברויט , וואס איך פלעג אוועק קויפען בייא ארמעלייט מיט טארבעס . אז אך אונ וועה דעם פערדיל , וואס ער פאלט אריין צוא אידישען מוכר ספרים ! שלעפען שלעפט זיך עס תמיד ארום אונ הארעוועט אפשר נאך מעהר פון יענע וואס פיהרען טהייערע סחורה אונ עסען אבער עסט עס נעביך מכות . א יודישער מוכר ספרים האט אליין מכות וואס צועסען אונ פייגערט מיט זיין ווייב אונ קינדער צעהן מאל אין טאג פאר הונגער ! איך בין עס אבער נישט אויסען · הש״י האט מיך נעביך געשטראפט , איך בין געבליבען אהן א פערדיל · קויפען איין אנדערם האב איך נישט געהאט פאר עפים , אונ דא בעדארף מען פאהרען אויף דיא ירידין . עס איז מיר געוועז זעהר שלעכט !

אונ וויא איך זיטץ מיר אזו פארזארגט קומט אריין איינער , מיינער א בעקאנטער , געהט גלייך צוא מיר צוא אונ רופט זיך אן :

— רב מענדעלי , איהר וועט קויפען א קליאטשע ?

— איך וואלט אוודאי געקויפט , ענטפער איך איהם מיט א קרעכץ , נאר וואו נעהמט מען דיא קאטץ ?

— עט , מאכט ער , נישקשה ! איהר וועט נישט בעדארפען איצט געבען א גראשען . עס קען אפשר נאך מעגליך זיין , מען זאל אייך נאך עפים אויסלייען . מען ווייסט נישקשה , אז איהר זענט איין עהרליכער מאן .

— אויב אזוי , זאג איך צוא איהם , קויף איך דיא קליאטשע בשמחה , טאקי באלד אהן שיהות · קומט זייט מוחל , לאם מיר געהן דיא סחורה אנקוקען .

— איהר פארשפארט צוגעהן , רופט ער זיך אן , איך האב דיא קליאטשע דא טאקי בייא מיר .

— וואס הייסט , איהר האט זיא דא ? פרעג איך איהם פארוואונדערט :

— דא טאקי אונטער דעם פלאשטש , ענטפערט ער מיט א שמייבעלע .

איהר

— אִיהְר לַאכְט פוּן מִיר רֶב קְרוֹב ! זָאג אִיךְ צוּא אִיהְם מִיט פַארְדְרָאס. גֶעפִינְט
אַייךְ אַיין אַנְדֶערֶען פוּן וָועמֶען צוּלַאכֶען. קַאטָאוָועס גֶעהְט מִיר אִיצְט
נִישְׁט אִין קָאפּ.

— חָלִילָה, אִיךְ טְרַייבּ גָאר נִישְׁט קַיין קַאטָאוָועס זָאגְט עֶר צוּא מִיר אוּנ
גֶעהְמְט בַּאלְד טַאקִי אַרוּיס פוּן אוּנְטֶער וֶדער פָּאלֶע אַ גְרוֹיסֶען פַּאק וּמִיט
פַּאפִּירִין׃ זֶעהְט אִיהְר רֶב מֶענְדֶלִי דָאס אִין גַאנְצֶען גֶעהֶר אֵיינֶעם, מַיינֶעם
אַ גוּטֶען פְרַיינְד. זַיין נָאמֶען וֶועט אִיהְר גֶעפִינֶען דָא אָנְגֶעשְׁרִיבֶּען אוֹיף דִיא
זַאכֶען, וֶועלְכֶע עֶר הָאט גֶעמַאכְט. אֵיינֶע פוּן דִיא דָאזִיגֶע זַאכֶען הֵייסְט,
פַארְשְׁטֶעהְט אִיהְר מִיךְ, מִיט דֶעם נָאמֶען „דִיא קְלַיאטְשֶׁע" ׃ דֶער מְחַבֵּר אַלֵיין
אִיז אִיצְט, לֹא עֲלֵיכֶם, עֶפִּים, וִויא רוּפְט מֶען עֶס... גָאר צוּטְרָאגֶען. אוּנְז
אַלֶע זַיינֶע גוּטֶע פְרַיינְד גְלוּסְט זִיךְ זֶעהְר, אַז זַיינֶע מַעֲשִׂיוֹת זָאלֶען כְּסֵדֶר
אָפְּגֶעדְרוּקְט אוּנ פַארְקוֹיפְט וֶוערֶען. אוּנ וֶועמֶען אַנְדֶערְשׁ הָאבֶּען מִיר גֶעקֶענְט
אוֹיסְקְלַייבֶּען דֶערְמִיט זִיךְ מִתְעַסֵק צוּזַיין וֶוען טַאקִי נִישְׁט אַייךְ רֶב מֶענְדֶעלִי,
וָואס אִיהְר הָאט אִין אוּנְזֶער וִוינְקֶעל אַזַא שֵׁם? מִיר פַארְלַאנְגֶען פוּן אַייךְ,
אִיהְר זָאלְט גוּט אִיבֶּערְקוּקֶען דִיא פַּאפִּירִין, מְסַדֵר זַיין אִיטְלִיכֶע מַעֲשֶׂה אַקוּרַאט
וִויא מֶען בֶּעדַארְף, דַארוֹיף פַארְלָאזֶען מִיר זִיךְ שׁוֹין אוֹיף אַייךְ, אוּנ גָאר צוּם
עֶרְשְׁטֶען זָאלְט אִיהְר אָפְּדְרוּקֶען דִיא קְלַיאטְשֶׁע. פוּן אוּסְלָאוִויֶעס וֶועלֶען מִיר
שְׁמוּעֶסִין שְׁפֶּעטֶער ׃ אִיהְר וֶועט נִישְׁקָשֶׁה זִיכֶער צוּפְרִידֶען זַיין. אוֹיבּ אִיהְר
גֶענֵייטִיגְט זִיךְ אִיצְט אִין גֶעלְד, וֶועלֶען מִיר אַייךְ לְעֵת־עַתָּה גֶעבֶּען אוֹיף דֶעם
חֶשְׁבּוֹן ׃ נוּא זֶענְט אִיהְר מְרוּצֶה?

— אַ שַׁאֲלָה אַבִּיסִיל אוֹיבּ אִיךְ בִּין מְרוּצֶה ?! הָאבּ אִיךְ גֶעעֶנְטְפֶערְט אִין פָּשׁוּט
גֶעטַאנְצְט פַאר גְרוֹיס שִׂמְחָה.

נָאכְדֶעם אַז אִיךְ בִּין פַארְטִיג גֶעוָוארֶען מִיט מַיינֶע עֲסָקִים הָאבּ אִיךְ מִיךְ
גֶענוּמֶען גֶעשְׁמַאק צוּא דֶער קְלַיאטְשֶׁע, זִיא מְסַדֵר גֶעוֶועזֶען וִויא עֶס גֶעהֶער
צוּזַיין. אַיינְגֶעטְהֵיילְט זִיא אִין קַאפִּיטְלֶען אוּנ אִיטְלֶעכְם קַאפִּיטֶעל אַ נָאמֶען
גֶעגֶעבֶּען וִויא עֶס הֵייסְט. דִיא נֶעמֶען פוּן אַלֶע קַאפִּיטְלֶען הָאבּ אִיךְ נָאךְ אוֹיךְ
אוֹיסְגֶעשְׁטֶעלְט אוֹיף אַ בֶּעזוּנְדֶער בְּלֶעטִיל, כְּדֵי זֵייא זָאלֶען אִיטְלִיכֶען שְׁטֶעהְן
פַאר דִיא אוֹיגֶען. קוּרְץ אִיךְ הָאבּ גֶעטָאן מַיין זַאךְ בִּשְׁלֵמוּת ׃ הַיינְט רַבּוֹתַים,
עֶטְלִיכֶע וֶוערְטֶער מִכּוֹחַ דֶער קְלַיאטְשֶׁע !

דִיא קְלַיאטְשֶׁע אִיז גֶעשְׁרִיבֶּען אוֹיף אַ הוֹיכֶען גַאנְג, אוֹיף דֶעם גַאנְג וִויא
דִיא אַלְטֶע הָאבֶּען גֶעשְׁרִיבֶּען, אִיטְלִיכֶער וֶועט זִיא פַארְשְׁטֶעהְן וֶועדְלִיג יין
מַדְרֵיגָה. פַאר פְּרָאסְטֶע מֶענְשֶׁען פוּן אַ קְלֵיינֶער מַדְרֵגָה וֶועט זִיא זַיין [illegible]

א וואונדער שעהנע מעשה , זייא וועט גלאט געפעהלען דער פראשטער פשט .
דיא דאזיגע אבער פון א גרעסערער מדרגה וועלען שוין אין איהר געפינען
א רמז אקעגען אונז זינדיגע מענשען . איך א שטייגער אין מיין מדרגה, האב
אין איהר געפונען כמעט אלע יודישע נשמות , אלע אונזערע נפשות אונ דעם
סוד וואס זייא טוהען דא אויף דעם עולם . איך בין בייא מיר גאנץ זיכער ,
אז בשעת לייענען וועלען א סך פון אייך , רבותים , איטליכער אין זיין מדרגה ,
זיך נישט קענען איינהאלטען , איינער וועט מיט התלהבות א געשרייא טאן :
אי , דאס איז מרמז אקעגען אונזער רב יאסין ! נאך איינער : אי , דאס מיינט
מען נתן ורב חייקעס ! זלמן יעקעלי רב מאטעלעס ! הערשקע רב אבעלעס !
א דריטער : אי , אי , איך האב געפונען דעם סוד פון אונזערע טאקסעס , פון
אונזערע בעלי־טובות אונ פון אונזערע הנהגות וכדומה . איך האב געפרעגט
א שאלה בייא דיא גלופסקער דינים אונ בייא אלע דארטיגע פיינע בריות פון
דער גוטער כנופיא , אזו וויא איך האב דעם עולם מבטיח געוועזען ארויסצוגעבען
א צווייטען טהייל פון „דער טאקסע" אונ האב דערבייא נישט געזאגט בלי־נדר ,
בכן איז דאך מיין הבטחה שוין גלייך טאקי וויא א נדר , היינט וויא איז דער
דין , רבותים , האב איך זייא געפרעגט , אז איך גיב איצט ארויס מיין קליאטשע
צי קען איך מיט איהר יוצא זיין מיין נדר ? זייא האבען געקלעהרט , געקלעהרט ,
זיך געביך געקראצט , געקראצט אונ האבען צום סוף אזו געזאגט : יא , רב
מענדעלי , אזוי וויא מיר האבען דא דערשמעקט א תמצית פון דער טאקסע ,
זענין מיר אייך מתיר נדר . הקליאטשע הזו , דיא קליאטשע חשובה לכם , איז
אייך גערעכענט כאלו קיימתם , גלייך וויא איהר וואלט ארויסגעגעבען דעם
חלק שני מהטאקסע בכל פרטיו נישקשה מען קען מיט איהר זעהר גוט יוצא
זיין לכל־הדעות !....

כמה מעלות טובות למקום , וויפיל דאנק בין איך דעם אויבערשטען
שולדיג . ווען איך וואלט דערטאפט דיא קליאטשע גלאט , גאר אהן געלט
פאראויס צוקויפען מיר א פערדיל איז דאך דיינו . ווען איך וואלט זיא דערטאפט
מיט געלט פאראויס אונ זיא וואלט אין זיך נישט געהאט א תמצית מהטאקסע
איז דאך דיינו . ווען זיא וואלט אין זיך געהאט א תמצית מהטאקסע אונ
דיא דינים וואלטען מיר נישט געוועזען מתיר נדר זיין איז דאך דיינו , ווען
דיא דינים וואלטען מיר געוועזען מתיר נדר זיין אונ דערבייא זיך נישט משונה
געקראצט איז דאך דיינו . ווען זייא וואלטען דערבייא זיך משונה געקראצט
אונ איך וואלט נישט געוואוסט פאר וואס איז דאך דיינו . ווען איך וואלט

גֶעוואוּסְט פַאר וָואס אוּנ וָואלְט נִישְׁט פַארְשְׁטֶעהְן אַז דִיא קְלַיאטְשֶׁע אִיז אַ פָּנִים מְסוּגָל וֶוען זָאל פוּן אִיהְר זִיךְ קְרַאצֶען אִיז דָאךְ דַיֵּנוּ .

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בֶּעדַארְף אִיךְ דֶעם אויבֶּערְשְׁטֶען דַאנְקֶען , וָואס אִיךְ הָאבּ דֶערְטַאפְּט דִיא קְלַיאטְשֶׁע אוּנ נָאךְ מִיט גֶעלְט פָּארְאוים צוּקויפֶען אַ פֶּערְדִיל אוּנ זִיא הַאלְט אִין זִיךְ אַ תַּמְצִית מֵהַטַאקְסֶע אוּנ דִיא דַיָּנִים הָאבֶּען מִיר מַתִּיר נֶדֶר גֶעוֶועזֶען אוּנ זַייא הָאבֶּען דֶערְבַּייא זִיךְ מְשׁוּנֶּה גֶעקְרַאצְט אוּנ אִיךְ וַויים פַאר וָואס אוּנ אִיךְ פַארְשְׁטֶעה , אַז דִיא קְלַיאטְשֶׁע אִיז אַ פָּנִים מְסוּגָל מֶען זָאל פוּן אִיהְר זִיךְ קְרַאצֶען לְכַפֵּר עַל כָּל־עֲוֹנוֹתֵינוּ .

אָט דָאס רַבּוֹתִים בִּין אִיךְ אויסֶען מִיט מַיין קוּרְצֶר הַקְדָמָה . וָואשׁ אויף דֶער לוּנְג דָאס אויף דֶער צוּנְג !

ר״ח אלול , אויף דער בויד מיט ספרים צווישען גלופסק אונ טעטעריווקע .

הקטן מענדעלי מ״ם .

דיא נעמען פון דיא קאפיטלען :

1. ישראליק וויל ווערען א מענש .
2. ישראליק און דיא קליאטשע .
3. וואס לאזט מיך דיא קליאטשע הערען .
4. ישראליק פארקריכט קיין בויבעריק !
5. ער האט זיא ווידער דערטאפט .
6. דיא קליאטשע א פירוש אויף איוב .
7. ישראליק בעקלעהרט דיא וועלט .
8. זיא איז קוים לעבעדיג פון זייערע הענט ארוים .
9. א צער בעלי־החיים !
10. ווער איז איהר שולדיג ?
11. לערען זיך טאנצען !
12. קיין טאנץ געהט נישט פאר קיין עסען .
13. אל תפתח פה לשטן !
14. א שעהן וועלטיל חלעבין !
15. ישראליק מיט דער קליאטשע צווישין דיא לצים .
16. טראסצא איח מאטערי !

1

יִשְׂרָאֵלִיק ווִיל ווֶערֶען אַ מֶענְשׁ .

ווִיא נֹחַ אִיז אַ מָאל עַל פִּי נֵס נִיצוֹל גֶעוואָרֶען פוּן דֶעם מַבּוּל ווַאסֶער אִין זַיין צַייט, אַזוֹי בִּין אִיךְ, יִשְׂרָאֵלִיק, אוֹיךְ נִיצוֹל גֶעווָארֶען אִין אוּנְזֶער צַייט פוּן דֶעם מַבּוּל שַׁדְכָנִים, ווָאס הָאבֶּען זִיךְ גֶעלָאזְט שְׁמַארְק גֶעהְן צוּ מַיין מַאמֶען אוּנ מִיר אָנְגֶעשְׁלָאגֶען שִׁידוּכִים. מַיין מַאמֶע, אַ פְּרָאסְטֶע נָאר אַ קְלוּגֶע יוּדֶענֶע, אִיז גֶעווֶעזֶען אַיין אַלְמָנָה נִיט קַיין רַייכֶע, אָבֶּער אָרְם חָלִילָה הָאט זִיא אוֹיךְ נִישְׁט גֶעקֶענְט הֵייסֶען, זִיא הָאט גֶעהַאט זֶעהְר שֶׁעהְן פַּרְנָסָה פוּן אִיהְר קְלֵייט מִיט צֶעלְנִיק, גֶעגַאנְגֶען אַהַאלְז פֶּערִיל אוּנ גֶעלֶעבְּט גַאנְץ פַיין. אִיךְ בִּין בַּייא אִיהְר גֶעווֶעזֶען אַ בֵּן יָחִיד, זִיא הָאט זִיךְ אִין מִיר גֶעשְׁמָאלְצֶען אוּנ מִיר נָאכְגֶעגֶעבֶּען אַלְסְדִינְג, ווָאס אִיךְ הָאבּ פַארְלַאנְגְט. דֶערִיבֶּער אַז אִיךְ הָאבּ מִיךְ אַיינְגֶעשְׁפַּארְט בְּשׁוּם אוֹפֶן נִישְׁט יוּנְג חֲתוּנָה צוּהָאבֶּען, הָאבּ אִיךְ עֶס בַּייא אִיהְר אוֹיסְגֶעפִיהְרְט. תְּחִילַת הָאט זִיא אֲפִילוּ זִיךְ גֶעפְּרִיוְוט מִיךְ אִיבֶּערְצוּרֵיידֶען מִיט אַזַא גַאנְג אַ שְׁטֵייגֶער:

— יִשְׂרָאֵלִיק, הָאט זִיא גֶעזָאגְט, ווִיפִיל הָאבּ אִיךְ גָאט גֶעבֶּעטֶען, אִיךְ זָאל דֶערְלֶעבֶּען דִיא צַייט, אַז מֶען זָאל דִיר שׁוֹין רֵיידֶען שִׁידוּכִים. דוּא בִּיסְט דָאךְ מַיין אַיין אוֹיג אִין קָאפּ, אִיךְ ווִיל דָאךְ נָאר דַיין טוֹבָה, דִיר זָאל גוּט זַיין אוֹיף דֶער ווֶעלְט, פָאלְגְ-זְשֶׁע מִיךְ חְלֶעבִּין יִשְׂרָאֵלִיק אוּנ הָאבּ חֲתוּנָה! שׁוֹין צַייט, צַייט, יִשְׂרָאֵלִיק, דַיינֶע חֲבֵרִים הָאבֶּען נָאךְ צוּ דֶער בַּר-מִצְוָה חֲתוּנָה גֶעהַאט, פָאלְג חְלֶעבִּין אַ מַאמֶען, טוּה ווָאס גָאט הָאט גֶעבָּאטֶען אוּנ לָאם מִיךְ פוּן דִיר נַחַת הָאבֶּען!

נָאר אַז זִיא הָאט גֶעזֶעהְן, אַז עֶס אִיז אַרוֹיסְגֶעווָארְפֶענֶע רֵייד, ווִיפִיל זִיא זָאל נִישְׁט רֵיידֶען הַאלְט אִיךְ מִיךְ טַאקִי בַּייא מַיינֶעם, אַלְץ נַיין אוּנ נֵיין, הָאט זִיא מִיר נָאכְגֶעגֶעבֶּען אוּנ שׁוֹין מֶעהְר דֶערְפוּן נִישְׁט גֶערֶעדְט אֲפִילוּ קַיין ווָארְט. אִיךְ הָאבּ אִיהְר אַרוֹיסְגֶעזָאגְט דֶעם גַאנְצֶען אֱמֶת, אַז אִיךְ בִּין גָאר גֶעזָאנֶען צוּלֶערְנֶען אַלְסְדִינְג, ווָאס מֶען לֶערֶענְט אִין דִיא קְלַאסֶען, אָפְּצוּגֶעבֶּען דֶערְנָאךְ עֶקְזַאמֶען אוּנ אַרַיינְגֶעהְן אִין אוּנִיווֶערְסִיטֶעט צוּלֶערְנֶען דָארְט חָכְמַת-

הַדָאקְטָארְיֶע,כְּדֵי אִיךְ זָאל דֶערְמִיט שְׁפֶּעטֶער נִיטְצְלִיךְ זַיין אִי זִיךְ אִי דֶער וֶועלְט.

— מַאמֶע ! הָאבּ אִיךְ צוּ אִיהְר זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען. עֶס אִיז הַיינְט שׁוֹין עֶפִּים אַיין אַנְדֶער וֶועלְט. שׁוֹין צַייט חָלֶעבִּין צוּזֶעהְן דִיא גְרוֹיסֶע גְלִיקֶען, וָואס יוּדֶען מַאכֶען הַיינְט מִיט זֵייעֶרֶע פְרִיהֶע חֲתוּנוֹת,דִיא גְרוֹיסֶע גְדוּלֶעס פוּן אוּנְזֶערֶע יוּנְגֶע בַּעֲלֵי־בָּתֶּיעסְלִיךְ ! אַ מָאל הָאבֶּען עֶלְטֶערֶען חֲתוּנָה גֶעמַאכְט זֵייעֶרֶע קִינְדֶער מִיט דֶעם בִּטָחוֹן: גָאט הָאט אוּנְז צוּגֶעשִׁיקְט צוּם לֶעבֶּען, מִסְתָּמָא וֶועט עֶר זֵייא אוֹיךְ עֶפִּים צוּשִׁיקֶען אוּנ זֵייא וֶועלֶען נִישְׁקָשֶׁה נִישְׁט שְׁטַארְבֶּען פַאר הוּנְגֶער. אִין יֶענֶער צַייט אִיז בִּטָחוֹן נָאךְ וִויא עֶס אִיז אָנְגֶעגַאנְגֶען, אָבֶּער הַיינְט וֶוערְדְט מֶען דֶערְמִיט פַארְשְׁוַוארְצְט, שְׁוֶוער, זֶעהְר שְׁוֶוער צוּלֶעבֶּען הַיינְטִיגֶע צַייט פוּן דִיא פִינְף פִינְגֶער אוּנ צוּמַאכֶען פוּן שְׁנֶעה גָאמֶעלְקֶעס. מֶען מוּז עֶפִּים קֶענֶען, עֶפִּים זִיךְ אוֹיסְלֶערְנֶען אוּנ טְרַאכְטִין פַאר שְׁפֶּעטֶער. דוּא בִּיסְט דָאךְ, מַאמֶע, אַ קְלוּגֶע, דוּא פַארְשְׁטֶעהְסְט דָאךְ אַלֵיין, אַז אִיצְט אִיז עֶפִּים גָאר אַנְדֶערְשׁ, עֶס אִיז קֵיין תַּכְלִית נִישְׁט אַזוֹי צוּ בְּלַייבֶּען, מֶען מוּז עֶפִּים זָארְגֶען, עֶפִּים טְרַאכְטֶען פַאר שְׁפֶּעטֶער !

אַזֶעלְכֶע וֶוערְטֶער פְלֶעג אִיךְ אַלְץ זָאגֶען דֶער מַאמֶען אוּנ אִיהְר בֶּעוַוייזֶען פְּרִימֶערֶען פוּן אַ סַךְ יוּנְגֶע לַייט אִין אוּנְזֶער שְׁטָאדְט, וָואס הָאבֶּען גְלִיקְלִיךְ חֲתוּנָה גֶעהַאט אוּנ אַרַיינְגֶעפַאלֶען אִין אַ שְׁמַאלְץ־גְרוּבּ. דִיא שְׁמַאלְץ אִיז דֶערְנָאךְ אוֹיסְגֶערוּנֶען אוּנ דִיא גְרוּבּ אִיז גֶעבְּלִיבֶּען. אַ טְהֵייל הָאבֶּען זִיךְ צוּשְׁלֶעפְּט, אַ טְהֵייל זֶענִין גֶעוָוארֶען מְלַמְּדִים, אוּנ אַ טְהֵייל, מִישְׁטֶעהְנֶעס גֶעזָאגְט, טוֹיגֶען אֲפִילוּ דֶערְצוּ אוֹיךְ נִישְׁט. אֵין־בְּרֵירָה, דִיא מַאמֶע הָאט מִיר שׁוֹין נָאכְגֶעגֶעבֶּען אִי דָאס אוֹיךְ, אַז אִיךְ זָאל לֶערְנֶען, נָאר פְרִיהֶער הָאבּ אִיךְ אִיהְר גֶעמוּזְט צוּזָאגֶען, אַז אִיךְ זָאל בְּלַייבֶּען אַיין עֶהְרְלִיכֶער יוּד.

אִיךְ הָאבּ גֶעהַאט זֶעהְר אַ גוּט קֶעפִּיל, קֵיין זַאךְ אִין דֶער גְמָרָא אִיז פַאר מִיר נִישְׁט גֶעוֶועזֶען צוּשְׁוֶוער, מֶען פְלֶעגְט שְׁמִיעֶסִין אִין דֶער שְׁטָאדְט, אַז פוּן מִיר וַואקְסְט אַ גְרוֹיסֶער רָב. אִיךְ הָאבּ מוֹחֵל גֶעוֶועזֶען אַנְדֶערֶע דָאס רַבָּנוּת, זִיךְ פַארְשְׁפַּארְט בַּייא מִיר אִין שְׁטִיבֶּעל אַ פָּאר יָאהְר לֶערֶךְ אוּנ זִיךְ גֶענוּמֶען גֶעשְׁמַאק אוֹיסְצוּלֶערְנֶען אַלֶע זַאכֶען, וָואס זֶענִין נֵייטִיג צוּם עֶקְזַאמֶען. מַאטֶעמַאטִיקֶע, דָאס הֵייסְט חֶשְׁבּוֹן, פְהִיזִיקֶע, גְרַאמַאטִיקֶע,אוּנ דִי שְׁפְּרַאכֶען זֶענִין בַּייא מִיר גֶעגַאנְגֶען גְרִינְג וִויא אַ פִּיטֶער. שְׁוֶוער אִיז מִיר נָאר אָנְגֶעקוּמֶען דִיא הִיסְטָארְיֶע, אוֹיךְ דָאס וָואס מֶען רוּפְט אִין זֵייעֶר לָשׁוֹן סְלָאוֶועסְנָאסְט. אוֹיסְוֶוענִיג הָאבּ אִיךְ בֶּעדַארְפְט אַלְץ אוֹיסְקְלֶעפֶּען פוּסְטֶע מַעֲשִׂיוֹת אוּנ מִלְחָמוֹת, וִויא אַזוֹי מֶענְשֶׁען הָאבֶּען פוּן זִינְט דִיא וֶועלְט שְׁטֶעהְט בִּיז אִיצְט זִיךְ גֶעהַרְגֶעט גֶעשְׁלָאגֶען, אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען אָנְגֶעטָאן צָרוֹת, אוּנ נָאךְ גֶעדֵיינְקֶען אִין

וואס

וָואס פַאר אַ יָאהְר , אִין וָואס פַאר אַיין אָרְט ! דָאס וּכְדוֹמֶה נָאךְ אַזֶעלְבֶּע
זַאכֶען הָאבֶּען גֶעהַייסֶען הִיסְטָארְיֶע . . . . דֶערְצוּ הָאבּ אִיךְ וַוייטֶער גֶעמוּזְט
אוֹיסְלֶערְנֶען עֶפִּים ווִילְדֶע סְקַאזְקֶעס , מַעֲשִׂיוֹת מִיט שְׁרֶעקְלִיכֶע גִּבּוֹרִים , מִיט
שְׁטַארְקֶע שִׁכּוֹרִים , מִיט בֶּערִיהְמְטֶע גַזְלָנִים , מַעֲשִׂיוֹת מִיט גִּלְגּוּלִים , מִיט
מְכַשְּׁפִים אוּנ מְכַשֵּׁפֶהְטֶעס , מַעֲשִׂיוֹת פוּן דֶעם לֶעבְּדִיגֶען אוּנ טוֹיטֶען וַואסֶערִיל ,
פוּן גִילְדֶענֶע עֶפֶּעלִיךְ אוּנ גִילְדֶענֶע פֶערְדְלִיךְ . חוּץ דֶעם הָאבּ אִיךְ נָאךְ
בֶּעדַארְפְט קֶענֶען אַוֶעקְפְּלוֹידֶערֶען , אַזוֹי ווִיא אַ פַּאפַּאגַייא , אִיבֶּער יֶענֶעמְס
עֶפִּים אַ שְׁטִיקֶעל מְלִיצָה אוּנ אַרַיינְלַייגֶען דְרִינֶען כַּוָּונוֹת אוּנ פְּשָׁטִים , וָואס
נִישְׁט אִיךְ , נִישְׁט דֶער שְׁרַייבֶּער פוּן זַייא , נִישְׁט דֶער , וֶועלְכֶער עֶס הָאט
מִיט מִיר גֶעלֶערֶענְט , הָאבֶּען זַייא פַארְשְׁטַאנֶען . כְּעֶן הָאט בֶּעדַארְפְט בְּשַׁעַת
דֶעם שְׁטַארְק נִתְפָּעֵל וֶוערֶען , שְׁרַייעֶן אוֹיף אַ קוֹל , מַאכֶען מִיט דִיא הֶענְט אוּנ
מִיט דִיא פִּים אוּנ רֵיידֶען מִיט הִתְלַהֲבוּת , עֶפִּים ווִיא סִתְרֵי־תּוֹרָה , קַבָּלָה־
וֶוערְטֶער . מֶען הָאט גֶעמַאכְט אַ גְרוֹיסֶע וַוארֶע , זֶעהְר פִיל הַקְדָמוֹת , ווִיא אַזוֹי
מֶען זָאל דִיא זַאךְ אַבִּיסִיל מַרְחִיק מִן הַשֵּׂכֶל זַיין , אוּנ מֶען זָאל עֶס גָאר עֶפִּים
אַנְדֶערְשׁ , נִישְׁט גְלַאט אַזוֹי פַארְשְׁטֶעהְן . דִיא אַלֶע סְקַאזְקֶעס , שְׁמָאכְטֶעלַייעֶן
מִיט דִיא אַלֶע פְּשָׁטְלִיךְ הָאבֶּען גֶעהַייסֶען סְלָאוֶועסְנָאסְט . . . זָאגְט אַייךְ וָואס
אִיהְר ווִילְט , אִין דִיא עֶלְטֶערֶע יָאהְרֶען אִיז זֶעהְר , זֶעהְר שְׁוֶוער אוֹיסְצוּקְלֶעפֶּען
אוּנ צוּטְרָאגֶען אוֹיף דֶעם מוֹחַ אַזֶעלְכֶע מִינֵי זַאכֶען , בִּפְרַט נָאךְ דֶעם , וָואס הָאט
אַ גוּטֶען קָאפּ אוּנ אַ גְרוֹיסֶען חֵשֶׁק צוּלֶערְנֶען עֶפִּים נִיטְצְלִיכֶערֶע זַאכֶען . אִיךְ
זָאג אַייךְ נָאךְ אַ מָאל טַאקִי , מִיר , זֶענִין דִיא דָאזִיגֶע מַעֲשִׂיוֹת זֶעהְר שְׁוֶוער
אָנְגֶעקוּמֶען . דָאס בֶּעשְׁטֶענְדִיגֶע קְלֶעפֶּען הָאט מִיר פָּשׁוּט דֶעם קָאפּ פַארְשְׁלָאגֶען ,
עֶס הָאט בַּייא מִיר צוּגֶענוּמֶען אִין גַאנְצֶען דֶעם קוֹרַאזְשׁ אוּנ מִיךְ גֶעמַאכְט צוּם
גוֹלֶם . אִיךְ פְּלֶעג דֶערְפוּן פָּשׁוּט אַ מָאל וֶוערֶען פַארְדוּלְט אוּנ אַרוּמְגֶעהְן צוּמִישְׁט
ווִיא אַ נֶעכְטִיגֶער . צַייטֶענְוַוייז הָאבּ אִיךְ גָאר אָנְגֶעהוֹיבֶּען מְסוּפָּק צוּא וֶוערֶען
אוֹיבּ עֶס וֶועט מִיר גֶערָאטֶען דֶער פְּלַאן אַרַיינְצוּגֶעהְן אִין אוּנִיוֶוערְסִיטֶעט .
אַ קַשְׁיָא וָואס עֶס קֶען זִיךְ מַאכֶען . גְרָאד וֶועל אִיךְ בַּייא דֶעם עֶקְזַאמֶען נִישְׁט
גֶעדַיינְקֶען עֶפִּים אַ פּוּסְטֶע מַעֲשֶׂה, אָדֶער אִיךְ וֶועל מִיךְ אוֹיסְגְלִיטְשֶׁען אוֹיף יֶענֶעמְס
אַ מְלִיצָה , דֶענְסְטְמָאל וֶועל אִיךְ מִיט אַ מָאל צוּבְּרֶעכֶען דֶעם קָאפּ , אוּנ אַיין
עֶק פוּן מַיין גַאנְצֶער מִיה , פוּן מַיין לֶערְנֶען אוּנ פוּן מַיין דָאקְטָארְיֶע , וָואס אִיךְ
הָאבּ זִיא אַזוֹי לִיעבּ ! דֶענְסְטְמָאל וֶוערְדְט אַ תֵּל פוּן אַלֶע מַיינֶע הָאפְנוּנְגֶען אוּנ
פוּן מִיר אַלַיין ! וָואס וֶועל אִיךְ טָאן אוּנ וָואס פַאר אַ פָּנִים וֶועל אִיךְ הָאבֶּען ?
אִיךְ וֶועל בְּלַייבֶּען אַ דֶערְשְׁלָאגֶען יוּדֶעל , וֶועל פַארְשְׁוַוארְצְט וֶוערֶען אוּנ
אוֹיסְשְׁטֶעהְן פוּן אִיטְלִיכֶען חֶרְפּוֹת , בִּזְיוֹנוֹת . אִיךְ וֶועל בְּלַייבֶּען אַ קְרַאפְּט אָהְן

שטאף

שְׁטָאף, דָאס הֵייסְט, אִיךְ וֶועל פִיהְלֶען אִין מִיר עֶפִּיס אַ כֹּחַ, נָאר אִיךְ וָועל אָבֶּער נִישְׁט הָאבֶּען דִיא מִיטֶעל מִיט וָואס צוּהֶעלְפֶען, מִיט וָואס צוּנוּטְצֶען, וִויא אַ סַךְ אַזֶעלְכֶע נֶעבִּיךְ, וָואס גֶעפִינֶען זִיךְ צְווִישִׁין אוּנְזֶערֶע יוּדֶען.... אִיךְ וֶועל בְּלַייבֶּען אַ יוּד אוּנ נִישְׁט קֵיין מֶענְשׁ... אִיךְ וֶועל בְּלַייבֶּען אַ רֶעטֶהעִנִישׁ, עֶפִּיס אַ פַּאנֶיע, וָואס קֶעהְרְט אוּיס רֵיינִיגְט אוּמֶעטוּם אוּיס אוּנ בַּאהַאלְט זִיךְ אַלֵיין אִין מִיסְט, עֶרְגִיץ אִין אַ וִוינְקֶעל, דָאס מֵיינְט מֶען אַ בֶּעזֶעם! עֶפִּיס אַ פַּאנֶיע, וָואס דְרֶעהְט זִיךְ אַרוּם דָא, אוּנ אִיז פָּארְט נִישְׁט דָא אוּיף דֶעם עוֹלָם, וָואס אִיז פְלֵייש אוּנ בְּלוּט אוּנ זִיא דַאכְט זִיךְ פָּארְט אִיטְלִיכֶען אוּיס, עֶפִּיס אִיז זִיא גָארְנִישְׁט!.... אֵינוֹ־דוֹמֶה אַז עֶס וֶועט אָפְּלוּיפֶען בְּשָׁלוֹם אוּנ אִיךְ וָועל אוּיסְשְׁטוּדִירִין, דֶענְסְטְמָאל, הָאבּ אִיךְ גֶעטְרַאכְט, אִיז דִיא וֶועלְט מַיינֶע, אִיךְ בִּין מִיר אַ פָּאלְנֶער מֶענְשׁ. דָאס בֶּעשְׁטֶענְדִיגֶע לֶערְנֶען אוּנ קְלֶעפֶּען אוּנ צוּגְלַייךְ דָאס בֶּעשְׁטֶענְדִיגֶע אִיבֶּערְטְרַאכְטֶען, טָאמִיר חָלִילָה וֶועט זַיין אוּמְזִיסְט דִיא גַאנְצֶע מִיה, דָאס אַלְסְדִינְג אִין אֵיינֶעם הָאט מִיךְ פָּשׁוּט אוּיס מֶענְשׁ גֶעמַאכְט. אִיךְ בִּין גֶעוָוארֶען מָאגֶער, דַאר וִויא אַ שְׁפֶּענְדִיל, זֶעהְר אָפְּגֶעשְׁלַאפְט, דֶערְצוּ נָאךְ תָּמִיד פַארְזָארְגְט, פַאר מָרָה־שְׁחוֹרֶה׳ט אַזוֹי, אַז מֶען הָאט מִיךְ כִּמְעַט נִישְׁט דֶערְקֶענְט. דָאקְטוֹרִים הָאבֶּען מִיר אָנְגֶעזָאגְט, אַז זוּמֶער זָאל אִיךְ לְמַעַן הַשֵּׁם וּלְמַעַהַ״שֶׁ גֶעהְן אַ סַךְ שְׁפַּאצִירֶען אוּנ אָטְהֶמֶען פְרִישֶׁע לוּפְט אוּנְטֶער דֶער שְׁטָאדְט. חוּץ דֶעם זָאל אִיךְ וֶוענִיגֶער לֶערְנֶען, וֶוענִיגֶער טְרַאכְטֶען.

אַךְ, וֶוען דִיא דָאקְטוֹרִים זָאלֶען בֶּעסֶער פַארְשְׁטֶעהְן אוּנ מִיךְ בֶּעפְרַייֶען פוּן יֶענֶע שְׁמָאכְטֶעלַייעֶן, וָואס הָאבֶּען מִיךְ קְרַאנְק גֶעמַאכְט אוּנ מִיר פַארְשְׁלָאגֶען דֶעם קָאפּ!

2

יִשְׂרָאלִיק אוּנ דִיא קְלַיאטְשֶׁע.

זוּמֶער אִין אֵיין שֶׁעהְנֶעם טָאג בִּין אִיךְ אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען אוּנְטֶער דֶער שְׁטָאדְט אוּנ גֶעשְׁפַּאצִירְט וַוייט אוּיף דֶעם פְרַייֶען פֶעלְד. עֶטְלִיכֶע שָׁעָה בִּין אִיךְ אַרוּם גֶעגַאנְגֶען הִין אוּנ הֶער, דֶערְנָאךְ הָאבּ אִיךְ זִיךְ אַנִידֶערְגֶעלֵייגְט אוּיסְצוּרוּהֶען אוּנְטֶער אַ בּוֹים עֶרְגִיץ לֶעבִּין אַ קַאנַאוֶוע, הָאבּ אוּמֶעטוּם גֶעקוּקְט, אַלְסְדִינְג בֶּעטְרַאכְט, אַבִּיסִיל אִי גֶעטְרַאכְט אוּנ זִיךְ פַארְטְרַאכְט.

אוּיף דֶעם פֶעלְד, הָאבּ אִיךְ גֶעזֶעהְן, פַּאסֶען זִיךְ פַאנְסְקֶע צַאפֶּעס, אֵייזְלֶען, גַאנְצֶע טַאבּוּנֶעס פֶערְד, וָואס הָאבֶּען אַ יִחוּס־בְּרִיף, אַז זֵייא שְׁטַאמֶען

ארויס

ארויס פון איידלע עלטערן. איינעמס זיידע איז איין ענגלישער אגער, וואס האט פארצייטענס, דורכפאהרענדיג דורך דעם לאנד כנען, חתונה געהאט מיט איין אראבישע קליאטשע, דעם אנדערענס באבע וואקסט פון א בעריהמטער פאראדע, וואס האט אין לעבען גענוג פולווער געשמעקט, אונ יענעמס עלטער באבע האט גענאסען א גוטע ערציהונג, א עדוקאציע, ערגיץ אין א בעריהמטען זאוואד, איז געוועזען א מלומדת אונ האט אין איהר צייט געגעבען קאנצערט אין טאנצען אונ שפרינגען אין איינעם מיט נאך א סך געבילדעטע, געלערנטע פערד. דען איהר מוזט וויסען, אז ביי פערד שפילט יחוס א גרויסע ראליע, ביי זייא קוקט מען שטארק אויף איידעל בלוט, אונ דיא וואס פון א גוטען זאוואד הייסען איידעל אדער וואהלגעבארענע. דיא דאזיגע איידלע פערד האבען זיך געפאסעט פראנק אונ פרייא, זענין אויך געגאנגען אין שאדען, קאליע געמאכט דיא תבואות, וואס ארמע פויערן האבען געזייעט מיט שוויים נעביך אונ מען האט זיך געמאכט נישט וויסענדיג, זייא נישט געזאגט קיין אומתרבות ווארט. דיא פערד האבען געשפרונגען, געדריגעט, געבריקעט מיט דיא פיס. זייער כח, זייער שטארקייט אונ זייער ווילדקייט איז געוועזען שלא כדרך הטבע! פלוצלים הער איך פון דערווייטענס א שרעקליכען רעש, א געשרייא פון מענשען אונ א האוקען פון הינט. איך האב תחלת געמיינט, דאס האבען דיא פויערן זיך צונויפגענומען אונ לויפען מיט א געשרייא, ארויסצוטרייבען דיא פאנסקע צאפעס, דיא פערד פון זייערע תבואות, נאר אבער ניין. דיא קולות האבען זיך אלץ דערווייטערט אונ זיך פארטראגען גאר אין איין אנדער זייט. איך בין געוועזען ציקאווע אונ געגאנגען נאך דעם קול געגאנגען ביז איך בין געקומען צו א גאנץ גרויסען פלאץ פארוואקסען מיט גראז. דארט האט פאר מיינע אויגען זיך פארגעשטעלט א שרעקליכע סצענע. יונגליך, קונדסים האבען פון אלע זייטען זיך נאכגעיאגט נאך עפיס א דארער, א מאגערער קליאטשע, געווארפען שטיינער אונ אנגערייצט אויף איהר א גאנצע טשאטע הינט פון אלערלייא פאראדעס. א טהייל הינט האבען פראוודע נאר געהאווקעט, געבילט, געקריצט מיט דיא ציין, א טהייל אבער האבען טאקי אויך געביסען וויא נאר זייא האבען געקענט. איך האב נישט געקענט שטעהן אונ צוזעהן אזא מעשה־רע פון דערווייטענס. איינמאל איז דאך גלאט א רחמנות, דאס מענשליכקייט דערלאזט נישט צוצוזעהען אזא אכזריות. אונ צווייטענס, חוץ רחמנות, האט די קליאטשע אויף מיר טאקי א פראווע געהאט, איך זאל איהר העלפען, מחמת איך בין איינגעקויפט אין דער חברה „צער בעלי החיים" וואס איהר איז נישט ניהא, מען זאל פייניגען, מוטשען לעבדיגע בעשעפניש,

ווארים

וָואֳרים זַייא זָענִין אויךְ בָּשָׂר־וָדָם אוּנ הָאבֶּען אויךְ פְּרַאוֶוע צוּלֶעבֶּען אויף גָאטְס וֶועלְט וִויא מִיר. אִיךְ וִויל מִיךְ דָא נִישְׁט אַרַיינְלָאזֶען אִין דֶעם אַלְטֶען אוּנ זֶעהְר טִיפֶען שְׁמִיעֶס מִכֹּחַ דֶעם מֶענְשֶׁען אוּנ דִיא בְּהֵמוֹת. לָאז זִיךְ זַיין חָאטְשׁ וִויא יֶענֶע זָאגֶען, אַז אִיךְ, מֶענְשׁ, בִּין דֶער תַּכְלִית, דֶער אַנְטִיק פוּן אַלֶע בֶּעשֶׁעפְנִישׁ, נָאר צוּלִיבּ מִיר, תַּכְשִׁיט, צוּלִיבּ מַיין בֶּעדֶערְפְנִישׁ אוּנ מַיין פַארְגֶענִיגֶען לֶעבֶּען זַייא אַלֶע אויף דֶער וֶועלְט; לָאז זִיךְ זַיין חָאטְשׁ, אַז אִיךְ, תַּכְשִׁיט, בִּין דֶער מֶלֶךְ, דֶער אֵייבֶּערְהַאר אִיבֶּער אַלֶע בְּהֵמוֹת, וָואס מוּזֶען מִיךְ דִינֶען, וָואס מוּזֶען גֶעהְן אִין יָאךְ אוּנ מַקְרִיב זַיין פַאר מִיר זֵייעֶר לֶעבֶּען, פוּן דֶעסְטְוֶועגֶען, דַאכְט זִיךְ מִיר, וְויא בַּאלְד אֲפִילוּ אַ קְלַיאטְשֶׁע, אַזַא פְּרָאסְטֶע פָּאדַאנֶע, הָאט אויף מִיר עֶפִּיס אַ פְּרַאוֶוע מוּז אִיךְ עַל פִּי דִין, וֶוען נִישְׁט עַל פִּי מֶענְשְׁלִיכְקַייט, אַקְעגֶען אִיהְר יוֹצֵא זַיין...

— קוּנְדֵסִים! הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט צוּגֶעהֶנְדִיג צוּ דִיא וַוייסֶע חֶבְרָה, וָואס הָאט אִיהְר, אִיךְ בֶּעט אַייךְ, צוּא דֶער קְלַיאטְשֶׁע גֶעבִּיךְ?

אַ טְהֵייל פוּן דִיא קוּנְדֵסִים הָאבֶּען מִיךְ גָארְנִישְׁט גֶעהֶערְט, אַנְדֶערֶע הָאבֶּען עֶפִּיס יָא וִויא גֶעהֶערְט אוּנ גֶעלַאכְט מִיט עַזּוּת. אַ טְהֵייל הִינְט הָאבֶּען מִיךְ עֶפִּיס פַארְוואוּנְדֶערְט אָנְגֶעקוּקְט, עֶטְלִיכֶע הָאבֶּען גֶעבִּילְט פוּן דֶערְוַוייטֶענְס, נָאךְ עֶטְלִיכֶע הָאבֶּען אוֹיסְגֶעשְׁטְשִׁירֶעט דִיא אוֹיגֶען, גֶעקוּקְט שְׁרֶעקְלִיךְ בֵּייז, זָענִין גֶעוֶועזֶען בְּרֵייט אָנְצוּפַאלֶען אויף מִיר פוּן הִינְטֶען אוּנ צוּרַייסֶען מִיךְ אויף שְׁטִיקֶער.

— קוּנְדֵסִים! הָאבּ אִיךְ נָאךְ אַ מָאל זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען, וָואס מוּטְשֶׁעט אִיהְר גָאטְס בֶּעשֶׁעפְנִישׁ, דִיא קְלַיאטְשֶׁע גֶעבִּיךְ?

— אַ שֶׁעהְנֶער גֶעבִּיךְ! הָאבֶּען זַייא מִיט גֶעשְׁפֶּעט גֶעעֶנְטְפֶערְט, פַאר וָואס פַּאסֶעט זִיא זִיךְ דָא? פַאר וָואס פַּאסֶעט זִיךְ דִיא שֶׁעהְנֶע קְלַיאטְשֶׁע דָא?

— סְטַייטְשׁ! הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט, דָא אִיז דָאךְ אַ פַּאשֶׁע, דָא פַּאסֶען זִיךְ דָאךְ אַלֶע שְׁטָאדְט־בְּהֵמוֹת פוּן אֵייבִּיגֶע יָאהְרֶען!

— דִיא שְׁטָאדְט־בְּהֵמוֹת, הָאבֶּען זַייא גֶעעֶנְטְפֶערְט, זָענִין עֶפִּיס אַנְדֶערְשׁ, זַייא מֶעגֶען אוּנ זִיא טָאר נִישְׁט.

— פַאר וָואס נִישְׁט זִיא? רוּף אִיךְ מִיךְ אָן, זִיא הָאט דֶען נִישְׁט קַיין נְשָׁמָה וִויא אַלֶע שְׁטָאדְט־בְּהֵמוֹת?

— אֶפְשַׁר טַאקִי נִישְׁט. הָאבֶּען זַייא אַ זָאג גֶעטָאן.

— שְׁקָצִים! זָאג אִיךְ צוּא זַייא, אָבֶּער זִיא הָאט דָאךְ זִיבֶּער אַ בַּעַל־הַבַּיִת, וָואס צָאהְלְט אִין דֶער שְׁטָאדְט אַלֶע פָּאדַאטְקֶעס אוּנ נַאלָאגֶען. זִיא אִיז דָאךְ אויךְ אַ שְׁטָאדְט־בְּהֵמָה!

— אט דאס טאקי ווייסען מיר נישט! ענטפערען זייא מיר מיט א געשפעט. אויב זיא איז אויך א שטאדט-בהמה, דאס איז ערשט א שאלה!

— עס מעג זיין וויא עס וויל זיך, האב איך געזאגט, אבער דיא קליאטשע איז דאך דערוויילע הונגעריג, זיא וויל דאך נעביך עסען!

— לאז זיא עסען ווערם, קרענק, מכות! זאגען זיי צוריק, וואס האט זיא צו אונז? פאר וואס זאל אזעלכע אויפפרעסען אונ צונעהמען ביי דיא שטאדט-בהמות?

— גזלנים! האב איך שוין מעהר נישט געקענט מיך איינהאלטען אונ א געשרייא געטאן מיט כעס, פאר וואס קוקט איהר נישט, וואס דארט געהן ארום פאנסקע צאפעס, גאנצע טאבונעס פערד צווישן דיא תבואות אונ פרעסען אויף ארם בלוט, ארם שוויים נעביך? דא זשאלעוועט איהר א בידנער קליאטשע א הויפען גראז אונ עס ארט אייך כלל נישט, אז דארט מאכען פערד אן א ים היזקות אונ מאכען אומגליקליך פיל מענשען. דאס נאר אליין, וואס זייא צוטרעטען, וואס זייא מאכען קאליע גלאט אזוי, וואלט גענוג געווען דער קליאטשע ביז קינדס-קינדס-קינדס קינדער! קונדסים, איהר האט נישט קיין יושר אפילו אויף א האר, איהר זענט קיינעם נישט געטרייא אונ איהר האט נאך א האזע זיך ארויסצושטעלען פאר דיא שטאדט-בהמות!

— הע, הע! האבען דיא קונדסים זיך אנגערופען, ער איז גאר אין כעס, ער פרעגט נאר עפיס קשיות! קומט חברה! וואס טויג אונז דא דיא טענות? לאז ער זיך שרייען, ווער הערט איהם? קומט חברה, קומט!

איין קונדס האט א פייף געטאן אונ באלד האבען דיא ווייסע חברה מיט זייערע הינט זיך געלאזט נאך דער קליאטשע אונ אויף איהר ווידער אנגעפאלען. א לאנגע צייט האט מען זיא געטריבען, געריסען אונ געביסען ביז מען האט זיא צום סוף פארטריבען אין א טיפער גרוב, וואס דארט האט זיא זיך איינגעגריזעט אין בלאטע.

דער אוונט איז געוועזען זעהר א שעהנער, א שטילער, דער הימעל לויטער אויסגעשטערענט אונ סאמע אויף זיין ברעג איז אזוי וויא פון דער ערד אויפגעגאנגען דיא לבנה רויט וויא בלוט. דיא שטאדט-טשערעדע האט שוין לאנג אפגעגעסען דיא צעברעס, איהר געוועהנליכע וועטשערע, אונ געשלאפען רוהיג אויף איהר געלעגער אין דיא שטאלען, נאכדעם אז מען האט זיא פריהער גוט אויסגעמאלקען. איך האב געקויפט א בינטיל פריש היי, אפצוטראגען עס דער בידנער קליאטשע אין גרוב אריין, אזוי וויא איין ערליכער מאן פון דער חברה "צער בעלי החיים" בעדארף צוטאן. דיא

קליאטשע

קְלַיאטְשֶׁע נֶעבִּיךְ אִיז גֶעלֶעגֶען שְׁטַארְק מִיד אִין דֶער בְּלָאטֶע, וֶוען זִיא זָאל נִישְׁט גֶעוֶועזֶען מַאכֶען מִיט דִיא זַייטֶען אוּנ סָאפֶּען, וָואלְט מֶען זִיכֶער גֶעמֵיינְט, דָא לִיגְט אַ נְבֵלָה, אַזוֹ דַאר, אַזוֹי מָאגֶער אִיז זִיא גֶעוֶועזֶען, נָאר הוֹיט אוּנ בֵּיין,

— שָׁאק, שָׁאק, שָׁאק! הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט אוֹיף פֶּערְדִישׁ צוּגֶעהֶענְדִיג צוּ דֶער קְלַיאטְשֶׁע, אִיהְר אַ גְלֶעט גֶעגֶעבֶּען דֶעם הַאלְז אוּנ אַנִידֶערְגֶעלֵייגְט דָאס בִּינְטִיל הֵייא.

זִיא הָאט אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען דֶעם קָאפּ אוּנ מִיךְ שְׁטַארְק אָנְגֶעקוּקְט מִיט אַ פָּאר אוֹיגֶען, גְלַייךְ וִויא עֶס אִיז אִיהְר אַ גְרוֹיס חִידוּשׁ גֶעוֶועזֶען, אַז אַזַא מֶענְשׁ וִויא אִיךְ זָאל אָנְטָאן כָּבוֹד אַ בִּידְנֶער קְלַיאטְשֶׁע אוּנ אִיהְר בַּייא דֶער נַאכְט מַאכֶען אַ וִויזִיט אִין דֶער בְּלָאטֶע!

— שָׁאק, שָׁאק, שָׁאק! הָאבּ אִיךְ וִוידֶער צוּ אִיהְר גֶערֶעדְט אוֹיף פֶּערְדִישׁ. דָאס הָאט אַזוֹ פִּיל גֶעהֵייסֶען וִויא: גוּט נָאוֶוענְט קְלַיאטְשֶׁע! הָאסְט־דוּא נָאךְ אַ גַאנְץ בֵּיינְדֶעל? שָׁאק, שָׁאק! נַא דִיר וֶועטְשֶׁערֶע, עֶס, אוֹיבּ דִיר אִיז נָאךְ אִיבֶּערְגֶעבְּלִיבֶּען אַ צָאהְן אִין מוֹיל. שָׁאק, שָׁאק! חָלֶעבִּין אַ גָאטְס רַחֲמָנוּת, בִּיסְט נֶעבִּיךְ זֶעהְר אָפְּגֶעמוּטְשֶׁעט! שָׁאק, שָׁאק! הָאבּ אִיךְ נָאךְ עֶטְלִיכֶע מָאל גֶעזָאגְט אוּנ אִיהְר אוּנְטֶערְגֶערִיקְט דָאס בִּינְטֶעל הֵייא סַאמֶע אוּנְטֶער דֶער נָאז.

— בָּרוּךְ־הַבָּא יוּנְגֶער מַאן! הָאט זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען, אִיךְ וֵייס נִישְׁט וֶוער, עֶפִּיס מִיט אַ מְשׁוּנֶה פַארְדוּמְפְּטֶען קוֹל.

אִיךְ בִּין טוֹיט גֶעבְּלִיבֶּען הֶערֶענְדִיג דֶעם בָּרוּךְ־הַבָּא. פוּן וַואנֶען, הָאבּ אִיךְ זִיךְ גֶעחִידוּשְׁט, הָאט עֶס פְּלוּצְלִים זִיךְ גֶענוּמֶען? וֶוער זָאל עֶס רֵיידֶען, אַז לֶעבִּין מִיר אוּנ וַוייט אַרוּם אוּנ אַרוּם אִיז נִישְׁטָא אֲפִילוּ קֵיין זֵכֶר פוּן אַ מֶענְשֶׁען!

— שְׁרֶעק זִיךְ נִישְׁט יוּנְגֶער מַאן! הָאט דָאס קוֹל זִיךְ גֶעלָאזְט וִוידֶער הֶערֶען. זַייא אַ מֶענְשׁ אוּנ שְׁרֶעק זִיךְ נִישְׁט. אִיךְ קְלַיאטְשֶׁע רֵייד צוּא דִיר.

— קְלַיאטְשֶׁע! הָאבּ אִיךְ אַ גֶעשְׁרֵייא גֶעטָאן אוּנ גֶעבְּלִיבֶּען שְׁטֶעהְן נִבְהָל וּמִשְׁתּוֹמֵם וִויא אַ גוֹלֶם. דָאס אִיז אַ פָּנִים דִיא גוּטֶע קְלַיאטְשֶׁע, הָאבּ אִיךְ בַּייא מִיר גֶעטְרַאכְט, נָאכְדֶעם אַז אִיךְ בִּין שְׁפֶּעטֶער אַבִּיסִיל גֶעקוּמֶען צוּ זִיךְ. בַּאלְד הָאבּ אִיךְ מִיךְ טַאקִי דֶערְמָאהְנְט, אַז הַיינְט אִיז מִיטְוָואךְ בַּייא דֶער נַאכְט, דִיא סַאמֶע רֶעכְטֶע צַייט פַאר דִיא לֵצִים.

— טְרַאכְט גָאר נִישְׁט אִיבֶּער, הָאט דִיא קְלַיאטְשֶׁע גַאנְץ דַייטְלִיךְ זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען, פָּשׁוּט אִיז פָּשׁוּט, אִיךְ קְלַיאטְשֶׁע רֵייד צוּא דִיר.

— סְטַייטְשׁ! הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט פַארְוואוּנְדֶערְט, וִויא רֶעדְט עֶס אַ קְלַיאטְשֶׁע?!

— דָאס אִיז גָאר נִישְׁט אַזַא חִידוּשׁ, הָאט זִיא גֶעעֶנְטְפֶערְט, אַזֶעלְכֶע מַעֲשִׂיוֹת הָאבֶּען שׁוֹין זִיךְ גֶעטְרָאפֶען. אִין דִיא הִיסְטָארְיֶעס גֶעפִינְט מֶען אַ סַךְ רֵיידֶען

און

אוּנ דְרָשׁוֹת, וָואס פֶערְד הָאבֶּען גֶעהַאלְטֶען פוּן בִּלְעָם׳ס אֵייזֶעל אָן בִּיז אִיצוּנְד.

— אַי, אַי! הָאבּ אִיךְ אַ גֶעשְׁרֵייא גִיטָאן אוּנ מִיךְ דֶערְמָאנְט אָן דִיא מַעֲשִׂיּוֹת, וָואס אִיךְ הָאבּ גֶעלֶערֶענְט צוּ דֶעם עֶקְזַאמֶען. יָא, טַאקִי גַאנְץ רֶעכְט, אָבֶּער אַ קְלַיאטְשֶׁע!

— וָואס מַאכְט עֶס אוֹיס. הָאט זִיא גִיזָאגְט, אִי אַ קְלַיאטְשֶׁע. אַדְרַבָּה וֶוען עֶס טְרֶעפְט זִיךְ שׁוֹין, רֶעדְט טַאקִי עַל פִּי רוֹב נָאר אַ קְלַיאטְשֶׁע, בִּלְעָם׳ס אֵייזֶעל אִיז אוֹיךְ גֶעוֶועזֶען אַ קְלַיאטְשֶׁע, נָאר פוּן דֶעסְטְוֶועגֶען זַייא רוּהִיג, מִיט דִיר רֶעדְט נִישְׁט קַיין קְלַיאטְשֶׁע.

— נִישְׁט קַיין קְלַיאטְשֶׁע! הָאבּ אִיךְ וַוייטֶער גַאנְץ פַארְוואוּנְדֶערְט אַ גֶעשְׁרֵייא גֶעטָאן, וָואס הֵייסְט עֶס? פְרִיהֶער זָאגְסְט־דוּא אַ קְלַיאטְשֶׁע, דֶערְנָאךְ נִישְׁט קַיין קְלַיאטְשֶׁע! נִישְׁט אַנְדֶערְשׁ דוּא בִּיסְט....

— אַלֵץ, ווִילְסְט דוּא זָאגֶען, אִיז מִיר דִיא קְלַיאטְשֶׁע אַרַיינְגֶעפַאלֶען אִין דִיא רֵייד. נֵיין, נֵיין מַיין פְרַיינְד, דוּא הָאסְט אַ טָעוּת. אִיךְ בִּין נִישְׁט קַיין לֵץ, זָאג אִיךְ דִיר, אוֹיךְ נִישְׁט קַיין קְלַיאטְשֶׁע, מַיין פָּנִים, מַיין גֶעשְׁטַאלְט אִיז וִויא אַ קְלַיאטְשֶׁע, אָבֶּער בֶּאֱמֶת בִּין אִיךְ גָאר עֶפִּיס אַנְדֶערְשׁ. וֶוען דוּא זָאלְסְט וִויסֶען מַיין גֶעשִׁיכְטֶע, וָואס מִיט מִיר הָאט זִיךְ פַּאסִירְט, וָואלְסְט־דוּא מִיךְ פַארְשְׁטַאנֶען אוּנ מֶעהְר זִיךְ נִישְׁט גֶעוואוּנְדֶערְט.

אִיךְ הָאבּ גֶעבֶּעטֶען דִיא קְלַיאטְשֶׁע זִיא זָאל מִיר דֶערְצֶעהְלֶען אִיהְר גֶעשִׁיכְטֶע, וָואס עֶס הָאט מִיר זֶעהְר זִיךְ גֶעגְלוּסְט צוּהֶערֶען. זִיא הָאט אַבִּיסִיל זִיךְ בֶּעטְרַאכְט, גֶעשְׁווִיגֶען, דֶערְנָאךְ הָאט זִיא אָנְגֶענוּמֶען אַיין גֶערֶענְסְט פָּנִים אוּנ אָנְגֶעהוֹיבִּין טְרוֹירִיג צוּרֵיידֶען מִיט דִיא וֶוערְטֶער:

«דֶער וָואס הָאט הָאטְשׁ אַבִּיסִיל גֶעקוּקְט אִין סְפָרִים, אָדֶער גֶעהֶערְט פוּן עֶלְטֶערֶע הֶערְצֶעהְלֶען, דֶערְדָאזִיגֶער וֵוייסְט, אַז מֶענְשֶׁען זָאלֶען אָנְנֶעהְמֶען דָאס גֶעשְׁטַאלְט פוּן אַלֶערְלֵייא חַיּוֹת אִי בְּהֵמוֹת נָאךְ בַּיים לֶעבֶּען, אָדֶער אִין זֵייא מְגוּלְגָל צוּ וֶוערֶען נָאךְ דֶעם טוֹיט, דָאס אִיז אֵיינְס פוּן דִיא גֶעוֶועהְנְלִיכֶע זַאכֶען. פַארְצַייטֶענְס הָאבֶּען אַזֶעלְכֶע זַאכֶען זֶעהְר אָפְט זִיךְ גֶעטְרָאפֶען. מִיר גֶעפִינֶען אִין דֶער הִיסְטָארְיֶע, אַז סֶעמִירַאמִידַא, דִיא קֵיינִיגֶען פוּן בָּבֶל הָאט אוֹיף דֶער עֶלְטֶער אָנְגֶענוּמֶען דָאס גֶעשְׁטַאלְט פוּן אַ טוֹיבּ. דָנִיאֵל הָאט בִּנְבוּאָה גֶעזֶעהְן דִיא פִיעֶר קֵיסְרִיּוֹת אִין דִיא גֶעשְׁטַאלְטֶען פוּן לֵייבֶּען, לֶעמְפֶּערְטֶען, בֶּערֶען, אוּנ עֶר דֶערְצֶעהְלְט וִויא נְבוּכַדְנֶצַר מֶלֶךְ בָּבֶל אִיז לְסוֹף יָמָיו גֶעוָוארֶען אַ בֶּער. וֶוער שְׁמִיעֶסְט בַּייא דִיא גְרֶעקֶען זֶענִין אַזֶעלְכֶע זַאכֶען גֶעוֶועזֶען זֶעהְר בִּנְמְצָא. זֵייעֶר גָאט יוּפִּיטֶער, וָואס עֶר אִיז גֶעוֶועזֶען מְחִילָה שְׁטַארְק גֶעחַאפְּט אִין דֶער מַעֲשֶׂה, הָאט אַ מָאל זִיךְ פַארְשְׁטֶעלְט פַאר אַ בִּיק, דִיא בַּת־מַלְכָּה

יָאה, דֶעם קֵינִיג אִינַאכוּס אַ טָאכְטֶער, הָאט יוּפִּיטֶער פַארְשְׁטֶעלְט אִין אַ קִיה, אוּנ אַזוֹי הָאט זִיא זִיךְ אַרוּמְגֶעשְׁלֶעפְּט אַ צַייט אִין דֶער וֶועלְט. אִין זַייעֶר לַאנְד הָאבֶּען זִיךְ אוֹיךְ גֶעפוּנֶען מִינֵי בֶּעשֶׁעפְנִישׁ, הַאלְבּ בְּהֵמָה אוּנ הַאלְבּ מֶענְשׁ, וָואס הָאבֶּען גֶעהֵייסֶען צֶענְטַאוְורֶען. אֵיין צֶענְטַאוֶוער מִיט דֶעם נָאמֶען חִירָאן, הַאלְבּ פֶערְד אוּנ הַאלְבּ מֶענְשׁ מִיט בָּארְד אוּנ פֵּאוֹת אוּנ אוֹיף דֶעם קָאפּ אַ סְפָּאדִיק. אִיז גֶעוֶועזֶען דֶעם פְּרִינְץ טֶעזֵייאוּס מְלַמֵד. עֶס פַארְשְׁטֶעהְט זִיךְ, וָואס פַאר אַ פָאלְק אַזַא מְלַמֵד, זֶענִין מֶענְשֶׁען ווִילְד, אִיז בַּייא זֵייא אוֹיךְ אַ ווִילְדֶער מְלַמֵד.... פַאר דִיא טַאשֶׁענְשְׁפִּילֶער, פַאר דִיא שְׁוַוארְצֶע־קוּנְצֶען מַאכֶער אוּנ פַאר דִי וָואס קֶענֶען פַאר בְּלֶענְדְזֶען יֶענֶעם דִי אוֹיגֶען אִיז דָאס אַבִּיסִיל אַ לֶעבֶּען גֶעוֶועזֶען דֶענְסְטְמָאל! זֵייא הָאבֶּען גֶעפִיהְרְט אַ וֶועלְט אוּנ אָנְגֶעטָאן מַעֲשִׂים, וָואס אַ שְׁרֶעק צוּהֶערֶען! אַ סַךְ מֶענְשֶׁען, אַ סַךְ פְּרִינְצֶען אוּנ פְּרִינְצֶעסֶעס זֶענִין דוּרְךְ זֵייא גֶעוָוארֶען ווִילְדֶע בְּהֵמוֹת גֶעבִּיךְ.... לֵייעֶנְט אִין דִיא בִּיכְלִיךְ, אִין דִיא גֶעשְׁרִיבֶּענֶע מַעֲשִׂיוֹת פוּן אִיטְלִיכְס פָאלְק וֶועט אִיהְר זֶעהְן, אַז נִישְׁט אֵיין פְּרִינְץ, נִישְׁט אֵיין מֶלֶךְ אִיז דוּרְךְ זֵייא אִיבֶּערְגֶעקֶעהְרְט גֶעוָוארֶען אִין אַ צַאפּ, אִין אַ פֶערְד, אָדֶער אִין אַיין אָקְס וּכְדוֹמֶה אִין אַזֶעלְכֶע מִינֵי בְּהֵמוֹת; נִישְׁט אֵיין פְּרִינְצֶעסֶע, נִישְׁט אֵיין מַלְכָּה אִיז דוּרְךְ זֵייא גֶעוָוארֶען אַ קִיה, אַ קֶעלְבִּיל, אַ צִיג גֶעבִּיךְ; נִישְׁט אֵיין פָּרִיץ, נִישְׁט אֵיין גְרַאף אִיז דוּרְךְ זֵייא גֶעוָוארֶען אַ הוּנְט, אַ וָואלְף, אַ בֶּער, וָואס הָאט גֶערִיסֶען, גֶעווָארְגֶען מֶענְשֶׁען, גֶעזוֹיגֶען זַייעֶר בְּלוּט אוּנ בַּייא זֵייא אַרוֹיסְגֶענוּמֶען דֶעם מַארְךְ פוּן דִיא בֵּיינֶער. יָא, גַאנְצֶע דֶערְפֶער, גַאנְצֶע שְׁטֶעדְט זֶענִין גֶעבִּיךְ דוּרְךְ זֵייא אִיבֶּערְגֶעקֶעהְרְט גֶעוָוארֶען אִין טְשֶׁערֶעדֶעס שָׁאף אוּנ הָאבֶּען גֶעלִיטֶען זֶעהְר פִיל צָרוֹת, שְׁרֶעקְלִיכֶע יִסוּרִים אוּנ עִנוּיִים קָשִׁים... אָט וָואס אוֹיף דֶער וֶועלְט הָאט זִיךְ פַּאסִירְט, אָט וָואס דֶער כֹּחַ פוּן פַארְבְּלֶענְדְזֶענֶעס, פוּן כִּשׁוּף אוּנ פוּן פָארֶען־זִיךְ מִיט רוּחוֹת הָאט אָנְגֶעמַאכְט! בִּידְנֶע אוּמְגְלִיקְלִיכֶע מֶענְשֶׁען! —

„אִין יֶענֶער צַייט אִיז אַ מָאל גֶעוֶועזֶען אַ פְּרִינְץ, אַ בֶּן מֶלֶךְ, זֶעהְר אַ פַיינֶער, אַ קְלוּגֶער, אַ גֶערָאטֶענֶער מִיט אַלֶע מַעֲלוֹת, גָאר אַיין אַנְטִיק. דֶערְדָאזִיגֶער בֶּן־מֶלֶךְ הָאט אִין דֶער יוּגֶענְט גֶעוַואנְדְרֶעוֶועט, גֶעמַאכְט נְסִיעוֹת, בִּכְדֵי צוּדֶערְקֶענֶען דִיא וֶועלְט, אוּנ אוּמֶעטוּם וָואהִין עֶר אִיז גֶעקוּמֶען הָאט עֶר קוֹנֶה שֵׁם גֶעוֶועזֶען. אֵיין קֶענִיג פוּן מִצְרַיִם, דָאס בֶּערִיהְמְטֶע לַאנְד פוּן צִיגַאנֶער אוּנ פוּן טַאשֶׁענְשְׁפִּילֶער, אִיז שְׁטַארְק אִין כַּעַס גֶעוָוארֶען אוֹיף דֶעם פְּרִינְץ, וָואס אִיז גֶעקוּמֶען צוּ אִיהְם צוּ גַאסְט. מַחֲמַת גְרוֹיס פַּחַד, דֶער פְּרִינְץ זָאל שְׁפֶּעטֶער מִיט אִיהְם זִיךְ נִישְׁט אָפְּרֶעכֶענֶען אוּנ אַרוֹיסְטְרַייבֶּען אִיהְם פוּן

זיין

זַיין אֵייגֶען לַאנְד, הָאט עֶר פַארְבֶּעטֶען צוּא זִיךְ זַיינֶע גְרוֹיסֶע כִּשׁוּף־מַאכֶער אוּנ צוּא זַייא אַזוֹי גֶעזָאגְט: הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ! דָאס דַייטְשׁ: לָאם מִיר, בְּרִידֶער, צוּ דֶעם פְּרִינְץ זִיךְ קְלִיגֶען אוּנ אִיהְם אָפְּטָאן עֶפִּים אוֹיף טֶערְקִישׁ. דִיא מְכַשְּׁפִים הָאבֶּען מִיט זַייעֶר כִּשׁוּף פַארְשְׁטֶעלְט דֶעם פְּרִינְץ אִין אַ קְלַיאטְשֶׁע, אוּנ מִיט אִיהְר גֶעבִּיךְ גֶעאַרְבַּייט עֲבוֹדַת־פֶּרֶךְ!

דִיא קְלַיאטְשֶׁע גֶעבִּיךְ פְּלֶעגְט פִיהְרֶען צִיגֶעל אוּנ לֶעהְם גַאנְצֶע בֶּערְג אוּנ דֶערְמִיט אוֹיסְגֶעמוֹיעֶרְט פִּיתוֹם מִיט רַעמְסֵס. זֶעהְר פִיל יָאהְרֶען הָאבֶּען דִיא צִיגַאנֶער זִיא גֶעפַּיינִיגְט, אִיהְר פַארְאוּמֶערְט דָאס לֶעבֶּען, בִּיז גָאט הָאט אוֹיף אִיהְר זִיךְ דֶערְבַּארֶעמְט. עֶס אִיז גֶעקוּמֶען אַ גְרוֹיסֶער, אַ בֶּערִיהְמְטֶער מֶענְשׁ ווָאשׁ הָאט חוֹזֵק גֶעמַאכְט פוּן אַלֶע צִיגַאנֶער מִיט זַייעֶר כִּישׁוּף, אוּנ גְרֶעסֶערֶע קוּנְטְצֶען פוּן זַייעֶרֶע בַּאוִויזֶען מִיט דֶעם שֵׁם־הַמְפוֹרָשׁ. עֶר הָאט גֶעזָאגְט אַ שֵׁם, אִיז פוּן דֶער קְלַיאטְשֶׁע ווִידֶער אַ פְּרִינְץ גֶעווָארֶען! כָּל־זְמַן יֶענֶער גְרוֹיסֶער מֶענְשׁ אוּנ זַיינֶע וואוּנְדֶערְלִיכֶע תַּלְמִידִים, ווָאס נָאךְ אִיהְם, הָאבֶּען גֶעלֶעבְּט, הָאט דֶער פְּרִינְץ אַ פָּנִים גֶעהַאט ווִיא אַ מֶענְשׁ אוּנ גֶעלֶעבְּט אִין עוֹשֶׁר, אִין כָּבוֹד, בַּייא זִיךְ אִין לַאנְד. נָאכְדֶעם אָבֶּער, אַז זַייא אַלֶע זֶענִין אוֹיסְגֶעשְׁטָארְבֶּען, הָאבֶּען שׂוֹנְאִים, דֶעם פְּרִינְץ ווִידֶער פַארְווָארְפֶען אִין אַ קְלַיאטְשֶׁע, אוּנ אִין דֶעם גֶעשְׁטַאלְט טְרַייבְּט מֶען אִיהְם גֶעבִּיךְ אַרוּם שׁוֹין אַ גוּזְמָא יָאהְרֶען פוּן אֵיין אָרְט צוּם אַנְדֶערֶען. דֶעם אוּמְגְלִיקְלִיכֶען פְּרִינְץ פַּאסְט טַאקִי גַאנְץ גְלַייךְ דֶער נָאמֶען: „דִיא אֵייבִּיגֶע קְלַיאטְשֶׁע". אֵייבִּיג שְׁלֶעפְּט זִיךְ דִיא קְלַיאטְשֶׁע אַרוּם אוּנ גֶעהְט אוֹיס ווָאוּ דִיא ווֶעלְט הָאט אַיין עֶק, ווֶער עֶס הָאט גָאט אִין הַארְצֶען זֶעטְצְט זִיךְ אוֹיף אִיהְר רַייטֶענְדִיג, ווֶער אִין גָאט גְלוֹיבְּט גִיט אִיהְר אַ קְלַאפּ, אַ זֶעטְץ, אִיטְלִיכֶער לֵייגְט אוֹיף אִיהְר אַנִידֶער זַיין פֶּעקִיל, זַיין קְלוּמֶעק. אֵייבִּיג גֶעהְט זִיא אִין יָאךְ, שְׁלֶעפְּט, שְׁלֶעפְּט גֶעבִּיךְ צִיגֶעל אוּנ לֶעהְם מִיט פִיל מִיה, מִיט בְּלוּט אוּנ מִיט שְׁוַויים, ווָאס דֶערְפוּן הָאט מֶען שׁוֹין אוֹיסְגֶעבּוֹיט גַאנְצֶע שְׁטֶעדְט!..."

אִין דֶער צַייט, אַז דֶער קָאפּ מַיינֶער אִיז פוּל גֶעווֶעזֶען מִיט וואוּנְדֶערְלִיכֶע מַעֲשִׂיוֹת פוּן מְכַשְּׁפִים אוּנ צוֹיבֶּערֶער; אִין דֶער צַייט, ווָאס חוּץ דִיא מַעֲשֶׂה־בִּיכְלִיךְ, ווִיא אַ שְׁטֵייגֶער „טוֹיזֶענְט אוּנ אֵיין נַאכְט" „צֶענְטוּרְיֶע־ווֶענְטוּרְיָא" „בָּבָא מַעֲשֶׂה" וּכְדוֹמֶה, ווֶעלְכֶע אִיךְ הָאבּ גֶעשְׁמַאק גֶעלֵייעֶנְט סַאמֶע אִין דֶער יוּגֶענְט, הָאבּ אִיךְ גָאר אוֹיף דָאס־נַייא ווִיא דִיא הַאלֶעשֶׁקֶעס אַיינְגֶעשְׁלוּנְגֶען נָאךְ אַנְדֶערֶע מִינֵי מַעֲשִׂיוֹת; אִין דֶער צַייט, אַז מַיין הַארְץ אִיז גֶעווֶעזֶען הֵיים, מַיין בְּלוּט אָקְרָאפּ, אוּנ מַיין כֹּחַ־הַדִּמְיוֹן פְלַאם פַייעֶר,

אז

אַז מַיינֶע גֶעפִיהְלֶען זֶענִין גֶעוֶועזֶען פוּלְוֶוער, זִיךְ אָנְגֶעצוּנְדֶען אוּנ אוֹיסְגֶעשָׂאסֶען פוּן אַ מִינְדְסְטֶען רַייבּ, מַיינֶע אוֹיגֶען קְרֶענִיצֶעס, וַוארְמְבֶּעדֶער, אִיטְלִיכֶער, וָואס הָאט עֶפִּים גֶעלִיטֶען, הָאט אִין זַייא פַאר זִיךְ גֶעפוּנֶען וַוארְמֶע, הַייסֶע טְרֶעהרִין, אָט אִין דֶער צַייט הָאט מִיךְ דִיא מַעֲשֶׂה מִיט דֶעם אוּמְגְלִיקְלִיכֶען פְּרִינְץ שְׁטַארְק גֶערִיהְרְט, אִיךְ בִּין גֶעוָוארֶען גָאר צוּקָאכְט.

— זָאג מִיר, אִיךְ בֶּעט דִיךְ! הָאבּ אִיךְ זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען, זָאג מִיר, וואו אִיז עֶר אִיצְט? וואו גֶעפִינְט זִיךְ אִיצְט דֶער שְׁלִימְמַזֶלְדִיגֶער, דֶער אוּמְגְלִיקְלִיכֶער פְּרִינְץ?

— דֶער פְּרִינְץ, הָאט דִיא קְלַיאטְשֶׁע גֶעעֶנְטְפֶערְט, דֶער שְׁלִימְמַזֶלְדִיגֶער פְּרִינְץ לִיגְט אִיצְט פַאר דִיר אִין דֶעם גֶעשְׁטַאלְט, דֶעם פָּנִים פוּן אַ קְלַיאטְשֶׁע!

אִיךְ הָאבּ גֶעזִיפְצְט, גֶעוֵויינְט אוּנ בֶּעגָאסֶען מִיט בְּלוּטִיגֶע טְרֶעהְרִין מַיין בִּידְנֶע קְלַיאטְשֶׁע.

3

וָואס לָאזְט מִיךְ דִיא קְלַיאטְשֶׁע הֶערֶען.

דִיא לְבָנָה הָאט גֶעשַׁיינְט אוּנ אַרָאפְּגֶעקוּקְט מִיט אִיהְרֶע זִילְבֶּערְנֶע שְׁטְרַאהְלֶען אִין דֶער טִיפֶער גְרוּבּ אוֹיף דֶער טְרוֹירִיגֶער סְצֶענֶע. אַז אִיךְ בִּין אַבִּיסִיל צוּא זִיךְ גֶעקוּמֶען אוּנ אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען דֶעם קָאפּ הָאבּ אִיךְ גֶעזֶעהֶן ווִיא דִיא קְלַיאטְשֶׁע קַייעֶט הַייא גַאנְץ רוּהִיג, קַאלְט, אָהְן אַ פִּיטְצֶעל זָארְג, טַאקִי אַזוֹי ווִיא אַ גֶעבָּאהְרֶענֶע, אֶמֶת'ע קְלַיאטְשֶׁע. אִין מַיין הַארְץ הָאבֶּען גֶעקָאכְט פַארְשִׁידֶענֶע גֶעפִיהְלֶען. בַּאלְד הָאבּ אִיךְ גֶעפִיהְלְט ווִיא דָאס חִיוּת גֶעהְט מִיר פָּשׁוּט אוֹיס פַאר רַחֲמָנוּת אוֹיף דֶער קְלַיאטְשֶׁע, בַּאלְד ווִידֶער הָאבּ אִיךְ גֶעהַאט אוֹיף אִיהְר פַארְדְרָאס, סְטַייטְשׁ, ווִיא אַזוֹי לִיגְט זִיא אִין דֶער בְּלָאטֶע, אַזוֹי רוּהִיג, קַאלְט, גְלַייךְ ווִיא זִיא פִיהְלְט נִישְׁט, פַארְשְׁטֶעהְט נִישְׁט אִיהְר בִּיטֶערֶע לַאגֶע, ווִיא אַזוֹי עֶפֶענְט זִיךְ אִיהְר דָאס מוֹיל צוּקַייעֶן הַייא נָאךְ אַזַא שְׁרֶעקְלִיכֶער סְצֶענֶע אוּנ נָאךְ אַזֶעלְבֶע קְלֶעפּ, וָואס זִיא הָאט עֶרְשְׁט הַיינְט גֶעחַאפְּט! אִיךְ הָאבּ אָנְגֶעהוֹיבֶּען מְסוּפָּק צוּ וֶוערֶען אוֹיבּ דִיא גַאנְצֶע מַעֲשֶׂה אִיז נִישְׁט אַ חָלוֹם, אוֹיבּ אִיךְ הָאבּ נִישְׁט צוּטָאן גָאר מִיט אַ פְּרָאסְטֶער קְלַיאטְשֶׁע, וָואס הָאט אִין זִיךְ נִישְׁט אֲפִילוּ קַיין אָדֶער פוּן אַ פְּרִינְץ, וָואס הָאט נִישְׁט קַיין שׁוּם גֶעפִיהְל פוּן כָּבוֹד, פוּן הָאנֶער, אוּנ אִיז, מִישְׁטֶעהֶנֶעס גֶעזָאגְט, נִישְׁט אִין שְׁטַאנְד צוּפִיהְלֶען אִיהְרֶע אֵייגֶענֶע צָרוֹת, דִיא גְרוֹיסֶע חַרְפּוֹת אוּנ

בזיונות

בִּזְיוֹנוֹת. ווֶען זִיא' וָואלְט גֶעהַאט חָאטְשׁ אַ פִּיטְצֶעל גֶעפִיהְל, חָאטְשׁ אַ פִּיטְצֶעל פַארְשְׁטַאנְד, וָואלְט זִיא נִישְׁט בְּשׁוּם אוֹפֶן גֶעקֶענְט לִיגֶען אוֹיף אִיהְר אָרְט אַזוֹי רוּהִיג. עֶס הָאט אִין אִיהְר בֶּעדַארְפְט קָאכֶען דָאס בְּלוּט וִויא אִין אַ קֶעסִיל, עֶס הָאט אִין אִיהְר בֶּעדַארְפְט זִיךְ צוּבֶּעוֶועגֶען אִיטְלִיכְס גְלִיד, אִיטְלִיכְס אֵבֶר, זִיא הָאט בֶּעדַארְפְט טְרַאכְטֶען, אִין זִינֶען הָאבֶּען, אַז עֶס אִיז נִישְׁט גוּט צוּבְּלַייבֶּען אִין דֶער וֶועלְט דִיא אֵייבִּיגֶע קְלַיאטְשֶׁע, נִישְׁט גוּט צוּלַייגֶען פוּן אַ לַיאדֶען קוּנְדֶס, פוּן אַ לַיאד הִינְטֶעל, אוּנ בֶּעדַארְפְט זִיךְ צוּשְׁטְרֶעקֶען אִין דֶער לֶיינְג אוּנ אִין דֶער בְּרֵייט, צוּטָאן כָּל־אַ מִיטֶעל וִויעֶדֶער צוּבֶּעקוּמֶען אַ פָּנִים פוּן אַ מֶענְשֶׁען. אִיךְ הָאבּ מִיךְ גֶעשֶׁעהְמְט פְּרָאסְט פַאר מִיר אַלֵיין. נִישְׁט אַנְדֶערְשׁ אִיךְ בִּין מְשׁוּגָע! וָואס הָאבּ אִיךְ גֶעטָאן? פַאר וֶועמֶען הָאבּ אִיךְ עֶרְשְׁט אַזוֹי גֶעזִיפְצְט, גֶעוֵויינְט? פַאר וֶועמֶען הָאבּ אִיךְ פַארְגָאסֶען בְּלוּטִיגֶע טְרֶערִין? פַאר וֶועמֶען בִּין אִיךְ עֶרְשְׁט בְּרֵייט גֶעוֶועזֶען מַקְרִיב צוּזַיין מַיינֶע טֶעג, מַיינֶע יָאהְרֶען, מַיין גַאנְץ לֶעבֶּען? פַאר וֶועמֶען? פַאר אַ קְלַיאטְשֶׁע! פַאר אַ יַאדֶעשְׁלִיוֶוער, אָפְּגֶעבַּארֶעטֶער שְׁקַאפֶּע!... אִיךְ הָאבּ מִיךְ אַרוּמְגֶעקוּקְט אִין אַלֶע זַייטֶען אוּנ מִיט אַ צוּבְּרָאכֶען הַארְץ זִיךְ אַוֶועקְגֶערוּקְט אַבִּיסִיל ווַייטֶער. —

דִיא קְלַיאטְשֶׁע הָאט פְּלוּצְלִים אַ זִיפְץ גֶעטָאן, אִיהְר זִיפְץ הָאט מִיר אִין הַארְצֶען זִיךְ אָפְּגֶערוּפֶען וִויא אַ דוּנֶער. אִיךְ בִּין פַארְצִיטֶערְט גֶעוָוארֶען. פַייֶערְדִיגֶע גֶעפִיהְלֶען פוּן רַחֲמָנוֹת הָאבֶּען ווִידֶער אָנְגֶעצוּנְדֶען מַיין בְּלוּט. אֵיין זִיפְץ אִיהְרֶער הָאט אִין מִיר אָנְגֶעמַאכְט אַ גַאנְצֶע אִיבֶּערְקֶעהְרֶענִישׁ אוּנ מִיךְ ווִידֶער שְׁטַארְק גֶעצוֹיגֶען צוּ אִיהְר וִויא אַ מַאגְנֶעט. אָט אַזוֹי, הָאבּ אִיךְ גֶעטְרַאכְט, אִיז טַאקִי גוּט. זִיפְץ, זִיפְץ קְלַיאטְשֶׁע, דָאס אִיז אַ גוּטֶער סִימָן! פוּן דֶעם זִיפְצֶען זֶעהְט מֶען אַרוֹיס דֶעם אוּמְגְלִיקְלִיכֶען פְּרִינְץ, וִויא עֶר רַייסְט זִיךְ מִיט אַלֶע קְרֶעפְטֶען צוּ בֶּעקוּמֶען אַ מֶענְשְׁלִיךְ פָּנִים; אִין דֶעם זִיפְצֶען הֶערְט זִיךְ זַיין קוֹל, וִויא עֶר שְׁרַייעֶט: אִיךְ לֶעבּ נָאךְ אוּנ פִיהְל נָאךְ אַלְסְדִינְג וִויא אַלֶע מֶענְשֶׁען! עֶס הֶערְט זִיךְ וִויא עֶר שְׁרַייעֶט אוּנ בֶּעט רַחֲמִים: גְוַואלְד, מֶענְשֶׁען, דֶערְבַּארְמְט זִיךְ, לָאזְט מִיךְ צוּרִיק אָנְנֶעהְמֶען מַיין גֶעשְׁטַאלְט! זִיפְץ קְלַיאטְשֶׁע, זִיפְץ! דָאס זִיפְצֶען קֶען עֶפִּיס אָנְמַאכֶען, עֶס קֶען אַ מָאל רִיהְרֶען, צוּבְּרֶעכֶען הֶערְצֶער; עֶס קֶען אַ מָאל אַרַיינְגֶעהְן מֶענְשֶׁען אִין דִיא אוֹיְרֶען, זֵייא וֶועלֶען אַזְשׁ אָנְהֵייבֶּען צוּצִיטֶערֶען, וֶועלֶען רַחֲמָנוֹת הָאבֶּען אוּנ דִיר הֶעלְפֶען. אָט אַזוֹי קְלַיאטְשֶׁע, אַז דוּא זִיפְצְסְט אִיז טַאקִי גוּט!

אוּנ וִויא אִיךְ טְרַאכְט אַזוֹי גִיבּ אִיךְ אַ בְּלִיק: לֶעבִּין מַיין קְלַיאטְשֶׁע אִיז נִישְׁטָא קַיין לֶעק הֵייא, זִיא הָאט עֶס אִין גַאנְצֶען אוֹיפְגֶעגֶעסֶען, נִישְׁט

איבערגעלאזט

אִיבֶּערְגֶעלָאזְט, אִיהְר זָאלְט זָאגֶען, אֲפִילוּ אַ בְּלֶעטִיל. אַ—אַ—אַ! הָאבּ אִיךְ בַּייא מִיר גֶעטְרַאכְט, אָט וָואס אִיהְר זִיפְץ בֶּעטַייט! זִיא זִיפְצְט פָּשׁוּט, וָואס דֶערְגֶעהְט אִיהְר נִישְׁט דִיא קִישְׁקֶע, וָואס זִיא הָאט נִישְׁט נָאךְ אַ בִּינְטֶעל הֵייא, נָאךְ אַ הוּיפֶען גְרָאז, וֶוען זִיא זָאל בֶּעקוּמֶען אַ סַךְ הֵייא, אַ סַךְ גְרָאז, דֶערְצוּ נָאךְ עֶטְלִיכֶע מֶעסְטְלִיךְ הָאבֶּער, וָואלְט זִיא גֶעוֶועזֶען צוּפְרִידֶען, גָאר אִיבֶּערְגְלִיקְלִיךְ. עֶס מֶעג שׁוֹין זַיין וִויא עֶס וִויל זִיךְ, אַבִּי אַ סַךְ הָאבֶּער, אַבִּי דִיא קִישְׁקֶע. אַ טְשִׁיסְטֶע קְלַיאטְשֶׁע, חְלֶעבִּין!... דֶער גֶעדַאנְק הָאט מִיךְ גָאר צוּשְׁרוּיפְט. פַאר פַארְדְרוּס הָאבּ אִיךְ גֶעצִיטֶערְט אוּנ גֶעוֶועזֶען שְׁטַארְק צוּרוּדֶערְט.

— דוּא טְרֶעסְעלְסְט זִיךְ! הָאט דִיא קְלַיאטְשֶׁע גֶעזָאגְט אַ קוּק־גֶעבֶּענְדִיג אוֹיף מִיר. עֶס אִיז דִיר אַ פָּנִים נִישְׁט גוּט דָא לֶעבִּין מִיר?

— אִיךְ בִּין אַ מֶענְשׁ, הָאבּ אִיךְ גֶעעֶנְטְפֶערְט מִיט אַ שְׁטֶעכְוֶוערְטִיל, אִיךְ בִּין אַ מֶענְשׁ מִיט גֶעפִיהְל, מִיט פֶערְשְׁטַאנְד. מִיר גֶעפֶעהְלְט נִישְׁט אַזַא אָרְט, אַזַא בְּלָאטֶע. דִיר מֶעג עֶס אֶפְשַׁר גֶעפֶעהְלֶען!

— אַוַודַאי אִיז דִיר גוּט צוּרֵיידֶען! הָאט זִיא זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען אוּנ אַ מַאךְ גֶעגֶעבֶּען מִיט דֶעם קָאפּ, אַיין אַנְדֶערֶער זָאל וִויא אִיךְ פַארְשְׁטֶעלְט וֶוערֶען אִין אַ קְלַיאטְשֶׁע אַזוֹי פִיל יָאהְר, אַיין אַנְדֶערֶער זָאל וִויא אִיךְ אַזוֹי פִיל אוֹיסְשְׁטֶעהְן, זַיין פַאר וָואגֶעלְט, דֶערְהַרְגֶעט, דֶערְשְׁלָאגֶען, אַזוֹי פִיל אִיבֶּערְטְרָאגֶען צָרוֹת אוּנ יִסוּרִים פוּן אִיטְלִיכֶען בֶּעזוּנְדֶער, וָואלְט עֶר חָלֶעבִּין שׁוֹין לַאנְג פַארְלָאהְרֶען זַיין פֶערְשְׁטַאנְד, זַיין גֶעפִיהְל. עֶס וָואלְט אִיהְם אִי דָאס לָשׁוֹן אָפְּגֶענוּמֶען אוּנ וָואלְט גֶעוֶועזֶען אַ טְשִׁיסְטֶע בְּהֵמָה.

— נוּא, נוּא, בִּין אִיךְ אִיהְר אַרַיינְגֶעפַאלֶען אִין דִיא רֵייד, דִיר אִיז לִיעבּ דִיא בְּלָאטֶע, דִיר אִיז דָא גוּט?

— זִיא צוּ מִיר: דַאכְט זִיךְ גוּט. אַלְץ בֶּעסֶער וִויא פְרִיהֶער. עֶס זֶענִין גֶעוֶועזֶען צַייטֶען, וָואס מֶען הָאט מִיךְ נָאר גֶעטְרִיבֶּען אוּנ נִישְׁט גֶעלָאזֶען מִיךְ אוֹיסְצוּרוּהֶען אֲפִילוּ קֵיין רֶגַע. מַיינֶע שׂוֹנְאִים, פְלֶעגֶען מִיךְ אַלְץ טְרַייבֶּען, טְרַייבֶּען אוּנ צוּנֶעהְמֶען בַּייא מִיר דֶעם לֶעצְטֶען כֹּחַ. אִיצְט, וֵוייניגְסְטֶענְס, רוּה אִיךְ דָא אַבִּיסִיל, אוֹיף דֶער בְּלָאטֶע אִיז מִיר וֵוייךְ צוּלִיגֶען אוּנ אִיךְ גְלַייךְ חָאטְשׁ אַבִּיסִיל אוֹיס מַיינֶע אַלְטֶע קְרַאנְקֶע בֵּיינֶער.

— אִיךְ צוּ אִיהְר: אוּנ דִיא קְלֶעפּ, וָואס דוּא הָאסְט עֶרְשְׁט הַיינְט גֶעחַאפְּט פוּן דִיא קוּנְדֵסִים, אוּנ דִיא הִינְט, וָואס זֶענִין עֶרְשְׁט נִישְׁט לַאנְג אוֹיף דִיר אָנְגֶעפַאלֶען הָאסְט־דוּא שׁוֹין פַארְגֶעסֶען? אֶפְשַׁר אִיז דָאס בַּייא דִיר אוֹיךְ גוּט?

— זִיא צוּ מִיר: אַלְץ בֶּעסֶער וִויא פְרִיהֶער. אוֹיךְ מִיר הִינְט? הִינְט הָאסְט־דוּא בֶּעדַארְפְט זֶעהֶען, וֶועלְכֶע דִיא לֵצִים, דִיא דַייטְשְׁלִיךְ הָאבֶּען אַמָאל אוֹיף מִיר אָנְגֶערֵייצְט. יֶענֶע זֶענִין גֶעוֶועזֶען גְרוֹיסֶע, גֶעלֶערֶענְטֶע, הָאבֶּען גֶעסְלוּזְשֶׁעט, גֶעדְרֶעהְט מִיט דִיא וֵוידְלֶען אוּנ אוֹיסְגֶעפָּאלְגְט אַלְסְדִינְג, וָואס מֶען הָאט נָאר גֶעהֵייסֶען, זֶענִין צְוִוישִׁין דִיא הִינְט גֶעוֶועזֶען פְּשׁוּט פְּרָאפֶּעסָארֶען. שֵׂכֶל הָאבֶּען זֵייא גֶעהַאט כִּמְעַט וִויא מֶענְשֶׁען, אָבֶּער אַ הַארְץ אוּנ אַ מוֹיל עֶכְט הִינְטֶעשֶׁע. זֵייעֶר בִּיס אִיז גֶעוֶועזֶען שְׁרֶעקְלִיךְ, עַד הַיוֹם שְׁטֶעהְן נָאךְ בַּייא מִיר צֵייכֶענְס פוּן זֵייעֶרֶע צֵיין... דִיא הִינְט, וָואס דוּא הָאסְט הַיינְט גֶעזֶעהְן. זֶענִין פְּרָאסְט קֶעלְבְּלִיךְ, גְרָאבֶּע קֶעפּ, אָהְן שֵׂכֶל, וֵוייסֶען אֲפִילוּ נִישְׁט רֶעכְט וִויא אָנְצוּפַאלֶען, וִויא צוּבַּייסֶען, הַאוְוקֶען אָהְן טָאלְק, גְלַאט אַבִּי גֶעהַאוְוקֶעט, אוּנ בִּילֶען אוֹיךְ אַקֶעגֶען דֶער לְבָנָה. מִיט אַ שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט פַארְשְׁטָאפְּט מֶען זֵייא דָאס מוֹיל אוּנ דֶענְסְטְמָאל קֶען מֶען פְרַאנְק אוּנ פְרַייא גַנְבְהֶנֶען, רַאבֶּעוֶוען פַאר זֵייעֶרֶע אוֹיגֶען... אוֹיךְ מִיר קוּנְדֵסִים! קוּנְדֵסִים זֶענִין גֶעוֶועזֶען אִין יֶענֶע יָאהְרֶען, וָואס פְלֶעגֶען זִיךְ שְׁטַארְק נַארֶעשׁ מַאכֶען, אִיטְלִיכֶען פַארְדְרֶעהְן דִיא קֶעפּ אוּנ אוֹיסְטְרַאכְטֶען ווִילְדֶע שְׁטוּקֶעס, וָואס פְלֶעגֶען זִיךְ פַארְשְׁטֶעלֶען קְלָאמֶערְשְׁט פַאר בֶּערֶען, מַאכֶען בּוּא אוּנ שְׁרֶעקֶען דֶעם עוֹלָם. אֶמֶת טַאקִי דִיא הַיינְטִיגֶע קוּנְדֵסִים גֶעהְט אוֹיךְ גָארְנִישְׁט אָפּ, נָאר וִויא קוּמֶען זֵייא אָבֶּער דָאךְ צוּ דִיא אַלְטֶע! אַז יֶענֶע הָאבֶּען זִיךְ גֶענוּמֶען צוּ מִיר מִיט זֵייעֶרֶע שְׁטוּקֶעס פְלֶעגְט מִיר פְּשׁוּט נִישְׁט נִיחָא זַיין דָאס לֶעבֶּען. וֵוינִיג אַ שְׁטֵייגֶער הָאבֶּען מִיךְ גֶעמוּטְשֶׁעט אָט יֶענֶע שְׁטַארְקֶע פֶּערְד, וָואס דוּא הָאסְט הַיינְט גֶעזֶעהְן צְוִוישִׁין דִיא תְּבוּאוֹת!

— וָואס רֶעדְסְט־דוּא? הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט שְׁרֶעקְלִיךְ פַארְוואוּנְדֶערְט אוּנ גֶעמֵיינְט זִיכֶער, אַז מַיין קְלַיאטְשֶׁע רֶעדְט פוּן דֶעם וֶועג. וָואס הֵייסְט? פֶּערְד הָאבֶּען דִיךְ אוֹיךְ גֶעמוּטְשֶׁעט? וִויא קוּמֶען דִיא פֶּערְד, דִיא הַיינְטִיגֶע פֶּערְד צוּ דִיר?

— וֶוען מֶענְשֶׁען זָאלֶען קֶענֶען אַרַיינְקוּקֶען אִין אִיטְלִיכֶער זַאךְ אִינְוֶוענְדִיג וָואלְט זֵייא פַארֶענְטְפֶערְט גֶעוָוארֶען אַ סַךְ קַשְׁיוֹת. הָאט דִיא קְלַיאטְשֶׁע צוּ מִיר זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען. נִישְׁקָשֶׁה, אִיךְ רֵייד צוּ דֶער זַאךְ. אָט דִיא דָאזִיגֶע פֶּערְד זֶענִין גִלְגוּלִים פוּן שְׁרֶעקְלִיךְ ווִילְדֶע קוּנְדֵסִים, וָואס הָאבֶּען פַארְצֵייטֶענְס גֶעמוּטְשֶׁעט דֶעם עוֹלָם, גֶעאַרְבַּייט מַעֲשִׂים אוּנ אָנְגֶעטָאן זֶעהְר פִיל שָׁאדֶען. אַלֵיין אִיז אִיטְלִיכֶער גֶעוֶועזֶען בֶּעזְדוּשְׁנֶע, דָאס הֵייסְט אָהְן אַ זֶעל אוּנ אוֹיף אִיהְם הָאבֶּען גֶעמוּזְט אַרְבַּייטֶען טוֹיזֶענְטֶער דוּשֶׁעס. יֶענֶע פְלֶעגֶען עֶסֶען דָאס דַאר שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט מִיט דֶעם שְׁוֵויס פוּן זֵייעֶר פָּנִים, חוּץ דֶעם זִיךְ גָארְנִישְׁט

פַארְגִינֶען אֲפִילוּ דָאס, וָואס זֵייא הָאבֶּען אַלֵיין אַרוֹיסְגֶעבְּרַאכְט, אוֹיסְגֶעהָאוֶועט מִיט זֵייעֶר פְּרַאצֶע, אוּנ עֶר הָאט זִיךְ גֶעבָּאדֶען אִין וואוֹילְטִיג, אוֹיפְגֶעגֶעסֶען זֵייעֶר מִיה אוּנ נָאךְ גֶעשַׁאסְטֶעט, פַארְשְׁוֶוענְדֶעט. יֶענֶע הָאבֶּען פוּן זֵיינֶעטְוֶועגֶען אַיינְגֶעלֵייגְט דִיא וֶועלְט, מִיט זֵייעֶר אַרְבַּייט אִיהְם דַארָאבֶּעט מַאיָאנְטֶקְעס, דֶערְפֶער, שְׁטֶעדְט, מִיט זֵייעֶר מִיה אִיהְם גֶעמַאכְט אַ גְרוֹיס פַארְמֶעגֶען, אוּנ דָאס בִּיסֶעל עֶסֶען, וָואס זֵייא נֶעבִּיךְ פְּלֶעגֶען פוּן אִיהְם אַ מָאל בֶּעקוּמֶען, טַאקִי נָאר אַבִּי צוּדֶערְהַאלְטֶען דִיא נְשָׁמָה, הָאט גֶעהֵייסֶען אַ נְדָבָה. זֵייא הָאבֶּען גֶעהֵייסֶען אָרְמֶע בֶּעטְלֶער אוּנ עֶר — בַּעַל רַחֲמִים, אַ פְּרַייאַגֶעבִּיגֶער, אַ בַּעַל צְדָקָה, אַ בַּעַל טוֹבָה. זֵייא אַז הָאבֶּען אוֹיף אִיהְם גֶעהָארֶעוֶועט אִיז עֶס גֶעוֶועזֶען אַ גַאנְץ גֶעוֶועהְנְלִיכֶע זַאךְ, אַזוֹי הָאט עֶס בֶּעדַארְפְט טַאקִי צוּ זַיין, אוּנ אַז עֶר הָאט אַ מָאל גֶעגֶעבֶּען עֶפִּיס אַ נְדָבָה אוֹיף הוּנְגֶערִיגֶע, אוֹיף קְרַאנְקֶע פוּן זֵייעֶר שְׁוֶוערֶער הָארָאוַואנְיֶע, הָאט דֶערְמִיט דִיא גַאנְצֶע וֶועלְט גֶעהַאט צוּטָאן, מֶען הָאט עֶס בֶּעזוּנְגֶען, בֶּעוואוּנְדֶערְט אִין אַלֶע גַאזֶעטֶען אוּנ צוּלֵייגְט אוֹיף טוֹיזֶענְט טֶעלֶערְלִיךְ, זָאל דֶער עוֹלָם וִויסֶען אַז אִיז דָא אַ בַּארְמְהַארְצְדִיגֶער, אַ גוּטֶער, אַ פְרוּמֶער, אַ דִימֶענְטִיגֶער מֶענְשׁ!...

אַ מָאל זֶענִין דִיא פֶערְד גֶעוֶועזֶען אֵיידֶעלֶע מֶענְשֶׁען, לֵיידִיגְגֶעהְר, הַיינְט זֶענִין זֵיי אוֹיךְ אֵיידֶעלֶע פֶערְד, לֵיידִיגְגֶעהְר. וָוארִים, לָאם מִיר נָאר זִיךְ נִישְׁט נַארֶען, צוּ וָואס טוֹיגֶען אֵיידֶעלֶע, גֶעלֶערֶענְטֶע פֶערְד? אַרְבַּייטֶען, אַרְבַּייטֶען דָאךְ דִיא פֶערְדְלִיךְ נֶעבִּיךְ דִיא פְּרָאסְטֶע פֶערְד, זֵייא אַקֶערֶען דִיא פֶעלְדֶער, פִיהְרֶען אִי וַואסֶער אִי הָאלְץ, שְׁלֶעפֶּען, טְרָאגֶען מַשָּׂא אוּנ טוּהֶען אַלְסְדִינְג אִין דֶעם בַּעֲלְבַּאטֶעשְׁקַייט. דִיא אֵיידֶעלֶע פֶערְד אַקֶעגֶען פִיהְרֶען זִיךְ אַ גְלִיקְלִיכְם לֶעבֶּען אִין שְׁטַאל לֶעבִּין הֵייא אוּנ הָאבֶּער. פָאהְרֶען זִיךְ אַ מָאל אַרוֹים שְׁפַּאצִירֶען מִיט זֵייעֶר פָּרִיץ, הֵייבֶּען פִיסְלִיךְ אוּנ שְׁטָאלְצִירֶען מִיט זֵייעֶר פֶעט בַּייכֶעל, מִיט זֵייעֶר שֶׁעהְנֶעם אוּפְרַאזְשׁ. אָדֶער טַאנְצֶען, מַאכֶען אָנְשְׁטֶעלֶען אִין דִיא צִירְקֶען אוּנ נַארֶען דֶערְמִיט בַּייא דֶעם עוֹלָם אוֹים דָאס גֶעלְט. צוּ וָואס נוּטְצְט עֶס בֶּאֱמֶת אַז אַ פֶערְד טַאנְצְט, מַאכְט הוּקֶעס־פּוֹקֶעס? פַאר וָואס זָאל אַזַא פֶערְד גֶעהְן אִין גָאלְד אוּנ מֶען זָאל אִיהְם, וִויא גְרוֹים עֶס אִיז, מִיט גֶעלְט אָפְּשִׁיטֶען? לָאזֶען בֶּעסֶער יֶענֶע פֶערְד אַרְבַּייטֶען אוּנ נִישְׁט גֶעהְן אִין שָׁאדֶען!

— שַׁא, שְׁטִילֶער אַבִּיסִיל! הָאב אִיךְ צוּ אִיהְר גֶעזָאגְט. דוּא רֶעדְסְט תָּמִיד אַזוֹי פִיל?

— אַךְ! הָאט דִיא קְלַיאטְשֶׁע מִיט אַ זִיפְץ גֶעעֶנְטְפֶערְט, עַל פִּי רוֹב שְׁוַויג אִיךְ אוּנ קֶען נִישְׁט רֵיידֶען אֲפִילוּ קֵיין וָוארְט. מֶע וִויל נִישְׁט אִיךְ זָאל רֵיידֶען.

רֵיידֶען גַאנְ'ן אָפְּט אִיךְ קֶען אֲפִילוּ קֵיין פִּיפְּס נִישְׁט טָאן . דֶענְסְטְמָאל בִּין אִיךְ טַאקִי אַ קְלַיאטְשְׁע מִיט אַלֶע פִּישְׁטְשֶׁעוְוקֶעס , הָאטְשׁ רֵייד אִיבֶּער מִיר פוּן הַיינְט בִּיז אִיבֶּער אַ יָאהְר וועל אִיךְ דִיךְ נִישְׁט הֶערֶען , דוּא וֶועסְט שְׁרַייעֶן גֶעה רֶעכְטְס , אוּנ אִיךְ וֶועל מִיר גֶעהְן לִינְקְס , סַיידֶען דוּא וֶועסְט מִיךְ אָנְגֶעהֶמֶען בַּייא דֶער טְשָׁאפְּרִינֶע אוּנ שְׁלֶעפֶּען מִיט גֶעוַואלְד . דֶענְסְטְמָאל קֶען אוֹיף מִיר רַייטֶען וֶוער עֶס וִויל , אֲפִילוּ אַ יוּנְגֶעל , אַ שׁוֹטֶה , אַ וַייסֶע־חֶבְרֶהְנִיק , אַ דְרַאבּ , אַ טוּיגֶעניכְטְס , אַ לֹא־יוּצְלַח ! נָאר עֶס זֶענִין דָא גֶעווִיסֶע צַייטֶען , וָואס מִיר עֶפֶענְט זִיךְ אַ מוֹיל , אוּנ אַז מֶען שְׁלֶעפְּט מִיךְ דֶענְסְטְמָאל בַּייא דֶער צוּנְג , שִׁיטֶען זִיךְ מִיר נַיין מָאס רֵייד פוּן דֶעם מוֹיל . אִיךְ רֵייד דֶענְסְטְמָאל פַאר פַייעֶר אוּנ פַאר וַואסֶער . עֶס זֶעטְצְט דֶענְסְטְמָאל פוּן מִיר אַרוֹיס מִיט אִימְפֶּעט , וִויא פוּן אַ פַייעֶרְשְׁפַּייעֶנְדִיגֶען בַּארְג , אַלֶסְדִינְג וָואס עֶס הָאט מִיר זִיךְ אָנְגֶעקְלִיבֶּען אוֹיף דֶעם הַארְצֶען : גַאנְצֶע וָואלְקֶענְס פַארְדְרָאס , גְרִיזָאטֶע , וֶועהְטִיג אוּנ פוּרְעָנִיוֹת , עֶס צוּשְׁפִּילֶען זִיךְ אִין מִיר דִיא גֶעבְּלִיטֶען , וִויא בִּיסְטְרֶע טַייכֶען אִין וֶועסְנֶע , הֵייבֶּען זִיךְ אוֹיף מִיר אִין דֶעם קָאפּ מִיט שְׁרֶעקְלִיכֶע הְוַאלְיֶעס , רַייסֶען דֶעם מוֹחַ אוּנ שְׁטוּפֶּען זִיךְ מִיר אַרוֹיס דוּרְךְ דִיא אוֹיגֶען . עֶס פּוּקֶעט זִיךְ מִיר דִיא גַאל , עֶס רֶעדְט זִיךְ אַרוֹיס מַיין בִּיטֶער הַארְץ , מַיין שְׁוֶוער גֶעמִיטְה ! . . .

— זָאג מִיר נְשָׁמָה , הָאבּ אִיךְ זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען , זָאג מִיר , אַז עֶס אִיז שׁוֹין יָא גֶעקוּמֶען צוּ רֵייד , פַאר וָואס גֶעהְסְט־דוּא אִין שָׁאדֶען ? עֶרְשְׁט הַיינְט טַאקִי אִיז מֶען דֶערְפַאר אוֹיף דִיר אָנְגֶעפַאלֶען . עֶרְשְׁט הַיינְט הָאט מֶען גֶעשְׁרִיגֶען , דוּא מַאכְסְט אָן שָׁאדֶען !

— בֶּעטְרַאכְט דִיא זַאךְ בֶּעסֶער , הָאט זִיא גֶעעֶנְטְפֶערְט , וֶועסְט־דוּא מִיךְ אַזוֹי נִיט בֶּעשׁוּלְדִיגֶען , אַז מֶען רֶעדְט פוּן מַיין שָׁאדֶען מוּז מֶען אַקֶעגֶען שְׁטֶעלֶען אוֹיךְ דֶעם נוּטְצֶען , וֶועלְכֶען אִיךְ בְּרֵיינְג . וָוארִים וִויא דִיא וֶועלְט אִין גַאנְצֶען פִיהְרְט זִיךְ אִיצְט , מוּז מֶען בֶּערֶעכְנֶען דִיא בֵּיידֶע זַאכֶען , וֶוען נִישְׁט , קוּמְט אוֹיס , אַז כִּמְעַט אִיטְלִיכֶער טוּהְט אָן שָׁאדֶען , קֵיינֶער כִּמְעַט אִיז נִישְׁט רֵיין פוּן דֶעם פֶעהְלֶער אֲפִילוּ דֶער , וָואס עֶס שְׁרַייט דַארוֹיף גֶעוַואלְד . בַּייא דֶער הַיינְטִיגֶער פִיהְרוּנְג אִין דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט אַרוּם אוּנ אַרוּם , אִיז שָׁאדֶען אַזַא פֶעהְלֶער , אַזַא זִינְד , וָואס לָאזְט זִיךְ גָארְנִישְׁט אוֹיסְמֶעקֶען אוּנ פַארְעֶנְטְפֶערְט זִיךְ מִיט נָאךְ אַזַא זִינְד . לְמַאי , זָאגְט מֶען , גֶעהְט יֶענֶער אִין שָׁאדֶען ? דָאס אִיז אַזַא זִינְד , וָואס וִויא דוּא זָאלְסְט שְׁרַייעֶן בְּלַייבְּט זִיא טַאקִי אַלְץ , זִיא , קֶען מֶען נָאר פִיהְרֶען אוּנְטֶער דֶעם דֶעקְטוּךְ . פַארְדֶעקְט , פַארְהַאנְגֶען מִיט צְדָקָה אָדֶער מִיט נוּטְצֶען . שִׁמְעוֹן דֶער

גְזֶל שְׁרַייט, רְאוּבֵן שַׁאדֶעט! יָא, עֶנְטְפֶערְט מֶען, רְאוּבֵן מַאכְט אַבִּיסִיל קַאלְיֶע, אֵיין בְּרֵירָה, וָואס זָאל עֶר טָאן? דֶערְפַאר קוּק אָבֶּער וִויא עֶר גוּטְצְט עֶרְגִיץ אַנְדֶערְשׁ!... אוּנ אוֹיבּ אִיךְ נוּטְץ אוֹיךְ? אוֹיבּ אִיךְ הָאבּ אוֹיךְ גֶעבְּרַאכְט אוּנ בְּרֵיינְג דֶער וֶועלְט פָּאלְזֶע? דָאס, דַאכְט זִיךְ, וֶועט נִישְׁט אָפְּלֵייגֶענֶען קֵיינֶער. פוּן אֵייבִּיגֶע, אֵייבִּיגֶע צַייטֶען אִיז מֶען אוֹיף מִיר גֶערִיטֶען, אִיטְלִיכֶער הָאט פוּן מִיר נֶהָנֶה גֶעוֶועזֶען, וֶועמֶען הָאבּ אִיךְ שׁוֹין אוֹיף מַיין רִיקֶען נִישְׁט אִיבֶּערְגֶעטְרָאגֶען? אוּנ וֶועמֶענְס שָׁאדֶען בִּין אִיךְ שׁוֹין נִישְׁט אוֹיסְגֶעשְׁטַאנֶען אִין מַיין לֶעבֶּען? אִיךְ מֵיין, אַז מַיין אַרְבֵּייט אִיז וֶוערְטְה אַ סַךְ מֶעהְר פוּן אַ הוֹיפֶען גְרָאז!... דָאס, הָאסְט־דוּא אֵיינְמָאל, הַיינְט צְוֵוייטֶענְס, פַארְגֶעס נִישְׁט, אַז מִיךְ קְוֶועטְשֶׁען דִיא אוּמְשְׁטֶענְדֶען, מִיךְ צְוִוינְגְט דִיא נוֹיט. וֶוען אִיךְ וֶועל מִיר אַלֵיין נִישְׁט זוּכֶען עֶסֶען, וֶועט מֶען מִיר טַאקִי נִישְׁט גֶעבֶּען. אִיךְ וֶועל מוּזֶען לֵייגֶען דִיא צֵיין אוֹיף דֶער פָּאלֶעצֶע אוּנ שְׁטַארְבֶּען פַאר הוּנְגֶער. אוֹיף דֶרֶךְ־אֶרֶץ קֶען אִיךְ נִישְׁט וַוארְטֶען. כָּל־זְמַן מֶען לֶעבְּט מוּז מֶען עֶסֶען. וָואס וִויל אִיךְ דֶען מֶעהְר וִויא עֶסֶען? אוּנ וָואס, מִישְׁטֶעהְנֶעם גֶעזָאגְט, אִיז אִין גַאנְצֶען מַיין שָׁאדֶען? אַ הוֹיפֶען הֵייא, אַבִּיסִיל גְרָאז!... יֶענֶע שֶׁעהְנֶע פֶערְד אָבֶּער הָאבֶּען דָאךְ כָּל־טוּב, זֵייא גִיט מֶען דָאךְ זֵייעֶר בֶּעדֶערְפֶענִישׁ, זֵייא הָאבֶּען דָאךְ דָאס רֶעכְט צוּפַּאסֶען־זִיךְ אוּמֶעטוּם פְרַייא אוֹיף דֶעם גְרָאז, פַאר וָואס גֶעהְן זֵייא אִין שָׁאדֶען? אוּנ נָאךְ וָואס פַאר אַ שָׁאדֶען! זֵייא צוּטְרֶעטֶען תְּבוּאוֹת, פַארְוִויסְטֶען גַאנְצֶע פֶעלְדֶער אוּנ מַאכֶען תֵּל.

— וָואס פַאר אַ שַׁייכוּת, הָאבּ אִיךְ זִיא גֶעפְרֶעגְט, אִיז אַ מָאל גֶעוֶועזֶען צְוִוישִׁין דִיר אוּנ יֶענֶע פֶערְד, אָדֶער, כְּפִי דוּא זָאגְסְט, קוֹנְדֵסִים?

— יֶענֶע קוֹנְדֵסִים, אָדֶער כְּפִי דוּא זָאגְסְט, פֶערְד, הָאט זִיא גֶעעֶנְטְפֶערְט, פְלֶעגֶען אַ מָאל, אַ מָאל אִין דִיא אַלְטֶע יָאהְרֶען שְׁרֶעקְלִיךְ זִיךְ אָפְּרֶעכְנֶען מִיט מִיר אוּנ מִיךְ פַּיינִיגֶען צוּם טוֹיט. בְּשַׁעַת זֵייעֶרֶער אַ קוֹמְפַּאנְיֶע הָאט זִיךְ גֶעלָאזְט אוֹיף אַ מִלְחָמָה מִיט דֶעם תּוֹגֵר, הָאבֶּען זֵייא מִיךְ גֶעבְּרִיקֶעט, גֶעטְרֶעטֶען מִיט דִיא פִּיס אוּנ פוּן מִיר אַרוֹיסְגֶעקְוֶועצְט דִיא זַאפְט. אַ מָאל הָאבֶּען זֵייא מִיר גֶעלוֹפֶּעט דִיא הוֹיט, גֶעטְרֶענְט דִיא אָדֶערֶען, מִיךְ גֶעשְׁטֶעמְפֶּעלְט, גֶעבְּרֶענְט מִיט גְלִיהֶענְדֶע קוֹילֶען פַייעֶר. אוֹיף מַיין פֶעל שְׁטֶעהְט אָפְּגֶעדְרוּקְט מִיט אַלֶערְלֵייא צֵייכֶענְס דִיא גַאנְצֶע גֶעשִׁיכְטֶע פוּן אַכְזָרִיוּת, פוּן וִוילְדְקַייט אוּנ פוּן נַארֶעשְׁקַייט, וָואס הָאבֶּען גֶעהֶערְשְׁט אִין יֶענֶע שְׁוֶוערֶע, בִּיטֶערֶע צַייטֶען. מַיין אָפְּגֶעבַּארֶעטֶע פֶעל מִיט דִיא סִינַאקֶעס, מַיין צוּקַארַאשֶׁעטֶער רִיקֶען

איז

איז דיא געשריבענע געשיכטע פון יענע אלטע דורות. קוק אויף
מיין פעל און לייען!...

נאר־וואס דיא קליאטשע האט געענדיגט דעם שמיעס האט זיא
זיך אנגעהויבען שטארק צומינען, אויפגעשטעלט דיא אויערען און זיך
צוגעהערט, גלייך וויא זיא האט עפיס געשפירט. באלד טאקי האט
זיא זיך אויפגעשטעלט משונה געשווינד, וויא א שלאנג וואלט זיא
א ביס געטאן, זיך אויסגעשטרעקט, אויסגעקנאקט דיא ביינער, א טרעסיל
געגעבען מיט דער טשאפרינע און געקוקט וויא א געבאהרענע
קליאטשע. פלוצלים איז איינער עפיס צוגעקומען, האט זיך ארויפגעהאפט
אויף איהר רייטענדיג און איז מיט איהר פארשוואונדען געווארען.

4

ישראליק פארקריכט קיין בויבעריק!

וויא א ווינטמיהל האט אין מיר דיא גאנצע וועלט זיך געדרעהט
פון דעם אלסדינג, וואס איך האב געזעהן מיט מיינע אויגען און
געהערט מיט מיינע אויערען. עפיס איז מיר פארגעקומען אלסדינג
פארקעהרט, אלסדינג קאפויר. אלע בשעפעניש האבען אין מיר זיך
אויסגעמישט, זיך פארביטען איינס מיט דעם אנדערען, עס האט מיר
זיך געדאכט, אז אלע זענען נישט דאס, פאר וואס זייא גיבען זיך
אויס, קיינער איז אינוועניג נישט דאס וויא אזוי ער זעהט אויס פון
דרויסען. א פנים דיא אינדיאנער, וואס גלויבען, אז דיא נשמות פון
מענשען געהען איבער אין אלערלייא בעשעפעניש, און דיא בעלי־הקבלה
להבדיל זענין טאקי גערעכט. דיא גאנצע וועלט איז לויטער גלגולים,
א פנים אז דער טעם, וואס שטעהט ערגיץ אין א סידור, פאר וואס עס
איז א מצוה צועסען פיש שבת, כדי דערמיט מתקן צו זיין דיא נשמות,
וואס ווערען אין זייא מגולגל, איז טאקי זעהר אמת. אויב אזוי
בעקומט דאך דיא וועלט גאר איין אנדער פנים, מען מוז אויף איהר
קוקען מיט אנדערע אויגען און בעטראכטען איטליכע זאך גאר אנדערש.
אין א מענשען, קען זיין, ליגט בעגראבען א הונט און אין א הונט
ליגט בעגראבען א מענש. א פונט פרישע פיש, קען זיין, איז א פונט
פרישצאפעלדיגע נשמות, אין א גוטען קארפ אויף דעם פאלימעשיק ליגט

א דיקער, א פעטער בעל־טאקסע, געקאכט מיט פעפער אונ׳ ציבעלע! אויב אזוי וועלען דאך פארענטפערט ווערען א סך קשיות אין דער השגחה אויך אין די הנהגות פון פיל מענשען. עס וועט שוין פארענטפערט ווערען פון וואנען עס האבען זיך גענומען ביי אונז — שוטים, נאראנים, צביאקעס, בטלנים, קהלס לייט, חאפערס, בעלי טאקסעס, גבאים, נאמנים, שתדלנים, בעלי טובות, שטאדטס־יורשים, פיינע בריות, שעהנע מענשען, גאטס־סטראפטשעס, טענצער, טעלערלעקער אונ קאבלעפעל. מען וועט שוין פארשטעהן ווער זייא זענין, פון וואנען זייא שטאמען, וועמענס טבע זייא האבען אונ וואס איז זייער תכלית, זייער כוונה אויף דעם עולם צווישען אונז אומגליקליכע, זינדיגע מענשען... דער קאפ האט מיר פון אזעלכע געדאנקען אזוי זיך געדרעהט, אז איך געדיינק נישט, וויא איך בין געקומען א היים, וואס דארט איז מיט מיר פארגעגאנגען אונ וויא איך האב מיך געלייגט שלאפען. נאר אז איך בין אויפגעשטאנען האב איך געזעהן לעבין מיר זיצט מיין מאמע, אן דער זייט אביסיל איז געשטאנען איין אלטע גויע אונ עפיס א מאנספארשוין.

— וואס מאכסט־דוא ישראליק? האט מיך די מאמע געפרעגט מיט פארוויינטע אויגען. פיהלסט־דוא זיך איצט בעסער אביסיל?

— וואס הייסט, וואס מאך איך? האב איך פארוואונדערט מיך אנגערופען. איך פיהל מיך געזונט אזוי וויא תמיד.

— געדאנקט אונ געלויבט איז גאט! האט די מאמע געזאגט מיט א פרעהליך פנים, דוא ביסט, מיין קינד, געוועזען זעהר קראנק. מיר האבען מורא געהאט, אויב דוא ביסט חלילה אויף אייביג נישט אראפ פון דעם זינען.

די אלטע גויע האט דערווייל עפיס געשעפטשעט אונ גענעניצט שטארק הויך אויף א קול. דער מאנספארשוין, האט זיך געפארעט אין א ווינקעל, געגלאצט מיט די אויגען, געמאכט משונה ווילדע הויות, געטופעט, גלייך וויא ער האט מיט עמיצען זיך געקריגט אונ מיט א בייזער גערעדט עפיס אזעלכע מיני ווערטער:

— איך בין אייך משביע בשם לוציפעריציאל, בשם פלוטאניאל, צערבעריאל, פראזערפיניאל, בשם... בשם... אונ בשם... אז איהר זאלט קיין שליטה נישט האבען אויף ישראליק בן ציפע, צוזייעט זיך, צושפרייעט זיך אין די וויסטע פעלדער, אין די פוסטע וועלדער. דארט שטעהט א שטיין, אויף דעם שטיין נאך א שטיין, דארט שטעהט

אבארג

אַ בַּארְג, אוֹיף דֶעם בַּארְג נָאךְ אַ בַּארְג, אוֹיבֶּען זִיצְט שְׁמִינְדְרִיג בֶּן גֶעץ, אוּנ פַּאסֶעט ווִילְדֶע קֶעטְץ. חַאפְּט וואו עֶרְגִיץ נָאר אַ קָאטֶער, חַאפְּט וואו עֶרְגִיץ נָאר אַ פִּיפֶּערְנָאטֶער, חַאפְּט פוּן דֶער וֶועלְט אַלֶע פְלִיעגֶען, טַאראַקַאנֶעס, גְרִילֶען, פְלֵייא, וַואנְצֶען, אוּנ גֶעהְט מִיט זֵייא טַאנְצֶען. טַאנְצְט אִין דִיא פּוּסְטֶע וֶועלְדֶער, אִין דִיא וִויסְטֶע פֶּעלְדֶער, טַאנְצְט, שְׁפְּרִינְגְט, קְוֶועלְט, אוּנ לָאזְט צוּרוּה דִיא וֶועלְט!...

— וָואס טוּהְט זִיךְ דָא אַזוֹינְס? הָאבּ אִיךְ שְׁטַארְק פַּארְוואוּנְדֶערְט גֶעפְרֶעגְט דִיא מַאמֶען, וָואס אִיז אַזֶעלְכֶעס גֶעשֶׁעהְן?

— זָאל שׁוֹין מֶעהְר זִיךְ נִישְׁט אוּמְקֶעהְרֶען דָאס, וָואס אִיז גֶעשֶׁעהְן! הָאט דִיא מַאמֶע גֶעעֶנְטְפֶערְט. דָאס אִיז גֶעשֶׁעהְן מִיט עֶטְלִיכֶע טֶעג פְרִיהֶער. דוּא הָאסְט אוּנְז גוּט דִיא נְשָׁמָה אַרוֹיסְגֶענוּמֶען מִיט דַיינֶע שְׁרֶעקְלִיכֶע רֵייד, נִישְׁט הַיינְט גֶעדַאכְט, נִישְׁט בַּייא אוּנְז אִין שְׁטוּבּ גֶעדַאכְט!

— הַאפְּט דִיא אַלֶע נְפָשׁוֹת וָואס בַּייסֶען, פְּיַאוְקֶעס, וַואנְצֶען, שְׁצֶערֶעס, פְּרַייסֶען, לָאזֶען זֵייא אַלֶע פַאר יִשְׂרָאֵלִיק בֶּן־צִיפֶּע גֶעהְן אִין קָאהְן, פַארְשְׁלֶעפְּט זֵייא אִין דֶער מִדְבָּר, צוּרַייבְּט זֵייא ווִיא מָאהְן! הָאט דֶער מַאנְסְפַּארְשׁוֹין אַ גֶעשְׁרֵייא גֶעטָאן אוּנ אָנְגֶעהוֹיבֶּען צוּבְּלָאזֶען, גְלַייךְ ווִיא עֶר הָאט דֶערְמִיט עֶמִיצִין פַאר טְרִיבֶּען. דֶערְנָאךְ הָאט עֶר זִיךְ גֶעוֶוענְדֶעט צוּ דֶער מַאמֶען אוּנ גֶעזָאגְט: צִיפֶּע! אִיךְ פָּארֶע מִיךְ שׁוֹין מִיט דִיא לֵיצִים אֶפְשַׁר אַ יָאהְר דְרַייסִיג, יָא, אַזוֹי, צִיפֶּע, אִיז טַאקִי דֶער חֶשְׁבּוֹן, בַּאלְד נָאךְ דֶער עֶרְשְׁטֶער בֶּהָלָה, נִישְׁט הַיינְט גֶעדַאכְט, בִּין אִיךְ גֶעוָוארֶען אַ בַּעַל שֵׁם, אַ פָּאר יָאהְר פַאר דֶער גְרוֹיסֶער שְׂרֵפָה, פּוּנְקְט אִין דֶער צַייט, וָואס רֶב טוּבְיָה קַלְמָן רֶב גְדַלְיָה אִיטֶעס הָאט גֶעפוּנֶען אִין דֶער שְׁטָאדְט אַיין אוֹצָר, פְרִיהֶער מִיט אַ יָאהְר לֶערֶךְ, אַז מֶען הָאט אוֹיסְגֶערֵיינִיגְט דֶעם טַייךְ אוּנ דִיא מִקְוֶה. יָא, צִיפֶּע, עֶס וֶועט שׁוֹין טַאקִי זַיין אַ יָאהְר דְרַייסִיג, אוֹיבּ נִישְׁט מֶעהְר. אִין דֶער צַייט הָאבּ אִיךְ מִיט זֵייא גֶענוּג זִיךְ גֶעפָּארֶעט. דִיא לַייט הָאבֶּען פוּן מִיר הַיינְט גֶעהַאפְּט דֶעם פְּסַק, נִישְׁקָשֶׁה! דָאשׁ אִיז גֶעוֶועזֶען זֵייעֶר אַרְבַּייט, זֵייעֶר מְלָאכָה.

הַא—הוּךְ! הָאט דִיא אַלְטֶע גוֹיֶע אוֹיף אַ קוֹל אַ גֶענִיץ גֶעטָאן, עֶפִּיס גֶעשְׁפְּרָאכֶען, אוֹיסְגֶעשְׁפִּיגֶען אוּנ וַוייטֶער מִיט אַ גֶענִיץ טַאקִי דֶערְנָאךְ אוֹיסְגֶעלָאזֶען: טְרַאסְצַא אִיח מַאטֶערִי!

אִיךְ הָאבּ דָאס אִין גַאנְצֶען נִישְׁט פַארְשְׁטַאנֶען אוּנ זִיךְ שְׁטַארְק גֶעוואוּנְדֶערְט, וָואס טוּהְט־זִיךְ דָא מִיט מִיר אַזוֹינְס? אִיךְ הָאבּ גֶעבֶּעטֶען

דער

דֶער מַאמֶען, זִיא זָאל מִיר דֶערְצֶעהְלֶען אַלְלְסְדִינְג מִתְּחִלָה וְעַד סוֹף לָאם מִיךְ וִויסֶען אוֹיף וֶועלְכֶער וֶועלְט בִּין אִיךְ. דִיא מַאמֶע הָאט גֶעוִוישְׁט דִיא אוֹיגֶען אוּנ אָנְגֶעהוֹיבֶּען צוּדֶערְצֶעהְלֶען מִיט דִיא וֶוערְטֶער:

אַז דוּא בִּיסְט פַּארַאכְטָאגֶען, גֶעדֶענְקְסְט־דוּא, אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען שְׁפַּאצִירִין אוֹיף דֶעם פֶעלְד אוּנ נִישְׁט צוּרִיק גֶעקוּמֶען בִּיז שְׁפֶּעט בַּייא דֶער נַאכְט, זֶענִין מִיר אַלֶע גֶעגַאנְגֶען אוּנְטֶער דֶער שְׁטָאדְט אוּנ זִיךְ צוּלָאזְט אִין אַלֶע זַייטֶען דִיךְ אוֹיפְצוּזוּכֶען דָארְט. מִיר הָאבֶּען אַזוֹי לַאנְג גֶעזוּכְט, גֶעזוּכְט, בִּיז מֶען הָאט דִיךְ גֶעפוּנֶען שְׁלָאפֶענְדִיג אוּנְטֶער אַ בּוֹים עֶרְגִיץ לֶעבִּין אַ קַאנַאוֶוע. קוּמֶענְדִיג אַ הֵיים הָאט מֶען שׁוֹין אַרוֹיסְגֶעזֶעהֶן אִין דִיר, אַז דוּא בִּיסְט עֶפִּים צוּטְרָאגֶען. עֶס הָאט פוּן דִיר זִיךְ אָפְּגֶעטָאן דֶער שְׁלָאף אוּנ בִּיסְט גֶעוֶועזֶען שְׁטַארְק צוּקָאכְט. אוֹיף מָארְגֶען הָאסְט־דוּא אִין מוֹיל נִישְׁט גֶענוּמֶען קֵיין עֶסֶען, אַלְץ גֶעוֶועזֶען צוּרוּדֶערְט, פַארְטְרַאכְט אוּנ גֶערֶעדְט צוּ זִיךְ אַלֵיין עֶפִּים אַזֶעלְכֶע וֶוערְטֶער, וָואס אֵיינְס צוּם אַנְדֶערֶען הָאט זִיךְ נִישְׁט גֶעקְלֶעבְּט. מִיר אַלֶע אִין שְׁטוּב הָאבֶּען עֶס נִישְׁט גֶעקֶענְט פַארְשְׁטֶעהְן, וָואס זָאל דָאס בֶּעטַייטֶען? דֶערְנָאךְ אָבֶּער, נִישְׁט הַיינְט גֶעדַאכְט, נִישְׁט פַאר קֵיין יוּדֶען גֶעדַאכְט, הָאט עֶס זִיךְ אַרוֹיסְגֶעוִויזֶען. אַרוֹיסְגֶעהֶענְדִיג אוֹיף דֶעם הוֹיף אִיז דִיר אַקֶעגֶען גֶעקוּמֶען אוּנְזֶער הוֹיכֶער גַאלְגַאנְסְקֶער הָאהן, וָואס הָאט עֶרְשְׁט נָאר זִיךְ גֶעקְרִיגְט, גֶעשְׁלָאגֶען מִיט נָאךְ אַ הָאהְן. וַואשֶׁע בְּלַאגָארָאדְיֶע! זָאגְסְט־דוּא צוּ אִיהְם אוּנ נֶעהְמְסְט אַרָאפּ דָאס הִיטֶעל, אִיהְר זֶענְט אַ גְוַוארְדֵייֶעץ, טְרָאגְט שְׁפָּארֶען אוּנ שֶׁעהְנֶע פֶעדֶערֶען, דִיא וֶועלְט הַאלְט אַייךְ פַאר אַ גֶעבִּילְדֶעטֶען, פַאר זֶעהְר אַ פַארְשְׁטֶענְדִיגֶען, נָאר, זַייט מִיר מוֹחֵל וָואס אִיךְ וֶועל אַייךְ זָאגֶען, אַייעֶר אוֹיפְפִיהְרוּנְג אִיז חָלֶעבִּין עֶפִּים נִישְׁט אַזוֹי שֶׁעהְן. זִינְט אִיהְר וָואהְנְט בַּייא אוּנְז הֶערְט מֶען נִישְׁט מֶעהְר וִויא אִיהְר שְׁרַייעְט, פִּילְדֶערְט אוּנ שְׁלָאגְט זִיךְ דָאס מִיט דֶעם, דָאס מִיט יֶענֶעם, אַלְץ פַאר וַוייבֶּער, פַאר פּוּסְטֶע זַאכֶען. קַארְג לִיבֶּעם פִיהְרְט אִיהְר אַלֶע טָאג? ווִילְט אִיהְר נָאךְ בַּייא דֶעם אַנְדֶערֶען זַיין אֵיינְצִיגֶע אוֹיךְ צוּנֶעהְמֶען. וָואס אַ שְׁטֵייגֶער הָאט אִיהְר גֶעהַאט עֶרְשְׁט צוּ יֶענֶעם שְׁלִימְמַזְלְנִיק? פַאר וָואס זֶענְט אִיהְר גֶעגַאנְגֶען מִיט אִיהְם נַא פָּאיֶעדִינַאק אוּנ אִיהְם סְקַאלֶעטְשֶׁעט? אָט אוֹיף דַארוֹיף הָאט אִיהְר שְׁפָּארֶען, אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען אַיין אוֹיג זִיךְ אַרוֹיסְצוּנֶעהְמֶען? אוּנ דָאס הֵייסְט נָאךְ בַּייא אַייךְ כָּבוֹד, הָאנֶער! בַּייא דֶעם פְּרָאסְטֶען עוֹלָם הֵייסְט עֶס פָּשׁוּט רְצִיחָה. אַ רַחֲמָנוּת חָלֶעבִּין אוֹיף אַייעֶר וַוייבּ. זִיא נֶעבִּיךְ פְּלָאגְט זִיךְ, פִיהְרְט

זיך

זִיךְ דָארְט אַרוּם מִיט אַייעֶרֶע קִינְדֶער. אִיהְר ווִילְט צוּ זֵייא אֲפִילוּ קֵיין שְׁמֶעק נִישְׁט טָאן, לוֹיפְט גַאנְצֶע טֶעג נָאךְ אַנְדֶערֶע אוּנ הָאט אִין זִינֶען נַארֶעשְׁקַייטֶען. הֶער גַאנְז, הֶער אִינְדִיג גֶעפֶּעהְלֶען מִיר הְלֶעבִּין בֶּעסֶער, דִיא וועֶלְט הַאלְט זֵייא פַאר נַארָאנִים, פַאר פְּרָאסְטַאקֶעס, זֵייא פִיהְרֶען זִיךְ אָבֶּער אוֹיף גַאנְץ אָרֶענְטְלִיךְ, זֶענִין גֶעטְרַייֶע טַאטֶעס אוּנ מְפַרְנֵס וַוייבּ אוּנ קִינְדֶער ווִיא גָאט הָאט גֶעבָּאטֶען. אִין פַארְגְלַייךְ מִיט זֵייא, טוֹיגְט אִיהְר הְלֶעבִּין, וַואשֶׁע בְּלַאגָארָאדְיֶע, טַאקִי אוֹיף כַּפָּרוֹת! — אַוועֶקְגֶעהֶענְדִיג פוּן דֶעם הָאהְן דֶערְזֶעהְסְט־דוּא אוּנְזֶער קִיה מִיט דֶעם קֶעלְבִּיל לֶעבִּין צֶעבֶּער פָּאלָאוֶוע. דוּא הָאסְט מִיט זֵייא זִיךְ גֶעווִיטֶעט זֶעהְר שֶׁעהְן. אַ, מַאדַאם קִיה! זָאגְסְט־דוּא, ווִיא גֶעהְט עֶס? וָואס מַאכְט אַייעֶר וֶוערְטְהֶער גֶעמַאהְל, הֶער בִּיק? אַייעֶר אַנְצוּג, מַאדַאם, גֶעפֶּעהְלְט מִיר זֶעהְר, עֶר אִיז אִי שְׁטַארְק אִי שֶׁעהְן, דֶער עֶק וָואס שְׁלֶעפְּט זִיךְ אַייךְ הִינְטֶען נָאךְ אִיז הַיינְט סַאמֶע דִיא נַייעֶסְטֶע מָאדֶע, עֶר פַּאסְט זֶעהְר דִיא דַאמֶען... גַאנְץ שֶׁעהְן הְלֶעבִּין, אַייעֶר מַאן הָאט פוּן אַייךְ בֶּעקוּמֶען הֶערְנֶער! זֶעהְר אַ שֶׁעהְנֶע מַתָּנָה הְלֶעבִּין. עֶס מוּז אִיהְם שְׁטַארְק הֲנָאָה טָאן. לְמַאי אִיז עֶר תָּמִיד אַזוֹי בֶּעשֶׁעפְטִיגְט? מֶען מוּז מִיט אַ וַוייבּ אַמָאל אַרוֹיסְגֶעהְן שְׁפַּאצִירִין אוּנ אִין אֵיינֶעם מַאכֶען ווִיזִיטִין. וָואס דֶען זָאל אַ דַאמֶע טָאן? אִיהְר הַאלְט אַ פָּנִים מִיט יֶענֶע, מַאדַאם קִיה, אַז נְקֵבוֹת זֶענִין נִישְׁט בֶּעשַׁאפֶען גֶעווָארֶען צוּ עֶרֶענְסְטֶע אַרְבֵּייט ווִיא דִיא מֶענֶער. וָואס פַאר אַ פָּנִים הָאט עֶס אַ שְׁטֵייגֶער, אַז אַ שִׁיקְסֶע טְרַייבְּט אָן? יָא, הָאט אִיהְר שׁוֹין בֶּעקַאנְטְשַׁאפְט גֶעמַאכְט מִיט אוּנְזֶער הָאלֶענְדֶערְגֶע? אַךְ, זֶעהְר אַ שֶׁעהְנֶע, אַ דִיקֶע דַאמֶע! אוֹיסְלַאנְד אִיז טַאקִי גָאר עֶפִּים אַנְדֶערְשׁ! הֶער בִּיק אִיז, דַאכְט זִיךְ, מִיט אִיהְר אַ נָאהֶענְטֶער שְׁמֶעלְקֶע! גֶענִיסֶען זִיא אַבִּיסִיל קָאנְפֶּעטוּר, הָאסְט־דוּא אִיהְר גֶעווִיזֶען אוֹיף דֶעם צֶעבֶּער, גֶענִיסֶען זִיא מַאדַאם אוּנ גִיט אוֹיךְ אַייעֶר פְרַיילִין! שֶׁעהְמְט זִיךְ נִישְׁט פְרַיילִין קֶעלְבִּיל. זֶעהְר גְלַייךְ, מַאדַאם קִיה, וָואס אִיהְר הַאלְט אַייעֶר פְרַיילִין תָּמִיד לֶעבִּין אַייךְ. וָואס קוּמְט אַרוֹיס פוּן דִיא דָאזִיגֶע, וָואס מֶען גִ...ט עֶרְגִיץ אָפּ אוֹיף דֶער הָאדִיוְלֶע? אַ גֶענַארְטֶע זַאךְ הְלֶעבִּין! רֶעדְט מֶען שׁוֹין בֶּעסֶער אַייעֶר פְרַיילִין שִׁידוּכִים? שֶׁעהְמְט זִיךְ נִישְׁט פְרַיילִין, נִישְׁקָשֶׁה, דָאס אִיז אַ בֶּעקַאנְטֶע זַאךְ. קֶעלְבֶּעלִי אִיז אַ גוּטֶע, אַ כְּשֵׁרָה ווִיא דִיא מַאמֶע. אִיךְ זָאג אַייךְ חָלִילָה נִישְׁט קֵיין קָאמְפְּלִימֶענְט, טַאקִי נָאר דֶעם רֵיינֶעם אֱמֶת... גְרָאד דֶענְסְטְמָאל, בֶּעדַארְף זִיךְ צוּמַאבֶען, קוּמְט צוּא אוּנְז מִיט אַ ווִיזִיט הֶער

צעמפעל

צעמפעל מיט דער פרויא אונ מיט דיא טעכטער. האפסט־דוא, נישט היינט געדאכט, דעם צעבער, טראגסט איהם געשווינד אין זאל אריין, שטעלסט איהם אנידער פאר דיא געסט אונ פריגלאשעסט זייא אויף קיהעש צוועסען פאלאווע. שוין צייט חלעבין, זאגסט דוא, דיא קיה אויסצומעלקען אונ זייא צופארטרייבען. ביז וואנען איז דער שיעור אזוי זיך־ארומצושלעפען? ביא אונז אין דעם בעליבאטעשקייט געהט עפים צו גאר אהן א טאלק!.... דוא קענסט דאך דיר משער זיין, וויא מיר זענין געבליבען אלע גיפלעווט אונ וויא איטליכען איז געוועזען אויף דעם הארצען. איך האב דיך געשווינד ארויסגעפאטערט אונ אליין בין איך, פון יוצא ווענען, געבליבען זיטצען לעבין דיא געסט, וויא אויף שפילקעס. פלוצלים הער איך א געשרייא, איך לויף ארויס אונ זעה, איז מיר פינצטער געווארען אין דיא אויגען! אין שטוב שטעהט רב איציק וואלף, א פיינע בריה, א גבאי, וואס אלסדינג פון דער שטאדט איז אין זיינע הענט אונ מען גלויבט איהם אויף נאמנות. דוא שטעהסט אקעגען איהם אונ שרייעסט, נישט היינט געדאכט, מיט אזעלכע ווערטער: מישטעהענס געזאגט וויא אונזער קהל פיהרט אין גאנצען! אבי מען בעקומט שוין דעם באק, דעם קהלשען צאפ, לאזט מען איהם אפ אונ קיינער קוקט זיך אויף איהם מעהר נישט ארום. וואס טוהט אבער אזא צאפ? ער געהט מייסטענס אין קלויז, דארט איז זיין מקום מנוחה, ער פישט, זייט מיר מוחל, אויף שמות, שפרינגט אין גערטנער מיט דער גאנצער חברה ציגען, האפט זיך שטילערהייט אריין צו איטליכען אין שטוב, קוים קעהרט מען אוועק דיא אויגען, שטעקט ער אריין דיא מארדע אין א מולטער, אין א קעסטעל, אדער אין א פושקע אונ מאכט אן שאדען. נעהם־זשע קהל דיין צאפ אן פאר דעם בערדיל אונ מאך אזוי, אז ער זאהל מעהר נישט שפרינגען אין דיא גערטנער, מעהר נישט חאפען פון דיא מולטער, גיין, דאס טוהט נישט קיינער, איטליכער האט מורא צו איהם אפילו זיך צוצוריהרען! מאכט זיך אמאל שטעהן איין עדה יודען אונ שמיעסין פון תוך זאכען, דערזעהן זייא פון דערווייטענס דעם צאפ, אט דעם קהלשען צאפ, הייבט דיא הויט אויף זייא אן צוציטערען אונ צולויפען זיך אין אלע זייטען. אנדערע ווייסען נישט פון אזעלכע צאפעס וואס צוזאגען, זייא קען זיך דאכטען, דאס איז נאר א פזמון, ביא אונז יודען אבער איז א קהלשער־צאפ א גאנץ געוועהנטליכע זאך.

— צִיפֶּע! הָאט דָער בַּעַל־שֵׁם זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען. נִישְׁט עֶר חָלֶעבִּין, נִישְׁט עֶר הָאט עֶס גֶערֶעדְט. דָאס זֶענִין זַייֶערֶע וֶוערְטֶער, דָאס וַואקְסְט פוּן זַייא, פוּן דִיא לֵצִים וַואקְסְט עֶס.

— פְּרַאוְודֶע, הָאט זִיךְ אַרַיינְגֶעמִישְׁט דִיא אַלְטֶע גוֹיֶע, וָואס הָאט פַארְשְׁטַאנֶען, אַבִּיסִיל יוּדֶעשׁ, עֶטָא אִיחְנֶיע דִילֶע. טְרַאסְצַא אִיח מַאטֶערִי!

אַלֶע הָאבֶּען דְרַייא מָאל אוֹיסְגֶעשְׁפּוּיגֶען, דִיא מַאמֶע הָאט גֶעווִישְׁט דִיא אוֹיגֶען אוּנ וַוייטֶער דֶערְצֶעהְלְט:

— דוּא הָאסְט יֶענֶעם טָאג, נִישְׁט הַיינְט גֶעדַאכְט אָנְגֶעטָאן מַעֲשִׂים, אִיךְ קֶען גָאר אַזוֹי פִיל נִישְׁט אַרוֹיסְזָאגֶען, וָואס דוּא הָאסְט דֶענְסְטְמָאל אִיבֶּערְגֶערֶעדְט. אַ סַךְ שֶׁעהְנֶע, כָּשֵׁרָה מֶענְשֶׁען הָאסְט־דוּא גֶעמַאכְט צוּ בְּהֵמוֹת, צוּ חַיוֹת רָעוֹת. קֵיינֶער הָאט פוּן דִיר זִיךְ נִישְׁט גֶענַארְט. עֶפִּים אִיז דִיר נִישְׁט אַרָאפּ פוּן דֶער צוּנְג אַ שְׁקַאפֶּע, אַלְץ גֶערֶעדְט: מֶען צוּפְּט זִיא, מֶען רַייסְט זִיא. דַיינֶע רֵייד, רִבּוֹנִי שֶׁל עוֹלָם, לָאזֶען נָאר אַוֶועקְגֶעהְן מִיט דֶעם רוֹיךְ, מִיט דֶעם ווִינְט, אוֹיף פּוּסְטֶע פֶעלְדֶער, אוֹיף פּוּסְטֶע וֶועלְדֶער! אִין דֶער שְׁטָאדְט הָאט דֶערְוַוייל גֶעקְלוּנְגֶען, אַז דִיר הָאט זִיךְ אִיבֶּערְגֶעקֶעהְרְט דֶער מוֹחַ, דוּא בִּיסְט מְשׁוּגֶע. אִיךְ הָאבּ בַּאלְד גֶעשִׁיקְט נָאךְ דֶער זְנַאחֶערְקֶע אוּנ לְהַבְדִיל נָאךְ דֶעם בַּעַל שֵׁם. מִיר הָאבֶּען דִיךְ אַרַיינְגֶעלֵייגְט אִין בֶּעט, דִיר גֶעטָאן אַלֶע מִיטֶעל, בִּיז גָאט הָאט גֶעהָאלְפֶען דוּא בִּיסְט אַנְשְׁלָאפֶען גֶעוָוארֶען אוּנ הַיינְט, גֶעלוֹיבְּט אוּנ גֶעדַאנְקְט גָאט, הָאסְט דוּא זִיךְ אוֹיפְגֶעחַאפְּט גֶעזוּנְט.

אִין מִיטֶען דְרִינֶען אִיז אַרַיינְגֶעקוּמֶען בְּרַיינְדִיל דִיא זָאגֶערֶען, וָואס דִיא מַאמֶע הָאט זִיא גֶעשִׁיקְט אוֹיף דֶעם הֵיילִיגֶען אָרְט רַייסֶען קְבָרִים אוּנ מֶעסְטֶען פֶעלְד. זִיא הָאט אַרַיינְגֶעהֶענְדִיג דְרַייא מָאל גֶעקוּשְׁט דִיא מְזוּזָה אוּנ צוּגֶעלָאפֶען צוּ דֶער מַאמֶען פַארְוֵויינְט, פַארְחְלִיפֶּעט מִיט דִיא וֶוערְטֶער:

— אִיךְ הָאבּ גֶעבֶּעטֶען דִיא בָּאבֶּע יֶענְטֶען, דִיא מוּהְמֶע זֶעלְדֶען, זָאלֶען אַ לִיכְטִיגֶען גַן־עֵדֶן הָאבֶּען, זֵייא זֶענִין גֶעוֶועזֶען כָּשֵׁרָה יוּדֶענֶעס, דֶעם טַאטֶען, דֶעם זֵיידֶען רֶב שֶׁעפְּסְלִין אוּנ דִיא גַאנְצֶע מִשְׁפָּחָה. אִיךְ הָאבּ אוֹיךְ גֶעבֶּעטֶען דִיא אַלְטֶע רֶבִּיצִין, דִיא צַדֵיקֶעס, אִיהְר זְכוּת זָאל אוּנְז בַּייאַר־שְׁטֶעהְן. זֵייא וֶועלֶען זִיךְ מִיהֶען, דֶער וָואס עֶר לֶעבְּט אֵייבִּיג וֶועט דֶערְהֶערֶען זֵייעֶר תְּפִלָּה, עֶר אִיז דָאךְ אַ טַאטֶע, רַחוּם, צַדִיק. יִשְׂרָאֵלִיק וֶועט אִיה״שׁ זַיין גֶעזוּנְט. מֶען הָאט אִיהְם בֶּעדַארְפְט פְּרִיוֶוען אוֹיסְקוּיקְלֶען נָאךְ אַ מָאל מִיט אֵייעֶר אוּנ אוֹיסְגִיסֶען פוּן וַואקְס. דָאס אִיז אִיהְם גֶעקוּמֶען פוּן אַ דֶערְשְׁרֶעקֶענִישׁ. פַאר אַ יָאהְרֶען הָאט עֶס זִיךְ גֶעמַאכְט אַקוּרַאט אַזוֹי מִיט דֶעם בְּרָאדֶער מְלַמֵד׳ס

זוהְן . קְרוינֶע הָאט אִיהְם בַּאלְד גוּט אויסְגֶעקְוִויקֶעלְט מִיט אֵייעֶר אוּנ צוּגֶענוּמֶען וְויא מִיט דֶער הַאנְד . וָואס מַאכְט עֶר אִיצְט , צִיפֶּע ?

— נִישְׁקָשֶׁה ! הָאט דֶער בַּעַל־שֵׁם זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען . אִיךְ הָאבּ זֵייא פַארְטְרִיבֶּען . דָאס אִיז גֶעוֶוען זֵייעֶר אַרְבֵּייט , בְּרַיינְדִיל , זֵייעֶר מְלָאכָה . אִיהְר מֶעגְט אֲפִילוּ פְרֶעגֶען דִיא עָרְלְטֶע , זִיא אִיז מֵבִין כָּל דִבּוּר . מִיר הָאבֶּען שׁוֹין עֶפִּים אוֹיךְ אִיבֶּערְגֶעהַאט עֲסָקִים אִין אוּנְזֶער לֶעבֶּען .

— פְּרַאווְדֶע , בְּרַיינְדְלַיא , הָאט דִיא אַלְטֶע גוֹיֶע גֶעזָאגְט אוּנ צוּגֶעשָׁאקֶעלְט מִיט דֶעם קָאפּ , שְׁטְשָׁא פְּרַאווְדֶע טָא פְּרַאווְדֶע . עֶטָא אִיחְנֶיע דִילֶע . טְרַאסְצַא אִיה מַאטֶערִי !

— אִיךְ וֵויים אָסוּר נִישְׁט , הָאט דִיא מַאמֶע צוּ מִיר זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען , פוּן וַואנֶען קוּמְט צוּ דִיר אַזֶעלְכֶע זַאכֶען , אַזֶעלְכֶע ווילְדֶע מַחֲשָׁבוֹת אוּנ אַזֶעלְכֶע פּוּסְטֶע רֵייד ? נִישְׁט אַנְדֶערְשׁ טַאקִי , קְלֶעהְר אִיךְ , אַז דָאס קוּמְט פוּן דַיינֶע בִּיכְלִיךְ , וָואס דוּא הָאסְט זִיךְ פַארְטִיפְט אִין זֵייא . נִישְׁט אֵיינְמָאל הָאבּ אִיךְ דִיר גֶעזָאגְט : יִשְׂרָאלִיק , אַ שֶׁעהְנֶע רֵיינֶע כַּפָּרָה דֶער גַאנְצֶער עֶקְזַאמֶענְט אוּנ פַארְשְׁלָאג דִיר נִישְׁט דֶעם קָאפּ מִיט אַזֶעלְכֶע נַארֶעשֶׁע בִּיכְלִיךְ , מִיט אַזֶעלְכֶע מְשׁוּגֶענֶע מַעֲשִׂיוֹת ! אַ קַאטָאוֶועס אַ לַאנְגֶע צַייט כְּסֵדֶר הָאסְט־דוּא הוֹיךְ אוֹיף אַ קוֹל אַיינְגֶעהַאזֶערְט מַעֲשִׂיוֹת , עֶפִּים פוּן אַ סַאלֶעוֵויא אַ רַאזְבָּאינִיק , פוּן אַ בֶּערִיהְמְטֶען רִיצֶער , וָואס פְלֶעגְט אויסְטְרִינְקֶען אַ יַרְדֵן בְּרַאנְפִין אוּנ אויסְרַייסֶען גְרוֹיסֶע דֶעמְבֶּענֶע בֵּיימֶער אַזוֹי גְרִינְג וְויא אַ הָאר ; מַעֲשִׂיוֹת פוּן אַ מְכַשֵּׁף קָאשְׁצֵייא אוּנ עֶפִּים פוּן אַ בַּאבֶּע יַאגֶע , וָואס הָאבֶּען גֶעקֶעהְרְט דִיא וֶועלְט אוּנ וָואס זֵייעֶרֶע פֶּערְד הָאבֶּען גֶערֶעדְט וְויא מֶענְשֶׁען ; מַעֲשִׂיוֹת פוּן אַ שְׁטִיפְמַאמֶע , וָואס הָאט אִיהְר שְׁטִיפְזוּהְן פַארְשְׁטֶעלְט אִין אַ צַאפּ אוּנ נָאךְ אַזֶעלְכֶע מַעֲשִׂיוֹת , וָואס נִישְׁט גֶעשְׁטוּיגֶען , נִישְׁט גֶעפְלוֹיגֶען . וָואס הֶען , גוּטְץ קֶען אַרוֹיסְקוּמֶען פוּן אַזֶעלְכֶע פּוּסְטֶע זַאכֶען ?

— סְטַייטְשׁ מַאמֶע לֶעבּ ! הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט . אִין אוּנְזֶערֶע סְפָרִים שְׁטֶעהְן דֶען נִישְׁט אַזֶעלְכֶע מַעֲשִׂיוֹת ? וֵוייניג הָאסְט־דוּא מִיר אַלֵיין דֶערְצֶעהְלְט אוּנ וֵוייניג הָאבּ אִיךְ מִיךְ פוּן אַנְדֶערֶע אָנְגֶעהֶערְט דֶערְצֶעהְלֶענְדִיג . אִי אַזֶעלְכֶע מַעֲשִׂיוֹת אִי נָאךְ מַעֲשִׂיוֹת פוּן וואוּקָאלַאקְס אוּנ פוּן גִלְגוּלִים ? ווִיפִיל גֶעבְּרָאטֶענֶע הִיהְנֶער הָאבֶּען שׁוֹין בַּייא אוּנְז יוּדֶען גֶעהֶערְט קְרֶעהְן לִיגֶענְדִיג פַאר זֵייא אוֹיף דֶעם טֶעלֶער ? ווִיפִיל קֶעלְבְּלִיךְ , ווִיפִיל קִיה , ווִיפִיל אָקְסֶען , בִּיקֶעס , פֶּערְד אוּנ אֵייזְלֶען הָאבֶּען פוּן דֶער הֶעלֶער הוֹיט זִיךְ צוּ וֵויינְט אוּנ גֶעבֶּעטֶען תִּיקוּן ? ווִיפִיל אַזֶעלְכֶע הָאבֶּען שׁוֹין דִיא בַּעֲלֵי שֵׁמוֹת מְתַקֵן גֶעוֶועזֶען אוּנ זֵייא גֶעבְּרַאכְט צוּ קֶבֶר יִשְׂרָאֵל ? מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב !

וואס

— וָואס אִיז דָאס פַאר אַ וֶוערְטֶער ? הָאט דִיא מַאמֶע מִיט שְׁרֶעק זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען אוּנ גֶעמֵיינְט , אִיךְ רֶעדְט ווידֶער פוּן דֶעם וֶועג . הַא , וָואס הֵייסְט עֶס אַזוֹינְס מָנָה ?

— נִישְׁקָשֶׁה , צִיפֶּע ! הָאט בְּרַיינְדִיל זִיךְ אוּנְטֶערְגֶעהַאפְּט מִיט אַ שְׁמֵייכֶעלֶע פַאר תַּעֲנוּג , וָואס זִיא קֶען אִיצְט אַרוֹיסְוַוייזֶען , אַז זִיא אִיז אַ ווָאוּלְקֶענֶעוְדִיגֶע . דָאס דַייטְשׁ : וֶוער קֶען אִיבֶּערְצֶעהְלֶען עָפָר דִיא עֶרְד , דָאס הֵייסְט דִיא קְבָרִים , יַעֲקֹב , וָואס מֶען הָאט אָנְגֶעמַאכְט בַּייא יַעֲקֹב , דָאס מֵיינְט מֶען דִיא יוּדֶען , וָואס הֵייסֶען יַעֲקֹב .

— וָואס עֶר זָאגְט מְכַּהַ גִלְגוּלִים , הָאט דֶער בַּעַל שֵׁם זִיךְ אַרַיינְגֶעמִישְׁט אִין שְׁמִיעֶס , שְׁוֶוער אִיךְ בַּייא בָּארְד אוּנ פֵּאוֹת , אַז מִיר אַלֵיין הָאט זִיךְ שׁוֹין גֶעטְרָאפֶען אִין מַיין לֶעבֶּען אַ סַךְ גִלְגוּלִים אַרוֹיסְצוּטְרַייבֶּען · אִיךְ הָאבּ זֵייא אַלֵיין גֶעהֶערְט שְׁרַייעֶנְדִיג , אִיךְ זָאל אַזוֹי הֶערֶען שׁוֹפָר שֶׁל מָשִׁיחַ !

— סְטַייטְשׁ גִלְגוּל , סְטַייטְשׁ גִלְגוּל , הָאט בְּרַיינְדִיל גֶעזָאגְט מִיט אַ פַארְפְרוּמְט פֶּנִימֶעל . דָאס שְׁטֶעהְט גֶעשְׁרִיבֶּען אִין סְפָרִים . דָאס אִיז זֶעהְר גֶעוֶועהְנְטְלִיךְ . וָואס בַּאדַארְפְט אִיהְר מֶעהְר פוּן דֶעם קַאבְּצַאנְסְקֶען גִלְגוּל ? דִיא גַאנְצֶע וֶועלְט הָאט מִיט אִיהְם גֶעקְלוּנְגֶען . שַׁא , בָּרוּךְ מַזְכִּיר נִשְׁמָהוֹת ! בַּייא אוּנְז הָאט דֶען זִיךְ נִישְׁט גֶעטְרָאפֶען אַמַעֲשֶׂה מִיט אַ שְׁוַוארְצֶען קָאטֶער ? דָאס אִיז גֶעוֶועזֶען אַ דְרַייא יָאהְר נָאךְ מַיין חֲתוּנָה : מִיט דֶעם צְוֵוייטֶען מַאן עָלָיו הַשָּׁלוֹם , סַאמֶע אִין דֶער צַייט וֶוען אִיךְ בִּין פַארְגַאנְגֶען אִין טְרָאגֶען מִיט מַיין הַאצְקֶעלֶען , זָאל גֶעזוּנְט זַיין , אִיךְ גֶעדֵיינְק אֲפִילוּ , מֶען הָאט דֶענְסְטְמָאל גֶעלָאזְט מַכְרִיז וּמוֹדִיעַ זַיין . אַז מְעוּבֶּרֶת׳ע זָאלֶען נִישְׁט גֶעהְן קוּקֶען .

— דוּא הֶערְסְט מַאמֶע לֶעבּ ? הָאבּ אִיךְ צוּא אִיהְר זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען , דוּא הֶערְסְט , וָואס דֶער בַּעַל שֵׁם אוּנ בְּרַיינְדִיל זָאגֶען ?

— עֶט , חָלֶעבִּין יִשְׂרָאֵלִיק ! הָאט זִיא גֶעעֶנְטְפֶערְט עֶפִּים אָהְן לָשׁוֹן . אוּנְזֶערֶע לְהַבְדִיל זֶענִין עֶפִּים אַנְדֶערְשׁ . עֶט , חָלֶעבִּין וָואהִין דוּא פַארְקְרִיכְסְט ! עֶט , יִשְׂרָאֵלִיק , עֶט , ווִיא קֶען מֶען אַזֶעלְכֶס פַארְגְלַייכֶען ? דָאס אִיז אִין דֶער טוּמְאָה אוּנ דָאס אִיז אִין דֶער קְדוּשָּׁה לְהַבְדִיל .

— אֶמֶת ! ווִיא אִיךְ טְרָאג בָּארְד אוּנ פֵּאוֹת , הָאט דֶער בַּעַל־שֵׁם צוּגֶעבַּאסֶעוֶועט דֶער מַאמֶען . אַ גוּטֶער תֵּירוּץ חָלֶעבִּין , צִיפֶּע ! אַזוֹי אִיז טַאקִי דֶער אֶמֶת , בֶּאֱמוּנוֹת !

— נוּא אַ שְׁטְשָׁא ווִיא קַאזְשֶׁעטֶע ? הָאבּ אִיךְ גְלַאט אַ זָאג גֶעטָאן צוּ דֶער אַלְטֶער גוֹיֶע , אַז אִיךְ הָאבּ אַרוֹיסְגֶעזֶעהְן , דָא וֶועט שׁוֹין קֵיין טַעֲנוֹת נִישְׁט הֶעלְפֶען אוּנ פָּאזְשַׁאלוּא מֶען וֶועט נָאךְ זָאגֶען , אִיךְ בִּין מְשׁוּגָע .

ווין

— ווין מאיע בראווע, האט זיא געענטפערט און געשאקעלט מיט דעם קאפ. עטא איחניע דילע, טראסצא איה מאטערי!

5

ער האט זיא ווידער דערטאפט.

עס איז אוועקגעגאנגען א צייט און דיא אלע זאכען, וואס האבען מיט מיר זיך געטראפען האבען בישליכוויים אנגעהויבען צופארגעסען ווערען. יענע מיני פארשוינען, וואס זייער גאנצע עובדא איז אלץ אנדערע אויף דעם קאפ צוטראגען און זיך אפצוגעבען מיט פרעמדע עסקים, האט זייא גאט שוין צוגעשיקט פון וואס עפים אנדערש צורייידען און האבען אנשטאט מיר טויזענט אנדערע מענשען געהאט אין דעם מויל. אונזער שטאדט, אהן עין־הרע, איז גרויס, אלע טאג שפרינגט ארויס עפים נייעס, עס איז דא בה״ש פון וועמען צורייידען מיט וואס זיך צובעשעפטיגען. אבי געזונט, מיט פרעמדע געשעפטען האט מען נישט צוזארגען. עס וואלט גענוג געוועזען, דאכט זיך מיר, פאר דער גאנצער וועלט ליידיגגעהר!... איך האב מיך ווייטער גענומען געשמאק צום לערנען. האב געארבייט, געקלעפעט, געלערענט ביז עס איז שוין געקומען דיא צייט אפצוגעבען עקזאמען.

אין איין שעהנעם פריהמארגען, וועסנע, איז פארפאהרען צומיר א בויד, וואס אין איהר האב איך בעדארפט פאהרען קיין דניעפראוויץ אפצוארבייטען דארט מיין עקזאמען. דיא מאמע איז געוועזען זעהר אומעטיג, דיא אויגען האבען איהר נישט געטריקענט פון טרעהרין, אלץ געוויינט און אויף מיר געקוקט, געקוקט און ווייטער געוויינט.

— וויין נישט מאמע! האב איך זיא געבעטען און אליין טאקי זיך אויך צו וויינט. עס איז מיר עפים שרעקליך שווער געוועזען אויף דעם הארצען. וויין הלעבין נישט מאמעניוא. איך פאהר דאך נישט אוועק גאט ווייסט וואהין און אויף וואס! איך מוז שוין דאך איבערקומען דעם טאנץ, האב אזוי פיל געארבייט, אזוי פיל געהארעוועט. גאט וועט העלפען, איך וועל ערדייכען מיין וואונטש, איך וועל קענען פארדינען מיין ברויט בכבוד און זיין לייטען גלייך, דענסטמאל, מאמעניוא, וועסט־דוא פון מיר נחת האבען. וויין הלעבין נישט, וויין נישט מאמעניוא!

— אך ישראליק! האט זיא געענטפערט, עס איז דיר גרינג אזוי צוזאגען.

אמאמעם

א מאמעס הארץ אז עס וויינט, קען מען עס אזוי גרינג נישט איינעהמען וויא א קינד. עס וויינט נישט אומזיסט. עפיס שפירט עס, עפיס שמעקט עס אזעלכס אן, וואס קיינער קען עס מיט דעם שכל נישט פארשטעהן. איך בעט דיך, ישראליק, טאמיר וואלט א סברא געוועזען, דוא זאלסט נישט פאהרען! צו וואס זאלסט־דוא זיך אין דיא יאהרען אזוי נעביך מוטשען? ווער ווייסט, אויב נאך אלע מיה וועט דיר שוין גוט זיין? אויב דיין פלאגען־זיך וועט דיר עפיס העלפען? וויפיל געבילדעטע געהן, בייא אונז יודען, אהן שטיוועל נעביך! וויפיל געלערענטע מענשען וועהרען פארפאלען אונ קומען אפ זייער גאנץ לעבען! ישראליק, איך בעט דיך, בלייב אין דער היים. מען רעדט דיר איצט זעהר אגוטען שידוך. דערפרעה א מאמען אונ האב חתונה!

דער בעל־עגלה, איז אריינגעקומען אין שטוב, פארנומען אלע מיינע זאכען אונ האט דער מיט איין עק געמאכט מיין שמועס מיט דער מאמען. מיר האבען ביידע וויינענדיג זיך געקושט אונ געזעגענט, איך האב מיך אריינגעזעטצט אינוועניג אין דער בויד אונ אוועקגעפאהרען.

לאכט איך, איהר היינטיגע אויפגעקלעהרטע, לאכט איך פון וואס איהר ווילט, נאר לאכט נישט, איך בעט איך, דערפון, אז א מאמעס הארץ וויינט נישט אומזיסט! כל־זמן איהר שווייגט אונ קענט מיר נישט ענטפערען, וואס איז אזוינס לעבען? וויא אזוי עס ווערען בייא אונז אינוועניג אין דיא געהירען צוגעברייט אונ געמאכט אלע אונזערע מחשבות, געדאנקען אונ געפיהלען? וויא אזוי עס שפינט זיך, עס וועבט זיך אין אונז אוים וואונדערליכע חלומות פון אזא שטאף, פון אזא פאדים, וואס לעת־עתה איז ער נאך אפילו אויף דער וועלט נישטא אונ וועט ערשט אויסוואקסען שפעטער? כל־זמן איהר שווייגט אונ הייבט עס נישט אן צופארשטעהן, וועל איך איך, נישקשה, נישט לאזען צולאכען דערפון, אז א מענשענס הארץ פיהלט אונ טרעפט! איהר טאהרט נישט, איהר האט נישט דאס רעכט צולאכען אויב איך זאג, אז מיין מאמעס הארץ האט געוויינט נישט אומזיסט! דער עקזאמען איז מיר נישט געראטען! —

עס שאדט אבער נישט צו וויסען וויא אזוי אונ וואס עס האט מיר נישט געראטען. דעם טאג, וואס איך האב מיך בעדארפט עקזאמענירין בין איך דוקא געוועזען בעהארצט אונ האב נאך, פון קוראזש וועגען, אויך אויסגעטרונקען א גלעזיל בראנפין, חאטש איך טרינק קיינמאל נישט. נישקשה, האב איך געטראכט, גאט וועט העלפין! וואס האב איך מיך

אזוי

אַזוֹי צוּשְׁרֶעקֶען ? אִיךְ הָאבּ דָאךְ צוּטָאן מִיט גֶעלֶערֶענְטֶע , אֵיידֶעלֶע מֶענְשֶׁען , מִסְתָּמָא װֶעלֶען זֵייא זִיךְ בֶּעגֶעהֶן מִיט מִיר דֶעלִיקַאט , פַּיין , אַזוֹי וִויא גֶעלֶערֶענְטֶע בֶּעדַארְפֶען צוּטָאן , אוּנ דֶערְמִיט װֶעלֶען זֵייא מִיר אוּנְטֶערְגֶעבֶּען שְׁטַארְקַייט . נָאר , אוֹי װֶעה ! קוּמֶענְדִיג צוּם עֶקְזַאמֶען הָאבּ אִיךְ בַּאלְד אַרָאפְּגֶעלָאזְט דִיא נָאז . דִיא לֶעהְרֶער זֶענִין גֶעזֶעסֶען אָנְגֶעטָאן אִין מוּנְדִירִין מִיט מֶעשֶׁענֶע קְנֶעפּ אוּנ גֶעקוּקְט אוֹיף מִיר אַזוֹי סְטְרָאגֶע , אַזוֹי בֵּייז , גְלַייךְ וִויא אִיךְ הָאבּ גֶעגַנְבֶהְט , אָדֶער גֶעקוֹילֶעט אַ מֶענְשֶׁען , זֵייא הָאבֶּען גֶעקוּקְט אַזוֹי וִויא אִין יֶענֶע צַייטֶען אַ סְטַאנָאוָואי , וָואס דָאם עֶרְשְׁטֶע בָּרוּךְ־הַבָּא אִיז בַּייא אִיהְם גֶעוֶועזֶען : אִיסְקוּדֶעוָא ? יַא טֶעבִּי ! . . . פַּאסְפָּארְט מַאיֶעשׁ ? . . . . צוּ וָואס , דַאכְט זִיךְ , זָאלֶען לֶעהְרֶער , וָואס זֵייעֶר עֵסֶק אִיז צוּמַאכֶען פוּן אוּנְז , פוּן אוּנְזֶערֶע קִינְדֶער מֶענְשֶׁען מִיט שֵׂכֶל אוּנ מִיט גֶעפִיהְל , וָואס זֵייעֶר עֵסֶק פָּאדֶערְט , זֵייא זָאלֶען זַיין גוּט , פְּרָאסְט אוּנ צוּ אִיטְלִיכֶען צוּגֶעלָאזְט , כְּדֵי עֶס זָאלֶען פַאר זֵייא זִיךְ עֶפְנֶען דִיא הֶערְצֶער , אִין װֶעלְכֶע זֵייא בֶּעדַארְפֶען זֵייעֶן , אוּנ פְלַאנְצֶען מִדּוֹת טוֹבוֹת , צוּ וָואס , דַאכְט זִיךְ , זָאלֶען זֵייא טְרָאגֶען מֶעשֶׁענֶע קְנֶעפּ אוּנ קוּקֶען סְטְרָאגֶע וִויא קְוַארְטַאלְנֶעם ? וָואס אִיהְר ווִילְט זָאגְט אַייךְ , עֶפִּים קֶען מֶען זִיךְ נִישְׁט פָאֶרְשְׁטֶעלֶען סָאקְרַאטוּס , פְּלַאטָאן , אַרִיסְטָאטְלֶעס וּכְדוֹמֶה אִין אַזֶעלְכֶע קְנֶעפְּלִיךְ מִיט אַזֶעלְכֶע זוֹיעֶרֶע מִינֶעס אוּנ פִינְצְטֶערֶע צוּרוֹת . . . . . עֶס פַארְשְׁטֶעהְט זִיךְ , אַז פוּן זֵייעֶר בָּרוּךְ־הַבָּא , הָאבּ אִיךְ בַּאלְד פַארְלָאהְרֶען דֶעם קוּרַאזְשׁ אוּנ הָאבּ שׁוֹין נִישְׁט גֶעוואוּסְט וָואס מִיט מִיר טוּהְט זִיךְ . אוֹיבּ דָאם טַאקִי מֵיינְט דֶער פָּסוּק , הָאבֶּען דִיא לֶעהְרֶער עֶרְלַאנְגְט זֵייעֶר וואוּנְטְשׁ וָואס עֶרְלַאנְגֶען הֵייסְט . מַיין קָאפּ אִיז שׁוֹין גֶעוֶועזֶען פַארְשְׁלָאגֶען . . . בַּאלְד דַארוֹיף הָאט זִיךְ גֶעוֶוענְדֶעט צוּ מִיר עֶפִּים אַ לֶעהְרֶער מִיט אַזַא מִינֶע , וִויא אֵיינֶער רֶעדְט : אוֹיךְ מִיר אַ מֶענְשׁ ! אִיךְ בִּין עֶס דֶער גְרוֹיסֶער קָאפּ , דֶער אָפְנֶער מוֹחַ . אִיךְ פְרֶעג ! פַארְשְׁטֶעהְסְט־דוּא ? אִיךְ , אִיךְ פְרֶעג . דֶרֶךְ־אֶרֶץ , אַזַאזְס ! מִיט אַזַא מִינֶע הָאט עֶר צוּ מִיר זִיךְ גֶעוֶוענְדֶעט אוּנ מִיךְ מְכַבֵּד גֶעוֶועזֶען מִיט אַ פָּסוּק פוּן דַאנֶען , פוּן דָארְטֶען בִּיז מֶען אִיז אַרוֹיף אוֹיף אַ מַעֲשֶׂה , סַאמֶע אוֹיף דֶער בַּאבֶּע יַאגֶע , אִיךְ הָאבּ מִיךְ פַארְדְרֶעהְט , פַארְפּוּטֶעט , פַאר־קְרָאכֶען קַיין בּוֹיבֶּערִיק . דִיא לֶעהְרֶער הָאבֶּען מִיר אָנְגֶעטָאן כָּבוֹד , מִיר גֶעשֶׁענְקְט אַ גֶעלֶעכְטֶערִיל שׁוֹין מִיט אַ פְרֶעהְלִיכֶער מִינֶע אוּנ דֶערְמִיט אִיז גֶעוָוארֶען אַיין עֶק פוּן מַיין עֶקְזַאמֶען , אַיין עֶק פוּן מַיין גַאנְצֶער מִיה , אַיין עֶק אַ סוֹף פוּן אַלֶע מַיינֶע הָאפְנוּנְגֶען !

פַאר צָרוֹת הָאבּ אִיךְ נִישְׁט גֶעקֶענְט אַיינְזִיטְצֶען אוֹיף דֶער סְטַאנְצְיֶע

און

אוּנ הָאבּ מִיךְ אַרוּם גֶעבְּלָאנְקֶעט אִין דֶער שְׁטָאדְט, אוֹיסְגֶעמָאסְטֶען אַלֶע גַאסֶען אוּנ דִיא הוֹיכֶע שֶׁעהְנֶע בֶּערְג. אִיךְ פְּלֶעג קוּמֶען צוּ מִיר אוֹיף דֶער קְוַאטִיר נָאר אָפְּצוּעֶסֶען אוּנ שְׁלָאפֶען. גֶעהֶענְדִיג אֵיינְמָאל אוֹיף דֶער גַאס הָאבּ אִיךְ פוּן דֶערְוַייטֶענְס גֶעזֶעהְן וִויא דִיא פָּאלִיצֵייסְקֶע שְׁלֶעפֶּען עֶפִּים אַ פֶערְד אוּנ שְׁלָאגֶען עֶס טוֹיט שְׁלֶעג וואוּ נָאר זֵייא טְרֶעפֶען. לוֹיט מַיין שוּלְדִיגְקַייט, וִויא אֵיינֶער פוּן דֶער חֶבְרָה „צַער בַּעֲלֵי הַחַיִים" בֶּעדַארְף צוּטָאן, הָאבּ אִיךְ מִיךְ בַּאלְד גֶעלָאזְט גֶעהְן צוּ דִיא סָאלְדַאטֶען, צוּבֶּעטֶען רַחֲמִים פַאר דֶעם פֶערְד נֶעבִּיךְ. אַז אִיךְ בִּין צוּגֶעקוּמֶען נֶעהֶענְטֶער אוּנ אַ קוּק גֶעטָאן הָאט מִיךְ בֶּעשְׁלָאגֶען אַ קַאלְטֶער שְׁוֵייס, עֶס אִיז אִין מִיר גֶעשְׁטָארְבֶּען גֶעוָוארֶען אִיטְלִיכְס אֵבֶר. אִיךְ הָאבּ זִיא דֶערְקֶענְט. דָאס אִיז זִיא, דָאס אִיז זִיא מִיט דִיא בֵּיינֶער, דָאס אִיז מַיין אַלְטֶע, מַיין דַארֶע, מַיין בִּידְנֶע קְלַיאטְשֶׁע!!

— פַאר וָואס, הָאבּ אִיךְ דִיא פָּאלִיצֵייסְקֶע גֶעפְרֶעגְט, פַאר וָואס שְׁלָאגְט אִיהְר אַזוֹי דִיא אוּמְגְלִיקְלִיכֶע קְלַיאטְשֶׁע נֶעבִּיךְ?

— פַאר וָואס מִיר שְׁלָאגֶען דִיא פַארְשִׁיוֶוע קְלַיאטְשֶׁע? הָאבֶּען גֶעעֶנְטְפֶערְט דִיא פָּאלִיצֵייסְקֶע, נָאכְדֶעם אַז זֵייא הָאבֶּען מִיךְ אָנְגֶעקוּקְט פוּן קָאפּ בִּיז דִיא פִּיס. מִיר פִיהְרֶען זִיא אִין טְשַׁאסְט.

— פַאר וָואס קוּמְט נָאךְ שְׁלָאגֶען?

— אָהְן אַ קְלַאפּ הָאט דָאס פִיהְרֶען עֶפִּים קַיין פָּנִים נִישְׁט אַזוֹי וִויא אַ חֲתוּנָה אָהְן כְּלֵי־זֶמֶר. מִיט שְׁלָאגֶען גֶעהְט עֶס צוּ לֶעבֶּעדִיגֶער, פְרֶעהְלִיכֶער!

— עֶס אִיז דָאךְ אָבֶּער אַ צַעַר בַּעֲלֵי הַחַיִים, עֶס אִיז דָאךְ נֶעבִּיךְ אַ רַחֲמָנוּת!

— זֵייא צוּ מִיר מִיט אַ גֶעלֶעכְטֶער: אַ רַחֲמָנוּת! חַא, חַא, אוֹיף אַזַא פַארְשִׁיוֶוער קְלַיאטְשֶׁע אַ רַחֲמָנוּת!

— עֶס טוּהְט אִיהְר דֶען נִישְׁט וֶועה? זִיא אִיז דֶען נִישְׁט קַיין לֶעבֶּעדִיגֶע בֶּעשֶׁעפֶענִישׁ? פַאר וָואס פִיהְרְט אִיהְר זִיא אִין טְשַׁאסְט?

— זִיא טָאהְר דָא נִישְׁט אַרוּמְגֶעהְן. זִיא קֶען אָנְמַאכֶען, פַארְאוּמְרֵיינִיגֶען דִיא שְׁטָאדְט, וָואס מֶען הַאלְט זִיא אַזוֹי רֵיין, עֶס אִיז אַזַא זַאקָאן!

— לְמַאי גֶעהְן אַנְדֶערֶע פֶערְד אַרוּם אִין דִיא גַאסֶען? לְמַאי יֶענֶע בְּהֵמוֹת? אָט נִישְׁט וַוייט פוּן אַייךְ, קוּקְט נָאר, לַאגֶערֶען אַ פֶּעקִיל צִיגַאנֶער מִיט פֶערְד אוּנ וֶועגֶעלִיךְ גַאנְץ פְרַייא! וַוייטֶער אַבִּיסִיל וֶועט אִיהְר בֶּעגֶעגֶענֶען דֶעסְגְלַייכֶען שְׁכּוֹרֶ׳ע טְשׁוּמַאקֶעס וּכְדוֹמֶה!

— דִיא זֶענִין עֶפִּים אַנְדֶערְשׁ. עֶס אִיז נִישְׁט אוּנְזֶער עֵסֶק צוּרַאסוּזְשְׁדַאיֶען!

איבריגענס

איבריגענס, וואס האט עס צו דיר? וואס געהט עס דיך אן? עס איז דען דיין קליאטשע?

איך האב געוואלט באלד ענטפערען: יא, זיא איז מיינע, דיא קליאטשע איז מיינע! גראד אבער האב איך אויף איהר א קוק געטאן האט מיך פארדראסען, וויא אזוי זיא שטעהט זיך רוהיג, אהן א פיטצעל געפיהל, גלייך וויא דער שמיעס געהט זיא נישט אן, גלייך וויא נישט זיא מיינט מען, דיא וואנט מיינט מען, גלייך וויא זיא טראכט זיך: נוא מיילא אז מען בעליידיגט מיך, אז יענע מאכען הוזיק וואס־זשע ארט עס מיך? אדער גלייך וויא זיא טראכט גארנישט, טאקי פשוט גארנישט, עס ליגט איהר נישט מעהר אין זינען וויא דערטאפט מען ערגיץ עפים, אנצושטאפען דיא קישקע. פאר פארדראס האב איך שוין געוואלט זאגען: ניין, זיא איז נישט מיינע, מיר געהערען זיך כלל נישט אן! האב געוואלט א שפייא טאן אונ אוועקגעהן. נאר באלד אבער האט זיא מיך אנגעהאפט ביים הארצען אזוי, אז מיט פייער האב איך א זאג געטאן: מסתמא איז זיא מיינע!... וואס טויג דא א סך צוברייען פון מיין גאנצען שמיעס דערנאך מיט דיא פאליציייסקע, קורץ, איך האב מיך מיט זייא אויס־געדונגען, בעצאהלט, אפגעגעבען זייערס אונ אויסגעלייזט דיא קליאטשע פון זייערע הענט, נאר באופן, איך זאל זיא ארויספיהרען פון דער שטאדט, אויב זיא וועט זיך פאפאדען נאך אמאל פאר זייערע אויגען מעג איך מיך ריכטען, אז דענסטמאל וועט מיך שוין קאסטען טהייערער....

שטעלט איך פאר מיין לאגע! אויף דעם וועג, ערטערוויים מיט שטיינער אונ מיט דערנער, געה איך, שלימזל, צופוס מיט א קליאטשע! איך מוטשע מיך, איך געה פאראוים אונ זיא קוים וואס זיא שלעפט זיך, קוים וואס זיא הייבט א פוס, דאס איז נאך גוט, צוציייטען ספאטיקעט זיא זיך, שטעלט זיך אנידער, חאטש האק זיא אונ בראק נישט פון דעם ארט! אדער זיא נעהמט זיך גאר אראפ פון דעם וועג אונ וויל פארקריכען ערגיץ אין א בלאטע. וואס טוהט מען מיט איהר? וואס פאר איין עצה גיט מען זיך דא? איך נעהם זיא אן ביים דער טשאפרינע אונ שלעפ זיא מיט געוואלד, איך ווער אבער מיד זיא שלעפענדיג אונ געה אפ מיט שוויים. עס רייסט מיר אויך דאס הארץ זיא צושלעפען, א רחמנות, עס מוז איהר וועה טאן! שלעכט, ווער א שלעכטער עסק! איך שטעל מיך אנידער אונ בטל חלומות:

— פֶּע, חָלֶעבִּין! זָאג אִיךְ צוּ אִיהְר, אִיךְ הָאבּ מִיךְ נִישְׁט גֶערִיכְט, דוּא זָאלְסְט מִיר אָנְטָאן אַזוֹי פִּיל צָרוֹת, אַזוֹי פִּיל לֵייד פַאר מַיין פְרַיינְדְשַׁאפְט, פַאר מַיין גוּטְסְקַייט! אִיךְ קְרִיג מִיךְ פַאר דִיר, הַאמְפֶּער מִיךְ אוּנ נֶעהְם מִיךְ פַאר דִיר אָן; אִיךְ פַארְוַוארְף פַאר דִיר אַ גוּט וָוארְט, בֶּעט דִיךְ וִויא עֶס אִיז אָפּ, מֶען זָאל דִיךְ אַזוֹי נִישְׁט אָבִּידֶען; אִיךְ גֶעה צוּלִיבּ דִיר צוּפוּס וִויא אַ בֶּעטְלֶער, כָּבוֹד שׁוֹין אָהְן אַ זַייט, לֵייג אַנִידֶער מַיין גֶעזוּנְט אוּנ פַּיינִיג מִיךְ דָא אַזוֹי, וָואס אִיז? כְּדֵי זָאלְסְט זִיךְ צוּשְׁלָאגֶען צוּ עֶפִּים בֶּעסֶערְס, אוֹיסְצוּרוּהֶען, צוּאָטֶהְמֶען פְרַייא, אוּנ דוּא מַאכְסְט מִיר אַ פַארְפוֹילְטֶע לֶעבֶּער, טוּהְסְט מִיר אִין דֶער גַאל אַרַיין וִויא דֶער עֶרְגְסְטֶער שׂוֹנֵא! אַדְרַבָּה זָאג אַלֵיין, אִיז דָאס רֶעכְט, אִיז דָאס שֶׁעהְן? — אִיךְ מַאךְ בַּייא מִיר גַאנְצֶע פְּלֶענֶע אוּנ טְרַאכְט זֶעהְר פִּיל זַאכֶען וֶועגֶען דִיר, אַלְץ וֶועגֶען דִיר, וֶועגֶען דִיר, אוּנ דוּא צוּשְׁלָאגְסְט מִיר אַלֶע מַיינֶע מַחֲשָׁבוֹת מִיט דַיין אִיצְטִיגֶער אוֹיפְפִיהְרוּנְג. אִיךְ זָאג דִיר: גֶעה! שְׁטֶעלְסְט־דוּא זִיךְ אָפּ פוּן הִינְטֶען; אִיךְ שְׁרַייא: גֶעה מִיט דֶעם וֶועג! קְרִיכְסְט־דוּא אִין דֶער בְּלָאטֶע, אִיךְ אַדְרַבָּה וְאַדְרַבָּה אוּנ דוּא אַלְץ קִידֶער וִוידֶער, אַלְץ פַארְקֶעהְרְט. אַלְץ קַאפּוֹיר! אַדְרַבָּה זָאג אַלֵיין, אִיז דָאס רֶעכְט, אִיז דָאס שֶׁעהְן?... אִיךְ וֵוייס זֶעהְר גוּט, וֶוען אִיךְ זָאל מִיךְ אַרוֹיפְחַאפֶּען אוֹיף דִיר רַייטֶענְדִיג, אָנְטָאן דִיר אַ צוֹים אוּנ אַ שְׁמִיטְץ טָאן, וָואלְסְט־דוּא זִיכֶער גֶעגַאנְגֶען וָואהִין אִיךְ וָואלְט דִיךְ גֶעקֶערֶעוֶועט. פַאר דֶעם וָואס רַייט אוֹיף דִיר, הָאסְט־דוּא דֶרֶךְ אֶרֶץ, דוּא צִיטֶערְסְט פַאר זַיין וִוינְק, פַאר זַיין דוּךְ אוּנ שֶׁעצְסְט־זִיךְ אִיבֶּערְגְלִיקְלִיךְ, אַז דוּא שְׁטֶעלְסְט אִיהְם צוּפְרִידֶען, עֶר מֶעג דִיךְ אֲפִילוּ לוּפֶּען, אַרָאפְּנֶעהְמֶען דִיא פֶעל. נָאר מַיין הַארְץ אָבֶּער דֶערְלָאזְט מִיךְ נִישְׁט צוּרַייטֶען אוֹיף דִיר. לָאז מִיר דִיא צוּנְג זִיךְ צוּקְלֶעבֶּען צוּם גוּמֶען אוֹיבּ אִיךְ וֶועל דִיר זָאגֶען: טְרָאג מִיךְ! אוֹיבּ אִיךְ וֶועל דִיר דֶערְלַאנְגֶען אַ שְׁמִיטְץ, בִּידְנֶע קְלַיאטְשֶׁע, לָאז מִיר טַאקִי אָפְּדַארֶען מַיין רֶעכְטֶע הַאנְד! בֶּעטְרַאכְט זִיךְ נָאר גוּט וָואס דוּא טוּהְסְט, וִויא אַזוֹי מִיאוּס, נִישְׁט שֶׁעהְן דוּא בֶּעהַאנְדֶעלְסְט מִיךְ, דַיין גֶעטְרַייעֶן פְרַיינְד, וָואס וִוינְשְׁט דִיר אַ בֶּעסֶערֶע דָאלְיֶע וִויא אִיצְט, וָואס וִוינְשְׁט דִיךְ צוּזֶעהֶן אוֹיף אַ בֶּעסֶערֶען מַעֲמָד אוּנ צוּהָאבֶּען אַ מָאל נַחַת פוּן דִיר! בֶּעטְרַאכְט זִיךְ נָאר וִויא אַזוֹי דוּא פַּיינִיגְסְט מִיךְ אוּנ פַארְבִּיטֶערְסְט מִיר דָאס לֶעבֶּען. אִי פֶּע חָלֶעבִּין, אִיךְ הָאבּ מִיךְ עֶס גָארְנִישְׁט גֶערִיכְט!

אַזוֹי רֶעד אִיךְ צוּ דֶער קְלַיאטְשֶׁע מִיט פַייעֶר, אַזוֹי טַעֲנֶה אִיךְ אוּנ זָאג אִיהְר אַ דְרָשָׁה פוּן דֶעם גַאנְצֶען הַארְצֶען, אִיךְ וֵויין פָּשׁוּט וִויא אַ קִינְד פַאר וֶועהְטִיג, אוּנ זִיא שְׁטֶעהְט זִיךְ, שְׁטְשִׁיפֶּעט גַאנְץ קַאלְט גְרָאז בַּייא דֶער זַייט

פון דעם וועג. וואס טוהט מען? וואס הייבט מען אן? טענות העלפען נישט, דרשות טויגען נישט, עס איז נישט צומאכען נישט מיט בייזען נישט מיט גוטען. אוועקװארפען זיא לאזט מיך דאס הארץ נישט, עפּיס האב איך אויף איהר שרעקליך רחמנות און עס ציהט מיך צו איהר וויא א מאגנעט. איך נעהם זיא ווייטער ביי דער טשאפּרינגע און שלעפּ זיא, אויף גאטס בעראטה, וויא ווייט איך קען. איך בעט גאט, לאזען וויינינגסטענס נישט דורכפאהרען קיין פרעמדע מענשען און לאזען זייא נישט לאכען פון מיר און פון מיין קליאטשע; לאזען כאטש פרעמדע נישט זעהן, וואס צווישין אונז געהט פאר, לאז עס כאטש בלייבען בסוד, האטע פּאקרישקע! דאס געבעט אבער איז נישט מקוים געווארען. צום אומגליק האבען זיך בעדארפט א שאט געבען אורחים פון אלע זייטען, אי איידעלע אי פּראסטע מענשען. איטליכער האט דורכפאהרענדיג אויף אונז געטייט מיט דיא פינגער, געזאגט א ווערטיל און געלאכט. דער האט געזאגט: וואו האט איהר עס דערטאפּט אזא לעבעדיגע קליאטשע? אזא כשרה מציאה? — יענער: וואס האלט איהר זיך, יונגער מאן, לעבין דעם שלימזל? געהט אייך אייער וועג און לאזט דיא קליאטשע צופרידען. וואס דולט איהר אייך אומזיסט א קאפּ. איהר וועט מיט אזעלכער גארנישט מאכען? זעהט איהר דען נים, אז זיא שמעקט שוין מיט קברות בלעטליך, מיט צדוק הדין? — נאך איינער: אט זעטצט זיך אויף איהר רייטענדיג און ברעכט איהר דיא ביינער, נישקשה וועט זיא הייבען פיסליך, וועט פליהען. — און ווידער איין אנדערער זאגט: נעהמט דיא שקאפּע אויף דיא פּלייצעס, וועט איהר חלעבין בעסער מאכען!... וויא אזוי מיר איז געוועזען אויף דעם הארצען פון איטליכען צו צוהערען אזעלכע רייד ווייסט נאר איין גאט וואויל.

דערווייל איז אונטערגעפאלען דיא נאכט. דער הימעל איז געוועזען איבערגעצויגען מיט א שווארצער חמארע. ערטערווייס האט געבליצט און דיא קליאטשע האט אלץ געמאכט דיא פריהערדיגע שטוקעס. איך האב זיך געאיילט, געוואלט אנציהען ערגיץ אויף נאכטלאגער און דעריבער האב איך אויף מיר גענומען, צושלעפען דיא קליאטשע מיט אלע כוחות. נאר הערט אבער א מעשה! אז איך האב זיא א שטארקען ציה געטאן, האט זיא זיך אויפגעשטעלט גאר דיבאם און געבריקעט. הע, הע! האב איך געטראכט, דוא בריקעסט־זיך, דוא ווילסט מיך שלאגען, טא האב־זשע דיר א גוטע נאכט! שלאף־זשע דיר אליין; איך וועל מיר אוועקגעהן, וועל איך פטור ווערען פון אלע צרות, וועל פארשפארען פארשווארצט צו ווערען און

צוזיין

צוּזֵיין צוּם גֶעשֶׁפֶּעט , צוּם גֶעלֶעכְטֶער אִין אֵיינֶעם מִיט דִיר . בַּאלְד אָבֶּער הָאבּ אִיךְ צוּרִיק זִיךְ מְיַשֵׁב גֶעוֶועזֶען : הֶע , הֶע ! דוּא בְּרִיקֶעסְט זִיךְ , דוּא בִּיסְט אִין כַּעַס , וִוילְסְט מִיךְ שְׁלָאגֶען , גַאנְץ גוּט ! מִסְתָּמָא הֵייבְּסְט־דוּא אָן צוּפִיהְלֶען , מִסְתָּמָא אַרְט דִיךְ . אוּנ אַז עֶס אַרְט דִיךְ אוּנ הֵייבְּסְט אָן צוּפִיהְלֶען אִיז דָא אַ הָאפְנוּנְג , אַז דוּא וֶועסְט אִיה״שׁ קוּמֶען צוּם שֵׂכֶל , אוּנ דֶענְסְטְמָאל וֶועט זַיין גָאר עֶפִּים אַנְדֶערְשׁ ! . . . . מִיט גְרוֹיס לִיבְּשַׁאפְט הָאבּ אִיךְ גֶעהַאלְזְט , גֶעגְלֶעט מַיין קְלַיאטְשֶׁע אוּנ זִיא פַּאמֶעלִיךְ , פַּאמֶעלִיךְ גֶעפִיהְרְט בִּיז מִיר זֶענִין גֶעקוּמֶען צוּ אַ גְרוֹיסֶען , גֶעדִיכְטֶען וַואלְד . אַהִינְצוּ זֶענִין מִיר אַרַיינְגֶעגַאנְגֶען אוֹיף נַאכְטְלַאגֶער .

6

דִיא קְלַיאטְשֶׁע אַ פֵּירוּשׁ אוֹיף אִיוֹב .

אוּנְטֶער אַ הוֹיכֶען , אַ גְרוֹיסֶען בּוֹים הָאבֶּען מִיר בֵּיידֶע זִיךְ גֶעטָאן אַ וָוארְף. שְׁטַארְק מִיד אוּנ אָפְּגֶעשְׁוַואכְט פוּן אַזַא בִּיטֶערֶער רַייזֶע , נִישְׁט פַּאר אַייךְ גֶעדַאכְט ! עֶס הָאט גֶעטָאן אַ בְּלִיטְץ , גְלַייךְ וִויא דֶער הִימֶעל הָאט זִיךְ גֶעשְׁפָּאלְטֶען אוּנ אָפְּגֶעטוּקְט דִיא וֶועלְט מִיט פַּייעֶר . בַּאלְד דַארוֹיף הָאט אַ הִילְךְ גֶעגֶעבֶּען אַ דוּנֶער אוּנ זִיךְ אָפְּגֶערוּפֶען אַרוּם אוּנ אַרוּם מִיט שְׁרֶעקְלִיכֶע קוֹלוֹת וִויא פוּן טוֹיזֶענְט הַארְמַאטֶען . עֶס הָאט זִיךְ אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען אַ שְׁטוּרְמְווִינְט , עֶר הָאט מְשׁוּנֶה גֶעוָואיֶעט , גֶעוֵויינְט , גֶעהַיילְט וִויא הוּנְגֶערִיגֶע וֶועלְף . גְלַייךְ וִויא עֶס הָאבֶּען דֶעם טָאג זִיךְ אוֹיפְגֶעהַאנְגֶען הוּנְדֶערְט מְכַשְּׁפִים . דֶער אַנְשְׁלָאפֶענֶער וַואלְד הָאט זִיךְ אוֹיפְגֶעהַאפְּט שְׁטַארְק דֶערְשְׁרָאקֶען . עֶס הָאט זִיךְ אוֹיפְגֶעהַאפְּט אִיטְלִיכְס גְרֶעזֶעלֶע , אִיטְלִיכְס צְוַוייגֶעלֶע , אִיטְלִיכְס בְּלֶעטֶעלֶע , אַלֶע הָאבֶּען גֶערַעשְׁט , גֶעפִּילְדֶערְט , גֶעפְּלוֹידֶערְט אוֹיף פַּארְשִׁידֶענֶע קוֹלוֹת אוּנ פַּארְמִישְׁטֶע לְשׁוֹנוֹת . סָארָאקֶעס , וָוארָאנֶעס אוּנ סָאוֶועס מִיט זֵייעֶר גַאנְץ פֶּעקִיל הָאבֶּען אוֹיךְ צוּגֶעקְרֶעכְצְט , צוּגֶעשְׁפִּילְט , אַ וֵוייגֶענְדִיגְס . יֶעדֶער בֶּעזוּנְדֶער הָאט גֶעקְרֶעכְצְט , גֶעזִיפְּצְט , גֶעשְׁרִיגֶען , אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען מְבַלְבֵּל גֶעוֶועזֶען בִּיז אַ שְׁלַאקְס־רֶעגֶען הָאט מִיט אַ מָאל אִיטְלִיכֶען פַּארְשְׁטָאפְּט דִיא מַיילֶער , שְׁרֶעקְלִיךְ אַזַא נַאכְט אִין אַ וַואלְד , שְׁרֶעקְלִיךְ , שְׁרֶעקְלִיךְ !

— דוּא בִּיסְט עֶס ? הָאט דִיא קְלַיאטְשֶׁע פְּלוּצְלִים זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען נָאכְדֶעם , אַז עֶס הָאט אַבִּיסִיל זִיךְ אוֹיסְגֶעלַייטֶערְט . דָאס בִּיסְט־דוּא מַיין אַלְטֶער בֶּעקַאנְטֶער ? הָאט זִיא נָאךְ אַ מָאל גֶעזָאגְט נָאכְדֶעם , אַז זִיא הָאט אַ זִיפְּץ

גענעבען

גֶענֶעבֶּען אוּנ אַ שְׁטַארְקֶען שָׁאקֶעל מִיט דֶעם הַאלְז , גְלַייךְ וִויא זִיא וָואלְט פוּן זִיךְ אַרָאפְּגֶעוָוארְפֶען גַאנְצֶע בֶּערְג מִיט מַשָׂא .

— אִיךְ בִּין עֶס , מַיין שְׁלִימְמַזָלְדִיגֶער פְּרִינְץ , מַיין בִּידְנֶע , אוּמְגְלִיקְלִיכֶע קְלַיאטְשֶׁע ! הָאבּ אִיךְ גֶעעֶנְטְפֶערְט אוּנ זִיךְ צוּ וַויינְט .

— וָואס וַויינְסְט־דוּא ? הָאט זִיא גֶעפְרֶעגְט אוּנ מִיךְ פְרַיינְדְלִיךְ אָנְגֶעקוּקְט מִיט אַזַא פָּנִים , טַאקִי נָאר וִויא אַ מֶענְשׁ . דוּא הָאסְט גֶעמוּזְט אוּיסְשְׁטֶעהְן אוּנ לַיידֶען פוּן מִיר צָרוֹת .

— אַךְ ! הָאבּ אִיךְ גֶעעֶנְטְפֶערְט , מַיינֶע צָרוֹת זֶענִין גָארְנִישְׁט , דוּא הָאסְט זִייא מִיר גֶעמַאכְט אוּמְגֶעהֶרֶען . דוּא בִּיסְט נֶעבִּיךְ נִישְׁט שׁוּלְדִיג . דַיינֶע צָרוֹת , זֶעהְסְט־דוּא , זֶענִין אָהְן אַ בְּרֶעג , גְרוֹים וִויא דֶער יַם . אִיךְ וַויין קוּקֶענְדִיג אוּיף דִיר , מַיין גֶעפַאלֶענֶער , פַארְוָואגֶעלְטֶער פְּרִינְץ . אַךְ בִּיז וַואנֶען וֶועסְט־דוּא אַזוֹי אָפְּקוּמֶען , אַלְץ זִיךְ אַרוּמְשְׁלֶעפֶּען אוּנ פוּן אִיטְלִיכֶען אַלְץ לַיידֶען ? בִּיז וַואנֶען , אַךְ , וֶועסְט־דוּא זַיין אַ שְׁקַאפֶּע , דֶער וֶועלְטְס קְלַיאטְשֶׁע ?

— בִּיז וַואנֶען , הָאט זִיא גֶעזָאגְט , מֶענְשֶׁען וֶועלֶען וֶוערֶען בֶּעסֶער אִי קְלִיגֶער ! בִּיז וַואנֶען עֶס וֶועט אוּיפְהֶערֶען אִי אַכְזָרִיוֹת אִי רַחֲמָנוּת , אִי רָעוֹת אִי טוֹבוֹת , אִי צוּלְהַכְעִיס אִי צוּלִיבּ־זַאכֶען , נָאר אֶמֶת אוּנ גֶערֶעכְטִיגְקַייט אַלֵיין וֶועלֶען הֶערְשֶׁען אוּיף דֶער וֶועלְט ; בִּיז וַואנֶען עֶס וֶועט אוּיפְהֶערֶען צוּזַיין אַ חִילוּק צְווִישִׁין מֶענְשֶׁען , אַ וָואלְף וֶועט וָואהְנֶען מִיט אַ שָׁאף , אַ בֶּער מִיט אַ קִיה וֶועלֶען אִין אֵיינֶעם זִיךְ פַּאסֶען אוּנ אַ לֵייבּ וֶועט וִויא אַ רִינְד עֶסֶען שְׁטְרוֹיא ; בִּיז וַואנֶען עֶס וֶועט זִיךְ פֶעהְלֶען אַל־דָאס־בֵּייז , דִיא נִיט גוּטֶע , וֶועלֶען פַארְלִירִין זֵייעֶר כֹּחַ אוּנ עֶס וֶועט אָפְּגֶעווִישְׁט וֶוערֶען טְרֶעהְרִין פוּן אִיטְלִיכְס פָּנִים ! . . .

— אַךְ ! הָאבּ אִיךְ גֶעקְרֶעכְצְט , עֶס אִיז נָאךְ צוּ־וַוייט צוּ־וַוארְטֶען ! בִּיז יֶענֶער צַייט , הָאבּ אִיךְ מוֹרָא , זָאל מֶען דִיךְ דֶערְוַוייל נִישְׁט זַאמוּטְשֶׁען , נִישְׁט אַרוֹיסְנֶעהְמֶען דִיא נְשָׁמָה !

— מִיט מִיר , הָאט זִיא זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען , מִיט מִיר גֶעהְט עֶס אַקוּרַאט וִויא מִיט מַיינֶעם אַיין אַלְטֶען חָבֵר אִיוֹב , וָואס בְּשַׁעַת עֶר אִיז אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען גֶעוָוארֶען דֶעם שָׂטָן אִין דִיא הֶענְט הָאט גָאט דֶענְסְטְמָאל אַזוֹי גֶעזָאגְט : שָׂטָן , וָואס דוּא ווִילְסְט טוּה מִיט מַיין אִיוֹבְ׳ן , שְׁלָאג אִיהְם , טוּה אִיהְם אָן גֶעבְּרָאטֶענֶע לֵייד , מַאךְ אִיהְם בְּרוֹין אוּנ בְּלוֹיא דָאס לַייבּ , נָאר זַיין גַייסְט , זַיין נֶפֶשׁ זָאלְסְט־דוּא הִיטֶען ! . . .

— אִיוֹב , הָאבּ אִיךְ אַ גֶעשְׁרַייא גֶעטָאן , דָאס אִיז טַאקִי דַיין חָבֵר . נֵיין , דָאס בִּיסְט־דוּא טַאקִי אַלֵיין ! דָאס אִיז אַ מָשָׁל אַקֶעגֶען דִיר . דָארְט שְׁפִּיגֶעלְט

זִיךְ

זִיךְ אָפּ דַיין גְלִיקְלִיכְס לֶעבֶּען אַמָאל אִין עוֹשֶׁר אִין כָּבוֹד ; דָארְט שְׁפִּיגְלֶען זִיךְ אָפּ דַיינֶע יִסוּרִים , דִיא רְדִיפוֹת , דִיא שְׁטֶעכְוֶוערְטְלִיךְ פוּן דֶעם עוֹלָם בְּשַׁעַת דַיין גְרוֹיסֶען אוּמְגְלִיק ; דָארְט שְׁפִּיגֶעלְט זִיךְ גֶעטְרַייא אָפּ אִיטְלִיכְס זַאךְ בֶּעזוּנְדֶער . אִיוֹב בִּיסְט דוּא ! דוּא בִּיסְט אִיוֹב מִיט זַיין שָׂטָן , מִיט זַיינֶע מַכּוֹת , מִיט זַיינֶע פַאלְשֶׁע חֲבֵרִים , וָואס פַאלֶען אוֹיף אִיהְם אָן אִין דֶער שְׁלֶעכְטֶער צַייט אוּנ בֶּעשׁוּלְדִיגֶען אִיהְם , עֶר אִיז נִישְׁט גוּט , עֶר אִיז נִישְׁט פְּרוּם . . . . אִיוֹב אִיז דַיין הִיסְטָארְיֶע , דַיין גֶעשִׁיכְטֶע . דֶער אָנְהוֹיבּ אִיוֹב אוּנ דֶער מִיטֶען הָאבֶּען שׁוֹין רִיכְטִיג בַּייא דִיר זִיךְ אַרוֹיס גֶעווִיזֶען , זַיין סוֹף וֶועט בַּייא דִיר אוֹיךְ , גַאנְץ זִיכֶר , מְקוּיָם וֶוערֶען . דֶער שְׁטוּרְם , אִין וֶועלְכֶען גָאט אוּנ דִיא גֶערֶעכְטִיגְקַייט וֶועלֶען זִיךְ בֶּעוַוייזֶען , וֶועט , מֵיין אִיךְ , זַיין אַ גְרֶעסֶערֶער , אַ שְׁטַארְקֶערֶער פוּן דֶעם , וָואס אִיז גֶעוֶועזֶען עֶרְשְׁט נִישְׁט לַאנְג ! . . .

— מֶען שְׁמִיעֶסְט , הָאט זִיא זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען , אַז דָאס הָאט טַאקִי אָנְגֶעשְׁרִיבֶּען יֶענֶער בֶּערִיהְמְטֶער מֶענְשׁ , וָואס הָאט מִיךְ אַ מָאל פוּן אַ קְלַיאטְשֶׁע צוּרִיק פַאר אַ מֶענְשׁ גֶעמַאכְט . עֶר הָאט גֶעקוּקְט גַאנְץ וַוייט ! . . .

— דֶערְצֶעהְל מִיר נָאר , הָאבּ אִיךְ זִיא גֶעבֶּעטֶען וואו בִּיסְט־דוּא גֶעוֶועזֶען דִיא גַאנְצֶע צַייט , זִינְט דוּא בִּיסְט פוּן מִיר פַארְשְׁוואוּנְדֶען גֶעוָוארֶען ? וֶוער אִיז יֶענֶער פָּארְשׁוֹין , וָואס הָאט דֶענְסְטְמָאל זִיךְ אַרוֹיפְגֶעהַאפְּט אוֹיף דִיר רַייטֶענְדִיג ? פוּן וַואנֶען הָאט עֶר זִיךְ גֶענוּמֶען ?

— יֶענֶער , וָואס הָאט אוֹיף מִיר זִיךְ אַרוֹיפְגֶעהַאפְּט רַייטֶענְדִיג , הָאט זִיא אָנְגֶעהוֹיבֶּען צוּדֶערְצֶעהְלֶען , דָאס אִיז גֶעוֶועזֶען אַ לֵץ , נָאכְדֶעם , אַז דִיא רַייטְשְׁלִיךְ , דִיא נִישְׁט־גוּטֶע , לָאזֶען מִיךְ אַבִּיסְל צוּרוּה , וַואקְסְט גֶעוֶועהְנְטְלִיךְ פְּלוּצְלִים אוֹיס אַ לֵץ , אַזוֹי וִויא פוּן אוּנְטֶער דֶער עֶרְד , זֶעטְצְט זִיךְ אוֹיף מִיר אוּנ טְרַייבְּט מִיךְ אִיבֶּער בֶּערְג , אִיבֶּער טָאהְלֶען , אִיבֶּער פֶעלְדֶער , אִיבֶּער וֶועלְדֶער , אַבִּי נָאר אֵיינֶער הָאט גֶעמַאכְט דֶעם אָנְהוֹיבּ שְׁפְּרִינְגֶען שׁוֹין אַרוֹיס נָאךְ אַ סַךְ לֵצִים פוּן פַארְשִׁידֶענֶע גֶעשְׁטַאלְטֶען אוּנ פוּן פַארְשִׁידֶענֶע סָאסְלָאוְויֶעס . עֶס וֶוערְדְט אַ גֶעשְׁפֶּעט , אַ גֶעלֶעכְטֶער בִּיז דֶעם הִימֶעל , אִיטְלִיכֶער זָאגְט אַ מֶמְרָא , אַ סְלִיחָה , נִישְׁט גֶעשְׁטוֹיגֶען , נִישְׁט גֶעפְלוֹיגֶען , אִיטְלִיכֶער גִיט אַ פַייג אוּנ שְׁטֶעלְט אַרוֹיס אַ צוּנְג . אַלֶע פוּן גְרוֹיס בִּיז קְלֵיין זֶעטְצֶען זִיךְ אוֹיף מִיר אָן אוּנ הָאבֶּען מִיט מִיר צוּטָאן . פִיל מָאל צוּקְרִיגֶען זֵייא זִיךְ אִיבֶּער מִיר , אֵיינֶער זָאגְט , מֶען זָאל מִיט מִיר זִיךְ נוֹהֵג זַיין אַזוֹי , אוּנ דֶער אַנְדֶערֶער זָאגְט עֶפִּיס אַנְדֶערְשׁ ; יֶענֶער זָאגְט , אִיךְ זָאל פְלִיהֶען אִין דֶער לוּפְטֶען , אוּנ דֶער וִוינְשְׁט , אִיךְ זָאל גֶעהְן דוּרְךְ דֶער עֶרְד . עֶס וֶוערְדְט אַ לַיארֶם , אַ גֶעשְׁרֵייא , אַ סוּמַאטָאכֶע אַז דֶער קָאפּ וֶוערְדְט דוּל הֶערֶענְדִיג , אַזוֹי שְׁפִּילֶען

זֵייא זִיךְ מִיט מִיר אָן , שְׁרַייעֶן זִיךְ אָן אוּנ דֶער אֵייבִּיגֶער וָואפְּרָאס וֶועגֶען מִיר בְּלַייבְּט טַאקִי אַלְץ נִישְׁט גֶערֶעשֶׁעט . אִין קַאלֶעמוּטְנֶע וַואסֶער , זָאגְט דֶער עוֹלָם אַ וֶוערְטִיל , אִיז גוּט פִישׁ צוּחַאפֶּען . דָאס אִיז אוֹיךְ גֶעזָאגְט גֶעוָוארֶען אוֹיף מִיר . אִין מִיטֶען דֶער בֵּייזֶער מְהוּמָה הַאפְּט מִיךְ דֶערְוַוייל אֵיינֶער פוּן דֶער חֶבְרָה , פָּאהֶרְט אוֹיף מִיר אַרוֹיס אִין דֶער וֶועלְט , מַאכְט מִיט מִיר גֶעשֶׁעפְטֶען אוּנ הֵייבְּט מִיךְ אָן צוּפַארְקוֹיפֶען צוּ פַארְשִׁידֶענֶע מֶענְשֶׁען . אִיךְ זָאג צוּ פַארְשִׁידֶענֶע , מַחֲמַת אִין אַ קוּרְצֶע צַייט דִין אִיךְ זֶעהְר פִיל בַּעֲלֵי־בַתִּים . קוֹים הָאבּ אִיךְ נָאךְ נִישְׁט אוֹיסְפֵּייעֶט מִיךְ אַרוּמְצוּקוּקֶען בַּייא אֵיינֶעם , קוּמְט דֶער רוּחַ אוּנ טַאסְקֶעט מִיךְ אַוֶועק צוּא אַיין אַנְדֶערֶען . בַּייא וֶועמֶען , וְוילְסְט־דוּא , בִּין אִיךְ שׁוֹין דֶען נִישְׁט אִיבֶּערְגֶעוֶועזֶען ? וֶוער הָאט דֶען נִישְׁט נֶהְנֶה גֶעוֶועזֶען אוּנ פוּן מִיר נִישְׁט אָפְּגֶעלֶעקְט אַ בֵּיינְדֶעל ? הֵייבּ אָן פוּן אַ מִינְדֶסְט פָּארִיצֶעל , פוּן אַ סָאטְצֶקֶע , אַ קְוַוארְטַאלְנֶע וּכְדוֹמֶה בִּיז עֶפִּיס הֶעכֶערְס ; פוּן אַ מַגִּיד , אַ מוֹכִיחַ , אַ יְרֵא־שָׁמַיִם בִּיז גָאטְס סְטְרַאפְּטְשֶׁעס וּכְדוֹמֶה אַזֶעלְכֶע טְשִׁינָאוְנִיקֶעס צְוִוישִׁין דִיא הִימֶעלְמֶענְשֶׁען ; פוּן אַסְטָארָאזְשׁ , אַ סְמָאטְרִיטֶעל , אַ פִּיסְמָאוָואדִיטֶעל , אַ נַאדְזִירַאטֶעל בִּיז אַ דִירֶעקְטָאר אִין דִיא יוּדִישֶׁע שׁוּלֶען ; פוּן אַ שַׁמָשׁ , אַ קָהָלְשֶׁען שְׁרַייבֶּער , אַ חַאפֶּער , אַ סְבָּארְשְׁטְשִׁיק , אַ פָּאוְוירֶענְיֶע , אַ דֶעפָּאטַאט , אַ בַּעַל עֵצָה , אַ בַּעַל טוֹבָה , אַיין אָנְחַאפֶּער בִּיז דֶעם בַּעַל טַאקְסֶע פוּן פְלֵייש אוּנ סְוֶועטְשְׁנָאִי־סְבָּאר וּכְדוֹמֶה דִיא גַאנְצֶע כְּנוּפְיָא קָהָל ; הֵייבּ אָן פוּן בֶּעהֶעלְפֶער , מְלַמְדִים , שַׁדְכָנִים , בַּדְחָנִים , בַּטְלָנִים , טוֹיזֶענְטֶערְלֵייא גַבָּאִים , מְשׁוּלָחִים , חָאדַאטַייֶען , יְשִׁיבָה־בָחוּרִים , פְּרוּשִׁים , לוֹמְדִים , זַיידֶענֶע מֶענְשֶׁען , שֶׁעהְנֶע יוּדֶען , טַאטֶענְס קִינְדֶער , תְּהִלִים־זָאגֶער , מִשְׁנַיוֹת לֶערְנֶער , בַּעֲלֵי־תְפִלוֹת , שׁוֹפָר־בְּלָאזֶער , דְרֶעהְדְלִיךְ־מַאכֶער , פּוּרִים־שְׁפִּילֶער , מַצָה רֶעדְלֶער , בִּיז דִיא דַיָינִים , שׁוֹחֲטִים , מְנַקְרִים , מַשְׁגִיחִים , טוּקֶערֶענְס , קְנֵייטְלִיךְ־לֵייגֶערֶענְס . וּכְדוֹמֶה דָאס גַאנְצֶע כְּלֵי־קוֹדֶשׁ , אַלֶע , אַלֶע כְּסֵדֶר הָאבֶּען אוֹיף מִיר זִיךְ אָנְגֶעזֶעצְט , פַאר אִיטְלִיכֶען הָאבּ אִיךְ גֶעבִּיךְ בֶּעדַארְפְט אַרְבֵּייטֶען אוּנ אִיטְלִיכֶען אוֹיף מִיר טְרָאגֶען . זֵייא קָאסְטֶען מִיךְ גֶעזוּנְט אוּנ לֶעבֶּען , אִיךְ הָאבּ פוּן זֵייא צוּזִינְגֶען אוּנ צוּזָאגֶען . נִיהַייא וָואלְט מַיין אַרְבֵּייט הָאטְשׁ אָנְגֶעלֵייגְט גֶעוֶועזֶען . חָלִילָה ! וִויפִיל אִיךְ זָאל אַרְבֵּייטֶען אִיז אַלְץ וֵוייניג , אַלְץ קַארְג , אַ קַאטָאוֶועס עֶפִּיס אַזַא פֶּעקִיל , אַזַא גְרוֹיסֶע , הוּנְגֶערִיגֶע כְּנוּפְיָא ! נִיהַייא וָואלְט מַיין אַרְבֵּייט הָאטְשׁ עֶפִּיס נוּטְצֶען גֶעבְּרַאכְט . חָלִילָה ! אִיךְ אַרְבֵּייט , אִיךְ הָארֶעוֶוע פַאר וֶועמֶען ? מִישְׁטֶעהְנֶעם גֶעזָאגְט , פַאר וֶועמֶען ? . . . מַעֲשֶׂה שָׂטָן פַאל אִיךְ תָּמִיד אַרַיין אַזֶעלְכֶע לַייט אִין דִיא הֶענְט , זֵייא נֶעהְמֶען בַּייא מִיר אַרוֹיס דֶעם דַם הַתַּמְצִית , פַארְשְׁלָאגֶען מִיר דֶעם קָאפּ מִיט דֶעם מוֹחַ אוּנ מַאכֶען מִיךְ אוֹיסְצוּדְרֶעהְן . פוּן

דיא

דיא לייט וויים איך זעהר פיל זאכען, איבער זייא איז דא פיל צושמיעסין אונ צופרעגען. נאר נישט אלין אבער, וואס מען וויים קען מען ריידען, נישט אלע קשיות קען מען פרעגען אונ נישט אויף איטליבער קשיא בעקומט מען א תירוץ. וואס זאל מען טאן? מען מוז אמאל זיך בעגניגען מיט איין תירוץ אויף אלע קשיות: עבדים היינו לפרעה במצרים, דאס הייסט: פאר א קליאטשע האט מיך געמאכט דער קעניג פון מצרים!

— איין קשיא וועל איך דיך טאקי פרעגען, האב איך צו איהר געזאגט. וויא קומט עס, אז אי יענע פריצים, וועלכע דוא האסט גערעכענט אין צעטיל זאלען וועלען אין דיא הענט נעהמען אזא בידנע קליאטשע?

— מעשה שטן, האט זיא געענטפערט, ווערען זייא פארבלענדזט דיא אויגען. מעשה שטן נארען זייא זיך אונ מיינען, אז איך בין גארנישט קיין בידנע, אדרבה א הארפאשנע, א קאפיטאלנע קליאטשע!...

— אומגליקליכער פרינץ, בידנע קליאטשע! האב איך א קרעכץ געטאן אונ מיך שטארק פארטראכט.

7

ישראליק בעקלעהרט דיא וועלט.

א פריש, געשמאק ווינטעלע האט פאמעליך געבלאזען אונ פון דיא וואלקענס, פון דעם שטורמווינט איז נישט געוועזען אפילו קיין זכר. דער אפגעטובלטער, אויסגעצוואגענער וואלד, איז געשטאנען וויא א חתן־בחור, אנגעטאן אין א נייער, גרינער זיפעטצע, ערשט פון דער נאדעל, געשיינט אונ געלויכטען וויא דער ליכטיגער מארגענשטערען, וואס האט ערשט טאקי געבראכט דיא פרעהליכע בשורה, אז אט באלד קומט צופאהרען דיא זוהן, דיא טהייערע, גילדענע מחותנעסטע אונ דיא חתונה וועט זיך אנהויבען. אלסדינג האט געלויכטען, געפינקעלט, אלסדינג האט וויא עפים זיך מכין געוועזען, אלסדינג האט עפים אויסגעזעהן וויא יום־טובדיג אונ אומעטום האט געשמעקט געווירץ, זיסע, ליבע ריחות פון בשמים, שעהן איז דער אנברוך אויף טאג וועסנע אין דעם וואלד. שעהן, זעהר שעהן, דער בעריהמטער כלי־זמר, דער סאלאוויא, האט אנגעשטעלט זיין פידעל, אפצושפילען א שעהנעם, א פיינעם דאברי־דזעי.

ער האט א שפיל געטאן אונ זיין שפילען האט מיך צונומען! זיין ניגונדיל

האט

האט אין מיין הארצען אויפגעריהרט טויזענט שטרונעס, זייא האבען געוויינט, געשריגען און ארויסגעגעבען זעהר א טרויעריגען ניגון. מיינע געדאנקען האבען אלע געטאנצט אין א ראד, א שרעקליך פארמישטען טאנץ! איך האב געטראכט און מיר פארגעשטעלט זעהר פיל אלטע אי נייע אומעטיגע זאכען.

עס האט מיר זיך פארגעשטעלט א טאג אין מיין שטאדט, וויא אזוי און מיט וואס מענשען ברייינגען איהם צו, מיט וואס זייא שטעהן אויף און מיט וואס זייא לייגען זיך שלאפען. עס האט מיר זיך פארגעשטעלט א פריהמארגען: יודען שטעהן אויף און קרעכצען! ווייסען נישט וואס מען טוהט, וואס מען הייבט אן, פון וואנען זאל מען זיך דערנעהרען? זייערע פנימער זענין בלייך, דער שטערען פול מיט קנייטשען, די אויגען ווארפען זיך אין אלע זייטען, גלייך וויא זייא זוכען עפיס אן וואס זיך אנצוהאפען, אן וואס זיך אנצושפארען, די הוואליעס פון דעם טאג זאלען זייא נעביך נישט דערטרינקען. זייא זיפצען, זייא קרעכצען און קנייטשען, קנייטשען דעם שטערען. עס האט מיר זיך געדאכט, זיידענע מענשען געניצין, קנאקען אויס די ביינער און נעהמען זיך צו דער עבודה: רחצה, טוהען אן די האלאטליך, שיך־אי־זעקעליך און האפען זיך אראפ אין וואסער. פיפקע, דערנאך נעהמט מען קארענצעס און מען פיפקעט, אז מען ווערדט פארטיג, בעלאדט מען זיך מיט גרויסע טלית־און־תפילין זעק, איטליכער געהט אין זיין קלייזעל, אין זיין שטיבעל, אין זיין מנין, דארט וועט מען פארטרייבען א שטיק טאג, אביסיל מיט ריידען, אביסיל מיט פאטשטען, אביסיל מיט דאווענען, אביסיל מיט כוונות און דערנאך מיט א קעלעשיקעל בראנפין. — עס האט מיר זיך געדאכט: א בעהעלפער געהט און שלעפט, וויא א קצב אויף די פלייצעס, צווייא יונגע שעפעליך, צווייא יונגע פיטצליך קינדערליך, וואס ער האט זייא נעביך אויפגעוועקט פון זעהר א זיסען, א געשמאקען שלאף, וואס ער האט צושטערט זייערע גוטע, פרעהליכע חלומות, צוטריבען פון זייא די מלאכים און איבערגעקעהרט זייער געלעכטער אין א געוויין. זייא וויינען, זייא שרייען איבער דער גאנצער גאס מיט א ביטער קול, ווארפען און צאפלען זיך נעביך שרעקליך שטארק מיט העטליך און פיסליך, קוקען זיך אלע רגע אום צו דער היים און פארגיסען נייע קוואלען טרעהרין. עס גלוסט־זיך זייא נישט בעגראבען צו־ווערען ערגיץ אין א לאך, עס גלוסט־זיך זייא נישט אנצוקוקען דארט פינצטערע פנימער, צו־צוזעהן די ווילדע אכזריות און פיין, עס האבען זייא ערשט זיך אויפגעעפענט די אויגליך, ערשט זיך צופיהרט די פיסליך, זייא ווילען זיין פרייא, ווילען לעבען שפרינגען און זיך־שפילען! אך, קוים

וואס

וָואס עֶס אִיז גֶעוָוארֶען טָאג אִיז שׁוין אַזוֹי פִיל קְרֶעכְצֶען , אַזוֹי פִיל הַארְצְוֶועהְטִיג , אַזוֹי פִיל רִיקֶעס טְרֶעהְרִין , אַיין אוּמֶעטִיגֶער , זֶעהְר אַיין אוּמֶעטִיגֶער נִיגוּן ! . . .

דֶער סָאלָאוֵוייא הָאט וָואס וַוייטֶער , וַוייטֶער מֶעהְר זִיךְ צוּלָאזְט , גֶעמַאכְט שְׁטֵייגֶער אוּנ מַיינֶע גֶעפִיהְלֶען הָאבֶּען אוֹיךְ אַלְץ מֶעהְר אוּנ מֶעהְר אִין מִיר זִיךְ צוּגָאסֶען , גֶעשְׁפִּילְט אַ וֵויינֶענְדִיגְס אוּנ וֶועה גֶעשְׁרִיגֶען !

עֶס הָאט מִיר זִיךְ פָארְגֶעשְׁטֶעלְט דֶער מַארְק אִין גַאנְצֶען וִויא עֶר אִיז , מִיט אַלֶע זַיינֶע גֶעשֶׁעפְטֶען אוּנ מִיט אַלֶע זַיינֶע מֶענְשֶׁען . עֶס הָאט מִיר זִיךְ גֶעדַאכְט : הוּנְגֶערִיגֶע , דַארֶע טַאנְדֶעטְנִיקֶעס , אוּנ אִין צֶעהְנְטֶען אַיינְגֶעהֵייקֶערְטֶע רַאזְנָאסְטְשִׁיקֶעס פַּארֶען הִין אוּנ הֶער אַרוּם אִין אֵיינֶע צָרוֹת , קוּקֶען זִיךְ צוּ אוּנ שַׁאטְצֶען בַּייא זִיךְ אָפּ אִיטְלִיכֶענְס קְלֵיידֶער , הָאבֶּען אַיין אוֹיג בַּייא וֶועמֶען עֶס זֶענִין צוּרִיסִין דִיא שְׁטִיוֶועל , בַּייא וֶועמֶען דִיא הוֹיזֶען , בַּייא וֶועמֶען דִיא קַאפָּאטֶע , דֶערְפִיהְלֶען אִין דֶער שְׁטָאדְט דִיא קְלֵיינְסְטֶע לַאטֶע , דִיא מִינְדְסְטֶע שְׁמַאטֶע . עֶס הָאט מִיר זִיךְ גֶעדַאכְט : בְּלֵייכֶע , טוֹיטֶע מֶענְשֶׁען נֶעבִּיךְ לוֹיפֶען אַרוּם וִויא דִיא פַארְסַאמְטֶע מַייז , שְׁטֶעקֶען אוּמֶעטוּם אַרַיין דִיא נָאז אוּנ שְׁמֶעקֶען , טָאמִיר וֶועלֶען זֵייא גֶעפִינֶען עֶפִּיס אַ שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט , טָאמִיר וֶועלֶען זֵייא חָאטְשׁ עֶפִּיס דֶערְטַאפֶּען . אִיטְלִיכֶער אִיז פַארְטְרָאגֶען , אִיטְלִיכֶען שְׁפַּאלְט זִיךְ דֶער קָאפּ , אִיטְלִיכֶער פַארְבַּייסְט אַ לִיפּ , מַאכְט פְּלַאנֶען אוּנ פַארְטְרַאכְט זִיךְ , אִיטְלִיכֶער רִיקְט אַרוֹיף דָאס הִיטֶעל , לוֹיפְט אוּנ אִיז וִויא אוֹיף דֶעם עוֹלָם־הַתּוֹעֶה . — עֶס הָאבֶּען מִיר זִיךְ פָארְגֶעשְׁטֶעלְט אַלֶערְלֵייא סָארְטֶען קְלֵייטֶען אוּנ קְלֵייטְלִיךְ , טִישְׁלִיךְ אוּנ שַׁאפְּקֶעלִיךְ , צְוַואנְצִיג קְרֶעמֶער שְׁלָאגֶען זִיךְ פַּאר אֵיין קוֹנֶה , אִיטְלִיכֶער צִיהְט אִים צוּ זִיךְ אוּנ זָאגְט אִיהְם צוּ הָרִים וּגְבָעוֹת . אִיטְלִיכֶען קְרִיכֶען אַרוֹיס דִיא אוֹיגֶען צוּזֶעהְן אַ גְרָאשֶׁען לֵייזֶעכְטְס . דִיא קוֹנִים אוּנ דִיא קְרֶעמֶער דִינְגֶען־זִיךְ , שְׁוֶוערֶען־זִיךְ , בֵּיידֶע שְׁוֶוערֶען בֶּנֶאֱמָנוֹת , בַּיים וַוייבּ , בַּייא דִיא קִינְדֶער , בַּייא דֶעם חֵלֶק לְעוֹלָם־הַבָּא , אוּנ גְלוֹיבֶּען אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען וִויא דֶעם הוּנְט . זֵייא צוּגֶעהְן זִיךְ , קוּקֶען נָאךְ אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען הִיטְרֶע מִיט דִיא אוֹיגֶען , וֶוער וֶועמֶען וֶועט צוּרִיק בֶּעטֶען , קוּמֶען־זִיךְ צוּנוֹיף וִוידֶער , וַוייטֶער דִינְגֶען זִיךְ , וַוייטֶער שְׁוֶוערֶען זִיךְ מִיט טוֹיזֶענְטֶער שְׁבוּעוֹת , מִיט טוֹיזֶענְטֶער חֲרָמוֹת בִּיז אֵיינֶעם גֶערָאט פָּארְט צוּם סוֹף אָפְּצוּנַארֶען דֶעם אַנְדֶערֶען ! . . . עֶס הָאבֶּען מִיר זִיךְ פָארְגֶעשְׁטֶעלְט רֶעדְלִיךְ פָּארְשׁוֹינֶען מִיט שְׁטֶעקְלִיךְ אִין דִיא הֶענְט , שֶׁעהְנֶע מֶענְשֶׁעלִיךְ , וָואס הַאלְטֶען זִיךְ וִויא הִינְד , וִויא וָוארָאנֶעס לֶעבִּין טוֹיטֶע אוּנ נְבֵלוֹת , וָואס לֶעבֶּען פוּן יֶענֶעמְס פְלֵיישׁ פוּן יֶענֶעמְס בְּלוּט ; מֶענְשֶׁעלִיךְ,וָואס זֵייא אַלֵיין זֶענִין נִישְׁט וֶוערְטְה קֵיין דְרַייֶער אוּנ גִילְטֶען פָּארְט זֶעהְר שְׁטַארְק ; מֶענְשֶׁעלִיךְ , וָואס אִיטְלִיכֶער קֶען זֵייא פַאר

זיין קליינעטשקע

קְלֵיינֶעטְשְׁקֶע אוּנ זֶענִין דָאךְ זֶעהְר גְרוֹיס; מֶענְשֶׁעלִיךְ, וָואס אוּנְטֶער דִיא אוֹיגֶען, הָאט אִיטְלִיכֶער אוֹיף זֵייא צוּדֶערְצֶעהְלֶען עֶפִּים נִישְׁט קֵיין שֶׁעהְנֶע מַעֲשִׂיוֹת, פִיהְרְט אַרוֹים דֶעם גַאנְצֶען יִחוּס פוּן זֵייא, פוּן זֵייעֶרֶע וַוייבֶּער, אוּנ אִין דִיא אוֹיגֶען הָאט מֶען פַאר זֵייא פָּארְט דֶרֶךְ־אֶרֶץ; מֶענְשֶׁעלִיךְ, וָואס זֶענִין אִין דֶער אָבְּשְׁטְשֶׁעסְטְוָוא אַ מַכָּה, וָואס מַאכֶען אִיהְר קַאלְיֶע דָאס בְּלוּט אוּנ נָאגֶען זֵיא אוֹיס; מֶענְשֶׁעלִיךְ, וָואס אָנְקוּקֶענְדִיג דַאכְט זִיךְ, זֵייא זֶענִין שְׁטַארְק בֶּעשֶׁעפְטִיגְט, פַארְנוּמֶען מִיט עֲסָקִים, עֶס שְׁוִויצְט זֵייא תָּמִיד דָאס פָּנִים, שְׁטֶענְדִיג פוּל מִיט סוֹדוֹת אוּנ רֵיידֶען דָאס רוֹב אוֹיף דֶעם ווִינְק, אוּנ בֶּאֱמֶת זֶענִין זֵייא פּוּסְטֶע מֶענְשֶׁעלִיךְ, לֵיידִיג גֶעהֶער, טוּיגֶענִיכְטְסֶען; קוּרְץ אוּנ גוּט, יֶענֶע מִינֵי מֶענְשֶׁעלִיךְ, וָואס דְרֶעהְן זִיךְ תָּמִיד אַרוּם קָהָל, ווִילֶען דֶער שְׁטָאדְט רַק אַיינְבְּרֵיינְגֶען, רַק טָאן טוֹבוֹת, וָואס לֵייגֶען זִיךְ אִין גַאנְצֶען אַוֶועק פַאר דֶער שְׁטָאדְט אוּנ לֶעבֶּען בְּכָבוֹד, עֶסֶען דָאס הֶעסְטֶע אוּנ טְרִינְקֶען טָאג־טֶעגְלִיךְ אַ גוּט גְלֶעזֶעלֶע וַויין; מֶענְשֶׁעלִיךְ, וָואס דְרֶעהְן זִיךְ אַלְץ אִין דִיא קָהָלְס־שְׁטִיבְּלִיךְ, לֶעבִּין דִיא גְבִירִים, אוֹיף דִיא אֲסִיפוֹת, אִין דִיא יַאטְקֶעס אוּנ אִין דִיא וַויינְשֶׁענְקֶען, וָואס פִיהְרֶען דִיא גַאנְצֶע קַאמַאנְדֶע בַּייא דִיא ווִיבָּארֶעס, רֵיימֶען אִיטְלִיכֶען אַיין אַ סוֹד אִין אוֹיעֶר אוּנ שְׁרַייעֶן זְשֶׁעלַאיֶעם, אָדֶער נֶעזְשֶׁעלַאיֶעם פַאר כָּל יִשְׂרָאֵל; מֶענְשֶׁעלִיךְ, וָואס ווִיטֶען זִיךְ, נֶעהְמֶען אַרָאפּ דָאס הִיטֶעל פַאר אִיטְלִיכֶען טְשִׁינָאוְנִיקֶעל, וָואס קְרִיכֶען תָּמִיד זִיךְ פָארְצוּשְׁטֶעלֶען, פַאר אַ נַייעֶם גוּבֶּערְנַאטָאר אִי פַאר אַ נַייעֶם פָּאלִיצְמֵייסְטֶער אוּנ רַאפָּארְטֶעוֶוען תָּמִיד מִכֹּחַ דֶער שְׁטָאדְט; מֶענְשֶׁעלִיךְ, וָואס זֶעהְן אוֹיס ווִיא שְׁרֶעקְלִיכֶע וֶועלְף צְווִישִׁין דִיא אָרְמֶע, בִּידְנֶע שָׁאף אוֹיף דֶעם מַארְק!....

אִיךְ זֶעה דָארְט דֶעם בַּעַל־טַאקְסֶע, וָואס אַ מָאל אִיז עֶר גֶעוֶועזֶען אַ דַאר יוּדֶעל, אַ בִּיטֶערֶער אֶבְיוֹן, אַ קַבְּצָן, גֶעגַאנְגֶען תָּמִיד צוּפּוּס אִין צֶערִיסֶענֶע שְׁטִיוֶועל, קֵיינֶער הָאט אוֹיף אִיהְם אֲפִילוּ נִישְׁט זִיךְ אוּמְגֶעקוּקְט, אִיצְט הָאט עֶר זִיךְ פַארְלָאזְט אַ בַּייכֶעל, פָּאהְרְט ווִיא אַ שְׂרָרָה אִין אַ פַאיֶעטָאן מִיט אַ פָּאר גוּטֶע פֶערְד אוּנ קְלָאגְט זִיךְ פַאר אִיטְלִיכֶען אוֹיף דֶער אִיצְטִיגֶער שְׁלֶעכְטֶער צַייט, עֶר דֶערְלֵייגְט נֶעבִּיךְ גֶעלְד!... עֶס שְׁטֶעלֶען מִיר זִיךְ פָאר גֶעשְׁטֶעמְפֶּעלְטֶע אָפְּדִירְקֶעס, דָאס אִיז דֶעם בַּעַל־טַאקְסֶעס הַמְצָאָה, עֶר וַויל, מֶען זָאל זֵייא פַארְקוֹיפֶען דַוְקָא אִין גַאנְצֶען, נִישְׁט פֶערְטְלֶענְוַויים, כְּדֵי דֶער אָרְמֶער עוֹלָם זָאל דֶערְצוּ נִישְׁט קֶענֶען קוּמֶען אוּנ מוּזֶען נֶעהְמֶען פְלֵייש ווִיא טְהַייעֶר דֶער מֶקַח אִיז, אִיךְ הֶער אַ לַיאַרְם, אַ גֶעשְׁרֵייא, מֶען הָאט גֶעהַאפְּט אַ הוּלְטַייקֶע, אַ גַנֶבְטֶע, אֵיינֶע הָאט פַאר רַחֲמָנוּת פַארְקוֹיפְט אַ פֶערְטֶעל גַאנְז עֶפִּים אַיין אָרְמֶער יוּדֶענֶע פוּן אִיהְר קְרַאנְקֶען מַאנְס וֶועגֶען! אִיךְ זֶעה ווִיא מֶען רֶעכֶענְט זִיךְ מִיט דֶער גַנֶבְטֶע

אפ, און איהר געשרייא, איהר גענויין, געררייכט ביז דעם הימעל . . . איך העד וויא איינער דינגט זיך מיט א בעל מלאכה, וויל איהם פון דער ארבייט אפרייסען א פאר גראשען. דער בעל מלאכה בעט רחמים, טענהט, ער וועט דעם גאנצען טאג ארבייטען, פראצעוועןן מיט נויטשוויים און דאס פארדינסט וועט איהם נישט טראגען אפילו אויף דעם עסען. ער בעט זיך נעביך וויא ביא א גזלן, מען וויל איהם אבער נישט הערען, פלוצלים, זעה איך, קומט אונטער א געזונטער, א בעלייבטער, א שעהנער יוד אין א גרויסען ספאדיק מיט א פאטשיילע אין דער האנד. מען גיט איהם א גאנץ פיינע נדבה, און ער בלאזט זיך, ווארטשעט עס איז קארג. מען דערלייגט איהם נאך, עס איז אלץ קארג, אזעלכען וויא ער קומט א סך מעהר פאר זיין בייכעל, פאר זיינע געגרייזעלטע פייקעליך און פאר זיין הדרת פנים. יענער האט א זכיה, אז זיין געלט, זיין מיה, געהט אריין צו אזעלכען וויא ער אין דער קישקע! אך, וויא שרעקליך דער מארק זעהט אויס, וויפיל אומגערעכטיגקייט ווערדט דארט געשעהן! דיא ארעמקייט, דאס ביטערע עלענט, דאס שרייען און קרעכצען רופען זיך טרויערדיג אפ טיף אין דעם הארצען. א טרויערדיגער, זעהר א טרויערדיגער ניגון!

שפיל סאלאווייטשיקעל, שפיל! דיין שפילען צונעהמט מיך בעסער וויא אויף א בעדעקענס. איך וויל אביסיל זיך בעטראכטען, איך וויל אביסיל זיך דערמאהנען און פארשטעלען אונזערע צרות. שפיל סאלאווייטשיקעל, שפיל, איך וויל אביסיל וויינען!

ער האט טרויערדיג געשפילט! עס האט מיר זיך פארגעשטעלט א יודענש שטוב. דארט מאכט זיך קיין רגע נישט צו דיא טהיר. עס געהן א סך ארמע לייט, אי יונגע אי אלטע, ווייבליך, מיידליך און קליינע קינדער, איינער געהט ארויס, דער אנדערער קומט אריין, בתוך הבאים קומען אן גבאיטעס מיט זייער חן. דער נאך טוהען זיך א לאז שעהנע יודען אין בגדי משי פאדערען געלט פאר זייערע זכות אבות. נאך זייא קומט אריין א מגיד, א נשרף, א ירושלמי, א משולח, איין עגונה מיט אלטע, פארשימעלטע כתבים. באלד נאכדעם קומט א שמש פון דער שול, מאהנט פאר א שטאט, פאר איין עליה, פאר א מי־שברך, פאר א מלא און פאר א נדר, ערשט אפגעפארטיגט זיך מיט דעם, גיבען זיך איינער נאך דעם אנדערען א שאט א פעקיל פארשידענע נבאים מיט פושקעס אי אהן פושקעס. דער מאהנט מעמדות אויף ארץ ישראל, דער אנדערער עפים אויף תלמוד תורה, דער דריטער בעט אויף הכנסת כלה, דער פערטער אויף דעם הקדש, דער פינפטער

אויף

אויף חֶבְרֶה מִשְׁנַיוֹת , דֶער זֶעקְסְטֶער אויף חֶבְרֶה נֵר־תָּמִיד וּכְדוֹמֶה נָאךְ אוּנ נָאךְ חֶבְרוֹת . בֵּינְתַּיִם קוּמֶען צְוֵייא בְּכָבוֹדִיגֶע בַּעֲלֵי־בָּתִּים מִיט בְּרֵייטְקַייט , רֵייסֶען עֶפִּיס שְׁטִילֶערְהֵייט אַיין אִין דֶעם אוֹיעֶר . זָאגֶען דֶערְנָאךְ הוֹיךְ אויף אַ קוֹל מִיט אַ זִיפְץ : הַיינְט פַארְשְׁטֶעהְט אִיהְר שׁוֹין פַאר וֶועמֶען ? אוּנ גֶעהְמֶען . . . . גָאר אִין מִיטֶען דְרִינֶען קוּמְט דֶער קָהָלְשֶׁער שַׁמָּשׁ אוּנ מָאהְנְט עֶפִּיס צוּם רֵייסְטֶער , דֶער דֶעפָּאטַאט שְׁטֶעלְט נָאךְ אַ מָאל אַרַיין אַ פָּאסְטָאי , דֶער קַצָּב זָאגְט אָן מִיט דֶער דִינְסְט , אַז פוּן אִיצְט אָן , זָאל מֶען מוֹחֵל זַיין צוּלֵייגֶען צוּ דֶער אָקֶע פְלֵייש נָאךְ צְוַואנְצִיג גְרָאשֶׁען , מֶען הָאט פַארְגְרֶעסֶערְט דִיא טַאקְסֶע . . . הַכְּלַל מֶען רַייסְט פוּן אַלֶע זַייטֶען , אִיטְלִיכֶער גִיט אַ חַאפּ , אַ קְנִיפּ , אַ צוּפּ , עֶס שְׁטֶעלֶען זִיךְ אִין דִיא אוֹיגֶען טְרֶערְהִין , עֶס אִיז שְׁוֶוער אוֹיסְצוּהַאלְטֶען . שְׁפִּיל סַאלָאוֵוייטְשִׁיקֶעל , שְׁפִּיל , אִיךְ וִויל אַבִּיסִיל וֵויינֶען ! . . .

עֶר הָאט זִיךְ צוּשְׁפִּילְט , צוּגָאסֶען אוּנ גֶעמַאכְט אוּמֶעטִיגֶע שְׁטֵייגֶער ! עֶס שְׁטֶעלְט זִיךְ מִיר פָאר , וִויא יוּדֶעשׁ גֶעלְט , יוּדֶעשׁ בְּלוּט גֶעהְן לְאִיבּוּד , זֵייא גִיסֶען זִיךְ וִויא וַואסֶער אוּנ בְּרֵיינְגֶען נִישְׁט קַיין שׁוּם נוּטְצֶען . מִישְׁטֶעהְנֶעם גֶעזָאגְט מֶה חַסְדֵּנוּ , וָואס אִיז אוּנְזֶער חֶסֶד , אוּנְזֶערֶע צְדָקוֹת ? עֶס שְׁטֶעלְט זִיךְ מִיר פָאר אוּנְזֶערְס אַ תַּלְמוּד תּוֹרָה , אַ וִויסְטֶע , אַ פִינְצְטֶערֶע חוּרְבָּה , עֶפִּיס אַ שְׁטִיבֶּעל אויף אַ הִיהְנֶערְשׁ פִּיסֶעל , עֶרְגִיץ אִין אַ לָאךְ . אִינְוֶוענְדִיג שְׁטִינְקְט שִׁימֶעל . דֶער צוּבְרָאכֶענֶער פָּאל אוּנ דִיא בֵּיינְק זֶענִין בֶּעדֶעקְט דִיק מִיט בְּלָאטֶע , דִיא פֶענְסְטֶער אוֹיסְגֶעשְׁלָאגֶען , פַארְשְׁטֶעקְט מִיט שְׁמַאטֶעס . אָרְמֶע , הוּנְגֶערִיגֶע , אָפְּגֶערִיסֶענֶע יְתוֹמִים וַואלְגֶערֶען זִיךְ בִּיז דֶעם הַאלְז וַוייט אִין מִיסְט , פַארְשְׁמִירְט וִויא דִיא רוּחוֹת אוּנ הָאבֶען קַיין פָּנִים נִישְׁט פוּן מֶענְשֶׁען . וָואס , מִישְׁטֶעהְנֶעם גֶעזָאגְט , קֶען פוּן זֵייא דָארְט וֶוערֶען ? וָואס וֶועלֶען זֵייא זִיךְ אוֹיסְלֶערְנֶען אוּנ צוּ וָואס וֶועלֶען זֵייא שְׁפֶּעטֶער טוֹיגֶען ? אִיךְ הֶער וִויא אַזוֹי זֵייא קְרֶעכְצֶען אוּנ זִיפְצֶען . דָאס קוֹל פוּן זֵייעֶרֶע פַארְלָאהְרֶענֶע יוּנְגֶע יָאהְרֶען , הֶער אִיךְ , שְׁרַייעֶט אַרוֹיס פוּן דִיא קוּפֶּעס עֶרְד אוּנ מִיסְט ! דָאס קוֹל פוּן דִיא אוּמְגְלִיקְלִיכֶע , פוּן דִיא פַארְלָאהְרֶענֶע נְפָשׁוֹת , הֶער אִיךְ , גֶעהְט אַרוֹיף אִין דֶעם הִימֶעל אוּנ שְׁרַייעֶט דָארְט גְוַואלְד אויף דֶער גַאנְצֶער שְׁטָאדְט יוּדֶען ! אויף אִיטְלִיכֶען פוּן אוּנְז , קַאפֶּען אַרָאפּ דִיא בְּלוּטִיגֶע טְרֶערְהִין , קֵיינֶעם פוּן אוּנְז וֶועלֶען זֵייא נִישְׁט גֶעשְׁוִויגֶען וֶוערֶען ! . . . עֶס שְׁטֶעלְט זִיךְ מִיר פָאר אויךְ דֶער הֶקְדֵּשׁ , אָדֶער , לָאז זִיךְ הָאטְשׁ זַיין , דֶער בִּקּוּר־חוֹלִים , מִיט אַלֶע זַיינֶע ווִילְדֶע הַנְהָגוֹת . אִיךְ הֶער עֶפִּיס אַ רַעַשׁ , אַ יָאמֶער , אַ קְלָאג דָארְט אויף דֶעם הוֹיף . אַיין אָרְמֶע יוּדֶענֶע הָאט אַהִינְצוּ גֶעבְּרַאכְט צוּפִיהְרֶען אִיהְר קְרַאנְקֶען מַאן , אִיהְר גַאנְצֶער פַּרְנָסָה־גֶעבֶּער , אִיהְר גַאנְצֶע אָנְהַאלְטֶענִישׁ , דִיא גַבָּאִים

אבער

אָבֶּער לָאזֶען אִיהְם נִישְׁט אַרַיין בִּיז דִיא בִּידְנֶע וֶועט נִישְׁט גֶעבֶּען פְרִיהֶער אַ פָּאר קֶערבְּלִיךְ. דֶערְוַוייל וִויא זִיא לוֹיפְט אַרוּם, בְּרֶעכְט דֶעם קָאפּ וִויא צוּבֶּעקוּמֶען דָאס גֶעלְט, אִיז אִיהְר קְרַאנְקֶער מַאן נֶעבִּיךְ לֶעבִּין פְּלֵייט גֶעשְׁטָארְבֶּען. דִיא פְרִישֶׁע, ווִיסְטֶע אַלְמָנָה קוּמְט אוּנ בֶּעוֵויינְט אִיהְר מַאן אוֹיף דֶער גַאס, מִיט אִיהְר אִין אֵיינֶעם וֵויינֶען נָאךְ אָרְמֶע לַייט, נָאךְ וִויסְטֶע אַלְמָנוֹת מִיט צוּבְּרָאכֶענֶע הֶערְצֶער. עֶס אִיז אַ יָאמֶער, אַ קְלָאג, מֶען צוּגֶעהְט פוּן טְרֶעהְרִין. פַּאמֶעלִיךְ אַבִּיסִיל שְׁפִּיל סַאלָאוֵויא, עֶס הָאט בַּייא מִיר אִין דֶעם הַארְצֶען שׁוֹין גֶעלָאפְּנֶעט אַ שְׁטְרוּנֶע!

עֶר הָאט אַבִּיסִיל צוּגֶעקְנַאקְט אוּנ גֶעמַאכְט טְרֶעלֶען. עֶס הָאבֶּען מִיר זִיךְ פָּארְגֶעשְׁטֶעלְט יוּדִישֶׁע פָּארַאדְקֶעס, וִויא פוּן אוּנְזֶער רֵיידֶען קוּמְט גָארְנִישְׁט אַרוֹיס. מִישְׁטֶעהְנֶעס גֶעזָאגְט מָה אָנוּ, מֶה חַיֵּינוּ, וָואס מִיר זֶענִין אוּנ וָואס אִיז אוּנְזֶער לֶעבֶּען? עֶס שְׁטֶעלְט זִיךְ מִיר פָּאר אַיין אֲסִיפָה. דָארְט אִיז אַ לַיארְם, אַ גֶעשְׁרֵייא וִויא אִין אַ בָּאד, אֵיינֶער אִיז מְבַלְבֵּל דֶעם אַנְדֶערֶען. זָאגְט אֵיינֶער עֶפִּים אַ וָוארְט, שְׁרַייעֶט יֶענֶער נֵיין, אַדְרַבָּה, פַּארְקֶעהְרְט! אוּנ הֶערֶען בֵּיידֶע נִישְׁט וָואס זֵייא רֵיידֶען. אִיטְלִיכֶער הַאלְט זִיךְ פַאר אַ חָכָם, פַאר אַ וֶוערְטֶעלְזָאגֶער, לָאז עֶמִיצֶער עֶפִּים אָנְהוֹיבֶּען צוּ זָאגֶען, פַאלְט אִיהְם יֶענֶער אַרַיין אִין דִיא רֵייד. עֶט, מַאכְט עֶר, לָאזְט זִיךְ דִינֶען, מִכֹּחַ דֶעם הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט אַ גַאנְץ גְלַייךְ וֶוערְטֶעל.... וָואס הֵייסְט עֶס? שְׁפְּרִינְגְט אַרוֹיס אֵיינֶער פוּן דֶער זַייט, אִיךְ בִּין אוֹיךְ. אַ בַּעַל־הַבַּיִת, אוֹיךְ אַ הִיגֶער, אִיךְ הָאבּ אוֹיךְ אַ דֵעָה! מֶען צוּגֶעהְט זִיךְ לְסוֹף שְׁטַארְק פַארְשְׁוִויצְט אוּנ מֶען וֵוייסְט נִישְׁט מִיט וָואס מֶען אִיז גֶעקוּמֶען, מִיט וָואס מֶען גֶעהְט אַוֶועק. עֶס קוּמְט אוֹיס דֶעם עוֹלָם׳ס וֶוערְטֶעל: עֶס אִיז גֶעבְּלִיבֶּען, שִׁמְעוֹן וַוארְגֶער זָאל וַוייטֶער וֶועהְנֶען מִיט דֶער גְרוּשָׁה! אִיךְ הֶער וִויא אַ פָּאר גְבִירְלִיךְ, עֶטְלִיכֶע בַּעֲלֵי־טוֹבוֹת, עֶטְלִיכֶע דְרֶעהֶער אִין קָהָל, אוּנ דֶער בַּעַל־טַאקְסֶע מִיט זַיין קַאפִּיטֶעל לַאכֶען זִיךְ נָאכְדֶעם גוּט אוֹיס אוּנ מֶען טוּהְט וָואס מֶען וִויל. בַּאלְד נָאךְ אַזַא אֲסִיפָה וֶוערְדְט וִויא גֶעוֶועהְנְטְלִיךְ טְהַייעֶרֶער דֶער מֶקַח פוּן פְלֵיישׁ. בַּעֲלֵי טוֹבוֹת נֶעהְמֶען בֶּעזוּנְדֶער פוּן אִיטְלִיכֶער אַקְע עֶפִּים דְרַייעֶרְלִיךְ אוּנ עֶס וֶוערֶען בֶּעשַׁאפֶען עֶפִּים שְׁטִילֶע, שְׁפַּאגֶעלְנַייעֶ נַאלָאגֶען. — עֶס שְׁטֶעהְן מִיר פָאר דִיא אוֹיגֶען אוּנְזֶערֶע וִויבָּארֶעס וִויא אַזוֹי מֶען קְלוֹיבְּט אוֹיס טְשְׁלֶענֶעס אוּנ אַ גוּבֶּערְסְקֶען רָב. פֶּע, וָואס דָא טוּהְט זִיךְ! אִיךְ קֶען נִישְׁט צוּזֶעהְן וִויא מֶענְשֶׁען פַארְלִיהְרֶען זֵייעֶר שֵׂכֶל, זֵייעֶר הַארְץ אוּנ זֵייעֶר מֶענְשְׁלִיכֶע בְּחִירָה; אִיךְ קֶען נִישְׁט צוּזֶעהְן וִויא מֶען שַׁאפְּקֶעוֶועט פַאר אַ לַיאד גְבִירֶעל, עֶפִּים פַאר אַ סְפָּארִיקֶעל. וִויא מֶען סְלוּזְשֶׁעט עֶפִּים פַאר אַיין אוֹיפְגֶעקוּמֶענֶעם מְשָׁרֵת וּכְדוֹמֶה אַזֶעלְכֶע מִינֵי פָּארְשׁוֹינֶען. אִיךְ קֶען נִישְׁט

צוזעה

צוזעהן וויא מען פארקויפט דעם אֱמֶת, דעם יוֹשֶׁר אונ דיא פֵּאלֶעֶ פון דער שְׁטָאדט פאר אַ גלעזעל בראנפין, פאר אַ קְנִיש. עס קאכט זיך מיר איבער דאס בלוט צוזעהנדיג, אז בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים איז נִישְׁטָא בייא אונז מיט וועמען עפּיס צוטאן, מיט וועמען עפּיס צומאכען.. קיינער מיינט נישט ערענסט! עס ווערדט מיר צוועטצט דיא גאל צוקוקענדיג וויא בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים אונזער עוֹלָם שלאפט, וויא ער איז פארטראגען אין חֲלוֹמוֹת, ער דיינקט נישט, בעטראכט נישט, ווייסט נישט זיין לאגע, קיינער בערעכענט נישט, זארגט נישט אונ פיהלט נישט כָּל־זְמַן עס איז איהם נישט נוֹגֵעַ אין זיין נֶפֶשׁ, טאקי נאר מְחִילָה אֶקסען, וואס בִּשְׁעַת מען קוילעט איינעם שטעהן זיך דיא איבריגע אונ קייען, מעליינגרה'ן גאנץ רוהיג' עס ווערדט מיר אַלאך אין הארצען צוזעהנדיג.... נאר אָבער גוואלד, פאמעליך סאלאוויא, פאמעליך! עס האט בייא מיר געשפּרונגען שוין נאך אַ שְׁטְרוּנֶע!

ווייז ישראליק, ווייז! האט מיר מיט איטליכען שפּיל דאס וואלד־קלעזמעריל געזאגט. עס האט מיר זיך געדאכט וויא פאר דער חוּפָּה. דער בדחן דערמאהנט מיך, איך בין אַ יָתוֹם... ישראליק, לאזט ער אויס צום גראם מיט אַ ריהרענדיג קול: אַ יָתוֹם מוז אויף דער וועלט פון איטליכען אויסשטעהן זעהר פיל, ווייז ישראליק לעב, ווייז, קלעזמעריל שפּיל!

איך דעק צו דיא אויגען מיט אַ טיכעל, בעוואש מיך מיט טרעהרין אונ שטעל מיר פאר זעהר נישט קיין פרעהליכע זאכען.

עס שטעלען זיך מיר פאר אונזערע קלייזליך אונ שטיבליך. מיששטעהנעס געזאגט וויא אזוי זייא זעהן אויס, וויא אזוי מען פיהרט זייא אונ וויא מען האלט זייא ריין! איך געה פארבייא דורך אונ עס פארשלאגט מיר דיא נאז.... דארט האלטען זיך אויף ליידיגגעהער, בַּטְלָנִים ליגען דארט אויסגעצויגען אויף טיש אונ אויף ביינק מיט פיפקעס אין דעם מויל, פיפקען, שפּעטען פון דער גאנצער וועלט אונ דערצעהלען מַעֲשִׂיוֹת. דאס זענין אֶזעלכע מִינֵי ווערעם, וואס טאמשען אונ האבען זייער יְנִיקָה פון אנדערע. דאס זענין עפּיס גאר מאדנע באנקירין, וואס רעכנען דיא גאנצע שטאדט הייזער פאר זייער קאנטאר, איטליכער איז זייא תָּמִיד שולדיג אונ מיט איטליכען פיהרען זייא בעשטענדיג קאנטעס. גליקליך מעג זיך שעטצען יענער, וועמען זייא פארליינגערען דעם חוֹב אויף אַבִּיסֶיל שפּעטער. — איך זעה עפּיס אַ גוזמא מְקַבְּלִים, אֶבְיוֹנִים, קַבְּצָנִים, דַּלְפָנִים, טויגעניכטסען, קאלעקעס מְלַמְּדִים, פארצעהן־יאהרדיגע, פאריאהרדיגע, אונ היינטיגס־יאהרדיגע בעליבעסליך, וואס עסען קעסט. איך הער פְּלוּצְלִים אויף דער גאס עפּיס קלעזמער שפּילען,

פריהער

פְרִיהֶער לוֹיפֶען וַייסֶע חֶבְרָה הֶענְדוּם פֶּענְדוּם, הִינְטֶען גֶעהְט אַ גְרוֹיסֶער עוֹלָם, עֶס בְּרֶענְגֶען הַבְדָלוֹת. דָאס פִיהְרְט מֶען צוּ דֶער שׁוּל אַ חוּפָּה, אוּמְגְלִיקְלִיךְ צוּמַאכֶען דָארְט אַ יוּנְגֶעל מִיט אַ מֵיידֶעל, וָואס וַוייסֶען נָאךְ גָאר נִישְׁט פוּן וָואס צוּזָאגֶען. בִּיז שְׁפֶּעט אִין דֶער נַאכְט, זֶעה אִיךְ, פִיהְרְט מֶען חוּפּוֹת, עֶס וֶוערֶען אָפְּגֶעמַאכְט עֶפִּים אַ גוּזְמָא חֲתוּנוֹת. אַלְטֶע בַּאבֶּעס פְּלִיעֶסְקֶען., מְחוּתָּנִים טַאנְצֶען, דֶער עוֹלָם אִיז לוּסְטִיג, אַ פְרֵייד, אַ שִׂמְחָה! מַזָּל טוֹב אַייךְ, יוּדֶען, מִיט שְׁפָּאגֶעל נַייֶע אָרְמֶעלַייט! מַזָּל טוֹב אַייךְ מִיט אַ נַייֶע פֶּעקִיל לֶעדִיגְגֶעהֶער! מִיט נַייֶע קַאנְדִידַאטֶען אוֹיף מְלַמְּדִים, אוֹיף מְקַבְּלִים, אוֹיף בַּאנְק־קְוֶועטְשֶׁער אוּנ אוֹיף גִילְדֶענֶע־אָדֶער יוּדֶען! מַזָּל טוֹב אַייךְ גָאר מִיט אַ פְרִישׁ צֶעטִיל פוּן קֵייטִיגֶע גְרֶעט, מִיט אַלֶע אַייֶערֶע שְׁמוּטְצִיגֶע, פוֹילֶע אוּנ פוּסְטֶע מֶענְשֶׁעלִיךְ! מַזָּל טוֹב אַייךְ מִיט פְרִישְׁצַאפֶּעלְדִיגֶע פְּיַאווְקֶעלִיךְ! גְרֵייט אָן יוּדֶען, בְּלוּט, גְרֵייט אָן גֶעלְט, גֶעלְט, גֶעלְט! גְוַואלְד סַאלָאוֵויא גֶענוּג, גֶענוּג צוּשְׁפִּילֶען! עֶס רַייסְט מִיר דָאס הַארְץ, עֶס שְׁפְּרִינְגֶען, עֶס לָאפְּנֶען אִין מִיר אַלֶע שְׁטְרוּנֶעס!....

8

זִיא אִיז קוֹים לֶעבְּדִיג פוּן זַייעֶרֶע הֶענְט אַרוֹיס.

אַז אִיךְ הָאבּ מִיךְ אוּמְגֶעקוּקְט דֶערְנָאךְ צוּ מַיין קְלַיאטְשֶׁע הָאבּ אִיךְ גֶעזֶעהְן, זִיא לִיגְט אוֹיסְגֶעשְׁטְרֶעקְט וִויא אַ טוֹיטֶע אוּנ סָאפֶּעט גַאנְץ שְׁטַארְק.

— אַךְ! הָאט זִיא צוּ מִיר זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען מִיט אַ קְרֶעכְץ, זַייא הָאבֶּען מִיךְ גָאר זַאמוּטְשֶׁעט. אִיךְ פִיהְל, אַז אַלְץ וָואס וַוייטֶער גֶעהְן מִיר אוֹיס דִיא קְרֶעפְטֶען. אִין דֶער צַייט, וֶוען עֶס עֶפֶּענְט זִיךְ מִיר אוֹיף דָאס מוֹיל צוּם רֵיידֶען, וֶוען אִיךְ הֵייבּ מִיךְ אָן אַרוּמְצוּקוּקֶען אוּנ אַלְסְדִינְג צוּבֶּעטְרַאכְטֶען, דֶענְסְטְמָאל הֵייבּ אִיךְ עֶרְשְׁט אָן צוּדֶערְפִיהְלֶען מַיינֶע וֶועהְטִיגֶען... אַךְ, זַייא הָאבֶּען מִיךְ שְׁרֶעקְלִיךְ אָפְּגֶעשְׁוַואכְט, שְׁרֶעקְלִיךְ קְרַאנְק גֶעמַאכְט. אִיךְ פִיהְל אִין מִיר נִישְׁט קֵיין גַאנְץ אֵבֶר, קֵיין גַאנְץ בֵּיינְדֶעל! זֶעהְר שְׁטַארְק הָאבֶּען מִיךְ דָא עֶרְשְׁט זַאמוּטְשֶׁעט עֶטְלִיכֶע פָארְשׁוֹינְדְלִיךְ, אִיךְ בִּין פוּן זַייעֶרֶע הֶענְט קוֹים גַאנְץ אַרוֹיס מִיט דֶעם לֶעבֶּען.

-- דֶערְצֶעהְל מִיר, הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט מִיט אַ פַארְקְלֶעמְט הַארְץ, דֶערְצֶעהְל מִיר, וֶוער זֶענֶען דִיא דָאזִיגֶע פָארְשׁוֹינֶען? אוּנ וָואס הָאבֶּען זַייא דִיר גֶעטָאן?

— הֶעלְף מִיר, אִיךְ בֶּעט דִיךְ, אַבִּיסִיל זִיךְ אוֹיפְצוּהֵייבֶּען אוּנ אָנְצוּשְׁפַּארֶען

זיך

זִיךְ אויף דֶער זַייט. עֶס אִיז עֶפִּיס קַיין דֶרֶךְ־אֶרֶץ נִישְׁט וִויא אִיךְ לִיג אַזוֹי אוֹיסְגֶעשְׁטְרֶעקְט. אִיךְ קֶען מִיךְ, לֹא עֲלֵיכֶם, אַלֵיין קַיין רִיהְר נִישְׁט טָאן. אוֹי מַיין קָאפּ, מַיין קָאפּ!

— וָואס אִיז? הָאבּ אִיךְ זִיא גֶעפְרֶעגְט מִיט רַחֲמָנוּת, דֶער קָאפּ טוּהְט דִיר גֶעבִּיךְ וֶועה?

— אוֹי! הָאט זִיא גֶעעֶנְטְפֶערְט, עֶס טוּהְט מִיר וֶועה אִיטְלִיכְס אֵבֶר, אִיטְלִיכְס גְלִיד בֶּעזוּנְדֶער, מַיין גַאנְץ לַייבּ אוּנ לֶעבֶּען. עֶס טוּהְט מִיר וֶועה אִי דֶער קָאפּ, דֶער קָאפּ, אִי דֶער גַאנְצֶער פָאדֶער חֵלֶק, דֶער פָאדֶער חֵלֶק וִויא אויךְ מְחִילָה דֶער הִינְטֶער, הִינְטֶער חֵלֶק!....

— לָאז זִיךְ פוּן דֶעסְטְוֶועגֶען נָאר נִישְׁט אָפּ, הָאבּ אִיךְ זִיא גֶעבֶּעטֶען. מָארְגֶען אַז מִיר וֶועלֶען זַיין אִין דֶער שְׁטָאדְט וֶועל אִיךְ בֶּעטֶען אַ דָאקְטָאר, עֶר זָאל דִיךְ בֶּעטְרַאכְטֶען אוּנ דִיר עֶפִּיס פַארְשְׁרַייבֶּען.

— אַי, אַי! הָאט זִיא זִיךְ אַ חַאפּ גֶעטָאן זֶעהְר דֶערְשְׁרָאקֶען. דֶערְמָאהְן מִיר נִישְׁט, אִיךְ בֶּעט דִיךְ, דֶערְמָאהְן מִיר נִישְׁט קַיין דָאקְטָאר! וֶוער קֶען נָאךְ אַזוֹי וִויא אִיךְ דִיא דָאקְטוֹרִים, דִיא קַאנַאוַואלֶעם מִיט זֵייעֶרֶע רְפוּאוֹת, מִיט זֵייעֶרֶע פַארְשְׁרַייבֶּעכְטְסֶען?... בַּייא זֵייא אִיז בַּאלְד לָאזֶען צוּ דֶער אָדֶער, בְּלוּט אָפְּצַאפֶּען אוּנ דוּרְכְצִיהֶען זַאוַואלֶקֶעם. אִיךְ הָאבּ שׁוֹין בה״ש אויף מִיר אַ סַךְ בְּלוּיֶע צֵייכֶענְס פוּן זֵייעֶר פַארְשְׁרַייבֶּעכְטְס. זֶעהְסְט־דוּא בַּייא מִיר אָט דִיא פְּרִישֶׁע סִינַאקֶעס? דָאס הָאט מִיר נִישְׁט לַאנְג גֶעמַאכְט אַ דְנִיעֶפְּרָאוִויצֶער קַאנַאוַואל מִיט זַיין קְלִיפֶּערְגֶעצַייג אוּנ מִיט זַיין פַארְשְׁרַייבֶּעכְטְס. עֶר אִיז פָּשׁוּט זִיךְ מְחַיֶה וֶוען עֶס מַאכְט זִיךְ אִיהְם אַ גֶעלֶעגֶענְהַייט צוּפַארְשְׁרַייבֶּען. עֶס זֶענִין דָא זֶעהְר פִיל אַזֶעלְכֶע דָאקְטוֹרִימְלִיךְ, וָואס וִויא בַּאלְד נָאר עֶפִּיס אַ מִינְדֶסְטֶע זַאךְ, אַ קְלֵיינִיגְקַייט, הָאבֶּען זֵייא שׁוֹין לִיבּ צוּשְׁרַייבֶּען, אוּנ שְׁרַייבֶּען אָן אַ מְגִילָה, אַ גַאנְץ גְרוֹיסֶען בּוֹיגֶען.....

נָאכְדֶעם אַז דִיא קְלַיאטְשֶׁע הָאט וִויא עֶס אִיז, זִיךְ אָנְגֶעשְׁפַּארְט אויף דֶער זַייט, אִיז זִיא גֶעלֶעגֶען אַבִּיסִיל שְׁטִיל, הָאט אָפְּגֶערוּהְט אוּנ גֶעחַאפְּט דֶעם אָטְהֶעם. דֶערְנָאךְ הָאט אִיהְר עֶפִּיס וִויא זִיךְ אִיבֶּערְגֶעבִּיטֶען דָאס פָּנִים, גֶעקוּקְט אויף מִיר מִיט אַ פָּאר קְלוּגֶע אוֹיגֶען, בַּאקִי נָאר וִויא אַ מֶענְשׁ, אוּנ אָנְגֶעהוֹיבֶּען צוּדֶערְצֶעהְלֶען מִיט דִיא וֶוערְטֶער:

— אוֹיבּ דוּא בִּיסְט אֶפְשַׁר אַ מָאל גֶעוֶועזֶען אִין גְלוּפְּסְק מוּז דִיר זִיכֶער בֶּעקַאנְט זַיין, אַז נִישְׁט וַוייט פוּ דֶער שְׁטָאדְט אַרוֹיסְגֶעהֶענְדִיג, לֶעבִּין וַואלְד, אִיז גֶעשְׁטַאנֶען אַיין אַלְטֶער פַּאלַאץ, אַ חוּרְבָה פוּן כַּמָה שָׁנִים. דֶער גַאנְץ גְרֶעסֶער, בְּרֵייטֶער פְּלַאץ, אויף וֶועלְכֶען עֶר אִיז גֶעשְׁטַאנֶען הָאט פַארְנוּמֶען

דיא

דיא אויגען מיט זיינע שעהנע גערטנער, מיט זיינע פרוכטאווע ביימער, האטש וויא אפגעלאזען, וויא ווילד פארוואקסען מיט גראז זייא זענען געוועזען. נישט איינער פון דיא, וואס פלעגען פארבייא איהם געהן שפאצירען, פלעגט זיך אליך ווינשען, אז גאט וועט איהם העלפען צוגעווינען דעם גרויסען געווינסט, דיא צווייא מאל הונדערט טויזענט רובל, אדער גאר צוגעפינען איין אוצר, און מאלע נאך זאכען, וואס דער אויבערשטער קען צושיקען, דענסטמאל וועט ער זיך אוועק־קויפען אט־אט־דעם פלאטץ און דא שטעלען א שעהן הויז. קיין בעסערס דערפון בעדארף מען שוין מעהר אויף דער וועלט נישט האבען. דא קען מען לעבען גאנץ גליקליך אי צווישין גאט אי צווישין לייט. אזוי פלעגט איטליכער זיך ווינשען, און פון איטליכענס ווינשען האט, וויא דער שטייגער איז, זיך אויס געלאזען א טייך. דערווייל איז דער אלטער פאלאץ זיך געבליבען אליך טאקי א חורבה און אזוי אוועקגעשטאנען א צייט מיט יאהרען!

נאר אלסדינג אויף דער וועלט האט א צייט. אויף דעם אלטען פאלאץ איז אויך געקומען זיין צייט אויפגעריכט צו ווערען. עס האט זיך געיאוועט פלוצלים דער גליקליכער, דער מזלדיגער מענש, וואס איהם איז בעשעהרט געוועזען צובעקומען דעם שעהנעם, טהייערען פלאטץ. מיינסט־דוא אפשר, ער האט געוואונען, אדער געפונען איין אוצר? חלילה, אפילו נישט קיין פרוטה! אדער מיינסט־דוא אפשר, ער האט געהאנדעלט און פארדינט? נאך א מאל ניין, חלילה! אדרבה, וויא איטליכען איז בעקאנט איז ער נעביך אין האנדעל גאר קיין מוצלח נישט געוועזען. ער האט אין זיין לעבען עטליכע מאל אי זיינס אי פרעמד געלט, לא עליכם, אנגעווארען. צו וועמען ער האט זיך צוגעריהרט איז יענער ניזוק געווארען. א מאל האט ער זיך צוגעריהרט צו איין צוקערפאבריק פון א גרויסען, בעריהמטען סוחר, איז זיא, מעשה שטן, פון אונטער זיינע הענט עפים וויא פארשוואונדען געווארען, און איידער דער סוחר האט נאך צייט געהאט זיך אומצוקוקען, דערווייל האט ער איהם פארפיהרט ביז דעם האלז ווייט אין דער בלאטע. א פנים נישט בכיוון, נאר גלאט פשוט, ווייל ער איז אין דעם האנדעל קיין מוצלח נישט געוועזען. מיילא וואס דען־זשע? גאט האט איהם געהאלפען אויף דער עלטער זיך אריינצודרעהן אין קהל און ווערען דער שטאדטס בעל־טובה! קוים איז ער א געוויסע צייט אוועקגעוועזען א בעל־טובה, א דרעהר אין דעם קעסטעלע, האט רבוני של עולם איהם מיט א מאל בצאהלט שכר פאר זיין צער, פאר זיין גוטסקייט, פאר זיין מיה נעביך און איהם מזכה געוועזען מיט דעם

אַלְטֶען פַּאלַאץ ! אִין יֶענֶער צַייט בִּין אִיךְ , שְׁלִימַזְלְדִיגֶע קְלַיאַטְשֶׁע , גֶעוֶועזֶען אִין זַיינֶע הֶענְט . עֶר הָאט זִיךְ אַ נֶעהְם גֶעטָאן צוּ מִיר גַאנְץ גֶעשְׁמַאק אוּנ גֶעאַרְבֵּייט מִיט מִיר עֲבוֹדַת־פֶּרֶךְ . עֶר הָאט מִיךְ אַיינְגֶעשְׁפַּאנְט אִין וָואגֶען אוּנ אִיךְ בִּידְנֶע הָאבּ אִיהְם גֶעמוּזְט נֶעבִּיךְ אָנְפִיהְרֶען אִין גַאנְצֶען דִיא צִיגֶעל אוּנ דִיא לֶעהְם אוֹיף דֶעם גַאנְץ גְרוֹיסֶען הוֹיז , וָואס עֶר הָאט דָארְט זִיךְ אוֹיסְגֶעבּוֹיעֶט ! אָפְּגֶעהִיט זָאל מֶען וֶוערֶען פוּן אַזַא בַּעַל־הַבַּיִת ! . . .

קוֹים וָואס אִיךְ הָאבּ אִיהְם אוֹיסְגֶעבּוֹיעֶט פִּיתוֹם , הָאט עֶר מִיךְ אִין אַ קוּרְצֶער צַייט גֶעצְוואוּנְגֶען אִיהְם אוֹיךְ אוֹיסְצוּבּוֹיעֶן רַעְמְסֵס . אוֹיף אַ גְרוֹיסֶען פְּלַאטְץ , אִין מִיטֶען דֶער שְׁטָאדְט , וָואס אִיז אַוֶועקְגֶעשְׁטַאנֶען לֵיידִיג אַ סַךְ יָאהְרֶען , אַהִינְצוּ הָאבּ אִיךְ אִיהְם גֶעמוּזְט וַוייטֶער אָנְפִיהְרֶען לֶעהְם אוּנ צִיגֶעל , אוֹיסְצוּסְטְרָאיֶען אַ גְרוֹיסֶען מוֹיעֶר מִיט אַ סַךְ קְלֵייטֶען !

שְׁוֶוערֶער נָאךְ פוּן לֶעהְם אוּנ צִיגֶעל אִיז מִיר גֶעוֶועזֶען צוּפִיהְרֶען עֶפִּים אַ סְפָּאדִיק מִיט זַיין כְּנוּפְיָא , וָואס זֶענִין גֶעוֶועזֶען צוּזֵייעֶט צוּשְׁפְּרֵייעֶט אִין פַארְשִׁידֶענֶע שְׁטֶעדְטְלִיךְ . אִיךְ הָאבּ גֶעהַאט דָאס לוֹיפֶענִישׁ , אִיטְלִיכֶען בֶּעזוּנְדֶער אָפְּצוּפִיהְרֶען דֶעם הַארְטְשׁ אוּנ אַלֶע בֶּעדֶערְפֶענִישׁ , וָואס מֶען בֶּעדַארְף הָאבֶּען צוּם לֶעבֶּען . מֶען פְלֶעגְט מִיךְ אָנְלָאדֶען מִיט מַשָׂא אוּנ אַלְץ טְרַייבֶּען , טְרַייבֶּען . אִיךְ הָאבּ עֶס גָאר קַיין כֹּחַ נִישְׁט גֶעהַאט אוֹיסְצוּשְׁטֶעהְן ! . . . נָאךְ אַ פֶּעקִיל הָאבּ אִיךְ אוֹיף מִיר גֶעהַאט , זֶעהְר אַ בִּיטֶער פֶּעקִיל , וָואס פוּן אִיהְם מֶעגְסְט־דוּא הֶערֶען .

עֶרְגִיץ אִין אַ שְׁטֶעדְטִיל , בַּיים דְנִיעֶסְטֶער , לִיגְט דָארְט פוּן הוּנְדֶערְטֶער יָאהְר בֶּעגְרָאבֶּען עֶפִּים אֵיינֶער אַ גְרוֹיסֶער לַמְדָן . פוּן כַּמָה שָׁנִים הָאט מִיט אִיהְם אִיטְלִיכֶער דָארְט זִיךְ מְיַחֵס גֶעוֶועזֶען , נָאר דֶערְבַּייא טַאקִי אִיז מֶען גֶעבְּלִיבֶּען . פְּלוּצְלִים יַאוֶועט זִיךְ אִין דֶעם מַייעֶרִיל , וָואס אוֹיף זַיין קֶבֶר , אַ נֵר־תָּמִיד , דָאס הֵייסְט אַ לֶעמְפִּיל , אִין לֶעמְפִּיל עֶהְל מִיט אַ קְנֵייטִיל , וָואס בְּרֶענְט כְּסֵדֶר . מֵילָא , דַאכְט־זִיךְ , וָואס אִיז אַזוֹינְס אַ לֶעמְפִּיל ? וֶועמֶען גֶעהְט עֶס אָן ? מִיר אָבֶּער הָאט עֶס גֶעקָאסְט גֶעזוּנְט אוּנ לֶעבֶּען . דִיא דָאזִיגֶע פַּארְשׁוֹינֶען , וָואס הָאבֶּען מַמְצִיא גֶעוֶועזֶען דָאס לֶעמְפִּיל אוּנ אָנְגֶעהוֹיבֶּען בַּייא אִיטְלִיכֶען , אִי בַּייא הִיגֶע , אִי בַּייא דוּרְכְפָאהְרֶענְדֶע אוֹרְחִים , צוּשְׁלֶעפֶּען גֶעלְט אוֹיף עֶהְל , דִיא לַייט הָאבֶּען מִיךְ דֶערְטַאפְּט אִין זֵייעֶרֶע הֶענְט , אוּנ אִין דֶער צַייט , וָואס זֵייא הָאבֶּען זִיךְ מִתְעַסֵק גֶעוֶועזֶען אִין דֶער מִצְוָה , דֶערְוַוייל הָאבּ אִיךְ , שְׁלִימַזְלְדִיגֶע , גֶעפִיהְרְט אוּנ גֶעפִיהְרְט צוּ זֵייא אַ הֵיים , אוֹיךְ אִין זֵייעֶרֶע קְלֵייטְלִיךְ פוּן אַל־דָאס־גוּטְס ,, גַאנְצֶע פֶּעסֶער עֶהְל , פֶּעסְלִיךְ הֶערִינְג אִי מַאסְלִינֶעס וּכְדוֹמֶה נָאךְ סְחוֹרוֹת , וֶועלְכֶע אַ קְלֵייט בֶּעדַארְף צוּהָאבֶּען . פוּן

דעם

דֶעם לֶעמְפִּיל אִיז מִיר וִויסְט אוּנ פִינְצְטֶער גֶעוָוארֶען אִין דִיא אוֹיגֶען ! . . .

איך בִּין קוים לֶעבְּדִיג אַרוֹיס פוּן זֵייעֶרע אַלֶעמֶענְס הֶענְט, נָאר מִיר אָבֶּער אִיז שׁוֹין אַזוֹי בֶּעשֶׁעהְרְט, אַלְץ צוּהָארֶעוֶוען אוּנ אוֹיסְצוּשְׁטֶעהְן אוֹיף דֶער וֶועלְט פוּן אִיטְלִיכֶען שְׁלַאק בֶּעזוּנְדֶער. אַזֶעלְכֶען, צוּ וֶועמֶען דֶער רוּחַ הָאט מִיךְ דֶערְנָאךְ פַארְטְרָאגֶען הָאבּ אִיךְ גֶעזֶעהְן דָאס עֶרְשְׁטֶע מָאל אִין מַיין לֶעבֶּען. דִיא מַשָׂא, וָואס עֶר הָאט אוֹיף מִיר אָנְגֶעלֵייגְט, אִיז בְּמַמָשׁוּת נִישְׁט גֶעוֶועזֶען אַזוֹי שְׁוֶוער. עֶס הָאט אָבֶּער גֶעהַאט אַ שְׁרֶעקְלִיכֶען נִפּוּחַ. אַ נִפּוּחַ־זַאךְ אִיז אַ סַךְ עֶרְגֶער צוּפִיהְרֶען וִויא לֶעהְם מִיט צִיגֶעל, וִויא פֶּעסְלִיךְ הֶערִינְג מִיט עֶהְל. עֶר הָאט מִיךְ עֶפִּיס מִיט אַלֶערְלֵייא גֶעדְרוּקְטֶע בְּלֶעטֶער בֶּעדֶעקְט אִין גַאנְצֶען אַזוֹי, אַז פוּן דִיא בְּלֶעטֶער הָאט מֶען נָאר גֶעזֶעהְן אַרוֹיסְשְׁטֶעקֶענְדִיג לַאנְגֶע אוֹיעֶרֶען אוּנ מְחִילָה אַ עֶק. מֶען הָאט זִיךְ גֶעהַאלְטֶען אִין דִיא זַייטֶען לַאכֶענְדִיג פוּן דֶעם, וָואס אִיז דָארְט גֶעשְׁטַאנֶען גֶעשְׁרִיבֶּען. עֶפִּיס הָאט מֶען שְׁטַארְק הוֹזִיק גֶעמַאכְט פוּן אִיהְם נֶעבִּיךְ, פוּן מִיר נֶעבִּיךְ אוּנ פוּן אוּנְז בֵּיידֶען. עֶר, אַ טְשִׁיקַאוֶועשְׁטְשׁ, אִיז גֶעוֶועזֶען גַאנְץ רוּהִיג, צִי הָאט עֶר זִיךְ נִישְׁט וִויסֶענְדִיג גֶעמַאכְט, צִי הָאט עֶר טַאקִי נִישְׁט פַארְשְׁטַאנֶען. וִויא דִיא מַעֲשֶׂה אִיז שׁוֹין דָארְט גֶעוֶועזֶען, עֶר אִיז בַּייא זִיךְ גֶעוֶוען שְׁטַארְק. מִיר אָבֶּער, מַעֲשֶׂה שָׂטָן, אִיז דִיא זַאךְ זֶעהְר נִישְׁט אָנְשְׁטֶענְדִיג גֶעוֶועזֶען, מִיר אִיז נִישְׁט גֶעפֶעהְלֶען, מֶען זָאל פוּן מִיר, צוּלִיבּ אִיהְם, לַאכֶען. הַיינְט הָאט מִיר טַאקִי אוֹיךְ גֶערִיסֶען דָאס הַארְץ אוֹיף אִיהְם נֶעבִּיךְ, פַאר וָואס זָאל מֶען אִיבֶּער אִיהְם אַזוֹי זִיךְ לוּסְטִיג מַאכֶען ? אַ מֶענְשׁ, וָואס זִינְט אִיךְ בִּין בַּייא אִיהְם גֶעוֶועזֶען הָאבּ אִיךְ אִיהְם נִישְׁט גֶעהֶערְט זָאגֶענְדִיג אֲפִילוּ קֵיין פִּיטְצֶעל לִיגֶען, וָואס וֶועמֶען אִיהְר וִוילְט אוֹיף דֶער וֶועלְט הָאט עֶר טוֹבוֹת גֶעטָאן, וָואס כִּמְעַט נִישְׁטָא אֵיין זַאךְ, אֲפִילוּ אַ קְלֵיינִיגְקֵייט, אִין וֶועלְכֶער עֶר זָאל זִיךְ נִישְׁט אַרַיינְמִישֶׁען, טַאקִי נָאר גְלַאט פַאר גוּטְסְקֵייט, הָאטְשׁ מֶען הָאט אִיהְם גָארְנִישְׁט גֶעבֶּעטֶען ; אַ מֶענְשׁ אַ בַּעַל סוֹד, אוּנ אַז עֶר גִיט שׁוֹין אַ מָאל יָא אַרוֹיס עֶפִּיס „סוֹדוֹת״ זֶענִין זֵייא אֵיינְמָאל גָאר בֶּעקַאנְטֶע זַאכֶען, וִויא אַ שְׁטֵייגֶער, אַז אִין יֶענֶער אוּנ יֶענֶער שְׁטָאדְט לֶעבֶּען מֶענְשֶׁען, רְאוּבֵן, אֵיינֶער הֵייסְט רְאוּבֵן. שִׁמְעוֹן, אֵיינֶער הֵייסְט שִׁמְעוֹן, לֵוִי אוּנ נָאךְ אֵיינֶער הֵייסְט לֵוִי ; אַז דָארְט אוּנ דָארְט, גֶעפִינֶען זִיךְ בָּתֵּי־מִדְרָשִׁים, בַּעֲלֵי־מְלָאכוֹת, בְּהֵמוֹת טְרַייבְּט מֶען דָארְט אִין דֶער טְשֶׁערֶעדֶע, קַאטְשֶׁקֶעס גֶעהְן בָּארְפִיס, אוּנ צְוֵייטֶענְס אַז עֶר גִיט אַרוֹיס אַזֶעלְכֶע סוֹדוֹת, אָט אִין דְרִינֶען טַאקִי לִיגְט עֶרְשְׁט אַ סוֹד, עֶס אִיז זִיכֶער נִישְׁט אוּמְזִיסְט. . . . אַזַא גוּטֶער אֱמֶת׳ער מֶענְשׁ אָהְן שׁוּם חָכְמוֹת זָאל הָאבֶּען אַזוֹי פִיל שׂוֹנְאִים ! הֶלֶעבִּין אַ רַחֲמָנוֹת. וֵויינִיג מַיינֶע צָרוֹת הָאבּ

איך

אִיךְ נָאךְ גֶעמוּזְט לַיידֶען אוֹיךְ זַיינֶע, גֶענוּג בִּין אִיךְ אַ שְׁלִימַזָל, הָאט מִיר דֶער רוּהַ בֶּעשֶׁעהְרְט נָאךְ אַ שְׁלִימַזָל. אִיךְ הָאבּ גֶעהַאט גֶענוּג אוּים צוּשְׁטֶעהְן אִי פַאר מִיר אִי פַאר אִיהְם! טַאטְשְׁקֶעס וָואלְט אִיךְ אִיהְם בָּאדַאי גֶעפִיהְרְט, אַבִּי עֶר זָאל מִיךְ בֶּעפְרַייֶען פוּן אַזַא נִפּוּחַ אוּנ פוּן לַייטֶעשֶׁע גֶעלֶעכְטֶער. אִיךְ וָואלְט מִיךְ גֶעוֶוען גְלִיקְלִיךְ גֶעשֶׁעצְט, וֶוען עֶר זָאל אוֹיף מִיר בְּרוֹגֶז וֶוערֶען אוּנ מִיךְ פַארְקוֹיפֶען, אִיבֶּערְגֶעבֶּען אִין אַנְדֶערֶע הֶענְט. דָאס אֵייבִּיגֶע לֶעבֶּען וָואלְט אִיךְ אִיהְם דֶערְפַאר גֶעוִוינְשֶׁען. עֶס וָואלְט בֶּעסֶער גֶעוֶועזֶען פַאר אוּנְז בֵּיידֶע. מַעֲשֶׂה שָׂטָן אָבֶּער בִּין אִיךְ אִיהְם שְׁטַארְק גֶעפֶעהְלֶען. עֶס אִיז אִיהְם אַ פָּנִים אַרַיין אִין טַעַם... אֵיין קוֹל, עֶר הָאט מִיךְ לִיבּ, עֶר הָאט מִיךְ לִיבּ! עֶס פְלֶעגְט מִיךְ אַזְש נוֹדֶען נָאר צוּם בְּרֶעכֶען הֶערֶענְדִיג תָּמִיד אַזֶעלְכֶע רֵייד, נִישְׁט הַיינְט גֶעדַאכְט! עֶטְלִיכֶע מָאל בִּין אִיךְ גֶעפַאלֶען מִיט דֶעם גַאנְצֶען נִפּוּחַ אוּנ מֶען הָאט אוּנְז שׁוֹין אַ צַייט לַאנְג נִישְׁט גֶעזֶעהְן שְׁלֶעפֶּען־זִיךְ אוֹיף דֶער וֶועלְט. עֶר אָבֶּער פְלֶעגְט זִיךְ מַאכֶען הַארְץ אוּנ אוֹיף גָאטְס בֶּערָאטְה אָנְהוֹיבֶּען אוֹיף דָאס נַייא צוּמַאכֶען מִיט מִיר דִיא קָאמֶעדְיֶע. אַז דֶער שָׂטָן הָאט מִיט מִיר אוּנ מִיט אִיהְם שׁוֹין גֶענוּג זִיךְ אָנְגֶעשְׁפִּילְט, גֶענוּג זִיךְ אָנְגֶעלַאכְט אוּנ לוּסְטִיג גֶעמַאכְט דֶעם עוֹלָם, הָאט עֶר צוּם סוֹף זִיךְ דֶערְבַּארְמְט אוּנ אוּנְז בֵּיידֶע צוּשֵׁיידְט. — אִיךְ בִּין נִישְׁט טוֹיט נִישְׁט לֶעבֶּעדִיג אַנְטְלָאפֶען, זִיךְ אַרַיינְגֶעוָוארְפֶען גֶעשְׁווִינְד אִין דֶעם דְנִיעֶפֶּער, זִיךְ אָפְּגֶעוַואשֶׁען דָארְט, אָפְּגֶעטְרֶעסֶעלְט פוּן מִיר דֶעם שְׁטוֹיבּ אוּנ דִיא בְּלָאטֶע. אִין דֶער שְׁטָאדְט הָאסְט־דוּא מִיךְ בֶּעגֶעגֶענְט אוּנ וָואס וַוייטֶער אִיז גֶעשֶׁעהְן, וֵוייסְט־דוּא דָאךְ אַלֵיין.

9

אַ צַעַר בַּעֲלֵי־הַחַיִּים!

נָאכְדֶעם אַז דִיא קְלַיאטְשֶׁע הָאט אָפְּגֶעדֶערְצֶעהְלְט אִיהְר מַעֲשֶׂה, הָאבּ אִיךְ פוּן דֶעם גַאנְצֶען הַארְצֶען אַ זִיפְץ גֶעטָאן אוּנ וִוידֶער זִיךְ פַארְטְרַאכְט.

— עֶפִּיס טְרַאכְסְט־דוּא מִיר הַיינְט צוּפִיל! הָאט זִיא צוּ מִיר זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען. דוּא בִּיסְט עֶפִּיס זֶעהְר צוּטְרָאגֶען, לֵייג זִיךְ צוּ שְׁלָאפֶען אוּנ רוּהַ זִיךְ חְלֶעבִּין אוּים אַבִּיסִיל.

— אִיךְ זָאל שְׁלָאפֶען?! הָאבּ אִיךְ אַ זָאג גֶעטָאן מִיט פַייעֶר. אִיךְ זָאל שְׁלָאפֶען בְּשַׁעַת דוּא לַיידְסְט, בְּשַׁעַת דוּא קְרֶעכְצְט, בְּשַׁעַת דִיר טוּהְט וֶועה אִיטְלִיכְס אֵבֶר?! אִיךְ זָאל שְׁלָאפֶען אִין דֶער צַייט, בְּשַׁעַת דוּא בֶּעדַארְפְסְט

האבען

הָאבֶּען הִילְף, בְּשַׁעַת דוּא קֶענְסְט זִיךְ נֶעבִּיךְ אַלֵיין פוּן דֶעם אָרְט נִישְׁט רִיהְרֶען אוּנ מוּזְט הָאבֶּען עֶמִיצִין, וָואס זָאל דִיר הֶעלְפֶען אַבִּיסִיל זִיךְ אוֹיפְצוּהֵייבֶּען, זִיךְ צוּשְׁטֶעלֶען אוֹיף דִיא פִּיס?! אֶמֶת טַאקִי, אִיךְ בִּין נִישְׁט דֶער מֶענְשׁ, וֶועלְכֶען דוּא בֶּעדַארְפְסְט אֵייגֶענְטְלִיךְ הָאבֶּען אִין דַיין נוֹיט. וָואס קֶען אַזַא שְׁלַאף מֶענְשִׁיל וִויא אִיךְ, דִיר הֶעלְפֶען? וָואס מִישְׁטֶעהְנֶעם גֶעזָאגְט אִיז אִין גַאנְצֶען מַיין כֹּחַ? קוים וָואס אִיךְ הַאלְט מִיךְ אַלֵיין אוֹיף דִיא פִּיס. מֶען קֶען מִיךְ מִיט אַ בְּלָאז אוּמְוַוארְפֶען. דוּא בֶּעדַארְפְסְט הָאבֶּען אֵיינֶעם אַ שְׁטַארְקֶען, אַ בַּר־יְכוֹלֶת, אַ גֶעזוּנְטֶען אוּנ אַ גֶעניטֶען. נָאר כָּל־זְמַן אָבֶּער דֶער אֵיינֶער אִיז נָאךְ נִישְׁטָא, כָּל־זְמַן דוּא הָאסְט נִישְׁט קֵיינֶעם, טָאהְר אִיךְ מִיךְ נִישְׁט מַאכֶען נִיט ווִיסֶענְדִיג אוּנ מִיךְ לֵייגֶען שְׁלָאפֶען. אִיךְ מוּז אַלֶע מַיינֶע כֹּחוֹת אַיינְוֶוענְדֶען דִיר נֶעבִּיךְ הָאטְשׁ עֶפִּיס צוּהֶעלְפֶען. נֵיין, חָלִילָה, ווִיא טָאהְר אִיךְ, ווִיא קֶען אִיךְ שְׁלָאפֶען? — אִיךְ, זָאגְסְט־דוּא, זָאל רוּהֶען! אַדְרַבָּה, אִיז מֶעגְלִיךְ צוּרוּהֶען נָאךְ אַלְסְדִינְג, וָואס אִיךְ הָאבּ גֶעהֶערְט אוּנ גֶעזֶעהְן? קֶען אִיךְ רוּהֶען אַז אַזֶעלְכֶע גְרוֹיסֶע צָרוֹת שְׁטֶעהְן פַאר מַיינֶע אוֹיגֶען, אַז דָאס גַאנְצֶע פֶּעקִיל לֵיידִיגְגֶעהְר, בְּלוּטְזוֹיגֶער פַארְשְׁלָאגֶען מִיר דֶעם קָאפּ אוּנ דְרֶעהְן זִיךְ פַאר מִיר וִויא שְׁרֶעקְלִיכֶע מַחֲנוֹת הֵיישְׁרֶעקֶען? אָט, אָט, דַאכְט זִיךְ מִיר, פַאלֶען זֵייא אָן, צוּנֶעהְמֶען זֵייא מִיךְ אוֹיף שְׁטִיקְלִיךְ, אָט גִיט אִיטְלִיכֶער נָאר אַ קְלֵיינֶעם בִּיס, עֶסֶען זֵייא מִיךְ אוֹיף אוּנ עֶס בְּלַייבְּט פוּן מִיר נִישְׁט קֵיין שָׂרִיד וּפָלִיט! נֵיין, זָאג אִיךְ דִיר, אִיךְ וֶועל נִישְׁט שְׁלָאפֶען, אִיךְ וֶועל נִישְׁט רוּהֶען!...

— דוּא רֶעדְסְט, הָאט דִיא קְלַיאטְשֶׁע גֶעזָאגְט אוּנ גֶעשָׁאקֶעלְט מִיט דֶעם קָאפּ, דוּא רֶעדְסְט מִיט פַייעֶר וִויא אַ יוּנְגֶער מַאן, זַייא מִיר מוֹחֵל, וִויא אֵיינֶער, וָואס הָאט עֶרְשְׁט גֶעעֶנְדִיגְט דִיא קְלַאסֶען. גֶעווֶעהְנְטְלִיךְ מַאכֶען זֵייא גִיכֶע בֶּעקַאנְטְשַׁאפְטֶען אוּנ וֶוערֶען צוּ אֵיינֶעם וִויא צוּגֶעקָאכְט. עֶס טְרָאגְט זֵייא אוּנְטֶער דָאס מִינְדְסְטֶע פִּיטְצֶעל עוֹלָה, זֵייא וֶוערֶען אֵשׁ לֶהָבָה, רֵיידֶען פַאר פַייעֶר, פַאר וַואסֶער, נֶעהְמֶען זִיךְ אִין קָאפּ אַרַיין פוּסְטֶע זַאכֶען אוּנ מֵיינֶען, אַז זֵייא וֶועלֶען דִיא גַאנְצֶע וֶועלְט אִיבֶּערְשְׁטֶעלֶען. אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אִין מַיין לֶעבֶּען אַ סַךְ אַזֶעלְכֶע גֶעזֶעהְן. דֶער נָאךְ אַז זֵייא וֶוערֶען אַבִּיסִיל עֶלְטֶער אוּנ הֵייבֶּען אָן צוּפִיהְלֶען דַאֲגַת פַּרְנָסָה, דֶענְסְטְמָאל לָאזֶען זֵייא אַרָאפּ דִיא נָאז, עֶס נֶעהְמְט זֵייא אָפּ דָאס לָשׁוֹן, אוּנ חוּץ זֵייעֶר אִינְטֶערֶעס גֶעהְט זֵייא וַוייטֶער קֵיין שׁוּם זַאךְ נִישְׁט אָן. עֶס אִיז נָאךְ הָאטְשׁ גוּט, אַז זֵייא אַלֵיין בְּלַייבֶּען עֶהְרְלִיךְ, פַארְקוֹיפֶען נִישְׁט דֶעם אֱמֶת פַאר אַ גְרָאשֶׁען אוּנ שְׁטֶעהְן נִישְׁט־צוּ צוּ דִיא דָאזִיגֶע, מִיט וֶועלְכֶע זֵייא זֶענִין פְרִיהֶער נִישְׁט גֶעוֶועזֶען שָׁוֶה בְּשָׁוֶה פַאר זֵייעֶרֶע קְרוּמֶע גֶענְג. עֶס אִיז נָאךְ גוּט, אַז זֵייא לוֹיבֶּען נָאךְ הָאטְשׁ

דִיא

דִיא דָאזִיגֶע לַייט נִישְׁט פַאר דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט אוּנ זִידְלֶען נִישְׁט אָפּ, שִׁיטֶען נִישְׁט אָפּ מִיט פְּרִיסֶעק זַייעֶרֶע פְרִיהֶערְדִיגֶע גוּטֶע פְרַיינְד... מִיט דִיר וֶועט עֶס אוֹיךְ אַזוֹי גֶעהְן. אִיצְט בִּיסְט־דוּא יוּנְג, הֵיים וִויא פַייעֶר, שְׁפֶּעטֶער אַבִּיסִיל וֶועסְט־דוּא זִיךְ אָפְּקִיהְלֶען, וֶועסְט מִיךְ פַארְגֶעסֶען אוּנ גַאנְץ רוּהִיג שְׁלָאפֶען, וָואס וֶועט דִיךְ אָנְגֶעהְן אַזאַ בִּידְנֶע שְׁקאפֶּע? שְׁפֶּעטֶער, נִישְׁקְשֶׁה, וֶועסְט־דוּא וֶוערֶען קֶעלְטֶער אוּנ שְׁטִילֶער. דָאס אִיז עַל פִּי דֶרֶךְ הַטֶבַע אִי בַּייא מֶענְשֶׁען אִי בַּייא בְּהֵמוֹת. קוּק אַ שְׁטֵייגֶער אָן אַ מִינְדְסְט קֶעלְבִּיל, וִויא אַזוֹי שְׁטַארְק זִיא דְרִיגֶעט מִיט דִיא פִיסְלִיךְ, וִויא אַזוֹי שְׁטַארְק זִיא שְׁפְּרִינְגְט, נָאר אַ מְחַבֵּל. קוּק דָאס זֶעלְבִּיגֶע קֶעלְבִּיל אָבֶּער אָן שְׁפֶּעטֶער, בְּשַׁעַת עֶס וֶוערְדְט אַיין אָקְס, וִויא שְׁטִיל עֶס אִיז, וִויא פַּאקָארְנֶע עֶס גֶעהְט אִין דֶעם יָאךְ. וָואס מַאכְט עֶס אוֹיס? אִיטְלִיכֶער הֶלֶעבִּין וֶוערְדְט שְׁפֶּעטֶער אַיין אָקְס....

— הֶלֶעבִּין! הָאבּ אִיךְ זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען נָאךְ מִיט מֶעהְר פַייעֶר, דוּא הָאסְט אִין מִיר הֶלֶעבִּין אַ טָעוּת! דוּא זָאלְסְט וִויסֶען, וָואס בַּייא מִיר אִין הַארְצֶען אִיז, וָואס אִיךְ הָאבּ שׁוֹין פַאר דִיר גֶעטָאן אוּנ הָאבּ בְּדֵעָה וַוייטֶער צוּטָאן!

— וָואס דוּא הָאסְט גֶעטָאן אוּנ וָואס דוּא הָאסְט בְּדֵעָה וַוייטֶער צוּטָאן! הָאט דִיא קְלַיאטְשֶׁע פַארְוואוּנְדֶערְט זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען. דֶערְצֶעהְל אַדְרַבָּה, לָאס מִיר הֶערֶען.

אִיךְ הָאבּ אַקֶעגֶען אַ פָּאר מִינוּט זִיךְ נֶעבָּאבְּרֶעט אִין דֶער בּוּזֶעם־קֶעשֶׁענֶע אוּנ אַרוֹיסְבֶּעקוּמֶען פוּן דָארְט גֶעשְׁרִיבֶּענֶע פַּאפִּירֶען.

— אָט דָאס, הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט מִיט אַיין עֶרֶענְסְט פָּנִים, אַרוֹיסְנֶעהְמֶענְדִיג אַ בּוֹיגֶען פוּן דִיא פַּאפִּירֶען, אָט דָאס וֶועט דִיר בֶּעוַוייזֶען, אַז אִיךְ הָאבּ לִיבּ טַאקִי צוּטָאן, נִישְׁט נָאר אָפְּקוּמֶען גְלַאט מִיט רֵיידֶען אַלֵיין, אַזוֹי וִויא אַנְדֶערֶע. דָאס אִיז מַיין בְּרִיף וָואס אִיךְ הָאבּ מִכֹּחַ דִיר גֶעשְׁרִיבֶּען צוּם קָאמִיטֶעט פוּן דֶער חֶבְרָה „צַעַר בַּעֲלֵי הַחַיִּים“ נָאכְדֶעם אַז אִיךְ בִּין בֶּעקַאנְט גֶעוָוארֶען מִיט דַיין בִּיטֶערֶער לַאגֶע.

דִיא קְלַיאטְשֶׁע הָאט אוֹיפְגֶעשְׁטֶעלְט דִיא אוֹיעֶרֶען אוּנ אִיךְ הָאבּ אִיהְר אוֹיף אַ קוֹל גֶעלֵייעֶנְט מַיין בְּרִיף מִיט דִיא וֶוערְטֶער:

„דִיא מִדָה פוּן רַחֲמָנוּת אִיז אַזוֹי גְרוֹיס אוּנ אַזוֹי שְׁטַארְק אִין דֶער־מָאדֶע הַיינְטִיגֶע צַייטֶען, אַז מֶענְשֶׁען הָאבֶּען אָנְגֶעהוֹיבֶּען רַחֲמָנוּת צוּהָאבֶּען נִישְׁט נָאר אוֹיף מֶענְשֶׁען אַלֵיין, הַיְינוּ, זֵייא נִישְׁט פַיינְט צוּהָאבֶּען, נִישְׁט צוּפַּיינִיגֶען, נִישְׁט צוּפַארְדְרֶעהְן זֵייא דֶעם קָאפּ מִיט דֶעם לֶעבֶּען וִויא אִין דִיא אַלְטֶע יָאהְרֶען, נָאר אִיטְלִיכֶען צוּבֶּעטְרַאכְטֶען פַאר אַ בְּרוּדֶער, פַאר אַ חַבֵר, פַאר אַ פְרַיינְד, גָאר קַיין שׁוּם חִילוּק נִישְׁט צוּמַאכֶען פוּן וֶועלְכֶען לַאנְד אוּנ פוּן וֶועלְכֶער גֶאֱמוּנָה

ער

ער מעג זיך זיין ; נישט נאר מיט מענשען אליין , זאג איך , האט מען היינט אנגעהויבען זיך צובעגעהן מיט רחמנות און מיט מענשליכקייט , נאך מעהר אפילו מיט בהמות , אפילו מיט זייא בעגעהט מען זיך היינט מיט בארמהערציגקייט און מען בעטראכט זייא פאר גאטס בעשעפניש , און וואס דעריבער פארדינט טאקי מיט רעכט היינטיגע צייט דעם נאמען : „דיא צייט פון מענשליכקייט“.

— מליצה , מליצה , מליצה ! איז דיא קליאטשע ארייננעפאלען אין דיא רייד מיט געשפעט . זעהר שעהנע מענשליכקייט ! האסט געמעגט אויך צושטעלען , אז היינט נעהמט איינער ביי דעם אנדערען ארויס דאס לעבען זעהר גרינג , גיך און באלד מיט גוטע ביקסליך און קלוגע המצאות , וואס דער בארמהארצעדיגער דור האט לטובה פאר דיא מענשען אויסגעטראכט !

— ווארט נאר ווארט ! האב איך געשריגען פארפלאמט און נישט געוואלט הערען וואס זיא רעדט . הער אקארשט ווייטער , ווייטער , און זייא מיך נאר נישט מבלבל . ביי וואס בין איך געבליבען שטעהן ? יא ביי דעם :

„היינטיגע צייט פארדינט מיט רעכט דעם נאמען : דיא צייט פון מענשליכקייט . דער כבוד פאר אזעלכע מדות טובות קומט אייך רבותים , אייך טהייערע , דימענטיגע און גוטע מענשען , אייך פיהרער פון דער בעריהמטער חברה „צער בעלי החיים“ ! דורך אייך זענין דאך געהאלפען געווארען אזוי פיל לעבעדיגע בעשעפעניש , אזוי פיל בהמות , אזוי פיל עופות , דורך אייך בענעהמט מען זיך שוין היינט מיט זייא בעסער , מענשליכער , אוים מאדע מוטשען , פייניגען , שלאגען ! אומעטום , אויף אלע וועגען , אויף אלע שטראזען , אין אלע שטעדט , אין אלע דערפער , אין אלע לעבער , זענין דאך דא אייערע בארמהארצעדיגע משולחים , גוטע , פארשטענדיגע חברה לייט , וואס גיבען השגחה און רעכנען זיך מיט איטליכען אפ פאר א מינדסטע אבידע . חלילה וחס מען זאל היינט אבידען ! . . .

— מליצה , מליצה , מליצה ! האט דיא קליאטשע ווידער איבערגעשלאגען דיא רייד מיט א גרויס געשפעט . אז וואויל איז אייך , לעבעדיגע בעשעפעניש , אז וואויל אייערע קינדער , וואס איהר לעבט אין אזא דור , וואס גוטע חברה־לייט זארגען זיך פאר אייך ! טאנצט בהמהליך , טאנצט ! . . . אין דער באינע , זייא מוחל , געה אריין וועסט־דוא הערען א קאנצערט , וועסט הערען און זעהן , וויא היהנער , קאטשקעס וכדומה זינגען , שפרינגען און צאפלען זיך מחמת גרויס שמחה ! דארט שטעהט גאטס בן־יחידיל , דער מלך פון אלע בעשעפעניש , עפים א שוחטיל , א פרום מענשיל , ער מאכט א ברכה , גיט א חיק א האהן , און באלד טאקי , אין דער הייסער רגע , פליקט ער איהם אוים דיא גאנצע

פעדערען

פֶּעדֶערֶען. דֶער הָאהְן שְׁרַייעֶט אָמֶן אוֹיף אַ קוֹל אוּנ פַארְגֶעהְט זִיךְ אַזְשׁ פַאר גְרוֹיס תַּעֲנוּג. עֶר וַוארְפְט־זִיךְ, עֶר צַאפֶּעלְט־זִיךְ נַאקְטֶערְהֵייט, אַ מָאל טַאקִי אַ גַאנְץ הִיבְּשֶׁע צַייט, בִּיז דִיא נְשָׁמָה גֶעהְט אִיהְם אוֹיס, אוּנ אוֹיסְגֶעהֶעגְדִיג טוּהְט אִיהְם מְשׁוּנֶה הֲנָאָה, וָואס עֶר הָאט אַ זְכִיָה, אִין אֵיינֶעם מִיט אַלֶע הִיהְגֶער פוּן דֶער שְׁטָאדְט אִיבֶּער צוּלָאזֶען זַיינֶע פֶּעדֶערֶען בִּירוּשָׁה דֶעם גוּטֶען, דֶעם פְרוּמֶען, דֶעם בַּארְמְהַארְצֶעדִיגֶען שׁוֹחֲטִיל. פַאר דֶער יְרוּשָׁה הָאט אֵיינֶער, עֶרְגִיץ אִין אַ שְׁטָאדְט, גֶעבָּאטֶען דְרַייא טוֹיזֶענְט קֶערְבְּלִיךְ אַ יָאהְר אוֹיף דֶער תַּלְמוּד תּוֹרָה, נָאר דָאס שׁוֹחֲטִיל מִיט דֶער קָאמְפַּאנְיֶע הָאבֶּען נִישְׁט גֶעווָאלְט אַרוֹיסְלָאזֶען פוּן זַייעֶרֶע הֶענְט אַזַא גִילְדֶענֶע, אַזַא טְהַייעֶרֶע יְרוּשָׁה... אִיךְ ווֵייס וָואס אַזַא יְרוּשָׁה אִיז וֶוערְטְה, וִוִיפִיל זִיא טְרָאגְט אַיין אַ יָאהְר. גֶענוּג אָנְגֶעפַּאקְטֶע זֶעקְלִיךְ מִיט פֶּעדֶערֶען הָאבּ אִיךְ גֶעבִּיךְ אִין גְלוּפְּסְק, בַּייא דִיא שׁוֹחֲטִים, אִיבֶּערְגֶעפִיהְרְט. פוּן דֶערְדָאזִיגֶער יְרוּשָׁה, אָדֶער וִויא בַּייא זַייא הֵייסְט עֶס חֲזָקָה־פֶּעדֶערֶען, הָאבּ אִיךְ גֶענוּג גֶעשְׁוִויצְט אוּנ פַארְשְׁוַוארְצְט גֶעווָארֶען, עֶס טוּהְט מִיר פוּן אִיהְר וֶועה דִיא בֵּיינֶער!

— עֶט, עֶט! הָאבּ אִיךְ זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען פַארְפְלַאמְט אוּנ פַארְפַּאלְיֶעט פוּן דֶעם לֵייעֶנֶען. עֶט, וָואס אִיז דָאס פַאר אַ שַׁיְכוּת? דוּא פַארְשְׁטֶעהְסְט חָלֶעבִּין נִישְׁט דֶעם גַאנְג פוּן שְׁרַייבֶּען, הָאסְט דְרִינֶען נִישְׁט קֵיין גֶעפִיהְל. הֶער בֶּעסֶער ווַייטֶער, וַוייטֶער, וָואס וַוייטֶער שְׁטֶעהְט גֶעשְׁרִיבֶּען! שְׁוַויג בֶּעסֶער אוּנ הֶער מִיט קָאפּ וָואס אִיךְ לֵייעֶן. אָט וָואס אִיךְ שְׁרַייבּ וַוייטֶער:

„אוּנ אַזוֹי וִויא אִיךְ הָאבּ דֶעם כָּבוֹד אִי דָאס גְרוֹיס גְלִיק אַיינְגֶעקוֹיפְט צוּזַיין אִין דֶער חֶבְרָה, בְּכֵן אִיז אוֹיף מִיר מוּטָל אַייךְ צוּמֶעלְדֶען מִכֹּחַ גָאטְס אַ בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ, וָואס עֶס הָאט עֶפִּיס גָאר קֵיין נָאמֶען נִישְׁט, וָואס אִיךְ ווֵייס אָסוּר אַלֵיין נִישְׁט וִויא אִיךְ זָאל עֶס אַייךְ דָא אָנְרוּפֶען. זָאל אִיךְ עֶס אָנְרוּפֶען קְלַיאטְשֶׁע, אִיז עֶס דַאכְט זִיךְ — לַאכְט נָאר נִישְׁט, אִיךְ בֶּעט אַייךְ — אִיז עֶס עֶפִּיס אַ מֶענְשׁ, לָאס מִיךְ זְשֶׁע עֶס אָנְרוּפֶען מֶענְשׁ, אִיז עֶס דַאכְט זִיךְ אַ קְלַיאטְשֶׁע! נָאךְ אַ מָאל, רַבּוֹתַי, לַאכְט פוּן מִיר נִישְׁט! אִיךְ טְרַאכְט עֶס נִישְׁט אוֹיס פוּן דֶעם קָאפּ. פָּשׁוּט אִיז פָּשׁוּט דָאס מִין בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ לֶעבְּט אוֹיף דֶער וֶועלְט. עֶס אִיז אַ קְלַיאטְשֶׁע, נָאר עֶפִּיס הָאט עֶס גֶעפִיהְלֶען אוּנ אַלֶע פַּאסְטֶעמְקֶעס אַקוּרַאט וִויא אַ מֶענְשׁ. אַז מֶען זָאל עֶס נֶעהְמֶען עַל פִּי חֲקִירָה, קֶען מֶען אֲפִילוּ אוֹיסְוַוייזֶען, אַז אֵין כָּל חָדָשׁ תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ. דָאס הֵייסְט, אוֹיף דֶער וֶועלְט טְרֶעפְט זִיךְ אַזֶעלְכֶע זַאכֶען. וָואס זֶענִין דֶען גֶעוֶועזֶען דִיא פַארְיֶער אַ שְׁטֵייגֶער אִין אִינְדְיֶען? טַאקִי עֶפִּיס מִינֵי מֶענְשֶׁען גֶעזְנַיאטְשֶׁעט אַזוֹי פִיל וִויא דִיא הִינְט... וָואס זֶענִין דֶען גֶעוֶועזֶען יֶענֶע, וֶועלְכֶע עֶס הָאבֶּען אַ מָאל

געארבייט

גֶעאַרבֵּייט פַּאנשְׁטְשֶׁענֶע דָארְט אִין אַמֶערִיקָא ? אוֹיךְ עֶפִּים נִישְׁט קֵיין מֶענְשֶׁען ,
נִישְׁט קֵיין בְּהֵמוֹת , נִיט־דָא גֶעדַאכְט ! וָואס בֶּעדַארְפְט אִיהְר מֶעהְר , הָאט דֶען
עֶרְשְׁט נִישְׁט לַאנְג אֵיינֶער אַ גְרוֹיסֶער יֶעזוּאִיט , פַּאטֶער בּוּרְגְשְׁטַאלְלֶער
אִין דֶער שְׁטָאט פֶּעלְדְקִירךְ , מַחְמַת כַּעַס נִישְׁט גֶעשְׁטֶעלְט דֶעם בֶּערִיהְמְטֶען
חָכָם אַלֶעקְסַאנְדֶער פָאן הוּמְבָּאלְדְט אִין דֶער מַדְרֵגָה פוּן דִיא בְּהֵמוֹת ? עֶר הָאט
פְּשׁוּט גֶעמַאכְט דֶעם חָכָם פַאר אַ פִּיה , פַאר אַ בְּהֵמָה ! אַ נֶס וָואס מֶען הָאט
בֶּעצֵייטֶענְס זִיךְ אַרוּמְגֶעקוּקְט , זִיךְ שְׁטַארְק אוֹיסְגֶעלַאכְט , אִיז דֶערְפוּן גָארְנִישְׁט
גֶעוָוארֶען . . . נָאר אִיךְ וִויל מִיךְ דָא אָבֶּער נִישְׁט אַרֵיינְלָאזֶען אִין חֲקִירוֹת ,
אִין הוֹיכֶע דְרָכִים . אַזוֹי צִי אַזוֹי , נָאר הִנֵה זַייט וִויסֶען , אַז אִין אוּנְזֶער קַאנְט
אִיז דָא אַ מִין בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ , וָואס עֶס קוּמְט נֶעבִּיךְ שְׁרֶעקְלִיךְ אָפּ . דֶער וָואס
בֶּעדַארְף אַרְבֵּייט דֶערְמִיט מַעֲשִׂים , הָאט פוּן דֶעם הֲנָאָה ; עֶס גֶעהְט אִין דֶעם
יָאךְ אוּנ טְרָאגְט מַשָׂא אִיבֶּער דִיא קְרֶעפְטֶען . פוּן דֶעסְטְוֶועגֶען בֶּענֶעהְמְט מֶען
זִיךְ מִיט אִיהְם זֶעהְר שְׁלֶעכְט , הַיְינוּ : מֶען הַאלְט דָאס בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ אָפְּגֶעזוּנְדֶערְט
פוּן דֶער שְׁטָאדְט־מְשֶׁערֶעדֶע גְלַייךְ וִויא עֶס אִיז אַ זַאראַזֶע , לָאז עֶס עֶרְגִיץ חַאפֶּען
אַ לֶעק , עֶפִּים אַ בִּיסֶען רֵייצְט מֶען אָן הִינְט , מֶען שְׁרַייעֶט גְוַואלְד , עֶס גֶעהְט
אִין שָׁארֶען אוּנ עֶס שִׁיטֶען זִיךְ אוֹיף דֶעם שְׁלִימְמַזָל קְלֶעפּ פוּן אַלֶע זַייטֶען .
אַ סַךְ חֶבְרָה לַייט זֶעהְן עֶס צוּ אוּנ אַ חִידוּשׁ זַייא מַאכֶען זִיךְ נִישְׁט וִויסֶענְדִיג
גְלַייךְ וִויא אַזֶעלְכֶּס אִיז הֶפְקֵר אוּנ גֶעהְר זִיךְ כְּלַל מִיט דֶער חֶבְרָה נִישְׁט אָן ! אִיךְ
הָאבּ מִיךְ גֶעפְּרִיוְוט אַ פָּאר מָאל פַאר אִיהְם אַרוֹיסְצוּשְׁטֶעלֶען זִיךְ , הָאבּ אִיךְ
גֶעהַאט מַיין עֶהְרְלִיךְ אוֹיסְקוּמֶענִישׁ . גְוַואלְד וֶועל אִיךְ שְׁרַייעֶן , וָואס טוּהְט
זִיךְ דָא אַזוֹינְס ? ! אָנְגֶענוּמֶען , אַז דָאס בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ , פוּן וֶועלְכֶען אִיךְ שְׁרַייבּ
דָא , אִיז טַאקִי נִישְׁט מֶעהְר וִויא אַ קְלַיאטְשֶׁע , אַוֶועקְגֶעלֵייגְט שׁוֹין אָן דֶער
זַייט אַלֶע אַנְדֶערֶע זַאכֶען , אָבֶּער פָּארְט אִיז זִיא דָאךְ גָאטְס אַ בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ ,
נִישְׁט עֶרְגֶער פוּן אַנְדֶערֶע קְלַיאטְשֶׁעס . עֶס אִיז אוֹיף אִיהְר נֶעבִּיךְ אוֹיךְ אַ צַעַר
בַּעֲלֵי הַחַיִּים ! . . . אוּנ אִיהְר בַּארְמְהַארְצֶעדִיגֶע גַבָּאִים פוּן דֶער טְהַייעֶרֶער
חֶבְרָה , וָואס אַייעֶר רַחֲמָנוּת אִיז אַזוֹי גְרוֹיס אוֹיף אַלֶע חַיוֹת , אוֹיף אַלֶע בְּהֵמוֹת ,
דֶערְבַּארְמְט אַייךְ אוֹיךְ אוֹיף דֶער בִּידְנֶער , אוּמְגְלִיקְלִיכֶער קְלַיאטְשֶׁע ! שְׁטֶעהְט
אִיהְר בַּייא אִין אִיהְרֶע נֶעהְטֶען אוּנ נֶעהְמְט זִיךְ אָן אִיהְר קְרִיוְודֶע . שְׁפְּרַייעֶט
אוֹיף אִיהְר אוֹיס אַייעֶרֶע פְלִיגֶעל אוּנ לָאז זִיא דוּרְךְ אַייךְ אוֹיךְ גֶעהָאלְפֶען וֶוערֶען .
לָאז זִיא שְׁלִימְמַזָלְדִיגֶע נֶעבִּיךְ אוֹיךְ וִויסֶען , אַז הַיינְטִיגֶע צַייט אִיז נִישְׁט מֶעהְר
הֶפְקֵר אַ וֶועלְט , עֶס אִיז דָא אַ חֶבְרָה צַעַר בַּעֲלֵי הַחַיִּים !

10

װער איז איהר שולדיג?

דיא לעצטע װערטער פון מײן בריף: „הײנטיגע צײט איז נישט מעהר הפקר אַ װעלט. עס איז דאָ אַ חברה צער בעלי החיים!“ האָב איך אױסגעלאָזט אױף אַ קול, אַזױ הױך, אַזױ שטאַרק, אַז עס האָט אַזש געהילכט אין דעם גאַנצען װאַלד, גלײך װיא דיא אַלע בעשעפעניש דאָרט האָבען אָנגעקװאָלען הערענדיג אַזעלכע װערטער, מחמת שמחה זיך אַרומגענומען, אײנער דעם אַנדערען פאָזדראַװעט מיט אַזאַ גוטער בשורה און אַ געשרײא געטאָן: עס זאָל לעבען און געזונט זײן דיא חברה צער בעלי־החיים! דעם נאָמען פון דער חברה האָב איך באמת געהערט זיך אָפּרופענדיג גאַנץ קלאָהר אין דעם װאַלד. דיא קליאַטשע אָבער האָט געשװיגען, געשאָקעלט דעם קאָפּ און געקוקט אױף מיר מיט אַ שמײכעלע, עפּיס װיא אײנער זאָגט: אַי, ביסט־דוא אַ לעקיש!... מיך האָט דאָס אַפילו אַביסיל פאַרדראָסען, איך האָב אָבער בײא מיר געטראַכט: עט, זיא האָט אין שרײבען אַ קלײנע ידיעה, פאָרט, לא עליכם, אַזױ פיל יאָהר אַ קליאַטשע.

איך האָב מיך אַ קראַטץ געגעבען אין דער פּאָטיליצע, צונומען נאָך אַ בױגען פּאַפּיר און געלײענט, װאָס דער קאָמיטעט פון דער חברה האָט מיר געענטפערט.

„אין אונזער תשובה אױף אײער בקשה מכח דער קליאַטשע, אָדער דעם בעשעפעניש, װאָס מיר קענען גאָר נישט פאַרשטעהן, װאָס פאַר אַ מין שלימזל דאָס איז, זענען מיר קאָמיטעט פון דער חברה „צער בעלי החיים“ אײך, ליבהאַרצעדיגער האַר, מודיע, אַז חוץ אײך זענען שױן צו אונז אָנגעקומען אַ סך פּראָשעניעס פון פאַרשידענע מענשען אַלץ מכח דער דאָזיגער קליאַטשע. אַ טהײל קלאָגין זיך אױף דיא דאָזיגע, װאָס פּײניגען זיא, בעשרײבען איהר שלעכטע לאַגע און בעטען רחמים אַז מיר זאָלען געבען בפירוש אַ בעפעל צו אונזערע חברה לײט, אומעטום װאו דיא קליאַטשע געפינט זיך, זאָל מען מיט איהר זיך בעגעהן מענשליך אַזױ װיא מיט אַלע אַנדערע בהמות און בעשעפעניש, װאָס שטעהן אונטער אונזער שוטץ, גאָר אָהן אַ שום אונטערשײד; מיר זאָלען אײנמאָל פאַר אַלע מאָל אָנזאָגען, אַז אין דעם דין פון רחמנות זענען נבלל אַלע בעשעפעניש גלײך, אַפילו דיא קליאַטשע אױך, און אַז מען װעט זעהן װיא עמיצער אַבידעט זיא, זאָל מען מיט איהם טאַקי אױף דעם אָרט זיך אָפּרעכנען כפי הזאַקאָן. צװישין דעם

דאזיגען

דאזיגען טהייל געפינען זיך אויך אין אזעלבע, וואס מאכען פון דער קליאטשע א גאנצען פירוש, באלאגערען און פלידערען איבער איהר עפים משונה ווילדע הגדתות אקוראט וויא איהר, ליב'הארצעדיגער האר. אקעגענזשע ווידער א טהייל שרייבען פארקעהרט. איהר קענט נישט און איהר בעדארפט נישט, זאגען זייא צו אונז, זיך אויפשטיסען מיט דיא דאזיגע, וואס דערלאנגען אזעלכער א מאל א קלאפ, דער קלאפ איז זעהר נעהטיג, מען קען נישט אויסקומען אנדערש. ווערדליג זייא זאגען, פיהרט זיא זיך אויף עפים זעהר ווילד, איהר גאנצער הילוך איז נישט וויא עס בעדארף צוזיין. וויל מען זיא איינשפאנען וויא דער סדר איז, שטעלט זיא זיך אויף דיבאם, פארקוקט מען זיך א מאל, שפרינגט זיא ארויס פון דיא האלאבלעס, ווארפט פון זיך אראפ דיא גאנצע משא, האט ליב טשילעדהייט א בריק צוטאן, א ביס צוטאן קליינע קינדער. זיא מוז אויף זיך האבען א בייטש, אהן א שמיטץ איז גאר אוממעגליך מיט איהר אויסצוקומען. היינט דערצו איז זיא נאך אומריין. עס הייבט איהר נאך א לאנגע קאלבענעוואטעגריווע, עס יאטרעט זיך איהר עפים אויף דעם קאפ, איז יאדעשליווע. מען קען זיא אויף קיין סברא נישט לאזען זיין צווישען אנדערע פערד, זיא וועט זייא נאך זיכער זאראזען. און וואס צום ארבייטען איז נוגע, בו"ת זיא בשום אופן נישט צו איטליכער ארבייט, נאר עפים צו געוויסע, נישט קיין שעהנע מלאכות. צו דיא אלע מעלות האט זיא נאך שטארק ליב צוגעהן אין שאדען. נישט איינמאל פארנעהמט מען זיא צווישען התבואות, וואס זיא פרעסט, צוטרעט זייא און טוהט דערמיט דיא פויערען געביך שרעקליכע היזקות אן, בשעת אנדערע פערד, אסך שעהנערע, בעסערע פון איהר פאסען זיך גאנץ פיין, וויא עס געהער צוזיין אויף דעם גרינעם טראז. עס איז דעריבער מסוכן אזעלכע צוהאלטען אין דערפער. איהר בעדארפט אייך הלעבין נאר נישט ווייסענדיג מאכען, נישט טשעפען זיך צו יענעם, וואס איז א מאל זיא מכבד מיט א קלאפ. נישט אויף איטליכען קען דיא חברה רחמנות האבען, זיא פארדינט נישקשה דעם קלאפ. זיא איז איין אנטיקעניש, א פלאג פון זיין ליבען נאמען!"

ביי דער קליאטשע געביך האט זיך ארויסגעריסען א זיפץ טיף פון דעם הארצען. זיא האט אויפגעדעמעלט דיא אויערען, אויפגעפעפענט דאס מויל הערענדיג אזעלכע מסירות, אזעלכע בלבולים אויף איהר. איך האב אביסעל מפסיק געוועזען צוהאפען דעם אטהעם, דערנאך האב איך ווייטער געלייענט.

„נאכדעם אז מיר, קאבצנים, האבען גוט אויסגעהערט ביידע צדדים

און

און פון אונזער זייט אויך פארנומען ווערען דער קליאטשע שטילערהייט סווערדיענעם דורך אונזערע חברה לייט, האבען מיר דיא גאנצע דיעלע מכח איהר מיט אלע פאפירען איבערגעגעבען א בעזונדער קאמיסיע, זיא זאל עם ריכטיג ראזבעראיען אונ געפינען גוטע מיטעל וויא מען זאל דיא זאך פארבעסערען. דיא קאמיסיע האט אין דער זאך שטארק געארבייט אונ פון איהר זייט אויך חוקר ודורש געוועזען ביז זיא איז בה"ש געקומען אויף א לאד.

— עס ווערט שוין אמאל איין עק א סוף נעהמען דיא פוסטע רייד? האט דיא קליאטשע א פרעג געטאן, עס ווערדט הלעבין נישט גוט הערענדיג.

— נישקשה, ווערסט באלד הנאה האבען, האב איך געענטפערט אונ ווייטער געלייענט:

״אין איהר דאקלאד האט דיא קאמיסיע אונז פארגעלייגט איהר חות-דעת מיט דיא ווערטער: קודם-כל, זאגט זיא, זאל מען דער קליאטשע אראפנעהמען דיא קאלטענעס, לאז זיא באמת ווערען אביסיל ריינער, בכדי אויסצומיידען א סך סכסוכים ווענען דעם ענין אונ צופארבעסערען איהר צושטאנד אויף להבא מוז מען, נאך אונזער מיינונג זעהן, זיא זאל נישט זיין אזוי פארגרעבט, מען בעדארף איהר שטעלען א גאנג, זיא בילדען אונ אויסלערנען וויא צושטעלען א פוס אונ נאך זאכען. דענסטמאל ערשט לאז זיא זיך פאלזעווען מיט אונזער רחמנות, ערשט דענסטמאל, אז זיא ווערט קענען דיא אלע קונצען, וועלכע מען פארלאנגט פון א געלערענטער קליאטשע, דענסטמאל ווערט דיא חברה איהר בייאשטעהן אונ נישט צולאזען מען זאל זיא אבידען. דערווייל מוז מען אכטונג געבען, אז פון דיא פעלדער מיט תבואות לאז זיא זיין אביסיל דערווייטערט בכל האופנים, מאקי פון איהר טובה ווענען, דאס הייסט, וויא דיא מעשה איז, צי געהט זיא צי געהט זיא נישט אין שאדען, דער ווייל לאז מען אויף איהר נישט אנפאלען.... דער דאזיגער פלאן פון דער קאמיסיע איז אנגענומען געווארען אונ מיר האבען שוין פון אונזער זייט געטאן אלסדינג וואס מעגליך איז איהם, מיט נאמט הילף, אין קורצער צייט אויסצופיהרען.

״אינדעם אז מיר זענין אייך דאס מודיע קענען מיר זיך נישט איינהאלטען נישט צודאנקען אייך, בארמהארצעדיגער האר, פאר אייער געטריישאפט, מיט וועלכער איהר דינט תמיד דער חברה, אונ פאר אייער גרויס רחמנות, מיט וועלכער איהר זארגט זיך שטענדיג פאר דיא אומשולדיגע, אומגליקליכע

בעשעפעניש

בעשעפעניש נעביך. דער קאמיטעט גישקשה האט אין אויג און פארשטעהט אזעלכע ניטצליכע מענשען וויא איהר ציששעמצען. א. ז. וו.

מיין קלאימשטשע איז געלעגען שטיל און נאך דעם לייענען מעהר נישט געהערט קיין ווארט. איהר דאזיגער שטילשווייגען האט מיך איבערגעשראקען. עס איז מיר איבערגעגאנגען אין דער מחשבה, טאמיר האט איהר דאס לשון אפגענומען, באלד ווערט פון דער העלער הוים עפיס א ליין ארויסשפרינגען און מיט איהר פארשווינדען ווערען. פלוצלים האב איך מאקי דערהערט עפיס א קול אין וואלד און בין פארציטערט געווארען. מאלע וואס אין א וואלד קען זיך מאכען. אפשר איז עס א נישטגוטער, אפשר א וואלף און אפשר גאר א גזלן! איך האב מיך א האפ געטאן צו דער בוזעם-קעשענע, זיך ארונטערגעדרוקט בעסער אונטער דיא צווייגען און געזעסען אין שרעק, אין צרות. דאס קול האט ווייטער ווייטער געלאזט זיך בעסער הערען און נאך אין א פאר מינוט איז פון דעם וואלד ארויסגעפאהרען א מוזשיק מיט א גרויסע פוהר האלץ. ער האט געשריגען, געפליכט און געשאלטען, געשלאגען מיט שלעק זיין קליין פערדיל נעביך, וואס איהם איז שרעקליך שווער געוועזען צושלעפען אזא משא און פלוצים זיך אליין אפשטעלען. עס האט וויא א שטיין מיר זיך אראפגעוואלגערט פון דעם הארצען אז איך בין ארוים פון דעם אחריות, האב א שמייכעל געטאן און בין מיר געבליבען זיצען רוהיג.

— בארמהארציגער האר! האט דיא קלאימשטשע צו מיר זיך אנגערופען, וויא קענט איהר זיצען אזוי רוהיג, בשעת יענער שלאגט דארט זיין פערדיל נעביך? וויא קענט איהר רחמנותדיגער הארציקע, אזעלכס רוהיג צוזעהן?

איך האב מיך פארשעהמט פון דיא ווערטער און מיך געלאזט צוגעהן צו דעם מוזשיק.

— משויעש! האב איך געזאגט צו דעם מוזשיק. פאר וואס שלאגסטדוא אזוי דאס פערדיל נעביך? א רחמנות, מען טאהר אזוי נישט שלאגען.

— שטשא ווין טאם קאזשע נעמאדהנא! האט דער מוזשיק שטארק פארוואונדערט געענטפערט און זיך גענומען ווייטער צום פערדיל נעביך.

— איך וועל דיך אסור נישט לאזען שלאגען. האב איך געזאגט שוין אביסיל אין כעס.

— ווער הערט דיך? וואס פאר א פראגע האסטדוא זיך צומישען און נישט לאזען מיך צושלאגען מיין הודאבע?

— איך בין איינער פון דער חברה «צער בעלי החיים»! האב איך

גֶעוָוענְטְפֶערְט מִיט גַדְלוּת. אוּן גֶעמֵיינְט דֶער מוֹזְשִיק וָועט זִיךְ אִיבֶּערְשְׁרֶעקֶען אוּן אַרָאפְּהָאפֶּען דָאס הִיטֶעל.

— דֶער רוּחַ זָאל דִיךְ ווִיסֶען מִיט דַיין חֶבְרָה! מְשֶׁעפֶּע זִיךְ אָפּ מְשׁוּגָענֶער, צוּ אַלֶדֶע שְׁוַוארְצֶע יָאהְר! אִיךְ הָאבּ דָא נִישְׁט קֵיין צַייט צוּמַעגֶען. דֶעם וָואגֶען הָאלְץ בֶּעדַארְף אִיךְ בְּרֵיינְגֶען אִין דֶער שְׁטָאדְט נָאךְ גַאנְץ פְרִיה.

— דָאס פֶערְדִיל אָבֶּער קֶען נִישְׁט שְׁלֶעפֶּען אַזַא אָנְגֶעמַאסְטוֶעטֶען וָואגֶען.

— נוּא, שְׁפַּאן זִיךְ אַיין אוּן הֶעלְף אִיהְם שְׁלֶעפֶּען, אַז דוּא בִּיסְט אַזַא ווַאוִילֶער.

— וַוארְף אַרָאפּ אַבִּיסִיל הָאלְץ.

— בֶּעצָאהְל מִיר, וֶועל אִיךְ אַרָאפְּוַוארְפֶען. הָאט דֶער מוֹזְשִיק גֶעלַאכְט.

— הֶערְשְׁטדוּא חָכָם! בֶּעצָאהְל אִים! פַאר וָואס זָאל אִיךְ דִיר בֶּעצָאהְלֶען?

— צִי בִּיסְט דוּא מְשׁוּגַע, צִי שִׁכּוֹר, צִי בִּיסְט דוּא אַ לֵץ, צִי וָואס?! טְפוּא! מְשֶׁעפֶּע זִיךְ אָפּ זְלוּדְנִיֶע צוּ אַלֶדֶע רוּחוֹת! הָאט דֶער מוֹזְשִיק זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען שְׁטַארְק אִין כַּעַס אוּן אַ שְׁמִיץ גֶעטָאן דָאס פֶערְדִיל.

— אִיךְ בִּין אַ חֶבְרָה מַאן! אִיךְ וֶועל דִיךְ נִישְׁט לָאזֶען, הֶערְשְׁטדוּא?

— אִיךְ וֶועל דִיר בְּרֶעכֶען אַ בֵּיין, מְשׁוּגָענֶער! אוּבֶּערַייסַא אִיק טְשָׁארְטוּ מִיט דַיינֶע חֲבֵרוֹת! הָאט דֶער מוֹזְשִיק גֶעפְלוּכְט, גֶעשָׁאלְטֶען אוּן זִיךְ נַאמֶערֶעט מִיךְ אַ שְׁמִיץ צוּטָאן מִיט דֶער בַּייטְשׁ.

אִיךְ בִּין נִישְׁט טוֹיט, נִישְׁט לֶעבֶּעדִיג אַנְטְלָאפֶען אוּן זִיךְ גֶעזֶעצְט אוֹיף מַיין פְרִיהֶערְדִיג אָרְט.

11

לֶעדִיגֶען זִיךְ טַאנְצֶען!

אַ הִיבְּשֶׁע צַייט בִּין נָאךְ גֶעזֶעסֶען שְׁטִיל אוּן דִיא צוּנְג הָאט מִיר זִיךְ נִישְׁט גֶעלַייגְט צוּרֵיידֶען אַ וָוארְט. דֶערְנָאךְ הָאבּ אִיךְ מִיךְ אַבִּיסִיל אוֹיסְגֶעהוּסְט אוּן אַ פְרֶעג גֶעטָאן דִיא קְלַיאטְשֶׁע:

— הַא, וָואס זָאגְסְטדוּא צוּ דֶער חֶבְרָה? וִויא גוּט, וִויא פַיין זִיא אִיז, וִויא זִיא הָאט דִיךְ אִין זִינֶען אוּן וִויל פַארְזָארְגֶען דַיין תַּכְלִית! זִיא ווִיל דִיר פַארִיכְטֶען דָאס מַזָל, אַז וַוייטֶער זָאל מֶען דִיךְ אַזוֹי שְׁלֶעכְט נִישְׁט בֶּעהַאנְדְלֶען. נָאר דָאס וֶוענְדְט זִיךְ אָבֶּער אוֹיךְ אַ סַךְ אָן דִיר. דַיין גְלִיק, דַיין בֶּעסֶערֶע מַעֲרָכָה הֵיינְגְט פִיל אָפּ טַאקִי פוּן דִיר אַלֵיין. וֶוען דוּא וֶועסְט פָאלְגֶען,

אָנְנֶעהְמֶען אַלֶע פָּאסְטֶעמְקֶעס , אַלֶע גֶענְג פוּן גֶעלֶערֶענְטֶע פֶערְד , וֶועט דִיר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם שְׁפֶּעטֶער זַיין גוּט , אָנְשְׁטָאדְט דִיא גְרָאבֶּע מְלָאכוֹת וֶועט מֶען דִיךְ גֶעבְּרוּיכֶען צוּ שֶׁעהְנֶע אוּנ גְרִינְגֶע אַרְבֵּייט . וֶוער וֵוייסְט , וָואס מִיט דֶער צַייט קֶען זִיךְ מַאכֶען ? עֶס קֶען נָאךְ וֶוערֶען פוּן דִיר לַייט אוּנ זָאלְסְט בֶּעקוּמֶען גָאר אַיין אַנְדֶער פָּנִים , הַא , וָואס זָאגְסְט דוּא ?

אִיךְ בִּין בַּייא מִיר זִיכֶער גֶעוֶועזֶען , אַז דִיא קְלַיאטְשֶׁע וֶועט גָאר אָנְקְוֶועלֶען פוּן דֶער בְּשׂוֹרָה . עֶס וֶועט אִיהְר פָּשׁוּט חִיוּת צוּקוּמֶען הֶערֶענְדִיג אַזֶעלְכֶע וֶוערְטֶער , זִיא וֶועט זִיךְ אָנְחַאפֶּען , וִויא מֶען זָאגְט , מִיט הֶענְט אִי מִיט פִּים אוּנ פַאר גְרוֹיס שִׂמְחָה אָפְּגֶעבֶּען אַ דַאנְק אוּנ אַ לוֹיבּ דֶעם , וָואס אִיךְ הָאבּ דִיא הֶענְט נִישְׁט גֶעוַואשֶׁען וִויא אוֹיךְ מִיר , זַיין שְׁלִיחַ , וָואס הָאבּ אִיהְר אָנְגֶעזָאגְט אַזַא גוּטֶע בְּשׂוֹרָה . אִיךְ בִּין זִיךְ מוֹדֶה אַז עֶס טוּהְט מִיר עֶפִּים מְשׁוּנֶה הֲנָאָה בְּשַׁעַת אֵיינֶער דַאנְקְט מִיר פַאר אַ טוֹבָה , וָואס עֶר הָאט פוּן מִיר מְקַבֵּל גֶעוֶועזֶען . עֶפִּים פִיהְל אִיךְ מִיר דֶענְסְטְמָאל , אַז אִיךְ בִּין זַיין הַאר אוּנ עֶר אִיז מַיין קְנֶעכְט , אִיךְ בִּין דָאס דֶער פַיינֶער מֶענְשׁ , דֶער בֶּעגְלִיקֶער , דֶער בַּעַל רַחֲמִים , דֶער בַּעַל טוֹבָה אוּנ עֶר אִיז עֶט . . . אַ נֶעבִיךְ . . . מִיר , פַארְשְׁטֶעהְט זִיךְ , קוּמְט אַלְסְדִינְג , מִיר קוּמְט אִי גֶעלְט אִי אַלֶע תַּעֲנוּגִים אוּנ אִיהְם וָואס ? . . . לָאז עֶר זִיךְ פְרֶעהְן וָואס אַזַא מֶענְשׁ וִויא אִיךְ , הָאבּ אוֹיף אִיהְם רַחֲמָנוּת גֶעהַאט אוּנ אִיהְם עֶפִּים גֶעגֶעבֶּען . עֶר וָואלְט נָאךְ פוּן מִיר דָאךְ גֶעקֶענְט חַאפֶּען גָאר אַ פְּסַק . אַ שְׁטֵייגֶער עֶר זָאל גֶעוֶועזֶען אַרַיינְקוּמֶען צוּ מִיר אוּנ עֶפִּים גֶעבֶּעטֶען , וָואס אִיהְם אִיז דָאס נוֹגֵעַ אִין דֶעם לֶעבֶּען , בַּייא מִיר אָבֶּער אִיז דָאס אַ שְׁפָּאט , דֶענְסְטְמָאל הָאט מִיר גְרָאד גֶעקֶענְט אוֹיסְקוּמֶען , אוֹיף אִיהְם קְרוּם אַ קוּק צוּגֶעבֶּען , זִיךְ נִישְׁט צוּלָאזֶען רֵיידֶען אוּנ צוּפַארְדְרֶעהְן מִיט דֶער נָאז אַזוֹי , אַז עֶר וָואלְט קוּים דִיא טְהִיר גֶעטְרָאפֶען . מִיט אֵיין קוּק וָואלְט אִיךְ אִיהְם דֶערְקְוֶועטְשְׁט , וִויא אַ פְלִיג , אוּנ זַיינֶע אַלֶע הָאפְנוּנְגֶען , מִישְׁטֶעהֶעם גֶעזָאגְט , צוּרִיסִין וִויא פּוּיטִינֶע . אִין גַאנְצֶען הָאט עֶס זִיךְ גֶעוֶוענְדְט טַאקִי נָאר אִין אֵיין הָאר . בְּשַׁעַת אַזֶעלְכֶער דַאנְקְט מִיר פִיהְל אִיךְ , וִויא גְרוֹיס אַ פָּנִים אִיךְ בִּין . עֶס דַאכְט זִיךְ מִיר דֶענְסְטְמָאל גְלַייךְ וִויא עֶר אִיז מִיר מוֹדֶה אוֹיף דִיא בְּרָכוֹת , גִיט מִיר אָפּ דִיא וֶועלְט אִי יֶענֶע וֶועלְט אוּנ זִיךְ אַלֵיין הַאלְט עֶר מִיט רֶעכְט טַאקִי פַאר אַ גָארְנִישְׁט . מִיר , פַארְשְׁטֶעהְט זִיךְ , קוּמְט אַ גְרִינְג לֶעבֶּען , אָהְן מִיה , אָהְן אַרְבֵּייט , אָהְן זָארְג . דַארוּיף בִּין אִיךְ דָאךְ אַ פַיינֶער , אֵיידְלֶער מֶענְשׁ , אוּנ אִיהְם . . . אִיהְם אִיז עֶפִּים אַיין אַנְדֶער זַאךְ . . . מִיר זֶענִין טַאקִי בֵּיידֶע פְלֵיישׁ אוּנ בְּלוּט , פוּן דֶעסְטְוֶועגֶען אִיז נָאךְ אַ גְרוֹיסֶער חִילוּק צְוִוישִׁין בְּלוּט אוּנ בְּלוּט , אֵיידֶעל בְּלוּט אִיז פָּארְט עֶפִּים אַנְדֶערְשׁ . הַיינְט אִיז טַאקִי

אוּנזער

אונְזער בֵּיידֶענְס טֶבַע אויךְ נִישְׁט גְלַייךְ. אִיךְ בִּין גֶעוֶועהְנְט גֶעוָוארֶען גוּט
צוּלֶעבֶּען מִיט אַלֶע תַּעֲנוּגִים, זָאל מִיר נִישְׁט זַיין צוּ דֶער צַייט דָאס גְלֶעזִיל
קַאוֶוע, דָאס גְלֶעזִיל טֵהֶע, אָדֶער לָאז מִיר צוּ מִיטָאג נִישְׁט דֶערְגֶעהְן עֶפִּים
אַ פָּאטְרַאוֶוע אוּנ לָאז אִיךְ מִיךְ אַיין אִיבְּרִיגֶען בֵּייג טָאן בִּין אִיךְ פָּשׁוּט אוֹיס
מֶענְשׁ, עֶר אָבֶּער אִיז גֶעוֶועהְנְט גֶעוָוארֶען צוּ הָארֶעוֶוען, עֶר אִיז פַארְגְרֶעבְּט,
אָהְן אַ שׁוּם גֶעפִּיהְל. אַיין אָרֶעמַאנְס קִישְׁקֶע קְלוֹיבְּט גָאר נִישְׁט אִיבֶּער, הָאטְשׁ
דַאר בְּרוֹיט, הָאטְשֶׁע קְרֶעמֶענֶעס אַבִּי עֶסֶען . . . וְוִיא קוּמְט עֶר צוּ מִיר?
בְּשַׁעַת עֶפִּים אַ פְּרָאסְט מֶענְשִׁיל, עֶפִּים אַ נוֹיטְבֶּעדֶערְפְטִיגֶער דַאנְקְט מִיר מִיט
אַ צִיטֶערְדִיג קוֹל, שְׁטֶעה אִיךְ אוּנ שְׁמֵייכֶעל מִיר אַבִּיסִיל עֶפִּים זֶעהְר מְשׁוּנֶה,
וָואס לָאזְט זִיךְ גָאר נִישְׁט צוּבֶּעשְׁרַייבֶּען. עֶס לִיגְט אִין דֶעם שְׁמֵייכֶעלֶע אִי
עֲנִיוּת אִי גַדְלוּת, אִי קְלָאמֶערְשְׁט עֶרֶענְסְט אִי גֶעשְׁפֶּעט, אִי צוּגֶעלָאזְטְקַייט
אִי אַ שְׁטוּפּ פוּן זִיךְ אוֹיף אַ מַייל, אִי מֵהֵיכָא־תֵּיתֵי אַ רַחֲמָנוּת אִי מֵהֵיכָא־תֵּיתֵי
אַ רוּחַ אִין דַיין טַאטֶען, אִי רְשׁוּת יֶענֶעם צוּרֵיידֶען אִי אָנְצוּהֶערֶענִישׁ: פוּן
דֶעסְטְוֶועגֶען דֶרֶךְ־אֶרֶץ! אַז אִיךְ שֶׁענְק אִיהְם דֶענְסְטְמָאל אַ קוּק, דַאכְט זִיךְ
מִיר, עֶר אִיז זִיךְ פָּשׁוּט מְחַיֶה; שֶׁענְק אִיךְ אִיהְם נָאךְ עֶטְלִיכֶע וֶוערְטֶער,
לָאז מִיךְ צוּ אִיהְם אַרָאפּ אוּנ זָאג אִיהְם פַאר גוּטְסְקַייט מוּסָר, וְוִיא אַ שְׁטֵייגֶער:
מֶען בֶּעדַארְף אַרְבֵּייטֶען, הָארֶעוֶוען, פַארְדִינֶען כָּשֵׁר דֶעם גְרָאשֶׁען מִיט שְׁוַייס,
מֶען בֶּעדַארְף זִיךְ נִישְׁט פוֹילֶען, מֶען בֶּעדַארְף לֶעבֶּען מִיט חֶשְׁבּוֹן; אָדֶער
אִיךְ מִישׁ מִיךְ גְלַאט אַרַיין, אוֹיף גָאטְס בֶּערָאטְה, מִיט עֵצוֹת אִין זַיינֶע זַאכֶען
אוּנ זָאג מִיר בּוֹיכְסְבָרוֹת, אָט אַזוֹי בֶּעדַארְף מֶען דָאס אוּנ דָאס מַאכֶען, דָאס
אוּנ דָאס שְׁרַייבֶּען, אַזוֹי אִיז גוּט, אַזוֹי אִיז שְׁלֶעכְט וּכְדוֹמֶה דֵעוֹת גָאר אָהְן
אַ שׁוּם טַעַם, דַאכְט זִיךְ מִיר, עֶר טֵייעֶט פְּרָאסְט אָן, עֶר זָאגְט אוֹיף מַיין
אִיטְלִיכְס וָוארְט נָאךְ אָמֵן אוּנ דַאנְקְט מִיר פַאר מַיין זִיסֶען מוּסָר, פַאר מַיינֶע
קְלוּגֶע עֵצוֹת. אִיךְ מֵיין אַז אִין דְרִינֶען זֶענִין מִיר גְלַייךְ אַ סַךְ גְבִירִים, אַ סַךְ
בַּארְמְהַארְצֶעדִיגֶע, גְרוֹיסֶע לַייט. אִיךְ דֶערְקֶען עֶס תָּמִיד אִין זֵייעֶר פָּנִים,
אִין זֵייעֶר שְׁמֵייכֶעלֶע, אִין זֵייעֶרֶע שַׁיינֶענְדִיגֶע אֵייגֶעלִיךְ, אִין זֵייעֶר דִבּוּר,
אִין זֵייעֶרֶע עֵצוֹת אוּנ אִין זֵייעֶר מוּסָר זָאגֶען. נָאךְ בֶּעסֶער וַוייזְט זִיךְ עֶס
אַ מָאל אַרוֹיס אִין זֵייעֶר הַאנְד־גֶעבֶּען. דַאכְט זִיךְ אִין פְלוּק וָואס אִיז אַזוֹינְס
אַ הַאנְד־גֶעבֶּען? בַּייא פְּרָאסְטֶע מֶענְשְׁלִיךְ אִיז דָאס פָּשׁוּט, מֶען גִיט יֶענֶעם
דִיא הַאנְד מִיט אַלֶע פִינְגֶער וְוִיא זִיא אִיז, גָאר אָהְן חָכְמוֹת, בַּייא דִיא פַיינֶע
מֶענְשֶׁען אַקֶעגֶען שְׁטֶעקְט אִין דֶעם הַאנְד־גֶעבֶּען גְרוֹיסֶע חָכְמוֹת, מֶען גִיט זִיא
אוֹיף פִילֶערְלֵייא אַרְטֶען, אִין אִיטְלִיכֶער אַרְט לִיגֶען גַאנְצֶע הֲלָכוֹת, עֶס לִיגְט
דְרִינֶען אַ גַאנְץ לָשׁוֹן. בְּשַׁעַת אִיךְ בִּין גֶעוָוארֶען אַ פַיינֶער מֶענְשׁ הָאבּ אִיךְ

אוועקגעלערענט די חכמות פון א האנד־געבען, א לאנגע, לאנגע צייט.
אז גאט וועט מיר שענקען געזונט און לעבען טראכט איך אפדרוקען זעהר
א דיקען ספר אין עטליכע חלקים מיט דעם נאמען „חכמת־היד“. דער ערשטער
חלק שמיעסט פון נעהמען, מילא דאס איז א גרינגע זאך, איין כלל אויף
תמיד, פאר איטליכען גלייך, אז נעהמען בעדארף מען מיט דער גאנצער
האנד, אויב עס לאזט זיך, איז מען זיך אומעטום נוהג צונעהמען מיט
ביידע, די גאנצע שווערקייט ליגט אין געבען, דארויף שטעלען זיך
אלע מפרשים, דרינען זענען דא טויזענט פירושים און דאס איז דער עיקר
אין דעם ספר. איך בין זיכער, אז די וועלט וועט פון דעם ספר א סך נוטצען
האבען, בפרט יענע מענשעליך, וואס ווערען פלוצלים אויפגעריכט, וואס
ווילען זעהר שפילען א ראליע, אין אלע זאכען נאכצוטאן די גרויסע לייט,
די פיינע בריות; וויא אויך יענע מיני נקבות, וואס ווארפען פלוצלים אין
די עלטערע יאהרען פון זיך אראפ דעם שלייער, פוטצען זיך אויס נאך דער
מאדע, מאכען חן, בלאזען פון זיך זעהר שטארק און ווערען פון דער העלער
הויט גאנצע דאמען!...

היינטיגס מאל אבער איז מיר נישט בעשעהרט געוועזען הנאה צוהאבען.
די קליאטשע, ווייניג וואס זיא האט מיר נישט געדאנקט, האט זיא נאך,
וויא עס האט אויסגעזעהן, אפילו נישט געוואלט הערען מיינע רייד. זיא האט
זיך אוועקגעקעהרט גאר אן דער זייט און געגעסען גראז מיט אזא מינע, וויא
זיא וואלט לחלוטין נישט געוואוסט אויב איך געפין מיך גאר דא לעבין איהר,
דאס האט מיך אביסיל געארט. איך האב איהר נאך א מאל איבערגעחאזערט
מיינע פריהערדיגע ווערטער, זיא האט טאקי ווייטער זיך נישט וויסענדיג
געמאכט און געטאן איהר זאך, וויא איינער רעדט: וואס ארט מיך, אז
יענער פלוידערט? אז יענער וויל מיך לערנען? — אזא בעליידיקונג האב
איך שוין נישט געקענט אויס האלטען. וואס הייסט? עפיס נארעשקייטען
דערצעהל איך דא? איך שמיעס דאך מכח השכלה, מכח בילדונג! עס האט
מיך אונטערגעטראגען, וואס דאס איז ביי איהר עפיס נישט אזוי אנגעלייגט.
איך האב זיך אויפגעשטעלט געשווינד אויף די פיס, מיך אומגעקעהרט מיט דעם
פנים צו דער קליאטשע און איהר געזאגט א גאנצע דרשה.

— איטליכען איז בעקאנט, האב איך געזאגט מיט פייער, איטליכען, פון
קליין ביז גרויס, איז בעקאנט, אז אלע חכמים פערגלייכען די בילדונג
אדער געלערענטקייט צו דער ליכטיגקייט: ותורה אור, און די געלערענטקייט
איז ליכט, זאגט אויך דער פסוק. אבער דאס גראבקייט און דאס נישט־

גֶעלֶערֶענְטְקַייט פֶערְגְלַייכֶען זַייא צוּ פִינְצְטֶערְנִיס. אַ גֶעבִּילְדֶעטֶען אִיז לִיכְטִיג
אִין דִיא אוֹיגֶען, אִין אַלֶע זַיינֶע רמ"ח אֵבָרִים. דִיא בִּילְדוּנְג גִיט אִיטְלִיכֶען,
אַקוּרַאט ווִיא דָאס לִיכְטִיגְקַייט, גְלִיק אוּנ לֶעבֶּען. וֶוער עֶס אִיז נָאר גֶעבִּילְדֶעט
לֶעבְּט זֶעהְר גְלִיקְלִיךְ אִין עוֹשֶׁר אִין כָּבוֹד. עֶר הָאט תַּעֲנוּג פוּן דֶער וֶועלְט אוּנ
דִיא וֶועלְט הָאט גְרוֹיס תַּעֲנוּג פוּן אִיהְם. אִיטְלִיכֶער הָאט אִיהְם מְשׁוּנֶה לִיבּ,
גֶעהְט נָאךְ אִיהְם פָּשׁוּט אוֹיס. מֶען גִיט אִיהְם דָאס שֶׁעהְנְסְטֶע, דָאס בֶּעסְטֶע,
אֲפִילוּ דָאס טֶעלֶערֶעל פוּן דֶעם הִימֶעל נֶעהְמְט מֶען אִיהְם אַרָאפּ אוּנ מֶען
טְרָאגְט אִיהְם צוּ פוּן פֵייגֶעלְמִילְךְ. הַכְּלַל עֶס אִיז אִיהְם גוּט, גוּט, נָאר גוּט.
גְבִירִים, רַייכֶע לַייט קְוֶועלֶען פוּן אִיהְם גָאר אָן, זֶענִין פָּשׁוּט זִיךְ מְחַיֶה אוּנ
לֶעקֶען דִיא פִינְגֶער פוּן זַיינְם אַ וָוארְט. אִיטְלִיכֶער שְׁלֶעפְּט אִיהְם צוּ זִיךְ ווִיא
אַ טְהַייעֶרֶען בְּרִילַאנְט אוּנ לָאזֶען זַייא מַאכֶען אַ בַּאל, אַ מִיטָאג, אָדֶער עֶפִּיס
אַ קֶערְמֶעשִׁיל שְׁטֶעהְט עֶר בַּייא זַייא אִין צֶעטִיל דֶער עֶרְשְׁטֶער ווִיא אַ שְׁפִּיגֶעלֶע.
זַייא פַארְשְׁטֶעהְן נִישְׁקָשֶׁה, אַז טַאקִי גֶעלְד אִיז שְׁמֶעלְט. הַיינְט אִיז עֶס דָא,
מָארְגֶען נִישְׁטָא, אָבֶּער עֶר, עֶר אִיז אַלֵיין גֶעלְד, עֶר אִיז גָאלְד אוּנ זִילְבֶּער.
וָואס טוֹיג אִיהְם גֶעלְד? וָואס טוֹיג אִיהְם צִיהְרוּנְג? אַז עֶר אַלֵיין גִילְט ווִיא
אַ מַטְבֵּעַ, אַז עֶר אַלֵיין אִיז אַיין אֶבֶן־טוֹב! לָאז עֶר פְּרִיוֶוען עֶפִּיס בֶּעטֶען
אַ הַלְוָאָה וּכְדוֹמֶה, דֶערְפִילֶען זַייא תֵּיכֶף־וּמִיַד זַיין בַּקָשָׁה מִיט גְרוֹיס שִׂמְחָה.
וֶועלְכֶער גְבִיר אַ שְׁטֵייגֶער, וֶועלְכֶער רַייכֶער מַאן הָאט אִין זַיין לֶעבֶּען אַ מָאל
אִין עֶפִּיס אַ זַאךְ אַ גֶעבִּילְדֶעטֶען אָפְּגֶעזָאגְט? וֶועלְכֶער, אַדְרַבָּה וֶועלְכֶער?
אִיךְ מֵיין טַאקִי קֵיינֶער נִישְׁט! קְלָאגְט זִיךְ אוֹיף זַייא גְרָאד אִין דֶער זַאךְ
עֶמִיצֶער, אִיז עֶר זִיכֶער אַ לִיגְנֶער, אוּנ אוֹיבּ עֶר אִיז בֶּעקַאנְט פַאר נִישְׁט קֵיין
לִיגְנֶער מוּז דְרִינֶען אַוַדַאי עֶפִּיס זַיין, אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען הָאט אַ פָּנִים
נִישְׁט גֶעמוּזְט פַארְשְׁטֶעהְן, בֵּיידֶע הָאבֶּען גֶעמוּזְט אַ טָעוּת הָאבֶּען . . . דִיא
אַרִיסְטָאקְרַאטֶען, דָאס הֵייסְט, דִיא פַיינֶע לַייט וָואס פֶּערְייסֶען דִיא נֶעז אוּנ
בְּלָאזֶען פוּן זִיךְ תָּמִיד גְלַאט אַזוֹי אָהְן אַ שׁוּם טַעַם, וָואס פַארְלַאנְגֶען, אַז
אִיטְלִיכֶער זָאל פַאר זַייא הָאבֶּען אָפְּשַׁייא, צוּלִיבּ זַייעֶרֶע מָאדְנֶע הוֹיזֶען,
שְׁטִיוֶועלֶעטֶען וּכְדוֹמֶה, צוּלִיבּ זַייעֶר מְבִינוֹת אוֹיף שֶׁעהְנֶער סְחוֹרָה אוּנ אוֹיף
אַלֶע גֶעשְׁמַאקֶע זַאכֶען, ווִיא אוֹיךְ צוּלִיבּ זַייעֶר גוּטֶען מִיטָאג, וָואס אִין אִיהְם
קוּמְט אַרַיין מֶעהְר אַבִּיסִיל פְלֵייש מִיט שְׁמַאלְץ אוּנ מֶעהְר מִיט אַ גֶערִיכְט ווִיא
בַּייא דֶעם פְּרָאסְטֶען עוֹלָם, אָט דִיא אָפְּגֶעפַּיינְטֶע מֶענְשֶׁעלִיךְ, זָאג אִיךְ,
לוֹיפֶען דֶעם גֶעבִּילְדֶעטֶען אַקֶעגֶען אוּנ גִיבֶּען אִיהְם גְרוֹיס כָּבוֹד אָפּ. אֲפִילוּ
דִיא מִינֵי דַאמֶען, וָואס מַאכֶען חֵן אַזוֹי שְׁטַארְק, אַז מֶען גֶעהְט צוּ זַייא אַ מָאל
צוּ וֶוערְדְט מֶען בָּטֵל, מֶען מִינֶעט זִיךְ עֶפִּיס מְשׁוּנֶה, מֶען ווֵייסְט נִישְׁט ווִיא

מען

מען זאל שטעהן , וויא מען זאל זיטצען , וואו מען זאל אהינטאן דיא הענט , מען ווערדט עפיס אזוי צומישט , אז מען רעדט בויבעריק אונ מען ווערגט זיך מיט איטליכם ווארט , עס פארענדערט זיך עפיס דאס קול , עס רוישט עפיס אין דיא אויערען , אז מען הערט כמעט אליין נישט וואס מען רעדט ; יענע מיני דאמען , וואס אין זייער געזעלענשאפט בענעהמען זיך אפילו דיא גאנץ וואוילע מיט עפיס א געצוואונגענער אונגעצוואונגענהייט , דאס הייסט אויף פראסט יודעש , זייא צווינגען זיך , טוהן זיך אן א כח , אז זייער בענעהמונג זאל אויסזעהן נישט געצוואונגען , קלאמערשט פרייא ; וואס מיינען אז זייא בעגליקען יענעם מיט א ווארט , מיט א קוק , וואס טראגען אויף דעם קאפ וויכטיגע זאכען , גאנצע בערג — א בארג פרעמדע האר אונ אוואלד שמאטעס־בלומען ; אפילו זייא היינגען זיך אויף דעם געבילדעטען אונ קוויקען זיך מיט זיין איטליכם ווארט . בעדארף עס דען טאקי אזוי נישט צוזיין ? זאגט עס דען אויך נישט דער פסוק ? ער זאגט : אשרי אדם , אז וואויל איז דעם מענשען מצא , ועלכער האט געפונען חכמה , חכמה ! פאר וואס ? ווארים כי טוב סחרה , איהר האנדעל איז בעסער מסחר כסף , איידער מיט זילבער , בשמאלה , אין איהר לינקער האנד עושר וכבוד איז אי עושר אי כבוד . נוא , בעדארף מען נאך דען האבען א בעסערע ראיה וויא א פסוק ? . . . איך וויל דא נישט זעהר מאריך זיין אויסצווייזען פון דער פיהרונג אין דער וועלט וויא שלעכט , וויא ביטער אונ פינצטער עס איז דיא נישט געלערנטע , וויא שלאף אונ דערשלאגען זייא זענין נעביך , וויא מען לאזט זייא ערגיץ נישט פשוט קיין קאפ אויפהייבען , וויא זייא ליידען אונ קומען נעביך אפ , ניין , איצט וויל איך דערפון נישט ריידען , איך וויל דא נישט מעהר בעווייזען וויא גוט דיא בילדונג איז , אונ דערפון וויל איך ארויפקומען אויף דיר , דוא זאלסט פארשטעהן וויא עס בעדארף ביי דיר שטארק אנגעלייגט זיין דער פלאן , וואס מען וויל דיך . . . .

נאר מיין קליאטשע אבער האט אין מיטען דעם שמיעס פלוצלים זיך אויפגעשטעלט אונ אוועקגעגאנגען ווייטער אביסיל , זיך גענומען עסען גראז גאנץ קאלטבליטיג אפילו קיין קוק נישט צוטאן אויף מיר . איך אבער האב נישט געוואלט שווייגען , עס איז מיר שוין געגאנגען אין נצחנות , עס האט מיך שוין טאקי גוט פארדראסען . עפיס וואס בין איך א יונגעלע ? עפיס פלוידער איך , וואס ? איך האב איהר חאטש פון דערוויטענס , האטש זיא האט נישט געוואלט הערען , אלץ געזאגט ווייטער מיין שמיעס מכח איהר אונ אויסגעלאזט אויף א קול מיט דעם פסוק : אם תאבו , אויב איהר וועט

פאלגען

פּאַלְגֶען וּשְׁמַעְתֶּם און איהר וועט הערען, טוב הָאָרֶץ פון דעם לאַנד תּאכֵלוּ וועט איהר עסען!...

אָפּזאָגענדיג דאס האב איך מיר און פאַרשְׁוויצט, מיט אַ פאַרפלאַמט פָּנִים און אַ געשְׁוואָלען האַרץ מיך אַוואָרף געטאַן אונטער דעם בוים.

12

קיין טאַנץ געהט נישט פאַר קיין עסען.

דיא קְלַיאַטְשֶׁע איז ביי מיר געוועזען שטאַרק אָפּגעפרעגט נאָך אַזא אויפפיהרונג. איך האב זיא געהאַלטען פאר אַ פאַרפּאַלענע, אַ פאַרפאַלענע אויף אייביג. עס וועט שוין פון איהר קיין לייט נישט זיין. שׂוֹנְאִים זעניען אַ פָּנִים טאַקי געוועכט, אַ וועלט איז טאַקי נישט מְשׁוּגָע, מִסְתָּמָא איז זיא טאַקי אַ שְׁלִימַזָל, אַ פאַרשְׁלעפּטע קְרֶענְק פון זיין ליבען נאָמען. וואָס וועל איך דאָ בֶּאֱמֶת טאַקי זיך ניאַנטשען מיט איהר? איך וועל נאָר וואַרטען אַבִּיסיל, האב איך געטראַכט, ביז וואַנען עס וועט רעכט טאָג ווערען, דענסטמאָל וועל איך מיר אַליין אַוועקגעהן, אָפִּילוּ פאַרגעסען דעם זייאַ־גְעזונט און מיט איהר זיך נישט געזעגענען. לאָז זיא זיך טאָן וואָס זיא וויל. מיר געהערען זיך מעהר שוין כְּלָל וּכְלָל נישט אָן.

און וויא איך בין מיר דאָ געזעסען אַזוי אָנגעבלאָזען איז דיא קְלַיאַטְשֶׁע דערוויַיל נעהענטער אַבּיסיל צוגעקומען, האט מיך עפּיס שטאַרק אָנגעקוקט און אַ פרעג געטאָן גאַנץ רוהיג:

— יאָ, אין מַחֲשָׁבוֹתִין, פאַר וואָס ביסט דוּא פריהר אַזוי פון דעם מוּזִיק נישט טויט נישט לעבעדיג אַנטלאָפען געוואָרען?

— ווער איך? האב איך צומישט געענטפערט. איך? פאַר וואָס בין איך אַנטלאָפען געוואָרען, איך?

— יאָ, פאַר וואָס?

— עט, האב איך אַ מאַך געטאָן, אַ מוּזִיק בלייבט טאַקי אַ מוּזִיק. ער האט מיך גאָר געוואָלט שלאָגען!

— וועמען?! האט זיא פאַרוואונדערט אַ געשְׁרייא געגעבען. דיך? סְטַייטְשׁ, פאַר וואָס האסט־דוּא איהם געשְׁוויגען?

— וואָס האב איך געקענט טאָן? האב איך געענטפערט.

— אַזְזוֹי! האט זיא געזאָגט צוציינגען, אַזוי! דוּא קענסט גאָרנישט טאָן

טָאן ! אוּן דָאס פֶּערְדִיל נֶעבִּיךְ הָאט עֶר טַאקִי אַלְץ גֶעשְׁלָאגֶען ! סְטַייטְשׁ, אוֹיף דִיא וֶועגֶען, אוֹיף דִיא שְׁטְרוֹזֶען זֶענִין דֶען נִישְׁטָא אַייֶערֶע בַּארְמְהַארְצֶעדִיגֶע חֶבְרָה לַייט ?

אִיךְ בִּין גֶעבְּלִיבֶּען צוּמִישְׁט אוּן נִישְׁט גֶעהַאט וָואס צוּעֶנְטְפֶערֶען.

— אוּן דִיא אוּמְשׁוּלְדִיגֶע בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ, דִיא אוּמְגְלִיקְלִיכֶע פֶּערְדְלִיךְ לַיידֶען אַ פָּנִים אַלְץ טַאקִי נֶעבִּיךְ ! הָאט זִיא וַוייטֶער גֶעזָאגְט, אַ פָּנִים דִיא דָאזִיגֶע שְׁלִימְמַזָלְנִיקֶעס, וָואס מֶען הָאט פְרִיהֶר גֶעפַּיינִיגְט, פַּיינִיגְט מֶען נָאךְ אִי אִיצוּנְד ! סְטַייטְשׁ, עֶס אִיז דֶען עֶפִּים הֶפְקֵר אַ וֶועלְט ?

אִיךְ הָאבּ פוּן דִיא וֶוערְטֶער אַרָאפְּגֶעלָאזְט דִיא נָאז.

— וָואס הֵייסְט ? הָאט זִיא גֶערֶעדְט אַלְץ וַוייטֶער. דַאכְט זִיךְ, «הַיינְטִיגֶע צַייט אִיז נִישְׁט מֶעהְר הֶפְקֵר אַ וֶועלְט. עֶס אִיז דָא אַ חֶבְרָה צַעַר בַּעֲלֵי הַחַיִּים !»

אִיךְ הָאבּ אִיהְר נִישְׁט גֶעקֶענְט קוּקֶען אִין דִיא אוֹיגֶען אוּן אַוֶועקְגֶעדְרֶעהְט דֶעם קָאפּ.

— בִּשְׁעַת דוּא הָאסְט פְרִיהְר אַרוֹיסְגֶערֶעדְט דִיא דָאזִיגֶע וֶוערְטֶער אוֹיף אַ קוֹל פוּן דֶעם גַאנְצֶען הַארְצֶען, הָאבּ אִיךְ חָלֶעבִּין גֶעמֵיינְט, אַז אִיצְט אִיז זִיכֶער מָשִׁיחַ־צַייט ! אָט נֶעהְמֶען זִיךְ צוּנוֹיף אַלֶע חַיּוֹת אוּן בְּהֵמוֹת אִין אֵיינֶעם ווִיא בְּרִידֶער, אָט וֶוערֶען וֶועלְף פַּאנִי־בְּרַאטְצִיֶע מִיט שָׁאף, לֶעמְפֶּערְטֶען וֶוערֶען חַבֵר מִיט צִיגֶען, אֵיינֶער בֶּעט דֶעם אַנְדֶערֶען מְחִילָה פַאר פְרִיהֶרְדִיגֶע זִינְד, פַאר אַמָאלְדִיגֶע נַארֶעשְׁקַייטֶען, וָואס עֶס אִיז גֶעוֶוען, פוּן הַיינְט אָן זָאל גֶעמַאכְט וֶוערֶען גוּטֶע תַּקָנוֹת, דִיא שַׁארְפֶע נֶעגֶעל מִיט דִיא שְׁרֶעקְלִיכֶע צֵיין זָאל מֶען אַוֶועקְלֵייגֶען אוֹיף דֶער פָּאלֶעצֶע, אוֹיס מָאדֶע צוּפַארְגִיסֶען בְּלוּט, צוּעֶסֶען יֶענֶעמְס פְלֵייש, נִישְׁטָא מֶעהְר קַיין שְׁטַארְקֶע מְיוּחָסִים, אַלֶע זֶענִין גְלַייךְ, מֶען לָאזְט אַרוֹיס אַ פְרֶעהְלִיךְ קוֹל : אוּרַא, אוּרַא ! עֶס אִיז מָשִׁיחַ־צַייט, אוּן אִיךְ, שְׁלִימְמַזָלְדִיגֶע קְלַיאטְשֶׁע, אָט, אָט וֶוער אִיךְ אוֹיסְגֶעלֵייזְט פוּן אַלֶע מַיינֶע צָרוֹת !... בֶּעדַארְף אִיךְ גָאר פְּלוּצְלִים דֶערְזֶעהְן ווִיא מֶען מוּטְשֶׁעט, ווִיא מֶען שְׁלָאגְט עֶפִּים אַ פֶערְדִיל ! זָאג מִיר נָאר, אִיךְ בֶּעט דִיךְ, וָואס הָאט עֶר דִיר גֶעעֶנְטְפֶערְט ?

— דוּא שְׁפֶּעטְסְט פוּן מִיר ! הָאבּ אִיךְ צוּ אִיהְר זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען מִיט פַארְדְרָאס.

— אַ פָּנִים עֶס אִיז אַ טָעוּת, הָאט זִיא וַוייטֶער גֶעשְׁפַּאסְט. עֶס אִיז נָאר אַ פּוּרִים־שְׁפִּיל, אַ טְשִׁיסְטֶע קָאמֶעדְיֶע, הָלֶעבִּין ! דָא זִיטְצְט אַ קָאמִיטֶעט פוּן אַ חֶבְרָה «צַעַר בַּעֲלֵי הַחַיִּים» זָארְגְט זִיךְ, שְׁמִיעֶסְט פוּן רַחֲמָנוּת, פוּן מֶענְשְׁלִיכֲקַייט, אוּן דָארְט פְּלָאגְט מֶען טַאקִי דִיא אוּמְגְלִיקְלִיכֶע בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ. וֶוער עֶס ווִיל לָאדְט אָן דִיא פֶערְדְלִיךְ מִיט מַשָׂא אִיבֶּער זַייעֶרֶע קְרֶעפְטֶען אוּן

זעטצט

זֶעטְצְט פוּן זַייא דִיא נְשָׁמָה אַרוֹיס. מֶען הֶעלְפְט זַייא נָאר, וִויא עֶס זֶעהְט אוֹיס, מִיט אַ גוּט וָוארְט, מִיט אַ זִיפְץ, מִיט אַ קְרֶעכְץ. עֶס אִיז נָאר אַ רֵיין טֶעאַטֶער, חֲלֶעבִּין! הַיינְטִיגֶע צַייט פַארְדִינְט טַאקִי מִיט רֶעכְט דֶעם נָאמֶען: דִיא צַייט פוּן קְרֶעכְצֶען, פוּן רֵיידֶען, פוּן פְּלוֹידֶערֶען!

–– דוּא בִּיסְט נָאךְ צוּ אַלֶע צָרוֹת אַ גְרוֹיסֶע שְׁפֶּעטֶערִין, אַ וֶוערְטֶעל-זָאגֶערִין! הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט מִיט תַּרְעוּמוֹת. גֶענוּג חֲלֶעבִּין צוּשְׁפֶּעטֶען בְּשַׁעַת מֶען רֶעדְט מִיט דִיר עֶרֶענְסְט, בְּשַׁעַת מֶען שְׁמִיעֶסְט מִיט דִיר מִכֹּחַ הַשְׂכָּלָה, מִכֹּחַ בִּילְדוּנְג.

— מִיט מִיר רֶעדְט מֶען עֶרֶענְסְט?! הָאט זִיא מִיט אִימְפֶּענְט אַ זָאג גֶעטָאן. מִיט מִיר, זָאגְסְט-דוּא, רֶעדְט מֶען עֶרֶענְסְט?! קָאפּ אָן דֶער וַואנְד! אַז דוּא צִיהֶסְט מִיךְ פַאר דֶער צוּנְג מוּז אִיךְ דִיר זָאגֶען, אַז דוּא קוּמְסְט מִיר פָאר עֶפִּים מְשׁוּנֶה וִוילְד, זֶעהְר נַארֶעשׁ מִיט דַיינֶע בְּרִיפְלִיךְ אוּנ מִיט דַיינֶע אַלֶע וֶוערְטֶער. נִישְׁט אַנְדֶערְשׁ טַאקִי אַז דוּא בִּיסְט פַארְרִיקְט. מֶען זָאגְט, אִיךְ זָאל מִיךְ לָאזֶען לֶערְנֶען. פְרֶעג אִיךְ דִיךְ עֶרְשְׁטֶענְס, חָכָם מַיינֶער, פַאר וָואס הֵייסְט מֶען עֶס דַוְקָא מִיר? וֵויינִיג זֶענִין דָא אִין דֶער וֶועלְט אַ שְׁטֵייגֶער נִישְׁט גֶעלֶערֶענְטֶע פֶערְד, טַאקִי אֶמֶת פְּרָאסְטֶע, נִישְׁט דֶערְצוֹיגֶען אִין קַיין שׁוּם זַאווָאד אוּנ פוּן דֶעסְטְוֶועגֶען חוּץ זַייעֶר שָׁאדֶען אוֹיף מִיר גֶעזָאגְט גֶעווָארֶען! צְוֵוייטֶענְס, וֶוען אִיךְ קֶען אֶמֶת נִישְׁט דִיא שְׁטוּקֶעס וִויא דִיא אֵיידֶעלֶע, דֶערְצוֹיגֶענֶע פֶערְד, אָבֶער קַיין גְרָאבּ פֶערְדִיל קֶען מֶען מִיךְ, דַאכְט זִיךְ, פָארְט נִישְׁט רוּפֶען. אוּנ וואוּ שְׁטֶעהְט עֶס אַז אִיטְלִיךְ פֶערְדִיל מוּז דַוְקָא הָאבֶּען אַ דִיפְּלָאם פוּן אַ זַאוָואד? דְרִיטֶענְס, אוֹיבּ אִיךְ קֶען נִישְׁט הֵייבֶּען פִּיסְלִיךְ אוּנ מַאכֶען יֶענֶע אָנְשְׁטֶעלֶען וִויא דִיא זַאווָאדְסְקֶע פֶערְד, אֶקְעגֶען-זְשֶׁע דֶערְפַאר הָאט מֶען פוּן מִיר מֶעהְר, אַ סַךְ מֶעהְר נוּטְצֶען וִויא פוּן זַייא. יֶענֶע זֶענִין פָּטוּר פוּן אַלְסְדִינְג, וֵוייסֶען נִישְׁט מֶעהְר וִויא דִיא קַארֶעטֶע, וִויא דִיא פָּאלֶעווַאנְיֶע, מִיט מִיר אָבֶער אַרְבֵּייט מֶען מַעֲשִׂים. אִיךְ טְרָאג אוֹיף מִיר אַלֶערְלֵייא מַשָׂא. וואוּ אִיז דֶען מַיין פְלֵייש, מַיין לַייבּ אוּנ לֶעבֶּען? אִיךְ הָאבּ עֶס פַארְלָאהְרֶען אִין דֶער אַרְבֵּייט. וָואס מֶען וִויל מֶעג מֶען זִיךְ זָאגֶען, נָאר אִיךְ וֵויים בַּייא מִיר, אַז מַיין מִיה, מַיין פְּרַאצֶע הָאט זֶעהְר, זֶעהְר פִיל נוּטְצֶען גֶעבְּרַאכְט . . . פֶערְטֶענְס, וָואס פַאר אַ שַׁייכוּת, אִיךְ בֶּעט דִיךְ, הָאט עֶסֶען אוּנ דָאס נֶעהְטִיגֶע בֶּעדֶערְפֶענִישׁ מִיט בִּילְדוּנְג? מִיט וָואס פַאר אַ יוֹשֶׁר קֶען מֶען יֶענֶעם נִישְׁט לָאזֶען עֶסֶען, עֶטְהֶמֶען פְרֵייא סַיידֶען בִּיז עֶר וֶועט זִיךְ אוֹיסְלֶערְנֶען עֶפִּים קוּנְטְצֶען? אִיטְלִיכֶם בֶּעשֶׁעפֶענִישׁ, וָואס וֶוערְדְט גֶעבָּאהְרֶען אִיז קוֹדֶם-כָּל אַ לֶעבֶּעדִיגֶע זַאךְ, פַארְזָארְגְט פוּן דֶער נַאטוּר מִיט אַלֶע חוּשִׁים,

מִיט

מִיט אַלֶע אֵבָרִים טַאקִי נָאר פוּן זַיינֶעטְוֶועגֶען , כְּדֵי דוּרְךְ זֵייא צוּבֶּעקוּמֶען
אַלְסְדִינְג , וָואס עֶס בֶּעדַארְף נֶעהְטִיג הָאבֶּען צוּם לֶעבֶּען . עֶס הָאט אַ שְׁטֵייגֶער
אַ מוֹיל אוֹיף צוּעֶסֶען , עֶס הָאט אַ נָאז כְּדֵי צוּאָטְהמֶען , עֶס הָאט פִּיס כְּדֵי
צוּגֶעהְן , נִישְׁט כְּדֵי צוּטַאנְצֶען . טַאנְצֶען וּכְדוֹמֶה נָאךְ שְׁמָאכְטֶעלַייעֶן , דָאס
זֶענִין נָאר אוֹיסְגֶעטְרַאכְטֶע מַעֲשִׂיוֹת , דָאס הָאט מֶען אַלֵיין זִיךְ אוֹיסְגֶעטְרַאכְט
שְׁפֶּעטֶער אוּנ עֶס אַ נָאמֶען גֶעגֶעבֶּען בִּ י לְ ד וּ נְ ג . אִיךְ ווִיל מִיךְ דָא נִישְׁט
אַרַיינְלָאזֶען אִין חֲקִירוֹת , אוֹיבּ דִיא בִּילְדוּנְג מִיט דִיא אַלֶע קוּנְסְטְצֶען זֶענִין גוּט
אָדֶער שְׁלֶעכְט ; אוֹיבּ דָאס אַלְסְדִינְג וָואס מֶען לֶערֶענְט , ווִיא אַזוֹי מֶען הָאט
עֶס צוּנוֹיף־גֶעשְׁטֶעלְט , פוּן וַאנֶען מֶען הָאט עֶס גֶענוּמֶען אוֹיבּ דָאס אִין גַאנְצֶען
הֵייסְט נָאר בִּילְדוּנְג . וָוארִים מֶען זֶעהְט דָאךְ אַ סַךְ קוּנְסְטְצֶען , וָואס אַ מָאל
זֶענִין זֵייא גֶעשְׁטַאנֶען אִין דֶער פְּרָאגְרַאמֶע אוּנ הַיינְט גֶעהְן זֵייא מֶעהְר נִישְׁט אָן ;
ווִיעדֶער נָאךְ קוּנְסְטְצֶען , וָואס דָאס גַאנְצֶע אָנְהַאלְטֶענִישׁ זֵייעֶרֶע מִישְׁטֶעהֶנֶעס
גֶעזָאגְט אִיז אוֹיף יֶענֶעמְס גֶעשְׁמַאק , אוֹיף יֶענֶעמְס הַשְׁעָרוֹת ; ווִיעדֶער נָאךְ
אַזֶעלְכֶע , קְלָאמֶערְשְׁט עֶרֶענְסְטֶע קוּנְסְטְצֶען , וָואס זֶענִין גֶעבּוֹיעֶט אוֹיף יֶענֶעמְס
ווִילֶען , אוֹיף קַאפְּרִיזֶען , אוֹיף אַלְטֶע פַארְשִׁימֶעלְטֶע מִנְהָגִים ; עֶס זֶענִין דָא אִי
אַזֶעלְכֶע מַעֲשִׂיוֹת , וָואס לְכַתְּחִלָּה הָאט מֶען זֵייא גֶעשְׁטֶעלְט אוֹיף אַ הִיהְנֶערְשׁ
פִּיסֶעל , אוֹיף דֶער פַאנְטַאזִיֶע , אוֹיף דֶעם כֹּחַ הַדִמְיוֹן ; אִי אוֹיךְ אַזֶעלְכֶע
מַעֲשִׂיוֹת , וָואס זֶענִין זִיךְ סוֹמֵךְ אוֹיף פַאקְטֶען , דָאס הֵייסְט אוֹיף דֶעם וָואס
אִין דֶער וֶועלְט הָאט זִיךְ פַארְלוֹיפֶען , נָאר דִיא פַאקְטֶען גוּפָא זֶענִין אָבֶּער
פַארְדְרֶעהְט , אִיטְלִיכֶער דֶערְצֶעהְלְט זֵייא אוֹיף אַיין אַנְדֶער אוֹפָן , אִיטְלִיכֶער
קוּקְט אוֹיף זֵייא אַנְדֶערְשׁ , חוּץ דֶעם וֶוערֶען זֵייא ווִיא עֶס אִיז אָפְּגֶעשִׁילְדֶערְט
נָאר פוּן דְרוֹיסֶען , אָבֶּער מִי־יוֹדֵעַ וָואס אִינְוֶוענְדִיג טוּהְט זִיךְ ? הַיינְט בֶּעדַארְף
מֶען דָאךְ טַאקִי נִישְׁט פַארְגֶעסֶען , אַז יֶענֶע שׁוֹין קְלָאמֶערְשְׁט עֶרֶענְסְטֶע מַעֲשִׂיוֹת
לָאזֶען דָאךְ נִישְׁט מֶעהְר הֶערֶען ווִיא שְׁטוּקֶעס , אָנְשְׁטֶעלֶען , קִינְדֶערְשְׁפִּיל ,
אִין גַאנְצֶען אַ פּוּף , אָבֶּער פוּן יֶענֶע , אִין תּוֹךְ אַרַיין גוּטֶע הַמְצָאוֹת , שֶׁעהְנֶע
קוּנְסְטְצֶען אַנְטִיק אִין דֶער וֶועלְט , פוּן זֵייא מַאכֶען דִיא מַעֲשִׂיוֹת עֶפִּים נִישְׁט אַזַא
צִימֶעס . . . . נָאךְ אַ מָאל זָאג אִיךְ , אַז אִיךְ לָאז מִיךְ דָא נִישְׁט אַרַיין אִין
טִיפֶע חֲקִירוֹת , אוֹיבּ דִיא בִּילְדוּנְג מִיט אַייעֶרֶע קוּנְסְטְצֶען הָאבֶּען אַ מַמָשׁוּת
אָדֶער נִישְׁט , אוֹיבּ זֵייא הָאבֶּען דֶער וֶועלְט גֶעבְּרַאכְט גְלִיק אָדֶער אוּמְגְלִיק .
אַזֶעלְכֶע חֲקִירוֹת גֶעהְן מִיךְ אִיצְט נִישְׁט אָן , אִיךְ ווִיל מֶעהְר נִישְׁט זָאגֶען , אַז
זֵייא זֶענִין נָאר בַּיא־זַאכֶען ; בְּשַׁעַת גֶעבָּאהְרֶען וֶוערֶען הָאט דָאס בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ
פוּן זֵייא גָאר נִישְׁט גֶעוואוּסְט , עֶס הָאט אִיהְם טַאקִי בַּאלְד זִיךְ גֶעגְלוּסְט עֶסֶען ,
אָטְהמֶען , זִיךְ צוּבֶּעוֶועגֶען נָאךְ אֵיידֶער עֶס הָאט גָאר גֶעהַאט אַ רֶמֶז דְרְמִיזָה

פון

פוּן יֶענֶע אוֹיסְגֶעטְרַאכְטֶע הַמְצָאוֹת. מֵהֵיכָא־תֵּיתֵי אִיהְר קֶענְט אִיהְם נִישְׁט גֶעבֶּען דִיא שֶׁעהְנֶע נַאשֵׁיינִיקֶעס, דִיא טְהַייעֶרֶע אוּפְרַאזְשֶׁען מִיט פְלִיטֶערְלִיךְ וּכְדוֹמֶה נָאךְ טְשַׁאטְשְׁקֶעס אוּנ שְׁפִּילְכֶעלִיךְ, וָואס זֶענִין פוּן אַייךְ נַאזְנַאטְשֶׁעט פַאר יֶענֶע מִינֵי קוּנְטְצֶען, אָבֶּער עֶסֶען, פְרַייא עֶטְהֶמֶען אוּנ אַלֶע נֶעהְטִיגֶע זַאכֶען, וָואס זַיין גוּף פָאדֶערְט אוּנ וָואס אָהְן דֶעם קֶען עֶס זִיךְ נִישְׁט בֶּעגֶעהְן, דָאס אַלְסְדִינְג מוּזְט אִיהְר אִיהְם גֶעבֶּען. עֶס הָאט דַארוִיף אַ רֶעכְט, אִיהְר קֶענְט עֶס בַּייא אִיהְם בְּשׁוּם אוֹפֶן נִישְׁט אַוֶועקְנֶעהְמֶען. אִיהְר קֶענְט נִישְׁט דָאס בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ הַאלְטֶען פַארְשְׁפַּארְט, עֶס זָאל זִיךְ נִישְׁט בֶּעוֶועגֶען, וָוארִים דוּרְךְ דֶעם מוּז עֶס בִּיסְלִיכְוַויים אָפְּשְׁטַארְבֶּען, נֶעהְמְט אִיהְר דָאךְ צוּ בַּייא אִיהְם דָאס רֶעכְט צוּלֶעבֶּען; אִיהְר טָאהְרְט עֶס נִישְׁט גְלַאט פַּיינִיגֶען, שְׁלָאגֶען, וָוארִים דוּרְךְ דֶעם מוּז אִיהְם נֶעבִּיךְ וֶועה טָאן, עֶס קֶען נָאךְ וֶוערֶען אַ בִּיטֶערֶע קַאלֶיעֶקֶע, נֶעהְמְט אִיהְר דָאךְ צוּ בַּייא אִיהְם דָאס רֶעכְט גֶעזוּנְט צוּזַיין אוּנ הֲנָאָה צוּהָאבֶּען אִין דֶעם לֶעבֶּען!... אַז דוּא צִיהְסְט מִיךְ שׁוֹין יָא פַאר דֶער צוּנְג, וֶועל אִיךְ דִיר טַאקִי בְּפֵירוּשׁ אַרוֹיסְזָאגֶען: אִיךְ בִּין דִיר מוֹחֵל דַיין רַחֲמָנוּת! אִיךְ וִויל נִישְׁט אַז דוּא זָאלְסְט אוּיס אַרְבֵּייטֶען מֶען זָאל מִיךְ נִישְׁט אַזוֹי פְּלָאגֶען, מֶען זָאל מִיר גֶעבֶּען מַיין בֶּעדֶערְפֶּענִישׁ צוּדֶערְהַאלְטֶען דִיא נְשָׁמָה, טַאקִי נָאר גְלַאט פַאר רַחֲמָנוּת, וַוייל עֶס אִיז פָּשׁוּט אַ צַעַר בַּעֲלֵי הַחַיִּים. אִיךְ וִויל אֲפִילוּ נִישְׁט, דוּא זָאלְסְט אוֹיסְבֶּעטְלֶען פַאר מִיר אַלֶע נֶעהְטִיגֶע זַאכֶען צוּם לֶעבֶּען אִי מֵהַאי טַעְמָא, וָואס מֶען הָאט אוּנ וָואס מֶען קֶען פוּן מִיר הָאבֶּען נוּטְצֶען. דָאס זֶענִין אַלְטֶע מַעֲשִׂיּוֹת, אַלְטֶע לִידְלִיךְ, וָואס אִיךְ הָאבּ זַייא שׁוֹין גֶעהֶערְט אִין דֶער וֶועלְט זִינְגֶען אִין פַארְשִׁידֶענֶע צַייטֶען. גֶעוֶועהְנְטְלִיךְ אַז דִיא וֶועלְט הֵייבְּט עֶרְשְׁט אָן זִיךְ אַרוּם צוּקוּקֶען, זִיךְ צוּבֶּעטְרַאכְטֶען, דֶענְסְטְמָאל זִינְגְט מֶען דָאס לִידֶעל פוּן הוּמַאנִיזֶעם, דָאס הֵייסְט פוּן מֶענְשְׁלִיכְקֵייט, פוּן רַחֲמָנוּת, פוּן בַּארְמְהַארְצִיגְקֵייט; שְׁפֶּעטֶער אַבִּיסִיל, אַז דִיא וֶועלְט הֵייבְּט אָן פַּאמֶעלִיךְ פְּרַאקְטֶעשֶׁער צוּוֶוערֶען, זִינְגְט מֶען שׁוֹין יֶענְץ לִידֶעל פוּן אוּטִילִיטַארִיזְם, דָאס הֵייסְט, פוּן נוּטְצְלִיכְקֵייט, פוּן דֶער פָּאלֶזֶע וָואס מֶען קֶען פוּן דֶעם, פוּן יֶענֶעם הָאבֶּען. עֶרְשְׁט גָאר שְׁפֶּעטֶער, אַז דִיא וֶועלְט בֶּעקוּמְט אִי שֵׂכֶל, אִי יוֹשֶׁר, אוּנ פַארְשְׁטֶעהְט בֶּעסֶער דֶעם גַאנְג פוּן דֶער נַאטוּר מִיט אַלֶע אִיהְרֶע בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ, דֶענְסְטְמָאל זִינְגְט מֶען דָאס לֶעצְטֶע, דָאס בֶּעסְטֶע לִידֶעל פוּן אֱמֶת, פוּן גֶערֶעכְטִיגְקֵייט. — אִיךְ וִויל גָאר נִישְׁט הֶערֶען קֵיין רַחֲמָנוּת, קֵיין נוּטְצֶען, אִיךְ בִּין וִויא אַלֶע אַנְדֶערֶע אַ לֶעבֶּעדִיג בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ אוּנ הָאבּ וִויא זֵייא אַ פְּרַאוֶוע, אַ רֶעכְט צוּלֶעבֶּען. הָאט יֶענֶער אוֹיף מִיר רַחֲמָנוּת הֵייסְט עֶס אַזוֹיפִיל, וִויא אִיךְ לֶעבּ

נאר

נָאר אִין זַיין זְכוּת , עֶר הָאט יָא דָאס רֶעכְט צוּלֶעבֶּען אוּנ אִיךְ נִיט , אִין גַאנְצֶען וָואס אִיךְ הַאלְט מִיךְ , וָואס אִיךְ זִיפֶּע הָאבּ אִיךְ צוּפֶערְדַאנְקֶען אִיהְם , נָאר אִיהְם , אִין דֶער צַייט אַז מִיר בֵּיידֶע זֶענִין גַאנְץ גְלַייכֶע בֶּעשֶׁעפֶענִישׁ מִיט אֵיינֶערְלֵייא בֶּעדֶערְפֶענִישׁ ; לָאזְט מִיךְ יֶענֶער לֶעבֶּען וַוייל אִיךְ בְּרֵיינְג אִיהְם נוּטְצֶען , הֵייסְט עֶס אַזוֹיפִּיל , עֶר אִיז דֶער תַּכְלִית , דֶער עִיקָר , אוּנ אִיךְ לֶעבּ נָאר , מַחְמַת דֶערְמִיט טוֹיג אִיךְ אִיהְם , פַאר מִיר אַלֵיין וָואלְט אִיךְ נִישְׁט בֶּעדַארְפְט גָאר בֶּעשַׁאפֶען וֶוערֶען , אִיךְ וִויל אָבֶּער לֶעבֶּען גְלַייךְ וִויא אַנְדֶערֶע גְלַאט מַחְמַת אִיךְ בִּין אוֹיךְ אַ בֶּעשֶׁעפֶענִישׁ פַאר מִיר . פַארְשְׁטֶעהְסְט־דוּא מִיךְ , מַיין מֵלִיץ יוֹשֶׁר , מַיין בַּארְמְהַארְצֶעדִיגֶער הַאר ? אוֹיף אַייעֶר בַּארְמְהַארְצִיגְקַייט אוּנ אוֹיף דֶעם וָואס אִיהְר קֶענְט פוּן מִיר הָאבֶּען נוּטְצֶען , דַארוֹיף קֶען אִיךְ כְּלַל מִיךְ נִישְׁט סוֹמֵךְ זַיין , מָארְגֶען וֶוערְדְט דִיר , צוּ אַלְדֶע שְׁוַוארְצֶע יָאהְר , דָאס הַארְץ פַארְשְׁטָאקְט , בִּיסְט אִין אַ שְׁלֶעכְטֶער לוֹינֶע , אָדֶער אִיךְ וֶועל דִיר אֵיין מָאל נִישְׁט קֶענֶען דָאסְטַאוֶועןן דִיא צָאהְל צִיגֶעל אַקוּרַאט , וֶוערְסְט־דוּא בְּרוֹגֶז , גִיסְט אוֹיף מִיר אוֹיס דַיין צָארֶען , אוּנ עֶס וֶוערְדְט פְּלוּצְלִים תֵּל פוּן מִיר ! אַז אִיהְר וֶועט מִיט מִיר זִיךְ בֶּענֶעהְמֶען מִיט גֶערֶעכְטִיגְקַייט , אַזוֹי וִויא אִיהְר בֶּענֶעהְמְט זִיךְ מִיט אַנְדֶערֶע , דֶענְסְטְמָאל , זֶעהְסְט־דוּא , וֶועלֶען מִיר שְׁמִיעֶסֶען מִכֹּחַ קוּנְטְצֶען . אִין גוּטֶע אוּמְשְׁטֶענְדֶען , אִין וֶועהְלְטִיג , מֵהֵיכָא־תֵּיתֵי קְרִיכֶען אִין קָאפּ אַזֶעלְכֶע זַאכֶען . דוּא וָועסְט אֲפִילוּ פַארְשְׁפָּארֶען מִיר צוּזָאגֶען דֶענְסְטְמָאל דְרָשׁוֹת . הַא וָואס זָאגְסְט־דוּא דֶערְצוּ מַיין הַארֶענְקֶע ?

— וָואס זָאג אִיךְ ? הָאבּ אִיךְ גֶעעֶנְטְפֶערְט , אִיךְ זָאג : נִישְׁט אַנְדֶערְשׁ אַז דֶער רוּחַ רֶעדְט הַיינְט אוֹיס דִיר , טַאקִי נָאר דֶער רוּחַ !

13

אַל תִּפְתַּח פֶּה לְשָׂטָן !

אָט בִּין אִיךְ ! הָאט זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען עֶפִּים אַיין אוּמְבֶּעקַאנְטֶער פָּארְשׁוֹין פוּן אַ ווִילְד אוֹיסְזֶעהֶן מִיט שְׁטַארְק צוּשׁוֹיבֶּערְטֶע הָאר אִין אַ רוֹיט מִיטְצֶעל אַרוּם־גֶעשְׁטֶעקְט מִיט פֶעדֶערִין פוּן אַלֶע מִינֵי עוֹפוֹת . אָט בִּין אִיךְ ! הָאט עֶר גֶעזָאגְט אַרוֹיסְשְׁפְּרִינְגֶענְדִיג פְּלוּצְלִים פוּן צְווִישִׁין דִיא צְוַוייגֶען , זִיךְ גֶעשְׁטֶעלְט אַקֶעגֶען אוּנ אוֹיסְגֶעגְלָאצְט אוֹיף מִיר זַיינֶע גְרוֹיעֶ קַאטְצֶענֶע אוֹיגֶען .

נִבְהַל וּמִשְׁתּוֹמֵם בִּין אִיךְ גֶעוָוארֶען , אַז אִיךְ הָאבּ דֶערְזֶעהֶן דָא אִין וַואלְד אַזַא מִין פָּארְשׁוֹין . אַלֶע שְׁרֶעקְלִיכֶע מַעֲשִׂיוֹת פוּן גַזְלָנִים זֶענִין מִיט אַ מָאל מִיר

ארויפגעקומען אויף דער מחשבה. דאס איז זיכער א גזלן, האב איך געקלערט, זיין געזונטער קארק, זיין פרצוף־פנים אונ זיין שרעקליכער בליק האבען אויסגעזעהן טאקי נאר וויא פון א מוראדיגען גזלן, וואס האט א סך מענשען אין זיין לעבען שוין אויסגעקוילעט. עס האט מיר שוין זיך אויסגעדאכט וויא אט גיט ער מיך א וואָרף אונ נעהמט ארויס א גרויסען חלף. מחמת מורא האט מיר שטארק געטיאכקעט דאס הארץ, געקלאפט א צאהן אן א צאהן אונ איך האב געפיהלט טעם מיתה, וויא דער חלף ליגט מיר אויף דעם האלז. איך האב צוגעמאכט דיא אויגען אונ שטילערהייט געזאגט ווידוי.

— וואס שעפּשצעסט־דוא עפּיס יונגער מאנטשיק? האט ער געפרעגט אונ זיך צולאכט מיט אזא משונה געלעכטער, אז עס האט געגרילצט אין דיא אויערען אונ ווייט ארום אין דעם וואלד האט זיך אפּגערופען א שרעקליכם ווידער־קול, גלייך וויא עס וואלטען א לאך געטאן טויזענט אלטע מכשפהטעס אלע אין איינעם.

דאס איז, האב איך געטראכט, דאס גוטע געלעכטעריל, אט, אט עקט מיר זיך דאס לעבען, אט, אט טראג איך מיך איבער אויף יענער וועלט, עפּיס וויא אויף צולהכעיס האט מיר דעמסטמאל דיא וועלט אזוי שעהן, אזוי גוט זיך פארגעשטעלט, אז איך וואלט בודאי אלסדינג אוועקגעגעבען, אבי לעבען צובלייבען. קיין מלוכה פארמעגט עס נישט, וואס איך וואלט דעמסטמאל אפּגעצאהלט פאר א קורצער צייט לעבען. אך וואס פאר א שעהנע וועלט אונזערע איז, וואס פאר א מענשען! וויא גליקליך איז דער, וואס לעבט אויף דער שעהנער וועלט, וואס לעבט צווישין לעבעדיגע מענשען! ווען א סך אנדערע וואלטען געפיהלט דאס, וואס איך דעמסטמאל, וואלטען זייא געזאגט: א כפרה גדלות, יחוס אונ כבוד! צו אלדע שווארצע יאהר אלע ברוגזען, אלע פּלאטקעס, אלע פוסטע קריג, אלע רכילות, שנאה אונ קנאה! דאס אלסדינג איז הבל הבלים, לויטער נארעשע זאכען. אלע מענשען זענין ברידער, חברים, שטאמען אלע איינענטליך פון איין פאטער, אלע האט איינענטליך איין גאט בעשאפען! ווען יענער א שטייגער וואלט זיך געזעגענט מיט דעם לעבען אונ געווען ביי דיא געדאנקען וויא איך, וואלט ער געזאגט: אך, פאר וואס האב איך עס פריהר נישט פארשטאנען! אומזיסט, אומנישט זיך געבלאזען אונ זיך אויפגעשטויסען דאס מיט דעם: ער איז א משלחת, א שלעפּער, עפּיס פון דער פרעמד א בעטלער, אונ דאס מיט יענעם: ער איז נישט פון מיין נאמנה, ער איז א שאהרייא, א בזוי, קוקט נישט אויף כבוד. פּע, איך בין געוועזען א בייזער, א שלעכטער, א פלוידערזאק, א ליגנער, א חונף, א רכילות־טרייבער, א בלבול־מאכער, א אנחאפּער מיט דעם מויל אי מיט דער פען!

וואס

וָואס הָאבּ אִיךְ גֶעהַאט צוּ אַנְדֶערֶע? צוּ בֶּעזְ־זַאשְׁטְשִׁיטְנֶע, צוּ דֶערְנִידֶערִיגְטֶע, צוּ דֶערְשְׁלָאגֶענֶע אוּנ פַארְוָואגֶעלְטֶע נֶעבִּיךְ? וֵוינִיג הָאבֶּען דִיא מֶענְשֶׁען גֶעבִּיךְ אֵייגֶענֶע צָרוֹת, ־קַארְג יִסוּרִים אוּנ פּוּרְעָנִיוֹת פוּן אַלֶע זַייטֶען, ־קַארְג דַחֲקוֹת גְרִיזָאטֶע אוּנ דַאֲגוֹת אִיטְלִיכֶע רֶגַע, בִּין אִיךְ פֶּגַע נָאךְ אוֹיךְ אוֹיף זֵייא אָנְגֶעפַאלֶען! אוּנ פַאר וָואס? גֶעוָואלְד פַאר וָואס?.... בְּשַׁעַת עֶס הָאט מִיר זִיךְ גֶעדַאכְט, דֶער הַלֶף לִיגְט מִיר אוֹיף דֶעם הַאלְז, דֶעמָאלְט הָאבּ אִיךְ מִיךְ אִיבֶּערְגֶעבֶּעטֶען מִיט אַלֶע מֶענְשֶׁען אוּנ אֶמֶת גֶעפִיהְלְט, וִויא נַארֶעשׁ דָאס אִיז, וָואס מֶען קְרִיגְט־זִיךְ, וָואס מֶען בַּייסְט אוּנ רוֹדֶפְט אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען בַּיים לֶעבֶּען. עֶס זָאל גֶעוֶועזֶען מֶעגְלִיךְ ־זַיין וָואלְט אִיךְ אַלֶע גֶעהַאלְזְט, גֶעקוּשְׁט אוּנ וֵוינֶענְדִיג זֵייא מְחִילָה גֶעבֶּעטֶען. דִיא וֶועלְט אִיז מִיר אַזוֹי גֶעפֶעהְלֶען, אַז אַוֶועקְגֶעהֶענְדִיג פוּן אִיהְר הָאט מִיר זִיךְ גֶעגְלוּסְט, הָאטְשׁ נָאךְ אַ מָאל אוֹיף אִיהְר אַ קוּק צוּטָאן. אִיךְ הָאבּ הַאלְבּ אוֹיפְגֶעעֶפֶענְט דִיא אוֹיגֶען אוּנ שְׁרֶעקְלִיךְ מוּטְנֶע גֶעקוּקְט. אַלְסְדִינְג הָאט זִיךְ פַארְמִישְׁט, גֶעגַאנְגֶען מִיט דֶעם קָאפּ אַרָאפּ, מִיט דִיא פִּיס אַרוֹיף, עֶס הָאט מִיר גֶעבְּלִיצְט אִין דִיא אוֹיגֶען, גֶעדוּנֶערְט אִין דִיא אוֹיעֶרֶען אוּנ גְרוֹיסֶע טְרָאפֶּען שְׁוֵייס הָאבֶּען מִיךְ בֶּעשְׁלָאגֶען. עֶס אִיז מִיר גֶעוֶועזֶען ־קַאלְט אִי וַוארְם, פַייעֶרְדִיגֶע רֶעדֶער, פִּינְטְלִיךְ, פִּינְטְלִיךְ פוּן אַלֶערְלֵייא פַארְבֶּען, פוּן אַלֶע מִינֵי גֶעשְׁטַאלְטֶען הָאבֶּען פַאר מִיר מְשׁוּנֶה זִיךְ גֶעדְרֶעהְט, זִיךְ גֶעטְרָאגֶען דֶער רוּחַ וֵוייסְט וָואהִין. אִין זֵייא אִיז גֶעשְׁטַאנֶען עֶפִּיס אַ גְרוֹיסֶער, אַ שְׁוַוארְצֶער הוּנְט, וָואס הָאט אַלֶע רֶגַע אָנְגֶענוּמֶען אַיין אַנְדֶער פָּנִים, גֶעגְלָאצְט מִיט דִיא אוֹיגֶען, גֶעשְׁטְשִׁירֶעט דִיא צֵיין, זִיךְ גֶעקְרִימְט, גֶעמִינֶעט, גֶעצְוִיגֶען בִּיז עֶר הָאט צוּם סוֹף אָנְגֶענוּמֶען דָאס גֶעשְׁטַאלְט פוּן שְׁרֶעקְלִיךְ אַ ווִילְדֶען מֶענְשֶׁען אוּנ אִיךְ הָאבּ אִין אִיהְם דֶערְקֶענְט מַיין אוּמְבֶּעקַאנְטֶען.

— הַא, הַא, דוּא צִיטֶערְסְט! הָאט עֶר פוּן מִיר גֶעשְׁפֶּעט. אָט אַזוֹי פַיינֶע מֶענְשֶׁעלִיךְ הָאבּ אִיךְ הֲנָאָה, אַז אִיהְר צִיטֶערְט אוּנ שְׁוַוייגְט.

אִיךְ הָאבּ אִיהְם שְׁוַוייגֶענְדִיג אָנְגֶעקוּקְט אַקוּרַאט וִויא אַ מוֹיז קוּקְט אָן דִיא קַאטְץ, וָואס שְׁפִּילְט זִיךְ מִיט אִיהְר אֵיידֶער זִיא דֶערְשְׁטִיקְט זִיא אוּנ שְׁלִינְגְט זִיא אַיין.

— נוּא, אַז דוּא צִיטֶערְסְט, הָאט עֶר וַוייטֶער גֶעזָאגְט, וֵוייס־זְשֶׁע הָאטְשׁ פַאר וָועמֶען. אִיךְ בִּין דֶער, וָואס הָאבּ גֶעעֶפֶענְט אַ וֶועג אִין אַ נַייעֶר וֶועלְט, כְּדֵי דִיא אַלְטֶע זָאל וֶוערֶען תָּמִיד נַייא; וָואס דוּרְךְ מִיר פֶּעקְלֶען זִיךְ מֶענְשֶׁען אַרִיבֶּער אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט כְּדֵי דִיא דָאזִיגֶע זָאל אַ קִיוּם הָאבֶּען; אִיךְ בִּין דֶער, וָואס מִיט מַיין כֹּחַ שְׁטֶעה אִיךְ תָּמִיד בְּרֵייט אַקֶעגֶען נָאךְ אַ כֹּחַ פוּן מַיין

צַד־שֶׁכְּנֶגְדִי , מִיר רַאנְגְלֶען זִיךְ , אֵיינֶער וִויל דֶעם אַנְדֶערֶען אַיינְשְׁלִינְגֶען , אוּנ דוּרְךְ דֶעם שְׁפְּרִינְגְט אִין דֶער וֶועלְט אַרוֹיס נַייֶעס , עֶס וֶוערְדְט נוֹלֶד אַ סַךְ חֲדָשׁוֹת ; אִיךְ בִּין דֶער , וָואס בִּין אִיטְלִיכֶען בֶּעקַאנְט אוּנ וָואס דוּא הָאסְט עֶרְשְׁט מִיךְ גֶערוּפֶען בַּיים נָאמֶען , אִיךְ בִּין דֶער מֶלֶךְ פוּן דִיא רוּחוֹת , אִיךְ בִּין דֶער שָׂטָן , דֶער אַשְׁמְדַאי !

אִיךְ בִּין שִׁיער אִין חֲלָשׁוֹת נִישְׁט גֶעפַאלֶען פַאר שְׁרֶעק , אַז אִיךְ הָאבּ עֶס גֶעהֶערְט . דֶער אַשְׁמְדַאי הָאט צוּ מִיר מִיט אַ פִינְגֶער זִיךְ צוּגֶערִיהְרְט אוּנ אִיךְ הָאבּ מִיךְ בַּאלְד גֶעפִיהְלְט שְׁטַארְקֶער אַזוֹי , אַז אִיךְ הָאבּ גֶעקֶענְט שְׁטֶעהְן אוֹיף דִיא פִיס אִי אֲפִילוּ אוֹיךְ רֵיידֶען .

— זַייא מִיר מוֹחֵל , הָאבּ אִיךְ זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען מִיט גְרוֹיס דֶרֶךְ־אֶרֶץ , וָואס אִיךְ וֶועל דִיךְ פְרֶעגֶען . וֶועדְלִיג וִויא אִיךְ כְּרָאסְט מֶענְשֶׁעלֶע הָאבּ פַארְשְׁטַאנֶען דַיינֶע פְרִיהֶרְדִיגֶע וֶוערְטֶער מֵיינְסְט דוּא אַזוֹי : אַז דַיין צַד שֶׁכְּנֶגְדוֹ אִיז דֶער כֹּחַ , וָואס בֶּעמִיהְט זִיךְ שְׁטֶענְדִיג צוּדֶערְהַאלְטֶען אִיטְלִיכְס פִּיטְצֶעלֶע אוֹיף דֶער וֶועלְט , דוּא אַקֶעגֶען בֶּעמִיהְסְט זִיךְ אִיטְלִיכֶע זַאךְ צוּפַארְטִילִיגֶען , אַלְסְדִינְג וָואס יֶענֶער בּוֹיעֶט מַאכְסְט־דוּא חָרֵב , אוּנ דָאס וָואס דוּא מַאכְסְט חָרֵב בּוֹיעֶט יֶענֶער אוֹיף צוּרִיק , יֶענֶער אִיז דֶער בּוֹרֵא , דֶער בֶּעשַׁאפֶער , אוּנ דוּא , אַשְׁמְדַאי , בִּיסְט דֶער פַארְטִילִיגֶער , דֶער קַאלְיֶע־מַאכֶער . אוֹיף דֶעם שְׁטֶעהְט דִיא וֶועלְט , מִיט אַלֶע בֶּעשֶׁעפֶענִישׁ , אוֹיף דֶעם אוֹפָן זֶעהְט מֶען , פִיהְלְט מֶען תָּמִיד אִין אִיהְר אַ נַייא לֶעבֶּען . אוֹיבּ אַזוֹי אִיז טַאקִי וִויא אִיךְ הָאבּ דִיךְ פַארְשְׁטַאנֶען , קוּמְט דָאךְ עֶפִּיס גָאר פוּן דִיר אַזוֹי קַיין שְׁלֶעכְטְס נִישְׁט אַרוֹיס ?

— אָט דָאס טַאקִי הָאבּ אִיךְ דִיר גֶעוָואלְט זָאגֶען , אַז אִיךְ , אַשְׁמְדַאי , פַארְדַארְבּ נִישְׁט אַזוֹי דִיא וֶועלְט וִויא אִיהְר מֶענְשֶׁעלִיךְ . פוּן מַיין שְׁלֶעכְטְסְקַייט קוּמְט פַאר אִיהְר נִישְׁט אַרוֹיס צָרוֹת , אַל־דָאס־בֵּייז וִויפִיל פוּן אַייעֶר גוּטְסְקַייט . אַוַודַאי הֵיים אִיךְ דָאךְ בַּייא אַייךְ דֶער רָשָׁע , דֶער שָׂטָן , זָאל עֶפִּיס וָואס עֶס אִיז אַ מָאל זִיךְ מַאכֶען , אִיז אַ גֶעשְׁרֵייא , אַ קְלָאג , אִיטְלִיכֶער אוֹיף מִיר הָאטְשׁ אִין דֶער וֶועלְט זֶעהְט זִיךְ עֶס גָאר נִישְׁט אַזוֹי אָן . אִיהְר אָבֶּער מֶענְשֶׁעלִיךְ , אַז אִיהְר קוּילֶעט אוּיס מִיט אַ מָאל אַ וֶועלְט , מוּטְשֶׁעט , טוּהְט אָן גְרוֹיסֶע צָרוֹת , אִיהְר , הֵייסְט גוּטֶע אִי פְרוּמֶע ! עֶס קוּמְט אַייךְ נָאךְ אַ גְלֶעט אִין בֶּעקֶעלֶע , וָוארִים דָאס טוּהְט אִיהְר אַלְסְדִינְג מַחְמַת גוּטְסְקַייט ! . . . אִיהְר הַאלְט זִיךְ פַאר דִיא גְרוֹיסֶע חֲכָמִים , זֶעטְצְט אוּיס פֶעהְלֶער אִין דֶער נַאטוּר , אִין דֶעם סֵדֶר הָעוֹלָם , שְׁמִיעֶסְט זִיךְ אַיין , אַז אִיהְר וָואלְט מִיט אַייעֶר שֵׂכֶל , מִיט אַייעֶר גוּטְסְקַייט , בֶּעשַׁאפֶען אַ וֶועלְט גָאר אַיין אַנְטִיק , אוּנ אַז אִיהְר הָאט אִין אַייעֶרֶע הֶענְט גֶענוּמֶען אַ פַארְטִיגֶע וֶועלְט אִין גַאנְצֶען ,

וויא

וִויא זִיא אִיז , הָאט אִיהְר זִיא שְׁרֶעקְלִיךְ פַארְדָארְבֶּען , אוּמֶעטוּם פַארְדְרֶעהְט , אוּמֶעטוּם־קַאלְיֶע גֶעמַאכְט , זִיא הָאט בַּייא אַייךְ אַ פָּנִים אַקוּרַאט וִויא אַ טְהַייעֶר זַיינְגֶערִיל פַאלְט צוּ אַ קִינְד אִין דִיא הֶענְט אַרַיין . אִיךְ וִויא אִיךְ בִּין , בִּין אִיךְ מִיר , אִין דֶער גַאנְצֶער נַאטוּר הֶערְשֶׁען נָאר גֶעזֶעצְץ , וָואס גִילְטֶען תָּמִיד פַאר אִיטְלִיכֶען גְלַייךְ , דָארְט זֶענִין נִישְׁטָא קֵיין מְיוּחָסִים , נִישְׁטָא קֵיין הִילוּקִים , קֵיין צוּלִיבְּזַאכֶען , נִישְׁט קֵיין רָעוֹת נִישְׁט קֵיין טוֹבוֹת , נִישְׁט קֵיין אַכְזָרִיוֹת נִישְׁט קֵיין בַּארְמְהַארְצִיקַייט , אַלֶסְדִינְג רִיהְרְט אוּנ בֶּעוֶועגְט זִיךְ דוּרְךְ אֵייבִּיגֶע , גֶערֶעכְטִיגֶע גֶעזֶעצְץ . אִיהְר גוּטֶע מֶענְשֶׁעלִיךְ וִוילְט עֶס אָבֶּער נִישְׁט לַיידֶען , בַּייא אַייךְ וִוילְט אִיהְר גָאר נִישְׁט וִויסֶען פוּן פָּארַאדֶקְעס . אִיהְר הָאט זִיךְ צוּטְהֵיילְט אוֹיף טוֹיזֶענְטֶערְלֵייא פֶעלֶקֶער , נֶאֱמָנוֹת , כִּתּוֹת , קְלַאסֶען , סָארְטֶען , סָאסְלָאוִויֶעס , צֶעכֶען וּכְדוֹמֶה , אוּנ דִיא דָאזִיגֶע וֶוערֶען וִוידֶער צוּטְהֵיילְט אִין נָאךְ אוּנ נָאךְ אַזֶעלְכֶע . פַאר אִיטְלִיכֶען אַלְץ אַנְדֶערֶע פָּארַאדְקְעס , אַזוֹי פַארְשִׁידֶען , אַזוֹי פַארְעֶנְדֶערְט .

— אָבֶּער אַקֶעגֶען וָואס , הָאבּ אִיךְ אִיהְם גֶעפְרֶעגְט , זָאגְסְט־דוּא מִיר דָאס אַלֶסְדִינְג ?

— הֶע , הֶע , אַקֶעגֶען וָואס ! אִיךְ זָאג עֶס זִיכֶער נִישְׁט גְלַאט אַזוֹי , וִויא דֶער שְׁטַייגֶער אִיז פוּן אַייךְ , מֶענְשֶׁעלִיךְ , וָואס בְּשַׁעַת צְוֵוייא קוּמֶען זִיךְ צוּנוֹיף , הֵייבֶּען בֵּיידֶע אָן צוּפְּלוֹידֶערֶען אִין דֶער וֶועלְט אַרַיין , כְּדֵי אַרוֹיס צוּוַוייזֶען זֵייעֶרֶע חָכְמוֹת , זֵייעֶר פִילוֹסוֹפְיָא אוּנ מִישֶׁען אוֹיס בּוֹידֶעם פָּאלֶעצֶע , אִיךְ זָאג עֶס אַקֶעגֶען דַיין פְרִיהֶרְדִיגֶען שְׁמִיעֶס , וָואס דוּא הָאסְט גֶעהַאט עֶרְשְׁט נִישְׁט לַאנְג מִכֹּחַ רַחֲמָנוֹת , מִכֹּחַ אַייעֶרֶע חֶבְרוֹת . פוּן וַואנֶען , וִויל אִיךְ דִיר בֶּעוַוייזֶען , הָאט עֶס אַלֶסְדִינְג בַּייא אַייךְ זִיךְ גֶענוּמֶען . דִיא סִבָּה דֶערְפוּן אִיז גָאר אַ פְּרָאכְטֶע , דַארִיבֶּער טַאקִי רֶעדְט מֶען בַּייא אַייךְ אַלְץ פוּן רַחֲמָנוֹת אוּנ דַארִיבֶּער טַאקִי פַארְמֶעהְרֶען זִיךְ אַלְץ בַּארְמְהַארְצֶעדִיגֶע חֶבְרוֹת , וַוייל בַּייא אַייךְ הֶערְשְׁט זֶעהְר פִיל אַכְזָרִיוֹת , רְדִיפוֹת אוּנ עַוְלוֹת ; וָוארִים וֶוען נָאר אֱמֶת אוּנ גֶערֶעכְטִיגְקַייט זָאלֶען גֶעוֶועזֶען גֶעלְטֶען , וָואלְט אִיהְר דָאךְ פַארְשְׁפָּארְט צוּפַארְזוּכֶען דֶעם טַעַם פוּן רַחֲמָנוֹת אוּנ וָואלְט נִישְׁט גֶעהַאט אַזוֹיפִיל בַּעֲלֵי־רַחֲמִים'ס , אַזוֹיפִיל בַּעֲלֵי־טוֹבוֹת מִיט אַזוֹיפִיל חֶבְרוֹת . אִיךְ זָאג עֶס , פַארְשְׁטֶעהְסְט־דוּא מִיךְ , מִכֹּחַ אַייעֶר גוּטְסְקַייט , מִכֹּחַ אַייעֶר גוּטְהֶערְצִיגְקַייט זָאג אִיךְ עֶס . פַארְשְׁטֶעהְסְט־דוּא ?

עֶט . . . בֶּע . . . הָאבּ אִיךְ גֶעמַאכְט עֶפִּים אָהְן וֶוערְטֶער .

— זֶעהְסְט־דוּא , הָאט עֶר גֶעזָאגְט , אַז אִיהְר מֶענְשֶׁעלִיךְ בֶּעקֶעט עֶפִּים אָהְן לָשׁוֹן , אִיז אַ מָאל בֶּעסֶער וִויא גֶערֶעדְט . פַאר אַייךְ רֶעדְט אִיהְר דַאכְט זִיךְ

אמאל

אַ מָאל וִויא קְלָאהְרֶע , אִיהְר קֶענְט אַ שְׁטֵייגֶער זָאגֶען : נַא דִיר אַ גְרָאשֶׁען אוּנ גִיבּ מִיר אַ בּוּלְקֶע . נַא דִיר אַזוֹיפִיל אוּנ אַזוֹיפִיל אוּנ אַרְבֵּייט מִיר אָפּ מַיין עֵסֶק וּכְדוֹמֶה נָאךְ זַאכֶען , וָואס זֶענִין אַייךְ אַלֵיין נוֹגֵעַ . מֶען פַארְשְׁטֶעהְט גַאנְץ גוּט אַייעֶר כַּוָונָה . קוּמְט אָבֶּער אַ מָאל אוֹיס צוּשְׁמִיעֶסִין אָדֶער עֶפִּיס צוּשְׁרַייבֶּען אִיבֶּער כְּלַל זַאכֶען , וֶוערְדְט אִיהְר , צוּ אַלְדֶע שְׁוַוארְצֶע יָאהְר , מְשִׁיסְטֶע מְשׁוּגָעִים , רֵיינֶע בְּהֵמוֹת ! אִיהְר פְּלוֹידֶערְט , מִישְׁטֶעהְנֶעם גֶעזָאגְט , נִישְׁט צוּ דֶער זַאךְ . טוֹיזֶענְט לִיגֶען , טוֹיזֶענְט פְּסוּקִימְלִיךְ אוּנ וֶוערְטְלִיךְ , נִישְׁט גֶעשְׁטוּיגֶען , נִישְׁט גֶעפְלוֹיגֶען . אִיהְר נַארְט אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען , אִיהְר דְרַאפֶּעט זִיךְ אוֹיף דִיא גְלַייכֶע וֶוענְט , אִיהְר פַּארְדְרֶעהְט , פַּארְפּוּטֶעט אַזוֹי , אַז עֶס אִיז אוּמְמֶעגְלִיךְ אַרוֹיסְצוּקְרִיכֶען , מֶען קֶען נִישְׁט פַארְשְׁטֶעהְן וָואס אִיהְר ווִילְט . טַאקִי נָאר שְׁטֶעהְן אוּנ זִיךְ חִידוּשֶׁען מוּז מֶען דֶענְסְטְמָאל וִויא מֶענְשֶׁען שְׁרַייבֶּען , רֵיידֶען , שְׁרַייעֶן אוּנ עֶס אִיז נִישְׁטָא וָואס צוּהֶערֶען , וִויא זֵייא קֶענֶען מִיט זֵייעֶר מַתָּנָה , מִיט זֵייעֶר לָשׁוֹן , זִיךְ נִישְׁט פַארְשְׁטֶעהְן עֶרְגֶער חָלֶעבִּין וִויא דִיא בְּהֵמוֹת !

— אַקֶעגֶען וָואס אָבֶּער , הָאבּ אִיךְ גֶעפְרֶעגְט , בִּיסְט־דוּא דָא אַזוֹי אַרוֹיס מִיט דֶער שְׁפְּרַאכֶע ?

— נָאךְ אַ מָאל אַקֶעגֶען וָואס ! הָאט עֶר זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען . עֶס פַארְשְׁטֶעהְט זִיךְ , אַז אִיךְ רֶעדְט דָא נִישְׁט גְלַאט אַזוֹי אַבִּי חוֹזִיק צוּמַאכֶען . אִיךְ זָאג עֶס אַקֶעגֶען דַיין קָארֶעסְפָּאנְדֶענְץ מִיט דֶער חֶבְרָה , אַקֶעגֶען דַיין פְרִיהֶרְדִיגֶען שְׁמִיעֶס מִיט דֶער קְלַיאטְשֶׁע . אִיךְ זָאג , אַז דַיין עֶט , בֶּע , וָואס דוּא הָאסְט פְרִיהְר גֶעמַאכְט , מְחִילָה וִויא אַיין אֵייזֶעל , אִיז חָלֶעבִּין בֶּעסֶער אִי קְלִיגֶער פוּן אַלֶע דַיינֶע דְרָשׁוֹת . בֶּעטְרַאכְט זִיךְ אַדְרַבָּה אַלֵיין אוֹיבּ דוּא בִּיסְט נִישְׁט רֵיין מְשׁוּגֶע ! פַאר דִיר שְׁטֶעהְט אַ פַארְמָארֶעטֶע , אַ הוּנְגֶערִיגֶע קְלַיאטְשֶׁע , וָואס זִיא בֶּעדַארְף נֶעהְטִיג וִויא אִין לֶעבֶּען אַרַיין צוּהָאבֶּען חָאטְשׁ אַבִּיסִיל מְנוּחָה , אַ מֶעסְטֶעל הָאבֶּער , אַ בִּינְטֶעל הֵייא , ווִילְסְט־דוּא אִיהְר גָאר בֶּעוַוייזֶען אַ הֵייא אִין סִידוּר אוּנ אַלְץ אוֹיסְדְרִינְגֶען וִויא גוּט וִויא שֶׁעהְן עֶס אִיז זִיךְ אוֹיסְצוּלֶערְנֶען עֶפִּיס קוּנְטְצֶען ! מֵיינְסְט־דוּא אֶפְשֶׁר , אַז נָאר דוּא אַלֵיין פְּלוֹידֶערְסְט אַזוֹי דָא ? נֵיין . קוּם , זַייא מוֹחֵל , וֶועל אִיךְ דִיר וַוייזֶען אַ סַךְ , וָואס זָאגֶען פַאר הוּנְגֶערִיגֶע , דֶערְשְׁלָאגֶענֶע מֶענְשֶׁען פּוּנְקְט אַזֶעלְכֶע דְרָשׁוֹת וִויא דַיינֶע . מַיינֶע גֶעשֶׁעפְטֶען פִיהְרֶען מִיךְ זֶעהְר אָפְט צְווִישִׁין מֶענְשֶׁען — דִיא מוּזְט וִויסֶען אַז אַ שָׂטָן , אַיין אַשְׁמְדַאי אִיז זֶעהְר שְׁטַארְק תָּמִיד בֶּעשֶׁעפְטִיגְט — אִיךְ מַאךְ דָארְט אִיטְלִיכֶען ווִיזִיטֶען , הָאבּ קֶענְטְשַׁאפְט מִיט אַלֶע גְרוֹיסֶע לַייט , זֶעה מִיךְ אָן וָואס זֵייא טוּהְן , וָואס זֵייא אַרְבֵּייטֶען , אוּנ הֶער מִיךְ אָן זֵייעֶרֶע אַלֶע

שְׁמִיעֶסִין , זֵייעֶרֶע אַלֶע דְרָשׁוֹת . לָאם מִיר אָנְהַאפֶּען אַ שְׁטֵייגֶער אַזֶעלְכֶע , עֶפִּים פוּן אַזַא אַרְט . מָאהְל דִיר , אֵיינֶער שְׁרַייעֶט גְוַואלְד אוֹיף דִיא מְלַמְדִים , בִּיז וַואנֶען וֶועט מֶען אַלְץ אָפְּגֶעבֶּען קִינְדֶער צוּ אַזֶעלְכֶע קַאטְשֶׁעגֶעס , וָואס מַאכֶען פוּן זֵייעֶרֶע תַּלְמִידִים קַאלְיֶעקֶעס , טוּיגֶעניכְטְסֶען ? נָאךְ אֵיינֶער לַיארֶעמְט , בִּיז וַואנֶען וֶועט מֶען אַלְץ חֲתוּנָה מַאכֶען יוּנְגֶע קִינְדֶער ? בִּיז וַואנֶען וֶועלֶען שַׁדְכָנִים צוּנוֹיף פִיהְרֶען צְוַויא נְפָשׁוֹת , וָואס קֶענֶען אוּנ וַויסֶען נִישְׁט אֵיינֶעם דֶעם אַנְדֶערֶען בִּיז נָאךְ דֶער חֲתוּנָה ? אַ דְרִיטֶער שְׁרַייעֶט אוֹיף דִיא בַּטְלָנִים , וָואס וַואקְסֶען בַּייא אַיךְ וִויא קְרָאפֶּעוֶוע אוּנ פַארְפִיהְרֶען מִיט זֵייעֶרֶע נַארֶעשֶׁע זַאכֶען , מִיט זֵייעֶרֶע קְרוּמֶע גֶענג דֶעם עוֹלָם ? וִוידֶער אַ פֶערְטֶער שְׁרַייעֶט אוֹיף יֶענֶע , וָואס פַארְבְּרֵיינְגֶען זֵייעֶר גַאנְץ לֶעבֶּען נָאר אִין דֶער גְמָרָא . בִּיז וַואנֶען וֶועט מֶען זִיךְ אָפְּגֶעבֶּען נָאר דֶערְמִיט אַלֵיין אוּנ פַארְגֶעסֶען אַלֶע אַנְדֶערֶע נֶעהְטִיגֶע זַאכֶען ? אַ פִינְפְטֶער שְׁרַייעֶט , בִּיז וַואנֶען וֶועלֶען בַּייא אוּנְז זִיךְ פְּלָאדֶען אַזוֹי פִיל בַּעֲלֵי טוֹבוֹת , בַּעֲלֵי טַאקְסֶעס , שְׁטָאדְטְס־פַארְזָארְגֶער וּכְדוֹמֶה אַזֶעלְכֶע מִינֵי פָּארְשׁוֹינֶען ? — אַלֶע שְׁרַייעֶן , פִילְדֶערֶען שׁוֹין צַייט דָאס אַלְסְדִינְג אַוֶועק־צוּ־וַוארְפֶען אוּנ וֶוערֶען קְלִיגֶער , גֶעבִּילְדֶעטֶער , גֶענִיטֶער . נָאר קוּמְט אָבֶער פוּן זֵייעֶר שְׁרַייעֶן עֶפִּים אַרוֹים ? אַלְסְדִינְג בְּלַייבְּט טַאקִי וִויא פְרִיהֶער . עֶס קֶען טַאקִי פוּן זֵייעֶר שְׁרַייעֶן גָאר נִישְׁט אַרוֹיסְקוּמֶען . פַאר וָואס ? אָט מַחְמַת דֶעם , מַחְמַת אִין דֶער וֶועלְט הֶערְשְׁט אֵיין גֶעזֶעטְץ פַאר אַלֶע בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ , פַאר אַלֶע מֶענְשֶׁען גְלַייךְ , אַזַא גֶעזֶעטְץ , וָואס קֵיינֶער , יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה , אִיז נִישְׁט אִין שְׁטַאנְד עֶס אִיבֶּערְצוּמַאכֶען , וָואס אַקֶעגֶען אִיהְם הֶעלְפְט נִישְׁט קֵיין שְׁרַייעֶן , קֵיין רֵיידֶען , קֵיין דְרָשׁוֹת אוּנ קֵיין שׁוּם מִיטֶעל ; אַזַא גֶעזֶעטְץ , וָואס אִיז שְׁטַארְקֶער פוּן אַלֶע שְׁטַארְקֶע , מֶעהְר עַקְשָׁן פוּן אַלֶע עַקְשָׁנִים , וָואס אַז מֶען שְׁטֶעלְט זִיךְ אִיהְם אַקֶעגֶען זוּכְט עֶס זִיךְ אוֹים טוֹיזֶענְטֶער וֶועגֶען , טוֹיזֶענְטֶער הַמְצָאוֹת אוּנ תַּחְבּוּלוֹת כְּדֵי זִיךְ צוּדֶערְהַאלְטֶען — אִיךְ מֵיין דָא דֶעם דָאזִיגֶען בֶּעקַאנְטֶען גֶעזֶעטְץ , וָואס אַלֶע ווִילֶען עֶסֶען , וָואס אִיטְלִיכֶער וִויל צוּדֶערְהַאלְטֶען זַיין לֶעבֶּען , עֶס מֶעג זִיךְ זַיין אוֹיף וֶועלְכֶען אוֹפָן , מִיט וֶועלְכֶער תַּחְבּוּלָה עֶס ווִיל זִיךְ . וָואס זֶענִין דֶען מְלַמְדִים ? דָאס זֶענִין בַּייא אַיךְ אַ גְרוֹיסֶער , זֶעהְר אַ גְרוֹיסֶער טְהֵייל מֶענְשֶׁען , וָואס ווִילֶען עֶסֶען , וָואס ווִילֶען לֶעבֶּען , אוּנ וָואס קֶענֶען עֶס אָבֶּער אִין דֶער וֶועלְט אַנְדֶערְשׁ נִישְׁט בֶּעקוּמֶען נָאר דוּרְךְ דֶער תַּחְבּוּלָה דַוְוקָא , וָואס זֵייא וֶועלֶען נֶעהְמֶען אַייעֶרֶע קִינְדֶער אִין חֵדֶר אַרַיין . אַזֶעלְכֶע נוֹיטְבֶּעדֶערְפְטִיגֶע מֶענְשֶׁען גֶעפִינֶען אַלֶע וֶועגֶען , טוּהְן כָּל־אַ־מִיטֶעל , אַז אַייעֶרֶע קִינְדֶער מוּזֶען צוּ זֵייא אִין דִיא הֶענְט אַרַיינְפַאלֶען . אַקֶעגֶען אַיךְ אַרְבֵּייט אַ קְרַאפְט , אַקֶעגֶען אַיךְ הַאלְט מִלְחָמָה אַ גֶעזֶעטְץ , דִיא עֶטְלִיכֶע מֶענְשֶׁען מִיט זֵייעֶרֶע פָּארַאדֶקֶעס

און

אוּנ מִיט זֵייעֶרֶע דְרָשׁוֹת וֶועלֶען עֶס בְּשׁוּם אוֹפֶן נִישְׁט בַּייקוּמֶען ! דָאסגְלַייכֶען אִיז מִיט דִיא פְרִיהֶע חֲתוּנוֹת . שְׁרַייעֶט דַארוֹיף וִויפִיל אִיהְר וִוילְט , אוּמְזִיסְט ! עֶס אִיז דָא אַ גְרוֹיסֶער טְהֵייל מֶענְשֶׁען , ווָאס קֶענֶען בַּייא אַייךְ אַנְדֶערְשׁ נִישְׁט לֶעבֶּען נָאר דוּרְךְ צוּנוֹיף־צוּפִיהְרֶען שִׁידוּכִים , אוּנ זֵייא פַארְלֵייגֶען זִיךְ דַארוֹיף מִיט אַלֶע כֹּחוֹת אוּנְטֶערְצוּהַאלְטֶען דֶעם שְׁלֶעכְטֶען מִנְהָג אוּנ חֲתוּנָה צוּ־מַאכֶען אַייעֶרֶע קִינְדֶער . אִיהְר מוּזְט אַייעֶרֶע קִינְדֶער פְרִיה פִיהְרֶען אוּנְטֶער דֶער חוּפָּה , ווָארִים דַארוֹיף זֶענִין דָאךְ דָא בַּייא אַייךְ גַאנְצֶע מַחֲנוֹת שַׁדְכָנִים , זֵייא מוּזֶען זַיין שַׁדְכָנִים , ווָארִים דֶערְפוּן קֶענֶען זֵייא לֶעבֶּען ! אַזוֹי גֶעהְט עֶס אוֹיךְ מִיט דִיא נַארֶעשְׁקַייטֶען . לַאכְט דֶערְפוּן אִיהְר דַרְשָׁנִים , אִיהְר וואוילֶע יוּנְגֶען , וִויפִיל אִיהְר וִוילְט , אוּמְזִיסְט ! ווָאס זֶענִין דֶען יֶענֶע בַּטְלָנִים , יֶענֶע הֶבְּלְנִיקֶעס ? דָאס זֶענִין מֶענְשֶׁען , אַגַאנְץ הִיבְּשֶׁער טְהֵייל מֶענְשֶׁען , ווָאס זֵייא אִיז אוּמְמֶעגְלִיךְ אַנְדֶערְשׁ צוּלֶעבֶּען , אַ קִיוּם צוּהָאבֶּען וֶוען נִישְׁט דִיא נַארֶעשְׁקַייטֶען , זֵייא אַרְבֵּייטֶען מַעֲשִׂים , מַאכֶען אַלֶע קוּנְטְצֶען , אַלֶע אָנְשְׁטֶעלֶען צוּדֶערְהַאלְטֶען בַּייא אַייךְ דִיא נַארֶעשֶׁע זַאכֶען . אִיהְר מוּזְט אִין דִיא נַארֶעשְׁקַייטֶען זִיךְ הַאלְטֶען , ווָארִים דַארוֹיף זֶענִין דָאךְ בַּייא אַייךְ דָא יֶענֶע מַחֲנוֹת נַארָאנִים , זֵייא נֶעבִּיךְ מוּזֶען זִיךְ מַאכֶען צוּ נַארָאנִים , ווָארִים דֶערְפוּן קֶענֶען זֵייא הָאבֶּען זֵייעֶר שְׁטִיקְל בְּרוֹיט אוּנ שֶׁעהְן לֶעבֶּען . . . אַזוֹי גֶעהְט עֶס אוֹיךְ מִיט דֶעם שְׁטֶענְדִיגֶען גְמָרָא לֶערְנֶען , שְׁרַייעֶט , פִילְדֶערְט דַארוֹיף וִויפִיל אַייעֶר הַארְץ גְלוּסְט , אוּמְזִיסְט חָלֶעבִּין ! עֶס זֶענִין דָא אַ גוּזְמָא מֶענְשֶׁען ווָאס דוּרְכְדֶעם הָאבֶּען זֵייא זֵייעֶר פַּרְנָסָה , ווָאס פַאר זֵייא אִיז טַאקִי וִויא מֶען זִינְגְט אִין דֶעם לִידֶעל : "תּוֹרָה אִיז דִיא בֶּעסְטֶע סְחוֹרָה" , זֵייא טוּהְן אוֹיף כָּל־אַ־שְׁפִּיטְצְלִיךְ צוּדֶערְהַאלְטֶען אַזַא מִין גֶעשֶׁעפְט אוּנ צוּפַארְהַאנְדְלֶען זֵייעֶר סְחוֹרָה . בַּייא אַייךְ מוּזֶען אַ שְׁטֵייגֶער הוּנְדֶערְט־טוֹיזֶענְטֶער יְשִׁיבָה־בָּחוּרִים פַארְפוּילְט וֶוערֶען אִין יְשִׁיבוֹת , ווָארִים דַארוֹיף זֶענִין דָאךְ דָא טוֹיזֶענְטֶער גַבָּאִים , מְשׁוּלָחִים וּכְדוֹמֶה אַזֶעלְכֶע פַארְשׁוֹינֶען , זֵייא מוּזֶען זִיךְ אָפְּגֶעבֶּען מִיט אַזֶעלְכֶע עֲסָקִים , כְּדֵי צוּהָאבֶּען זֵייעֶר בֶּעדֶערְפֶענִישׁ . . . דָאס גְלַייכֶען טַאקִי אִיז מִיט אַייעֶרֶע בַּעֲלֵי טוֹבוֹת , מִיט אַייעֶרֶע אַפּוֹטְרוֹפְּסִים , שְׁרַייעֶט דַארוֹיף וִויפִיל אִיהְר וִוילְט , עֶס וֶועט אַייךְ חָלֶעבִּין גָארְנִישְׁט הֶעלְפֶען ! ווָאס זֶענִין דֶען אַייעֶרֶע שְׁטָאדְט בַּעֲלֵי־טוֹבוֹת , אַייעֶר תַּכְלִית פַארְזָארְגֶער ? דָאס זֶענִין בַּייא אַייךְ אַ סַךְ מֶענְשֶׁעלִיךְ , ווָאס ווָאלְטֶען נֶעבִּיךְ פָּשׁוּט נִישְׁט גֶעהַאט מִיט ווָאס אַ טָאג אִיבֶּערְצוּלֶעבֶּען אוּנ מַמָּשׁ גֶעשְׁטָארְבֶּען פַאר הוּנְגֶער וֶוען זֵייא זָאלֶען זִיךְ נִישְׁט מִיהֶען מִיט אַלֶע קְרֶעפְטֶען צוּטָאן אַייךְ אַלֶערְלֵייא מִינֵי טוֹבוֹת , צוּדֶערְהַאלְטֶען אַייעֶרֶע טַאקְסֶעס , אוּנ אוֹיסְצוּטְרַאכְטֶען תָּמִיד עֶפִּיס גָאר פְרִישֶׁע נַאלָאגֶען , וִויא אוֹיף מֶעהְל , אוֹיף זַאלְץ , אוֹיף שְׁמַאלְץ ,

אויף

אויף לִיכְט וּכְדוֹמֶה, צוּפַארְזָארְגֶען אַייעֶרֶע מְקַבְּלִים אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוּנ אַייעֶרֶע אָרְמֶעלַייט דָא מְקַבֵּר צוּזַיין, צוּ מְגַדֵּל זַיין אַייעֶרֶע יְתוֹמִים אִין תַּלְמוּד־תּוֹרוֹת אוּנ נִישְׁט צוּדֶערְלָאזֶען יֶענֶע מִינֵי גְזֵרוֹת. כְּדֵי יוּדֶען נֶעבִּיךְ זָאלֶען טַאקִי אַ פָּנִים הָאבֶּען וִויא פְרִיהֶר אוּנ בְּלַייבֶּען טַאקִי דָאס, וָואס זֵייא זֶענִין. זֵייא מוּזֶען נֶעבִּיךְ זִיךְ זָארְגֶען, אוֹיף אַייךְ רַחֲמָנוּת הָאבֶּען, זֵייא מוּזֶען נֶעבִּיךְ אַייךְ טָאן טוֹבוֹת, אוּנ אִיהְר פוּן אַייעֶר זַייט מוּזְט נֶעבִּיךְ פוּן זֵייא מְקַבֵּל טוֹבָה זַיין. אַקֶעגֶען אַייךְ, זָאג אִיךְ נָאךְ אַ מָאל, אַרְבֵּייטֶען קְרֶעפְּטֶען, אַקֶעגֶען אַייךְ שְׁטֶעלְט זִיךְ אַרוֹיס אַ נַאטוּר־גֶעזֶעטְץ אִין יֶענֶע אַלֶע מֶענְשֶׁען, וָואס זוּכֶען אֵייגֶענְטְלִיךְ עֶסֶען אוּנ טוּהְן סְפָּאסָאבֶּען צוּדֶערְהַאלְטֶען זֵייעֶר פַּרְנָסָה, זֵייעֶר לֶעבֶּען. אִיהְר זֶענְט זִיךְ מְפַרְנֵס אוּנ לֶעבְּט אֵיינֶער פוּן דֶעם אַנְדֶערֶען, אִיהְר עֶסְט אוֹיף אוּנ פַארְדַארְבְּט אֵיינֶע דִיא אַנְדֶערֶע. זָאל מֶען אָבֶּער גֶעוֶועזֶען אַייךְ לָאזֶען לֶעבֶּען לַייטֶען גְלַייךְ פְרַייא, וִויא עֶס גֶעהְר צוּזַיין, וָואלְטֶען אַזֶעלְכֶע זַאכֶען בַּייא אַייךְ כְּלַל נִישְׁט גֶעוֶועזֶען, לָאז מֶען נָאר פַאר אַייךְ עֶפְנֶען אַ וֶועלְט, וֶועלֶען דִיא אַלֶע זַאכֶען פוּן זִיךְ אַלֵיין אוֹיפְהֶערֶען אוּנ אִיהְר וֶועט מִיט אַ מָאל אוֹיסְגֶעלֵייזְט וֶוערֶען פוּן אַלֶע צָרוֹת, נָאר כָּל זְמַן אִיךְ, אַשְׁמְדַאי, בִּין נָאךְ דָא, וֶועל אִיךְ אַזֶעלְכְם נִישְׁט צוּלָאזֶען. אִיךְ וֶועל מַאכֶען הוֹקֶעס־פּוֹקֶעס, אַז מֶען זָאל נָאר שְׁרַייעֶן, זָאגֶען דְרָשׁוֹת, הַאלְטֶען רֵיידֶען אוּנ גָארְנִישְׁט טָאן. מֶען זָאל אַייךְ תָּמִיד הַאלְטֶען אִין דֶעם מוֹיל אוּנ מְכַּח אַייךְ קֵיינְמָאל נִישְׁט קוּמֶען אוֹיף אַ לַאד. נִישְׁטָא פַאר אַייךְ קֵיין אַנְדֶער וֶועג, נִישְׁטָא פַאר אַייךְ קֵיין אַנְדֶערֶע מִיטֶעל צוּם לֶעבֶּען! עֶסְט, פְרֶעסְט אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען, שְׁלִינְגְט זִיךְ וִויא דִיא פִישׁ אַיין אֵיינֶע דִיא אַנְדֶערֶע. בַּייסְט זִיךְ, רַייסְט זִיךְ צוּ אַלְדֶע שְׁוַוארְצֶע יָאהְר!

— אַךְ! הָאבּ אִיךְ גֶעקְרֶעכְצְט אוּנ זִיךְ גֶעחַאפְּט בַּייא דֶעם קָאפּ, וָואס הָאסְטְדוּא צוּ אוּנְז? וָואס הָאבֶּען מִיר דִיר גֶעטָאן?

— וָואס הָאבּ אִיךְ צוּ אַייךְ? הָאט עֶר גֶעזָאגְט אוּנ גֶעקְרִיצְט מִיט דִיא צֵיין, אִיךְ בִּין אַייךְ אַ דַם שׂוֹנֵא דֶערְפַאר, וָואס אִיהְר הָאט מִיךְ גֶעמוּטְשֶׁעט.

— וָואס רֶעדְסְט־דוּא? הָאבּ אִיךְ צוּ אִיהְם זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען, מִיר הָאבֶּען דִיךְ גֶעמוּטְשֶׁעט?!

— אַייעֶר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, הָאט עֶר גֶעעֶנְטְפֶערְט מִיט כַּעַס, אַייעֶר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ׳יל הָאט מִיךְ, אַשְׁמְדַאי, אַ מָאל גֶעחַאפְּט אוּנ מִיךְ גֶעהַאלְטֶען גֶעקָאוֶועט אוֹיף אַ קֵייט, עֶר הָאט מִיךְ שְׁטַארְק גֶעמוּטְשֶׁעט!

— גְוַואלְד, הָאבּ אִיךְ גֶעשְׁרִיגֶען, אָבֶּער וָואס זֶענִין מִיר שׁוּלְדִיג? פַאר וָואס זָאלֶען מִיר נֶעבִּיךְ אָפְּקוּמֶען פַאר אַ מַעֲשֶׂה, וָואס אִיז גֶעשֶׁעהְן עֶטְלִיכֶע

טוּיזֶענְט יָאהְר צוּרִיק ? מֶען מוּז אוֹיסְהֶערֶען בֵּיידֶע צְדָדִים . גְוַואלְד וָואס הָאסְט־דוּא צוּא אוּנְז נֶעבִּיךְ ? וָואס הָאבֶּען מִיר אָפְּצוּקוּמֶען , וָואס זֶענִין מִיר שׁוּלְדִיג ?

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אִיז אַיְיעֶרער ! הָאט עֶר זִיךְ שְׁרֶעקְלִיךְ צוּבֵּייזֶערְט אוּנ אַ זֶעטְץ גֶעטָאן דִיא קְלַיאטְשֶׁע נֶעבִּיךְ , וָואס דִיא גַאנְצֶע צַייט אִיז זִיא , שְׁלִימַזֶלְדִיגֶע , גֶעשְׁטַאנֶען אִין אֵיינֶע צָרוֹת אוּנ מְשׁוּנֶה גֶעצִיטֶערְט . אִיהְר , אִיהְר זֶענְט שׁוּלְדִיג ! אִיצְט לִיגְט אוֹיף אַייךְ מַיין קְלָלָה : זֶעהְט אַלְסְדִינְג נָאר נִישְׁט דָאס וָואס מֶען בֶּעדַארְף ; הֶערְט אִיטְלִיכֶען נָאר נִישְׁט אַייעֶרֶע אֶמֶתֶע גוּטֶע פְרַיינְד ; רֶעדְט אַ סַךְ אִיבֶּער זַייטִיגֶע זַאכֶען נָאר וִויא בַּאלְד עֶס וֶועט אוֹיסְקוּמֶען אַ שְׁמִיעֶס אִיבֶּער אַייךְ , זָאל אַייךְ אָפְּנֶעהְמֶען דָאס לָשׁוֹן ; טַאפְּט אָן אַלְסְדִינְג נָאר נִישְׁט דֶעם רֶעכְטֶען וֶועג צוּם גְלִיק . אַייעֶרֶע בַּעֲלֵי־טוֹבוֹת זָאלֶען וִויא דִיא פְלֵיעה אִין זוּמֶער זִיךְ פְרוּכְפֶּערֶען אוּנ מֶעהְרֶען . זֵייא זָאלֶען אַייךְ אַזוֹי פִיל טוֹבוֹת טָאן , בִּיז וַואנֶען אִיהְר וֶועט פוּן זֵייעֶרֶע טוֹבוֹת קְרַאנְק וֶוערֶען אוּנ מֶעהְר קַיין כֹּחַ נִישְׁט הָאבֶּען זֵייא צוּ צוּנֶעהְמֶען . אַייעֶרֶע חֶבְרוֹת זָאלֶען וַואקְסֶען וִויא קְרָאפִּיוֶוע אוּנ דִיא קַאסֶע־בִּיכֶער זָאלֶען פַארְשְׁוִוינְדֶען וֶוערֶען , עֶס זָאל פוּן זֵייא נִישְׁט זַיין אֲפִילוּ קַיין זֵכֶר . אַייעֶרֶע טַאקְסֶעס זָאלֶען אֵייבִּיג נִישְׁט אוֹיפְהֶערֶען , דַארְט , קְוַוארְט , צָאהְלְט גֶעלְט אוּנ גְרִיזֶעט בֵּיינֶער . וֶועט אֵיינֶער אַ מָאל פַאר אַייךְ זִיךְ אַרוֹיסְשְׁטֶעלֶען , זָאלְט אִיהְר וִויא דִיא מְשׁוּגָעִים אוֹיף אִיהְם אָנְפַאלֶען אוּנ וַוארְפֶען אוֹיף אִיהְם שְׁטֵיינֶער . אַייעֶרֶע גְבִירִים זָאלֶען אוּמֶעטוּם שִׁיטֶען גֶעלְט פוּלֶע הוֹיפֶענְס , נָאר נִישְׁט אוֹיף וָואס אוּנ נִישְׁט וואוּ מֶען בֶּעדַארְף . דָארְטֶען וואוּ עֶס אִיז נֶעהְטִיג זָאלֶען זֵייא נִישְׁט וֶועלֶען גֶעבֶּען קַיין גְרָאשֶׁען . אִיהְר זָאלְט זַיין בְּנֵי־רַחֲמָנִים דֶענְסְטְמָאל , וֶוען אַייעֶר רַחֲמָנוּת טוֹיג שׁוֹין אוֹיף כַּפָּרוֹת , בְּשַׁעַת יֶענֶער שְׁלֶעפְּט זִיךְ שׁוֹין אַרוּם מִיט דֶער טָארְבֶּע , אָדֶער בְּשַׁעַת יֶענֶער אִיז שׁוֹין נוֹטֶה־לָמוּת אוּנ פָּאכְט מִיט דֶער נְשָׁמָה , נָאר בְּשַׁעַת יֶענֶער הַאלְט־זִיךְ אוּנ זוּכְט מִיטֶעל וִויא זִיךְ בְּכָבוֹד צוּדֶערְנֶעהְרֶען , זָאלְט אִיהְר אִיהְם רוֹדֶפֶען , זָאלְט אִיהְם טָאן אַ וָוארְף אוּנ צוּטְרֶעטֶען מִיט דִיא פִּיס . אִיהְר זָאלְט אָנְטָאן אַטְלֶעסֶענֶע לַאנְגֶע קַאפָּאטֶעס אוּנ קְרִיכֶען מִיט זֵייא אִין דֶער בְּלָאטֶע , אֲפִילוּ אַ קַבְּצָן זָאל בֶּעסֶער אָנְטָאן זַיידֶענֶע שְׁמַאטֶעס אֵיידֶער אַ גַאנְץ קְלֵייד פוּן גֶעווַאנְט . אִין עוֹלָם־הַזֶה זַאכֶען זָאל זִיךְ זָארְגֶען אִיטְלִיכֶער פַאר זִיךְ בֶּעזוּנְדֶער , נָאר מִכֹּחַ עוֹלָם־הַבָּא זָאל אֵיינֶער זִיךְ שְׁטַארְק זָארְגֶען אוּנ אַיין עָרֵב זַיין פַאר דֶעם אַנְדֶערֶען . דֶערְפַאר זָאלֶען פְרֶעמְדֶע בַּייא אַייךְ אַיינְפִיהְרֶען דֶעם דִין פוּן עָרְבוּת אִין אַלֶע זַאכֶען . וֶועט אַיינֶער עֶפִּיס זִינְדִיגֶען זָאלְט אִיהְר אַלֶע שׁוּלְדִיג זַיין . אוֹיב עֶס וֶועלֶען

אמאל

א מאל בייא אייך אויפשטעהן געזעטענשרייבער צופארענטפערען אייך פאר דיא אומות-העולם , זאל פון אלע א קיום האבען אונ אייך בעסער געפעהלען יענער , וואס פארשטעהט נישט זייער לשון . פאר דעם מינדסטען פון דיא אומות-העולם זאל אייערער דער גרעסטער זיך מאכען קליין אונ האלטען פאר א כבוד מיט איהם חבר צוזיין , אקעגען-זשע בייא אייך , זאל דער מינדסטער פאר דעם גרעסטען נישט האבען קיין שום דרך-ארץ , איטליכער גארניכטס זאל זיך האלטען פאר א גאנצען יש , איטליכער שוטה פאר א ווילדען חכם , איטליכער גראבער יונג פאר איין איידעלען מענשען , איין עם-הארץ זאל א העזה האבען צושפעטען פון א געלערענטען , א בור זאל זיך האלטען פאר פרום מעהר וויא פון א למדן . איהר זאלט זיך בייסען , רייסען , איינער דעם אנדערען פרעסען צו אלדע שווארצע יאהר ! רעכט אויף אייך רעכט . איך האב הנאה , איך לאך פאר שמחה !

ער האט געגעבען א לאך אונ דער גאנצער וואלד איז פול געווארען מיט געלעכטער , וואהין איך האב מיך געקעהרט אונ געווענדט האב איך געהערט אלץ אגעלעכטער . פון איטליכס ווינקעלע האבען אויף מיר ארויסגעקוקט קעפליך פון אלערלייא ליצים , אלע האבען שטארק געלאכט . נישט פרעהליך , זעהר נישט פרעהליך אויף דעם הארצען ! . . .

14

א שעהן וועלטיל חלעבין !

דער אשמדאי האט מיך נישט געלאזט לאנג טראכטען אונ נאך איידער איך בין צו זיך געקומען האט ער מיך א נעהם געטאן אונ זיך אויפגעהויבען מיט מיר גאנץ הויך אין דער לופטען . ער האט מיך געטראגען וויא א רוח א מלמד אונ זעהר גיך מיט מיר געפלויגען . נאך אונז זענין נאכגעפלויגען גאנצע מחנות רוחות , א טהייל זענין געפאהרען רייטענדיג אויף עפים מיני פלעדערמייז , וואס הייסען וואמפירען ; א טהייל אויף דראקאנען , אזעלכע מיני שלאנגען מיט פליגעל , אנדערע אויף סאוועס אונ נאך אנדערע אויף שרעקליכע יאשטשירקעס . צווישין זייא האבען זיך געדרעהט אויך מכשפים , טאשענשפילער , פאקעסניקעס , שפרעכער פון אלערלייא נאציעס אין איינעם מיט רוסאלקעס , אלטע מכשפהטעס , קארטענווארפערענס , ציגאנערקעס פון איטליכער נאמנה האבען זיך אויפגעהויבען גאנץ הויך רייטענדיג אויף מעטלעס , עפים אויף מיני

דראבעם

דְרַאבֶּעס, קָאכְלֶעפֶּעל, אויף קָאטְשֶׁערֶעס און לָאפֶּעטֶעס. דִיא קְרַאנְקֶע קְלַיאטְשֶׁע אִיז אויך גֶעפְלוֹיגֶען אִין הִימֶעל און אויף אִיהְר זֶענִין וִויא דִיא פְּלֵעה אָנְגֶעזֶעצְט גֶעוועזֶען לֵיצִים, נִישְׁטְגוּטֶע גַאנְצֶע כִּתּוֹת. עֶס אִיז גֶעוועזֶען אַ פַּחַד, אַ מוֹרָא אָנְצוּקוּקֶען דָאס שְׁרֶעקְלִיךְ פֶּעקִיל, וָואס הָאט אַ גַאנְץ וֶועג זִיךְ גֶעדְרֶעהְט, אַקוּרַאט וִויא שְׁטוֹיבּ דְרֶעהְט זִיךְ פוּן דֶעם וִוינְט אִין אַ רֶעדִיל, וָואס הָאט גֶעטַאנְצְט, גֶעשְׁטִיפְּט, גֶעפַייפְט, גֶעפִּישְׁטְשֶׁעט, גֶעשְׁוִוישְׁטְשֶׁעט, נִישְׁט גֶערוּהְט קֵיין רֶגַע. דֶער אַשְׁמְדַאי הָאט מִיךְ גֶעהַאלְטֶען אִין זַיין הַאנְד וִויא אַ וָוארָאבֵּייטְשִׁיקֶעל, זִיךְ גֶעהִיט מִיר חָלִילָה קֵיין קְוֶועטְשׁ נִישְׁט צוּטָאן, צוּ צַייטֶענְס זִיךְ אוּנְטֶערְגֶעשְׁפִּילְט און גֶעמַאכְט מִיט מִיר הוּצֶענְיוּ־מוּצֶענְיוּ.

— יִשְׂרָאלִיק! הָאט עֶר אֵיינְמָאל צוּ מִיר זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען בְּשַׁעַת מִיר זֶענִין הוֹיךְ גֶעפְלוֹיגֶען, קוּק זַייא מוֹחֵל אַרָאפּ אוּנְטֶען, וֶועסְט־דוּא עֶפִּיס זֶעהְן און הֶערֶען.

— אִיךְ זֶעה, הָאבּ אִיךְ גֶעעֶנְטְפֶערְט אַרָאפְּקוּקֶענְדִיג אוּנְטֶען, עֶפִּיס זֶעהְר אַ שְׁרֶעקְלִיכֶען טוּמַאן, קוֹים, קוֹים וָואס אִיךְ זֶעה אַרוּמְקְרִיכֶענְדִיג דָארְט עֶפִּיס מִינֵי בֶּעשֶׁעפֶענִישׁ, ווִילְדֶע בְּרוּאִים. זֵייא צַאפְּלֶען זִיךְ עֶפִּיס מְשׁוּנֶה, קְרִיכֶען אֵיינֶער אויף דֶעם אַנְדֶערֶען, עֶפְנֶען דָאס מוֹיל און שְׁרַייעֶן, דַאכְט זִיךְ מִיט בִּיטֶערֶע קוֹלוֹת. דָאס מוּז אַ פָּנִים זַיין דֶער גֵיהִנֹּם, וָואס דָארְט מוּטְשֶׁעט מֶען זִיךְ און מֶען לַיידְט שְׁרֶעקְלִיכֶע יִסוּרִים. נָאר אִיךְ זֶעה נִישְׁט און הֶער נִישְׁט אַלְסְדִינְג אַקוּרַאט.

— בַּאלְד, בַּאלְד יִשְׂרָאלִיק וֶועסְט־דוּא הֶערֶען אִי זֶעהְן אַלְסְדִינְג, הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי גֶעזָאגְט און מִיר אָנְגֶעטָאן בְּרִילֶען וִויא שְׁפַּאקְטִיוֶועס, צוּם אוֹיעֶר מִיר אויך צוּגֶעלֵייגְט אַ רֶעהְרִיל. נוּא, הָאט עֶר מִיךְ נָאכְדֶעם גֶעפְרֶעגְט, נוּא וָואס זֶעהְסְט־דוּא אִיצְט?

— עֶרְד, עֶרְד! הָאבּ אִיךְ אַ גֶעשְׁרֵייא גֶעטָאן, נִישְׁט מִיט יֶענֶעם פְרֶעהְלִיכֶען קוֹל, וָואס קָאלוּמְבּוּס הָאט אַ מָאל אַ גֶעשְׁרֵייא גֶעגֶעבֶּען בְּשַׁעַת עֶר הָאט נָאךְ אַ לַאנְגֶער נְסִיעָה אויף דֶעם יַם פְלוּצְלִים דֶערְזֶעהְן דִיא עֶרְד פוּן אַמֶערִיקֶע, נָאר מִיט אַזַא קוֹל, וָואס אֵיינֶער לָאזְט אַרוֹיס בְּשַׁעַת עֶר דֶערְשְׁרֶעקְט זִיךְ פַאר עֶפִּיס אַ ווִילְדֶער זַאךְ. אִיךְ הָאבּ דֶערְקֶענְט אוּנְזֶער עֶרְד מִיט אִיהְרֶע דֶערְפֶער, מִיט אִיהְרֶע שְׁטֶעדְט און מִיט אַלֶע אִיהְרֶע מִינֵי מֶענְשֶׁעלִיךְ, אִיךְ הָאבּ גֶעזֶעהְן אִי גֶעהֶערְט, וָואס דָארְט גֶעהְט פָאר און בִּין פַארְצִיטֶערְט גֶעוָוארֶען!

— צִיטֶער נִישְׁט אַזוֹי יִשְׂרָאלִיק, הָאט עֶר מִיךְ גֶעבֶּעטֶען מִיט אַ שְׁמֵייכֶעלֶע, נִישְׁקְשָׁה, אִיךְ הַאלְט דִיךְ גוּט אִין דִיא הֶענְט. קוּק בֶּעסֶער און גִיבּ מִיר אִיבֶּער

אקוראט

אַקוּרַאט , וָואס עֶס טוּהט זִיךְ דָארְט אִין דֶער שְׁטָאדְט אִיזְמַאִיל , אִיבֶּער וֶועלְכֶער מִיר פְלִיהֶען אִיצְט .

— אִיךְ זֶעה , הָאבּ אִיךְ גֶעעֶנְטְפֶערְט מִיט אַ צוּבְּרָאכֶען הַארְץ , אִיךְ זֶעה מַהֲנוֹת מֶענְשֶׁען לוֹיפֶען , פַאלֶען אָן וִויא דִיא הֵיישְׁרֶעקֶען אוֹיף הַייזֶער , שְׁלָאגֶען אוֹיס דִיא פֶענְצְטֶער מִיט שְׁטֵיינֶער , צוּהַאקֶען מִיט הֶעק דִיא טְהִירֶען , חַאפֶּען זִיךְ אַרַיין אִינְוֶוענְדִיג אוּנ הַרְגֶענֶען מִיט אַכְזָרִיוֹת נָאךְ עֶרְגֶער פוּן ווִילְדֶע חַיּוֹת , אִיךְ זֶעה וִויא מֶען קוֹילֶעט טַאטֶעס , מַאמֶעס מִיט זֵייעֶרֶע קִינְדֶער , יוּנְג אוּנ אַלְט גָאר אָהְן רַחֲמָנוֹת . אִיךְ זֶעה וִויא מֶען חַאפְּט בַּייא אַ יוּנְגֶער מוּטֶער אַרוֹיס פוּן דֶעם שׁוֹיס אִיהְרְס אַ בְּרִילַאנְטֶען קִינְד , מֶען נֶעהְמְט עֶס אָן פַאר דִיא פִיסְלִיךְ אוּנ מֶען גִיט עֶס אַ זֶעטְץ מִיט דֶעם קֶעפִּיל שְׁטַארְק אָן אַ שְׁטֵיין , אַזְשׁ דִיא גֶעהִירֶען שְׁפְּרִיצְט גַאנְץ וַוייט . אִיךְ זֶעה , בְּלוּט רִינְט אִין דִיא גַאסֶען אוּנ פוּן דִיא אַלֶע לוּזְשֶׁעס וֶוערְדְט אַ גְרוֹיסֶער , בְּלוּטִיגֶער טַייךְ , פוּן אִיהְם זֶעטְצְט אַרוֹיס אַ הֵייסֶע , אַ וַוארְמֶע פַּארֶע , וָואס גֶעהְט אַרוֹיף בִּיז צוּ דִיא ווָאלְקֶענְס , פוּן דָארְט וֶועט דָאס אַרָאפְּקַאפֶּען אִין גְרוֹיסֶע טְרָאפֶּענְס , אָנְצוּטְרִינְקֶען זַאט דִיא פֶעלְדֶער מִיט זֵייעֶרֶע תְּבוּאוֹת אוּנ דִיא שֶׁעהְנֶע וַויינְגֶערְטְנֶער , וָואס זֵייעֶר וַויין וֶועט דוּרְךְ דֶעם גֶערָאטֶען אוּנ וֶועט דֶערְפְרֶעהְן מֶענְשֶׁענְס הֶערְצֶער . אִיךְ זֶעה וִויא מֶען רַאבֶּעוֶועט , וִויא מֶען בְּרֶעכְט , שְׁטֶעכְט אוּנ מַאכְט ווִיסְט , תֵּל פוּן אַלֶע זַאכֶען . אִיךְ הֶער אַ גֶעשְׁרֵייא , אַ גֶעבֶּעט , אַ גֶעוֵויין פוּן דִיא אוּמְגְלִיקְלִיכֶע נֶעבִּיךְ , אִיךְ הֶער אַ זִיפְצֶען , אַ קְרֶעכְצֶען פוּן דִיא גֶעקוֹילֶעטֶע אוּנְטֶער הֶעם חַלָּף , אִיךְ הֶער אַ גוֹסֶען , אַ חָארְחְלֶען פוּן דִיא , וָואס גֶעהְט זֵייא שׁוֹין אוֹיס דִיא נְשָׁמָה . אִיךְ הֶער אַ גֶעשְׁפֶּעט אַ גֶעלֶעכְטֶער פוּן דִיא ווִילְדֶע רוֹצְחִים . . . . נָאר אָבֶּער גֶענוּג , גֶענוּג ! אִיךְ קֶען מֶעהְר נִישְׁט זֶעהְן , אִיךְ קֶען מֶעהְר נִישְׁט הֶערֶען !

— חַא , חַא , חַא ! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי זִיךְ צוּלַאכְט . אָט הָאסְט-דוּא דִיר דַיינֶע גוּטֶע אוּנ פְרוּמֶע מֶענְשֶׁעלִיךְ ! זֵייא פַארְדַארְבֶּען אוּנ קוֹילֶען , אוּנ מִיךְ רוּפֶען זֵייא נָאךְ שָׂטָן , אַשְׁמְדַאי ! דִיא דָאזִיגֶע שַׁייקֶעס , וָואס דוּא זֶעהְסְט אוּנְטֶען מִיט הֶעק , מִיט מֶעסֶערְס אִין דִיא הֶענְט , דָאס זֶענִין דִיא רוּמִינֶיעֶר , אוּנ דִיא גֶעקוֹילֶעטֶע , דִיא דֶערְשְׁטָאכֶענֶע זֶענִין דַיינֶע אוּמְגְלִיקְלִיכֶע בְּרִידֶער .

— גְוַואלְד ! הָאבּ אִיךְ גֶעטָאן אַ גֶעשְׁרֵייא אוּנ זִיךְ אָנְגֶעחַאפְּט בַּייא דֶעם קָאפּ . גְוַואלְד , וָואס הָאט מֶען צוּ זֵייא , צוּ מַיינֶע בִּידְנֶע , אוּמְגְלִיקְלִיכֶע , שְׁלַאפֶע בְּרִידֶערְלִיךְ נֶעבִּיךְ ?

— דוּא ווִילְסְט ווִיסֶען פַאר וָואס ? הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי גַאנְץ קַאלְטְבְּלִיטִיג גֶעזָאגְט . שַׁא , וֶועל אִיךְ דִיר אִין קוּרְצֶען דֶערְצֶעהְלֶען . אֵיינֶער , טַאקִי

זייערער

זֵייעֶרעֶר , הָאט גֶעגַנְבֶעט עֶפִּים חֲפֵצִים דָא אִין דֶעם סָאבָּאר . דָער הִיגֶער עוֹלָם , וָואס הָאט דַיינֶע בְּרִידֶער פַּיינְט אוּן זֵייעֶר גְרָאשֶׁען לִיבּ , הָאט אַרוֹיסְגֶעלָאזְט אַ קוֹל , אַז דָאס וַואקְסְט פוּן דַיינֶע בְּרִידֶערְלִיךְ . מֶעהְר הָאט מֶען שׁוֹין נִישְׁט בֶּעדַארְפְט . חֶבְרָה אִיז אוֹיף זֵייא אָנְגֶעפַאלֶען אוּן רֶעכֶענְט זִיךְ אִיצְט מִיט זֵייא גוּט אָפּ .

— סְטַייטְשׁ , וואוּ אִיז דִיא פְּרַאוִויטֶעלְסְטְוָא ? הָאבּ אִיךְ גֶעפְרֶעגְט שְׁטַארְק פַארְוואוּנְדֶערְט . פַאר וָואס שְׁוַויינְט זִיא אוּן לָאזְט צוּ אַזֶעלְכֶע רְצִיחוֹת ?

— דִיא פְּרַאוִויטֶעלְסְטְוָא מַאכְט זִיךְ קְלָאמֶערְשְׁט נִישְׁט וִויסֶענְדִיג , הָאט עֶר גֶעעֶנְטְפֶערְט מִיט אַ גֶעלֶעכְטֶערִיל . שְׁפֶּעטֶער אַז חֶבְרָה וֶועט שׁוֹין אַלְסְדִינְג אָפְּטָאן , הַא , הַא , הַא ! דֶענְסְטְמָאל וֶועט זִיא אָנְהֵייבֶּען קְרֶעכְצֶען אוּן זִיךְ מִתְנַצֵל זַיין אִין אַלֶע גֶעזֶעטֶען מִיט זִיסֶע , קַאלֶעכְדִיגֶע וֶוערְטֶערְלִיךְ , אַז זִיא הָאט דֶערְפוּן לַחֲלוּטִין גָאר נִישְׁט גֶעוואוּסְט , וֶועט קְלָאמֶערְשְׁט אַיינְזֶעטְצֶען תָּפוּס דִיא רֶעדֶעלְפִיהְרֶער דֶערְנָאךְ , פַארְשְׁטֶעהְט זִיךְ , וֶועט זִיא זֵייא אַרוֹיסְלָאזֶען אוּן דִיא גַאנְצֶע בָּאד , הִי , הִי , הַא ! וֶועט זִיךְ טַאקִי אוֹיסְגִיסֶען אוֹיף דַיינֶע בְּרִידֶערְלִיךְ . נִישְׁקָשֶׁה , אִיךְ קֶען דִיא רוּמִינִישֶׁע פְּרַאוִויטֶעלְסְטְוָא ! קָאסְטַאפָּארוּ דֶער מִינִיסְטֶער קֶען אָפְּאַרְבֵּייטֶען אַיין עֵסֶק אוּן זִיךְ אוֹיסְדְרֶעהְן גְלַאט וִויא אוֹיף דֶעם טֶעלֶער .

— טְרָאג מִיךְ רוּתַ וַייטֶער , וַייטֶער אַוֶעק פוּן דַאנֶען ! הָאבּ אִיךְ דֶעם אַשְׁמְדַאי גֶעבֶּעטֶען . טְרָאג מִיךְ וָואהִין דוּא וִוילְסְט , אַבִּי לָאם מִיךְ נִישְׁט בְּלַייבֶּען דָא .

עֶר הָאט מִיךְ אַ טְרָאג גֶעגֶעבֶּען וַייטֶער אוּן דִיא רוּחוֹת נָאךְ אוּנְז . זֵייא זֶענִין מִיר שׁוֹין פָארְגֶעקוּמֶען נִישְׁט אַזוֹי וִוילְד , אַזוֹי שְׁרֶעקְלִיךְ וִויא פְרִיהְר . עֶפִּים הָאבּ אִיךְ צְוִוישִׁין זֵייא מִיךְ גֶעפִיהְלְט פְרַייעֶר אוּן הֵיימִישֶׁער וִויא צְוִוישִׁין מֶענְשֶׁען . מִיר זֶענִין גֶעפְלוֹיגֶען אִיבֶּער גַאלַאץ , בַּאקֶען , וִוילְקָאוו אוּן קַאגוּלֶע , דָארְט הָאבֶּען אַזֶעלְכֶע שְׁרֶעקְלִיכֶע מַעֲשִׂיוֹת זִיךְ אִיבֶּערְגֶעחַזֶערְט ! מֶען הָאט גֶעהַרְגֶעט גֶעשְׁלָאגֶען מִיט גְרוֹים אַכְזָרִיוּת אוּן דֶערְנָאךְ הָאט מֶען דִיא גַאנְצֶע שׁוּלְד אַרוֹיפְגֶעלֵייגְט אוֹיף דִיא גֶעשְׁלָאגֶענֶע נֶעבִּיךְ , זֵייא זֶענִין נָאךְ גֶעבְּלִיבֶּען אוּמְגֶערֶעכְט . . . . לֶעבִּין דֶער בּוּקָאוִוינֶע הָאבּ אִיךְ דֶערְזֶעהְן גְרוֹיסֶע זַיילֶען רוֹיךְ , וָואס הָאבֶּען זִיךְ גֶעטְרָאגֶען שְׁטַארְק הוֹיךְ אִין דֶער לוּפְטֶען מִיט לַאנְגֶע פַייעֶרְדִיגֶע צוּנְגֶען אִי מִיט בְּרֶענֶענְדִיגֶע הַאלַאוֶועשְׁקֶעס אוּן גֶעפַארְבְּט פַייעֶר רוֹיט דֶעם הִימֶעל , וִויא אוֹיךְ דִיא רוּחוֹת . אִיךְ גִיבּ אַ קוּק אוּנְטֶען , עֶס אִיז אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע שְׂרֵפָה ! אַ גַאנְצֶע שְׁטָאדְט בְּרֶענְט פוּן אַלֶע פִיעֶר עֶקֶען , עֶס אִיז אַ רַעַשׁ , אַ מְהוּמָה , אַ הֶעלֶעשׁ פַייעֶר וִויא אִין גֵיהִנֹם .

דאס

— דָאס בְּרֶענְט דִיא שְׁטָאדְט מ., הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען. אִין דֶער דָאזִיגֶער שְׁטָאדְט זֶענִין מֵיינְסְטֶענְס גֶעזֶעסֶען דַיינֶע בְּרִידֶער, הָאבֶּען גֶעצָאהְלְט תָּמִיד אַלֶע אָפְּגַאבֶּען אַקוּרַאטְנֶע אוּן גֶעלֶעבְּט זֶעהְר גְלִיקְלִיךְ. דֶער סְבָּארְשְׁטְשִׁיק פוּן דִיא פָּאדַאטֶען, זֵייעֶרֶער אַ דַם שׂוֹנֵא, אִיז אוֹיף זֵייא שְׁטַארְק אוֹיפְגֶעבְּרַאכְט גֶעוָוארֶען דֶערְפַאר, וָואס זֵייא הָאבֶּען אִיהְם נִישְׁט גֶעוָואלְט גֶעבֶּען אִין דֶער הַאנְד אַרַיין עֶפִּיס אַ סוּמֶע גֶעלְט, וָועלְכֶע עֶר הָאט פַארְלַאנְגְט. מַחְמַת גְרוֹים כַּעַס הָאט עֶר גֶעהֵייסֶען אָנְצִינְדֶען דִיא שְׁטָאדְט פוּן אַלֶע פִיער עֶקֶען. אִיצְט בְּרֶענְט זִיא גֶעשְׁמַאק, זֶעהְר לִיכְטִיג. דַיינֶע בְּרִידֶערְלִיךְ לוֹיפֶען דָארְט אַרוּם וִויא דִיא פַארְסַאמְטֶע מַייז, פוּן זֵייעֶרֶע הַייזֶער, פוּן זֵייעֶר גַאנְץ פַארְמֶעגֶען וֶוערְדְט אַשׁ. מַאשֶׁענִיקֶעס, בֵּייטֶעלְשְׁנַיידֶער רוֹיבֶּען, רַאבֶּעוֶוען וִויפִיל זֵייעֶר הַארְץ גְלוּסְט. דָארְט, זֶעה נָאר, דָארְט שְׁטֶעהְט דֶער סְבָּארְשְׁטְשִׁיק מָלֵא שִׂמְחָה אוּן הָאט גְרוֹיס הֲנָאָה, אַקוּרַאט וִויא אַ מָאל דֶער קֵיסַר נֶערָאן, וָואס הָאט גֶעהֵייסֶען אָנְצִינְדֶען דִיא גַאנְצֶע הוֹיפְּטְשְׁטָאדְט רוֹים אוּן קוּקֶענְדִיג פוּן דֶערְוַוייטֶענְס אוֹיף זַיין גַאנִיקֶעל מְשׁוּנֶה הֲנָאָה גֶעהַאט פוּן דֶער שְׁרֶעקְלִיכֶער אִילוּמִינַאצְיֶע. נֶערָאן הָלֶעבִּין אִיז זֶעהְר גֶערֶעכְט גֶעוֶועזֶען דֶערְמִיט, וָואס עֶר הָאט זִיךְ גֶעוואוּנְשֶׁען, אַז פוּן אַלֶע מֶענְשֶׁען אִין דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט זָאל וֶוערֶען אֵיין מֶענְשׁ אוּן עֶר זָאל אִיהְם מִיט זַיין שְׁוֶוערְט אָפְּהַאקֶען דֶעם קָאפּ!

— גְוַואלְד, וָואס אוֹיף דֶער וֶועלְט טוּהְט זִיךְ! הָאבּ אִיךְ וֶועה גֶעשְׁרִיגָען, גֶעהְם מִיךְ צוּ, רוּחַ, אוּן טְרָאג מִיךְ אַוֶועק פוּן דַאנֶען.

דֶער רוּחַ הָאט מִיךְ וַוייטֶער גֶעטְרָאגֶען זֶעהְר גֶעשְׁוִינְד. אַ גַאנְץ וֶועג הָאט עֶר צוּ מִיר נִישְׁט גֶערֶעדְט קַיין וָוארְט. מִיר זֶענִין בֵּיידֶע גֶעוֶועזֶען פַארְטְרַאכְט אוּן אִיטְלִיכֶער הָאט גֶעטְרַאכְט עֶפִּיס אַנְדֶערְשׁ. אַז מִיר זֶענִין גֶעפְלוֹיגֶען אִיבֶּער דֶער גְרוֹיסֶער שְׁטָאדְט יַאסְסִי הָאט עֶר מִיר אָנְגֶעוִויזֶען דָארְט אוּנְטֶען עֶפִּיס אַ שְׁטוּבּ אוּן מִיר גֶעהֵייסֶען אַרַיינְקוּקֶען אִינְוֶוענְדִיג דוּרְךְ דִיא פֶענְצְטֶער.

— הָאבּ רַחֲמָנוּת! הָאבּ אִיךְ אִיהְם גֶעבֶּעטֶען רַחֲמִים, הֵיים מִיר שׁוֹין מֶעהְר נִישְׁט קוּקֶען דִיא גְרוֹיסֶע צָרוֹת, וָואס אִין דֶעם לַאנְד טוּהְט זִיךְ. לָאם מִיר פְלִיהֶען וַוייטֶער, וַוייטֶער!

— חָאטְשׁ נָאךְ אֵיין מָאל יִשְׂרָאֵלִיק! הָאט עֶר גֶעזָאגְט, נָאךְ אֵיין מָאל אֵיידֶער מִיר פְלִיהֶען אַוֶועק פוּן דֶעם לַאנְד, קוּק, אִיךְ בֶּעט דִיךְ, קוּק אַרַיין דָארְט אִין שְׁטוּבּ אוּן זָאג מִיר, וָואס דוּא זֶעהְסְט.

— אִיךְ זֶעה דָארְט, הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט אַרַיינְקוּקֶענְדִיג אִין שְׁטוּבּ, עֶפִּיס אַ קְרַאנְקֶער, אַ פַארְוואוּנְדֶעטֶער אִין דֶער לִינְקֶער פוּס, לִיגְט נוֹטֶה־לָמוּת

אויף

אויף אַ בַּאנְקְבֶּעטִיל אוּן קְרֶעכְצְט נֶעבִּיךְ מְשׁוּנֶה שְׁטַארְק פַאר וֶועהְטִיג. אַרוּם אִיהְם שְׁטֶעהְן אַ סַךְ גְרוֹיסֶע אִי קְלֵיינֶע קִינְדֶער, דַארֶע, בְּלֵייכֶע, מִיט פַארְשְׁמַאכְטֶע לִיפֶּען, וִויא הוּנְגֶערִיגֶע, וָואס הָאבֶּען שׁוֹין אַ צַייט גָארְנִישְׁט אִין זֵייעֶר מוֹיל גֶעהַאט, זֵייא שְׁטֶעהְן אוּן וֵויינֶען מִיט בְּלוּטִיגֶע טְרֶעהְרִין. אִין שְׁטוּבּ הֶערְשְׁט אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע אָרֶעמְקַייט, אַ בִּיטֶערֶע עֶלֶענְט, אוּמֶעטוּם אִיז וִויסְט, פִינְצְטֶער, נִישְׁטָא קַיין שׁוּם זַאךְ. אִין אַ וִוינְקֶעל, זֶעה אִיךְ, צְוֵוייא פִּיטְצְלִיךְ כִּמְעַט נַאקֶעטֶע קִינְדֶערְלִיךְ, בֵּיידֶע נֶעבִּיךְ יָאמֶערֶען: טַאטֶע, מִיר זֶענִין הוּנְגֶערִיג! טַאטֶע, טַאטֶע, מִיר וִוילֶען עֶסֶען!

— דֶער דָאזִיגֶער קְרַאנְקֶער, הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען, אִיז אַיין אוּמְגְלִיקְלִיכֶער, אַיין אָרְמֶער טַאטֶע, וָואס פָּאכְט מִיט דֶער נְשָׁמָה אוּן גֶעזֶעגְנֶעט זִיךְ מִיט זַיינֶע בִּידְנֶע, הוּנְגֶערִיגֶע קִינְדֶער. זֵייא מֶעגֶען נִישְׁקָשֶׁה וֵויינֶען, פַארְגִיסֶען רִיקֶעס טְרֶעהְרִין, דֶער אָרְמֶער טַאטֶע זֵייעֶרֶער אִיז גֶעוֶועזֶען, מִישְׁטֶעהְנֶעם גֶעזָאגְט, זֵייעֶר גַאנְצֶער פַּרְנָסָה גֶעבֶּער, עֶר פְלֶעגְט זִיךְ מוּטְשֶׁען צוּם טוֹיט צוּדֶערְטַאפֶּען פַאר זֵייא אַ שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט, וִויא עֶס אִיז צוּדֶערְהַאלְטֶען דִיא נְשָׁמָה. נָאךְ זַיין טוֹיט וֶועלֶען זֵייא בְּלַייבֶּען וִויא אוֹיף דֶעם וַואסֶער אוּן אוֹיסְגֶעהְן פַאר הוּנְגֶער. נָאר דוּא הָאסְט גֶעזֶעהְן עֶרְשְׁט אַ הַאלְבֶּע זַאךְ. קוּם וַוייטֶער אַבִּיסִיל, וֶועסְט־דוּא זֶעהְן אוּן וִויסֶען אַלְסְדִינְג אִין גַאנְצֶען.

עֶר אִיז מִיט מִיר גֶעשְׁוִוינְד אַוֶועקְגֶעפְלוֹיגֶען אִיבֶּער אַיין אַנְדֶער גַאס, דָארְט אִיז גֶעשְׁטַאנֶען זֶעהְר אַ גְרוֹיס הוֹיז פוּן אַ גַאנְץ רַייכֶען מַאן, אַהִינְצוּ הָאט עֶר מִיר גֶעהֵייסֶען אַרַיינְקוּקֶען אוּן זֶעהְן וָואס עֶס טוּהְט זִיךְ.

— אִיךְ זֶעה, הָאבּ אִיךְ זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען, אִין אַ רַייךְ אוֹיסְגֶעצִיהְרְטֶער זַאל מִיט טְהַייעֶר מֶעבִּיל, מִיט גָאלְד אוּן זִילְבֶּער זִיצְט אִין אַ פָּאטֶעל עֶפִּיס אַ מֶענְשׁ שׁוֹין אִין דִיא יָאהְרֶען, לֶעבִּין אִיהְם אוֹיף אַ קַאנַאפֶּע זִיצְט צוּלֵייגְט אַ יוּנְגֶער מַאן אָנְגֶעטָאן אִין דִיא קְלֵיידֶער פוּן אַ יֶעגֶער, אַרוּם אוּן אַרוּם זִיטְצְט אַ גַאנְצֶע גֶעזֶעלְשַׁאפְט פוּן יוּנְגֶע לַייט. מֶען טְרִינְקְט וַויין, מֶען שְׁמִיעֶסְט, מֶען לַאכְט אוּן עֶס אִיז שְׁטַארְק פְרֶעהְלִיךְ. דֶער יֶעגֶער דֶערְצֶעהְלְט מַעֲשִׂיוֹת פוּן דֶער אָהָאטֶע, עֶר דֶערְצֶעהְלְט וִויא עֶר הָאט גֶעשָׁאסֶען אַ נַייא מִין בֶּעשֶׁעפֶּענִישׁ אוֹיף צְוֵוייא פִיס! . . . . אַלֶע לַאכֶען אוּן פַּאטְשֶׁען בְּרַאוָוא. דֶער אַלְטֶער מַאן הָאט מְשׁוּנֶה הֲנָאָה, טְרִינְקְט פַאר שִׂמְחָה אוֹיס אַ בֶּעכֶער וַויין אוּן קוּקְט אוֹיף דֶעם יֶעגֶער מִיט לִיבְּשַׁאפְט.

— דֶער אַלְטֶער מַאן, הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי גֶעזָאגְט, דָאס אִיז בָּ א ג ְר ַא ן, זֶעהְר אַ רַייכֶער פָּרִיץ, אוּן דֶער יֶעגֶער, וָואס דֶערְצֶעהְלְט דִיא שֶׁעהְנֶע מַעֲשִׂיוֹת, אִיז זַיינֶער אַ זוּן. אִין דֶעם הוֹיז פְלֶעגְט אָפְט אַרַיינְקוּמֶען צוּפַארְקוֹיפֶען קַארַאסִין

יענער ארמער טאטע פון א סך קינדער , וועלכען דוא האסט ערשט נישט לאנג געזעהן ליגענדיג טויט קראנק אויף אביסיל שטרויא . איינמאל האט ער דא וויא געוועהנטליך פארקויפט קאראסין און שוין געוואלט אוועקגעהן . נאר היינטיגס מאל איז איהם נישט בעשעהרט געוועזען צו זעהן זיך געזונטערהייט מיט זיינע קינדער . בשעת ער האט זיך געלאזט ארויסגעהן פון דער פערעדניע איז הינטער איהם נאכגעגאנגען באגדאנס זונדיל גרייט צו דער פאלעוואניע , מיט א ביקס אין דער האנד . לאבענדיג קומט צו איהם דאס יונגע פריציל צו , און זאגענדיג דיא ווערטער : „מיר וואלט זיך זעהר געוואלט וויסען אויב איך קען הרגענען א יודליק“ האט ער זיך געצילט און אויסגעשאסען . דיא קויל האט דעם יודליק געטראפען אין דער לינקער לאפעטקע , ער איז באלד אנידער געפאלען מיט א שרעקליך געשרייא , וואס האט געקענט ריהרען אפילו א שטיין . איצט , בשעת דער פארוואונדעטער מוטשעט זיך זעהר שטארק אויף זיין הארט געלעגער און דיא הונגעריגע קינדער שטעהן ארום דעם אומגליקליכען טאטען , זיטצט זיך באגדאנס זונדיל , דער רוצח , גאנץ לוסטיג אויף א ווייכער קאנאפע און דערצעהלט זיינע שטוקעס ביי א גלעזיל וויין . דער טאטע מיט אלע גוטע ברידער קוועלען דערפון גאר אן און זענין זיך פשוט מחיה !

— גוואלד ! האב איך געשריגען , וויא שווייגט מען פאר אזא רציחה ? ריקעס טרעהרין און אומשולדיג בלוט פון מענשען גיסען זיך אין דיא גאסען וויא וואסער , און קיינער גיט דארויף אפילו קיין קרעכץ נישט . גוואלד וואו איז דאס געזעטץ ? וואו איז דאס מענשליכקייט ?

— קום , זייא מוחל , ווייטער אביסיל , האט דער אשמדאי זיך אנגערופען , וועסט־דוא הערען א תירוץ אויף דיינע קלאטץ־קשיות ! נישט ווייט פון דאנען , זעהסט־דוא , שטעהט א הויז , דאס איז א געריכט־הויז , וואס דארט משפט־מען אין דעם נאמען פון אמת און גערעכטיגקייט , וואס דארט ווייזט ארויס דער מענש , דער אנטיק פון אלע בעשעפעניש , זיין גוטסקייט , זיין פרומקייט , זיין שכל , זיין דבור , דיא גרעסטע מתנה פון דעם , וואס איך טאהר נישט דערמאהנען , און זיינע שעהנע , טהייערע געזעטץ . מיר פליהען איצט אקוראט איבער דעם געריכט־הויז , קוק זייא מוחל , אהינצו אריין און דערצעהל מיר אלסדינג וואס דוא זעהסט און הערסט .

— איך זעה , האב איך דערצעהלט , דרייא רומינער שטעהן דארט פאר דיא ריכטער . דיא אלע דרייא אין איינעם האבען געראבעוועט און געהרגעט א יודען נעביך . זייער אדוואקאט , וואס מען רופט איהם דארט מיט דעם

נָאמֶען הַאר בְּ רֶ עסְ קוּ , פַארְעֶנְטְפֶערְט דִיא רוֹצְחִים מִיט אַ רֵיידֶע . רַבּוֹתַים ! זָאגְט עֶר צוּ דִיא פְּרִיסַאזְשְׁנִיעֶ זַאסֶיעדַאטֶעלֶעס , אִיהְר מוּזְט קוֹדֶם־כָּל ווִיסֶען וואס זֶענִין אַזוֹינְס יוּדֶען , — אִיהְר בֶּעדַארְפְט הָאבֶּען אִין זִינֶען , אַז יוּדֶען זֶענִין פְּיַאוְוקֶעס , וָואס זוֹיגֶען בַּייא אוּנְזֶער פָאלְק אוֹיס דָאס בְּלוּט . אִיךְ קֶען עֶס אַייךְ אוֹיסְוַוייזֶען פוּן זֵייעֶר תַּלְמוּד , אַז יוּדֶען טְרִינְקֶען זִיךְ אָן מִיט אוּנְזֶער בְּלוּט , אַז זֵייא הָאבֶּען אוּנְז פַּיינְט . אִין דִיא יוּדֶעשֶׁע גֶעבָּאט שְׁטֶעהְט אַזוֹי . אֶמֶתֶע קְרִיסְטֶען מוּזֶען מִיט יוּדֶען זִיךְ בֶּעגֶעהְן וִויא מִיט ווִילְדֶע חַיּוֹת . אִיךְ בִּין זִיכֶער , אַז אִיהְר וֶועט גֶערֶעכְט גֶעבֶּען מַיינֶע דְרַייא לַייט , פַאר ווֶעלְכֶע אִיךְ נֶעהְם מִיךְ דָא אָן — דִיא כַּוָּונָה זֵייעֶרֶע אִיז גֶעוֶועזֶען זֶעהְר אַ גוּטֶע : צוּבֶּעפְרַייעֶן אוּנְזֶער אָרְם לַאנְד פוּן דִיא פְּיַאוְוקֶעס .

— יְיִשַׁר־כֹּחַ בְּרֶעסְקוּ ! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי גֶעזָאגְט מִיט גְרוֹיס שִׂמְחָה , דַיין דְרָשָׁה הָאט מִיךְ פָּשׁוּט מְחַיֶּה גֶעוֶועזֶען , דוּא הָאסְט דֶערְמִיט גֶעווִיזֶען וָואס אִיז אַזוֹינְס אַ מֶענְשׁ , וָואס זַיין צִינְגֶעל בֶּעטַייט !

אוּנ אִינְדֶעם ווִיא עֶר הָאט מִיט אַ גֶעשְׁפֶּעט גֶערֶעדְט אִיבֶּער דִיא מֶענְשֶׁען , גֶעלַאכְט פוּן זֵייעֶר יוֹשֶׁר , פוּן זֵייעֶר לִיבֶּע אוּנ פוּן זֵייעֶר פְרוּמְקַייט אִיז עֶר דֶערְוַוייל גֶעפְלוֹיגֶען , גֶעפְלוֹיגֶען בִּיז מִיר זֶענִין גֶעקוּמֶען צוּ עֶפִּים אַ הוֹיז .

— יִשְׂרָאֵלִיק ! הָאט עֶר גֶעזָאגְט , נָאכְדֶעם וָואס דוּא הָאסְט דָא גֶעזֶעהְן אוּנ גֶעהֶערְט מוּזְט־דוּא אֵיידֶער מִיר פְלִיהֶען פוּן דֶעם לַאנְד אַוֶועק הָאטְשׁ אֵיין מִינוּט אַרַיינְקוּקֶען אִין דֶעם הוֹיז , וָואס דָארְט אוֹיף אַ שְׁטוּהְל זִיטְצְט מַיין מִינִיסְטֶער קָאסְטַאפָּארוּ , אַרוּם אִיהְם זַיין גַאנְצֶע כְּנוּפְיָא גְרוֹיסֶע לַייט אוּנ גַאזֶעטֶענְשְׁרַייבֶּער . קוּק אַרַיין אוּנ דֶערְצֶעהְל וָואס דוּא זֶעהְסְט .

— אִיךְ זֶעה , הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט . דֶער מִינִיסְטֶער הֵייסְט אָנְשְׁרַייבֶּען אַ פַּאפִּיר , וָואס אוֹיף אִיהְם זָאלֶען מַיינֶע אוּמְגְלִיקְלִיכֶע בְּרִידֶער זִיךְ חַתְמֶענֶען , אַז עֶס אִיז אִין גַאנְצֶען אַ לִיגֶען , וָואס דִיא ווֶעלְט טְרַאכְט אוֹיס , אַז מֶען מוּטְשֶׁעט זֵייא דָא צוּם טוֹיט . אַדְרַבָּה עֶס אִיז זֵייא דָא זֶעהְר גוּט , אוּנ זֵייא הָאבֶּען דָא , נִישְׁט צוּפַארְזִינְדִיגֶען , זֶעהְר פִיל גוּטֶע פְּרַאוֶועס . . .

— זַייא גֶעזוּנְט מַיין טְהַייעֶרֶער קָאסְטַאפָּארוּ ! הַלְוַאי אַ סַךְ אוֹיף דֶער ווֶעלְט וִויא דוּא , וָואלְט אִיךְ מִיר שׁוֹין גֶעשְׁלָאפֶען רוּהִיג . זַייא גֶעזוּנְט מַיין פְרַיינְד ! דַיין גֶעזוּנְט אִיז זֶעהְר נֶעהְטִיג , כְּדֵי דוּרְךְ דֶעם זָאלֶען טוֹיזֶענְטֶער אַנְדֶערֶע פַארְלִיהְרֶען זֵייעֶר גֶעזוּנְט אוּנ לֶעבֶּען . קָאסְטַאפָּארוּ , סֶערְדְצֶע , זַייא מִיר גֶעזוּנְט ! אוֹיךְ אִיהְר רֶעדַאקְטָארֶען , טְהַייעֶרֶע מֶענְשְׁלִיךְ , זַייט גֶעזוּנְט ! דֶערְפְרֶעהְט מִיךְ אָפְּט מִיט אַייעֶר שְׁרַייבֶּען אוּנ זְשַׁאלֶעוֶועט נִישְׁט קַיין טִינְט ! אַזוֹי הָאט מִיט אַ גֶעלֶעכְטֶער דֶער אַשְׁמְדַאי זִיךְ גֶעזֶעגֶענְט אוּנ אַוֶועקְגֶעפְלוֹיגֶען וַוייטֶער .

א היבשע צייט זענין מיר געפלויגען איבער טהאלען איבער בערג, איבער דערפער אונ איבער שטעדט, איבער אזעלכע, וואס מיין פוס טאהר זיך נישט געפינען דארט פון דער ערד ביז סאמע דיא שפיטצען דעכער. פליהענדיג איבער סמירנא האבען מיר אונטען געזעהן א שרעקליכע סצענע, א גרויסע מחנה גרעקען האבען וויא חיות רעות נאכגעיאגט עפיס א מענשען, וואס ער איז געלאפען נעביך אונ זיך ארויסגעשלאגען כמעט פון דיא כוחות. אט, אט, האב איך געמיינט האפען זייא איהם אונ צורייסען איהם אויף שטיקער.

— דאס לויפט איינער פון דיינע ברידערליך. האט דער אשמדאי זיך אנגערופען. ער וועט, דאכט זיך מיר, באלד אנידערפאלען אונ אייביג שוין מעהר נישט אויפשטעהן.

דער אומגליקליכער נעביך איז געווארען מיד לויפענדיג, קוים וואס ער האט זיך געהאלטען אויף דיא פיס, דיא גרעקען זענין שוין געוועזען גאנץ נאהענט פון איהם, האבען משונה געשריגען אונ אויסגעשטרעקט דיא הענט. פלוצלים אבער האט ער זיך געשטארקט, געלאפען מיט דעם גאנצען כח אונ זיך אריינגעהאפט צום סוף ערגיץ אין א הויז. א טהייל פון דיא גרעקען זענין איהם נאכגעלאפען אהינצו, א טהייל זענין געבליבען אין דרויסען אונ געשריגען: נעהמט איהם ארויס אהער, לאם מיר איהם הרגענען!

אין מיטען דער שרעקליכער מהומה איז פון דעם הויז ארויסגעגאנגען א מיטראפאליט, זיך געשטעלט אין דער טהיר מיט דעם פנים צום עולם אונ געזאגט אויף א קול: וואס ווילט איהר האבען, וואס האט איהר דא זיך פארזאמעלט? ווילט איהר עמיצען הרגענען, טא הרגעט מיך. כל זמן איך לעב וועל איך אייך פאר קיין שום זאך אין דער וועלט נישט ארויסגעבען דעם אומגליקליכען מענשען, וואס איז געקומען אין מיין הויז, צובעטען בייא מיר הילף פאר זיך אונ פאר זיינע אומגליקליכע ברידער נעביך. וויא האט איהר פאר גאט קיין מורא נישט אויסצוטראכטען אויף זייא נעביך איין עלילת דם, וואס נישט געשטויגען, נישט געפלויגען, אונ אנצופאלען וויא דיא לייבען אויף אומשולדיגע מענשען? בעטראכט זיך נאר וואס איהר טוהט!

טרעהרין האבען מיר זיך געשטעלט אין דיא אויגען פאר פרייד, אז אויף דער וועלט איז נאך פארט דא אגוטער, ערהרליכער מענש.

— אנקוקען קען איך נישט אט דיא פראוואסלאווע ארכירייען! האט דער אשמדאי א זאג געטאן מיט כעס אונ געמאכט א זויערע מינע. עס איז מיט זייא גאר נישט צומאכען. פע, פע, וויא א ביין שטעהן זייא מיר שוין אין

דעם

דעם האלז! א נס חלעבין, וואס עס איז נאך געבליבען אויף דער וועלט רעכטע מענשעליך אונטער די קטולישע גלחים בשעת זייא האבען געוועלטיגט ביד רמה האבען זייא געפרעגעלט אפט אויף דעם פייער אייך מענשעליך! עס האט געשמעקט געבראטענס פון מענשען-פלייש. אך, וויא געשמאק אזא געבראטענס איז! לאם מיר נאר ווייטער פליהען, צווישען מיינע לייט, אפשר וועלען מיר דארט דאס מאכל בעקומען. ריידענדיג אזעלכע ווערטער האט ער שטארק געמאכט מיט די פליגעל און איז מיט זיין גאנצער קאמאנדע רוחות אריינגעפלויגען געשווינד אין דייטשלאנד.

אז מיר זענין געפלויגען דארט איבער דער שטאדט נייאהויצעל האב איך געזעהן וויא א יודישער סוחר בעט אין דעם נאמען פון אלע זיינע ברידער דעם דארטיגען גלח, אז ער זאל אויף זייא רחמנות האבען און אויסווייזען זיין פראסטען עולם אז עלילת דם איז א שקר-בלבול. באם ער וועט עס נישט טאן, איז דער עולם גרייט באלד אויף זייא אנצופאלען, און גאט ווייסט, וואס פון זייא געביך קען ווערען. דער גלח האט גאנץ קאלטבליטיג געענטפערט, חלילה, איך וועל אזא נארעשקייט נישט טאן, פון מיינעטוועגען ווערדט חאטש די כפרה!

— א, דער רוח זאל איהם האפען! האב איך געזאגט מיט כעס.

— האב צייט ישראליק! האט דער אשמדאי געענטפערט, שפעטער וועט איהם טאקי דער רוח האפען, איצט אבער זאל ער לעבען און געזונט זיין, ער ניטצט מיר צום עסק. קוק בעסער ווייטער וואס אונטען טוהט זיך, דוא וועסט נאך עפים שעהנערעס זעהן.

— גענוג, גענוג! האב איך געשריגען אין איין אטהעם, דער קאפ דרעהט זיך מיר. איך קען אסור מעהר נישט צוזעהן די עולות, די פאלשקייט און די רציחות אויף דער ערד.

— עט, האט ער געזאגט, דאס וואס דוא האסט געזעהן איז נאך גארנישט, ערשט א טפה מן הים, אויב דיר איז נמאס געווארען צוזעהן די צרות, וואס פרעמדע טוהן אייך אן, וועל איך דיר ווייזען די גרויסע צרות, וואס איהר אליין טוהט איינער דעם אנדערען, איך וועל דיר ווייזען אייערע אלע תכשיטליך, אייערע מיוחסים׳ליך, אייערע בעלי-טובות׳ליך, אייערע אלע אפוטרופסים׳ליך.

— גענוג, האב איך איהם געבעטען רחמים, איך קען זייא שוין גאנץ גוט.

ער האט א פליה געטאן שרעקליך געשווינד וויא א פייל אוים דעם

בויגען

בּוֹיגֶען , דֶערְנָאךְ הָאט עֶר פַּאמֶעלִיךְ גֶעשְׁוֶועבְּט אִין דֶער לוּפְטֶען אוּנ זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען צוּ מִיר :

— אִיךְ וֶועל דִיר וַוייזֶען אַייעֶרֶע סְפָּאדִיקְלִיךְ , אַייעֶרֶע צִיגַאנֶערְלִיךְ . טוּה מִיר צוּלִיבּ יִשְׂרָאלִיקִיל , קֶעטְצֶעלֶע , מוּצֶענִיוּ , אוּנ קוּק נָאךְ אַבִּיסִיל . אִיךְ וֶועל דִיר וַוייזֶען פֵּייקֶעלִיךְ , גֶערְגֶעלִיךְ , אוּהְנָיאקֶעלִיךְ , מְרִידִינְלִיךְ , שִׂיךְ אוּנ זֶעקֶעלִיךְ , פְּיַאטְקֶעסְלִיךְ , פַּאטְשֵׁילֶעכְלִיךְ , פּוּשְׁקֶעלִיךְ , קֶעסְטֶעלִיךְ , קַארָאפְּקֶעלִיךְ אוּנ כָאכְלֶעפֶּעלִיךְ . אִיךְ וֶועל דִיר וַוייזֶען אַייעֶרֶע דְרֶעהְדְלִיךְ , שְׂרַייעֶרְלִיךְ , גְרַאפֶערְלִיךְ , שְׁטַארְקֶע־הֶעמֶערְלִיךְ , נַייא מָאדְנֶע גָלוּת־לִיכְטְלִיךְ , קַארְפִירֶער אֶתְרוֹגִים׳לִיךְ אוּנ אַייעֶרֶע כַּפָּרֶה־הִיהְנְדְלִיךְ !...

אִיךְ בִּין פַארְצַאפֶּעלְט גֶעוָוארֶען אַז אִיךְ הָאבּ אִיהְם צוּלִיבּ טוּהֶענְדִיג אַרָאפְּגֶעקוּקְט אוּנ גְלַייךְ אוּנְטֶער מִיר דֶערְזֶעהְן עֶפִּים אַ סְפָּאדִיקֶעל .

— צַאפֶּעל זִיךְ נִישְׁט אַזוֹי , יִשְׂרָאלִיק לֶעבּ ! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי גֶעלַאכְט . דוּא קֶענְסְט נָאךְ אַרוֹיסְפַּאלֶען חָלִילָה פוּן מַיין הַאנְד אוּנ אַרַיינְפַּאלֶען גְלַייךְ יֶענֶעם סְפָּאדִיק אִין דִיא הֶענְט .

— אֵיידֶער אִין אַזַא סְפָּאדִיקְס הֶענְט אַרַיינְצוּפַאלֶען אִיז שׁוֹין אַ סַךְ בֶּעסֶער אִין דַיין הַאנְד . אִיךְ בֶּעט דִיךְ רוּחַ , הָאבּ רַחֲמָנוּת אוּנ טְרָאג מִיךְ אַוֶועק וַוייטֶער ,

— הָאטְשׁ נָאךְ אַ קוּק יִשְׂרָאלִיק ! מִיר צוּלִיבּ טוּה נָאךְ אֵיין קוּק . אִיךְ , אַשְׁמְדַאי , אִיךְ בֶּעט דִיךְ .

— נֵיין , נֵיין ! הָאבּ אִיךְ גֶעשְׂרִיגֶען אוּנ זִיךְ בַּאהַאלְטֶען בַּייא אִיהְם אִין דֶער הַאנְד , אִין אַ וִוינְקֶעלֶע . אִיךְ קֶען נָאךְ חָלִילָה מְשׁוּגָע וֶוערֶען צוּזֶעהֶענְדִיג אַזֶעלְכֶע זַאכֶען . דוּא וֶועסְט עֶס אָסוּר בַּייא מִיר בְּשׁוּם אוֹפֶן נִישְׁט פּוֹעֶלִין . גֶענוּג גֶעקוּקְט , אַיין עֶק , אַ סוֹף !

— דוּא בִּיסְט נִישְׁקָשֶׁה אַ גוּטֶער עַקְשָׁן יִשְׂרָאלִיק , דֶער רוּחַ אֲפִילוּ קֶען מִיט דִיר גָארְנִישְׁט מַאכֶען ! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי גֶעזָאגְט אוּנ וַוייטֶער גֶעשְׁווִינְד אַוֶועקְגֶעפְלוֹיגֶען .

15

יִשְׂרָאלִיק מִיט דֶער קְלַיאטְשֶׁע צְווִישִׁין דִיא לֵצִים .

וִויפִיל דִיא נְסִיעָה הָאט גֶעדוֹיעֶרְט קֶען אִיךְ בֶּעשְׁטִימְט נִישְׁט זָאגֶען , מַחֲמַת אִיךְ בִּין גֶעוֶועזֶען שְׁטַארְק צוּטְרָאגֶען פוּן אַלְסְדִינְג וָואס אִיךְ הָאבּ גֶעזֶעהְן אוּנ וָואס מִיט מִיר הָאט זִיךְ פַּאסִירְט . אִיךְ וֵויים נִישְׁט מֶעהְר אַז אַ לַאנְגֶע צַייט

בִּין אִיךְ גֶעפְלוֹיגֶען בִּיז מִיר זֶענִין צוּם סוֹף גֶעקוּמֶען אִין אַ גַאנְץ גְרוֹיסֶען אוּנ שְׁרֶעקְלִיךְ אַ טִיפֶען טְהָאל , עֶרְגִיץ אִין אַ הָעק , צְווִישִׁין מְשׁוּנֶה הוֹיכֶע בֶּערְג , וָואס גְרֵייכֶען בִּיז דֶעם וָואלְקֶען , עֶס גֶעהְט מִיר נָאךְ אִיצְט אַ גְרוֹיל אִיבֶּער דֶעם לַייבּ , אַז אִיךְ דֶערְמָאהְן מִיךְ אָן דֶעם טְהָאל , אַזוֹי ווִילְד , אַזוֹי ווִיסְט אִיז עֶר גֶעוֶועזֶען . פוּן גְרָאז אוּנ בֵּיימֶער הָאט מֶען נִישְׁט גֶעזֶעהְן אֲפִילוּ קֵיין סִימָן . אוֹיף אִיטְלִיכֶען טְרִיט הָאט מֶען גֶעזֶעהְן נָאר דֶערְנֶער אוּנ הוֹיפֶענְס שְׁטֵיינֶער . צְווִישִׁין זֵייא הָאבֶּען גֶעשְׁווִיבֶּעלְט אוּנ גֶעגְרִיבֶּעלְט שְׁלַאנְגֶען , פִּיפֶּערְנָאטֶערֶען אוּנ עֶקְדִישֶׁען . עֶס הָאט גֶעגְרִילְצְט אִין דִיא אוֹיעֶרֶען הֶערֶענְדִיג דָאס גֶעשְׁרֵייא , וָואס ווִילְדֶע חַיוֹת אוּנ עוֹפוֹת הָאבֶּען פוּן זֵייעֶרֶע נָארֶעס אַרוֹיסְגֶעלָאזְט אוֹיף אַלֶערְלֵייא טְרוֹיעֶרְדִיגֶע אוּנ וֵויינֶענְדִיגֶע קוֹלוֹת . עֶס הָאט אוֹיךְ גֶעשְׁטוּנְקֶען עֶפִּיס אַ רֵיחַ פוּן שְׁוֶועפֶעל מִיט טַייפֶעלְסְקֵייט אִין אֵיינֶעם , אוּנ עֶרְטֶערְוַוייס הָאט פוּן דֶער עֶרְד אַרוֹיסְגֶעזֶעטְצְט וָואלְקֶענְס רוֹיךְ , וָואס זֶענִין ווִיא אַ טוּמַאן זִיךְ צוּגַאנְגֶען אִין אַלֶע זַייטֶען . אָט אַזַא טְהָאל הָאבֶּען דִיא רוּחוֹת זִיךְ אוֹיסְגֶעוֶועהְלְט , דָא אִיז זֵייעֶר וָואהְנוּנְג !

פוּן דָארְט הָאט מִיךְ דֶער אַשְׁמְדַאי גֶעפִיהְרְט דוּרְךְ אַ שְׁפַּאלְט צְווִישִׁין סְקָאלֶעס אוּנ מִיט מִיר אַרַיינְגֶעגַאנְגֶען אִין אַ גַאנְץ גְרוֹיסֶער הֵייל , וָואס אִיז גָאר אוּמְמֶעגְלִיךְ צוּבֶּעשְׁרַייבֶּען אֲפִילוּ אַ טוֹיזֶענְט חֵלֶק פוּן אִיהְר ווִילְדְקֵייט . דָארְט הָאט גֶעפְלֵייצְט אַ טַייךְ שְׁוַוארְצֶער טִינְט אוּנ אוֹיף זַיינֶע בְּרֶעגֶען הָאבֶּען גֶעוַואקְסֶען וֶועלְדֶער פֶּענֶעס . אִין דִיא וֶועלְדֶער ווִידְמֶען זִיךְ לֵצִים , אַזֶעלְכֶע מִינֵי בֶּעשֶׁעפֶענִישׁ , עֶפִּיס מַאלְפֶּעס , וָואס הָאבֶּען אַ גֶעשְׁטַאלְט נָאר טַאקִי ווִיא פוּן מֶענְשֶׁען . פוּן דֶערְוַוייטֶענְס הָאבּ אִיךְ גֶעזֶעהְן ווִיא לֵצִים הָאבֶּען אִין דֶעם טַייךְ אָנְגֶעטְרוּנְקֶען מַיין בִּידְנֶע קְלַיאטְשֶׁע נֶעבִּיךְ , זִיא דֶערְנָאךְ גֶעבָּאדֶען אוּנ אוּנְטֶערְגֶעטוּקְט אַ סַךְ מָאל אִין טִינְט אַזוֹי , אַז זִיא אִיז פוּן דָארְט אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען שְׁוַוארְץ ווִיא אַ רוּחַ . . . .

— דָאס אִיז מַיין קַאנְצֶעלַארְיֶע ! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי צוּ מִיר גֶעזָאגְט . דֶעם דָאזִיגֶען טַייךְ אוּנ דִיא וֶועלְדֶער , וֶועלְכֶע דוּא זֶעהְסְט דָא הָאבּ אִיךְ אָנְגֶעגְרֵייט פַאר דַיינֶע בְּרִידֶערְלִיךְ . מֶען וֶועט אוֹיף זֵייא שְׁרַייבֶּען כָּל זְמַן עֶס וֶועט נִישְׁט אוֹיסְגֶעהְן דֶער טִינְט פוּן דֶעם טִינְטֶער אוּנ דִיא פֶּענֶעס פוּן דִיא וֶועלְדֶער . פוּן דֶעם טִינְטֶער גֶעהְן אַרוֹיס קַאנַאלֶען , טְשֶׁערְנִילָא־פְּרָאוָואדֶען , גַאנְץ וַוייט אִין פַארְשִׁידֶענֶע מְקוֹמוֹת , אִין דִיא רֶעדַאקְצִיֶעס אוּנ אִין דִיא קַאבִּינֶעטֶען פוּן גֶעווִיסֶע מֶענְשֶׁען . דֶער דָאזִיגֶער קַאנַאל נוּמֶער 999,999 , וָואס דוּא בֶּעטְרַאכְסְט אִיהְם אִיצְט , עֶר גֶעהְט אִין דֶעם טִינְטֶער פוּן דֶעם

דניעפּראָוועצער גאַזעטענשרייבער. טינט און פּענעס איז דאָ אַ ים און שרייבער וויא זאַמד.

ער האָט אַ שמוטציגער געטאָן און דיא לעצים האָבען פון דיא וועלדער זיך אַ שאָט געגעבען צו איהם וויא דיא פליגען, זיך אויסגעשטעלט אין אַ גלייכער שורה, איטליכער מיט אַ פּען אין דער האַנד און מיט אַ קיווער פּאַפּיר אויף דעם קאָפּ.

— דאָס זענין מיינע שרייבער! האָט ער צו מיר זיך אָנגערופען און מיך דערבייא אָנגעקוקט מיט אַ שמייכעלע.

וויא אַ יענעראַל האָט ער זיך דערנאָך געזדראַוסטוועוועט מיט דעם פּאָלק פּיסאַקעס. עס איז געוואָרען אַ געשרייא: אוררא, אוררא! אַז עס איז שטילער געוואָרען האָט ער אָנגעהויבען זייא צומושטירען. דער מושטיר איז בעשטאַנען אין אַרויסשטעקען דיא צונגען, מאַכען אַ פייג און לאַכען. נאָכדעם האָט ער הויך געקאָמאַנדעוועט: צוהאַלטען וויא מען בעדאַרף דיא פּענעס! צוטונקען!... פאַרטיג מיט דעם האָט ער צוצייגען אויף אַקול אַ געשרייא געגעבען: שרררייבט!

דיא קאָמאַנדע האָט זיך אַ נעהם געטאָן שרייבען, אַלע כמעט דיא זעלביגע זאַכען און דיא אייגענע ווערטער. דיא האָר האָבען מיר זיך געשטעלט לייענענדיג דיא אָנגעשריבענע ווערטער, זייא זענין געוועזען אי שפּיטצעכדיג, אי מיט קרוטשקעס און געשטאָכען וויא שפּיזען. בייא אַ טהייל האָט שרייבענדיג געציטערט דיא הענט און געטיאַקעט דאָס האַרץ. וויא איך בין שפּעטער זיך דערגאַנגען זענין דיא דאָזיגע געוועזען רעקרוטען, ערשט וואָס אָנגעקומען אין דעם פּאָלק. זייא איז נאָך שווער געוועזען אַזעלכע זאַכען... הוץ דיא האָבען נאָך אַ טהייל געאַרבייט וויא דיא פּאָזשאַרנע קאָמאַנדע און געשפּריצט פּשוט בלאָטע.

נאָך דער סמאָטרע האָט דער אשמדאי ווייטער אַ שמוטציגער געטאָן איז אַריינגעקומען עפּיס אַ רוח, אַ ריז, אָנגעטאָן אין דער פּאָלנער פאָרמע, בעהאָנגען אַרום דעם קאָפּ מיט פּעדערען, מיט פּענעס און מיט פלעדערווישען.

— וואָס האָסט־דוא אין דער צייט וואָס איך בין נישט היע געוועזען עפּיס געטאָן? וויא שטעהן אונזערע עסקים? האָט דער אשמדאי דעם רוח געפרעגט. אַגב אונז ביידע פאַרגעשטעלט איינעם דעם אַנדערען: דאָס איז מיין סעקרעטאַר, האַר לוציפער, און דאָס איז רב ישראליק!

דער סעקרעטאַר לוציפער האָט געמאַכט אַ זויערע מינע און מיך נישט

געווירדיגט

געווירדיגט אפילו מיט א בליק. ער האט באלד ארויסגענומען זיין ראפארט און געלייענט:

„אייער אשמדאיסקע פינצטערנעס! מלך פון אלע רוחות און מחבלים, פרינץ פון אלדע שווארצע יאהר, הערצאג פון שבעה מדורי גיהנם, גראף פון סדום און עמורה, ערץ־פאסטיך פון אלע זינדענבעק אין עזאזל, א. ז. וו.

אונזערע אגענטען, די בעלי־טובות אין אלע שטעדט, זענען אין זייערע ראפארטען מודיע: אז דורך זייערע גרויסע סטאראניעם אומעטום וואו מען בעדארף איז זייא צום סוף געראטען, אז די טאקסע פון פלייש זאל נישט בטל ווערען.“

דער אשמדאי האט געשמאכט פאר שמחה. איך דאנק אייך, האט ער געזאגט צום סעקרעטאר, איך דאנק אייער טונקעלע שווארצזיכטיגקייט, דוקעם לוציפער, דערפאר וואס איהר האט מיר צום ערשטען ראפארטעוועט אזא וויכטיגע זאך. ער האט דערנאך זיך געווענדעט צו מיר מיט די ווערטער:

— זעהסט־דוא, דאס איז ביי מיר א בשורה. איינמאל וועלען דיינע ברידערליך עסען מכות פלייש און דורך דעם תמיד קרייענקען. די היינטיגע גרויסע דאקטורים ווילען האבען, אז פון ווייניג פלייש עסען פוילען די ביינער. קריינקט, פוילט צו אלדע שווארצע יאהר! צווייטענס איז די טאקסע מיר פשוט נעהטיג צום עסק. דורך איהר בילדעט זיך ביי אייך די גאנצע באנדע בעלי־טובות, וואס פיהרען איטליבען ביי דער נאז און לאזען אייך קיין קאפ נישט אויפהייבען; פון איהר האבען אלע מיינע אגענטען זשאלאוואניע און זייער פרנסה בכבוד; דורך איהר האבען אייערע פוסטע מענשעליך אין די הענט סומעס געלט, אויסצוגעבען אויף אלדינג וואס מען טאר נישט זאגען; דורך איהר האט איר דעם בעסטען סימן, אז מיט אייערע ראסהאדען אויף אלע נעהטיגע בעדערפעניש און כלל־זאכען זענט איהר אפגעשיידט פון די אומות העולם, דעריבער איז גאר אוממעגליך, אז איהר זאלט זיך פאראייניגען מיט זייא אין די זעלביגע געפיהלען פאר דער מדינה, און דעריבער טאקי וועלען שלעכטע מענשעליך תמיד געפינען א געלעגענהייט דערפאר אויף אייך אנצופאלען. אייער פאלאזשעניע וועט זיין פארפוטעט, פארדרעהט. הלואי איך זאל שוין מיט אלע אנדערע מענשעליך האלטען אויף דער מדרגה וויא איך האלט מיט אייך!... איצט פארשטעהסט־דוא פאר וואס דאס איז ביי מיר אזא בשורה? חלילה וחס, די טאקסע זאל געוועזען בטל ווערען, וויא עטליכע האבען עס פערלאנגט, וואלט איהר — נישט דערלעבען זאלט איהר דאס! — מיט א מאל פטור געווארען פון א סך

צרות

צָרוֹת. נוּא מַיינֶע אַגֶענְטֶען פַארְשְׁטֶעהְן דִיא פָּאלִיטִיקֶע, זֵייא פַארְדִינֶען אַ נַאגְרַאדֶע פַאר זֵייעֶר סְטַארַאנְיֶע.

„לויט רִיכְטִיגֶע סְוֶועדֶענֶעס, הָאט לוּצִיפֶער וַוייטֶער רַאפָּארְטֶעוֶועט, זֶענִין בְּשַׁעַת דֶער חָלִירַע מִיסְטֶענֶעס גֶעשְׁטָארְבֶּען דִיא דָאזִיגֶע, וָואס מַחְמַת גְרוֹיס אָרֶעמְקַייט קֶענֶען זֵייא קַיין פְלֵייש נִישְׁט עֶסֶען. עֶס אִיז שְׁרֶעקְלִיךְ טְהַייעֶר אוּנ דוּרְךְ דֶער סְטַארַאנְיֶע פוּן אוּנְזֶערֶע אַגֶענְטֶען הֵייבְּט זִיךְ דֶער מֶכֶה וָואס אַ טָאג אַלְץ מֶעהְר.“

— גוּט! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי גֶעזָאגְט, זֶעהְר גוּט! בְּשַׁעַת דֶער חָלִירַע וַוייזְט דִיא טַאקְסֶע אַרוֹיס אִיהְר כֹּחַ צְווִישִׁין דֶעם אָרְמֶען עוֹלָם. עֶרְשְׁט נִישְׁט לַאנְג הָאבּ אִיךְ עֶרְגִיץ אִין אַ שְׁטָאדְט גֶעלֵייעֶנְט אַיין אָנְגֶעקְלֶעבְּט צֶעטִיל אִין דֶער גַאס. אוֹיף דֶעם צֶעטִיל אִיז אוּנְטֶערְגֶעשְׁרִיבֶּען „דִבְרֵי הַמְבַקְשִׁים לְטוֹבַת אחב״י“ דָארְט אִיז מֶען מוֹדִיעַ דֶעם עוֹלָם, אַזוֹי וִויא אִין דֶער וֶועלְט הֶערְט זִיךְ דִיא חָלִירַע, בְּכֵן זָאל מֶען למעה״ש עֶסֶען פְלֵייש, אֲפִילוּ אִין דִיא נַיין טֶעג. בְּשַׁעַת לֵייעֶנֶען הָאבּ אִיךְ גֶעלַאכְט וִויא מֶען רָאטְה צוּעֶסֶען פְלֵייש, אַלְץ לְטוֹבַת אחב״י, לְטוֹבַת אחב״י אוּנ אַלֵיין הֶעבֶּערְט מֶען דֶעם מֶקַח!

„קַאנְדִידַאטֶען אוֹיף בַּעֲלֵי־טוֹבוֹת, הָאט לוּצִיפֶער וַוייטֶער גֶעלֵייעֶנְט, זֶענִין דָא זֶעהְר פִיל פוּן אַלֶערְלֵייא סָארְטֶען מֶענְשֶׁען, עֶס אִיז גָאר נִישְׁטָא אַזוֹ פִיל שְׁטֶעלֶען. סַיידֶען מֶען זָאל צוּ אִיטְלִיכֶען פָּאמָאשְׁטְשְׁנִיק פוּן אַ גְלַאוְנֶעם בַּעַל טוֹבָה צוּזֶעטְצֶען נָאךְ אַקֶעגֶען אַ הוּנְדֶערְט אוּנְטֶער־פָּאמָאשְׁטְשְׁנִיקֶעס אוּנ זֵייא אַלֵיין וֶועלֶען זִיךְ שׁוֹין זָארְגֶען צוּגֶעפִינֶען נַייֶע אִיסְטָאטְשְׁנִיקֶעס, פוּן וַואנֶען צוּבֶּעקוּמֶען זֵייעֶר גֶעהַאלְט. עֶטְלִיכֶע הָאבֶּען מִכֹּחַ דֶעם שׁוֹין אַרַיינְגֶעשִׁיקְט גַאנְץ שֶׁעהְנֶע פְּרָאיֶעקְטֶען. אִיךְ הָאבּ עֶס אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען אַ בֶּעזוּנְדֶער קָאמִיסִיֶע, וָואס בֶּעשְׁטֶעהְט פוּן שְׁמְחָזָאִי וַעֲזָאֵל, פוּן אַהְרִימַאן, אַחֶערָאן, טִיפְהַאן, שִׁיוַוא אוּנ בֶּעלְצֶעבוּב. — אִין גְלוּפְּסְקֶער בִּקוּר־חוֹלִים גֶעהְט אִיצְט דִיא הַנְהָגָה דוּרְךְ אַ פָּאר פוּן אוּנְזֶערֶע אַגֶענְטֶען גָאר קַיין חִיוּת נִישְׁט. בְּשַׁעַת דֶער חָלִירַע הָאט מֶען אַהִינְצוּ גֶעבְּרַאכְט אַ פֶּערְצֶענְיֶעהְרֶעדִיג מֵיידֶעל. דֶער מְשַׁמֵשׁ הָאט זִיא גֶערִיבֶּען, אוּנ דֶערְנָאךְ, אַז זִיא אִיז צוּ זִיךְ גֶעקוּמֶען, הָאט עֶר זִיךְ מְיַשֵׁב גֶעוֶועזֶען אוּנ זִיא דָארְט מַאנֶם גֶעוֶוען. דָאס מֵיידֶעל הָאט גֶעשְׁרִיגֶען, גֶעווֵיינְט, גֶעחְלִיפֶּעט, זִיךְ פַארְעֶסֶען אוּנ גֶעשְׁטָארְבֶּען. דִיא מַעֲשֶׂה מֶעג זִיךְ שׁוֹין גְלַייכֶען צוּ דִיא אַלְטֶע מַעֲשִׂיוֹת, וָואס זֶענִין זִיךְ פַארְלָאפֶען אַ מָאל אִין אוּנְזֶער סְדוֹם. מִיר הַאלְטֶען שׁוֹין מִיט גְלוּפְּסְק אוֹיף אַ שְׁטֵייגֶער! — רֶעקְרוּטֶען זֶענִין אִין דֶער צַייט אָנְגֶעקוּמֶען אִין דִיא פָּאלֶקֶען פִּיסַאקֶעס דְרַייא טוֹיזֶענְט, דְרַייא הוּנְדֶערְט מִיט דְרַייא אוּנ דְרַייסִיג. זֵייא זֶענִין נָאר לְעֵת־עַתָּה

נִישְׁט פַארְטִיג וִויא עֶס גֶעהֶר צוּזַיין. בֶּעלְצֶעבּוּב הָאט זַייא גֶענוּמֶען צוּ זִיךְ אוֹיף דֶער אוּטְשֶׁענְיֶע. — טִינְט אִיז אִין דֶער לֶעטְצְטֶער צַייט פַארְבְּרוֹיכְט גֶעוָוארֶען זִיבֶּען טוֹיזֶענְט, פִינְף הוּנְדֶערְט, נַיין אוּנ נַיינְצִיג אֵיימֶער מִיט אָנְדֶערְהַאלְבֶּען קְוַואטִירְלִיךְ."

— אַזוֹי וֵויינִיג! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען אוּנ גֶעמַאכְט אַ מִינֶע, אַז עֶר אִיז נִישְׁט צוּפְרִידֶען.

לוּצִיפֶער הָאט גֶעוָואלְט זִיךְ אָבְּיַאסְנִיאיֶען, נָאר וָואס עֶר הָאט גֶעעֶפֶענְט דָאס מוֹיל צוּם רֵיידֶען אִיז אַרַיינְגֶעלוֹיפֶען אַ רוּחַ מִיט דִיפֶּעשֶׁען. דֶער אַשְׁמְדַאי הָאט אַ וִוינְק גֶעגֶעבֶּען, לוּצִיפֶער זָאל בַּייא דֶעם דֶעזְשׁוּרְנֶע צוּנֶעהְמֶען דִיא דִיפֶּעשֶׁען אוּנ לֵייעֶנֶען.

— דִיא דָאזִיגֶע דִיפֶּעשֶׁע, הָאט לוּצִיפֶער גֶעמֶעלְדֶעט אִיז פוּן רוּמִינִין, מֶען בֶּעט רַחֲמִים אַרוֹיסְצוּשִׁיקֶען טִינְט וִויא צוּם גִיכְסְטֶען. עֶקְזֶעמְפְּלַיארֶען פוּן אִיטְלִיכֶער זַאךְ, וָואס מֶען וֶועט דָארְט אָנְשְׁרַייבֶּען זֶענִין זַייא זִיךְ מִתְחַיֵיב צוּשִׁיקֶען תָּמִיד אִיסְפְּרַאוְונֶע אִין אוּנְזֶער בִּיבְּלָאטִיקֶע... דִיא צְוֵוייטֶע אִיז פוּן עֶסְטְרַייךְ. אִיךְ פָּאזְדְרַאוְוע אַייךְ, גְרוֹיסֶער אַשְׁמְדַאי, מִיט אַ גוּטֶער בְּשׂוֹרָה! הָאט לוּצִיפֶער פְרֶעהְלִיךְ גֶעזָאגְט מִיט אַ שְׁמֵייכֶעלֶע אוּנ אַרוֹיסְגֶעשְׁטֶעלְט זַיינֶע שְׁפִּיצֶעכְדִיגֶע הִינְטֶעשֶׁע צֵיין. דֶער קַארְדִינַאל שְׁוַוארְצֶענְבֶּערְג בֶּעט עֶפִּים גָאר אַ גוּזְמָא טִינְט פַאר זַיין גַאזֶעטֶע. עֶר וִויל מִיט אוּנְז מַאכֶען אַ גֶעשֶׁעפְט, אַז חוּץ דֶעם טִינְט, וָואס עֶר אַלֵיין בֶּעדַארְף הָאבֶּען צוּ זַיין גֶעבְּרוֹיךְ, זָאלֶען מִיר אִיהְם נָאךְ גֶעבֶּען אִין קָאמִיסְיֶע פַאר אַלֶע קַאטוֹילֶעשֶׁע גַלָחִים אִין בֶּעהְמֶען אוּנ אִין מֶעהְרֶען, וָואס הָאבֶּען דָארְט זִיךְ גֶענוּמֶען גֶעשְׁמַאק צוּם שְׁרַייבֶּען, גָאר וִויא אִין דִיא אַלְטֶע יָאהְרֶען.

— לֶעבֶּען זָאלֶען מִיר טַאקִי מַיינֶע גֶעטְרַייֶע גֶעזֶעלֶען, הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי אַ זָאג גֶעטָאן גַאנְץ לוּסְטִיג. כָּל־זְמַן אִין זַייא קְלַאפְּט זִיךְ נָאךְ אַ דֵפֶּק הָאבּ אִיךְ נִישְׁקָשֶׁה נִישְׁט וָואס צוּזָארְגֶען. לוּצִיפֶער, מֶען וֶועט בֶּעדַארְפֶען אוּנְטֶערְגֶעבֶּען אַבִּיסִיל אִין דֶעם טִינְט פוּן יֶענֶע מַאטֶערְיַאלֶען: בְּלוּט, גַאל, גְרִינֶע וֶוערִים, יַאשְׁטְשֶׁערְקֶעס, טַייפֶעלְסְקֵייט וּכְדוֹמֶה כְּדֵי עֶר זָאל אַרוֹיסְקוּמֶען עֶכְט גוּט.

— דָאס אַלְסְדִינְג הָאבּ אִיךְ שׁוֹין אַלֵיין אַרַיינְגֶעטָאן, הָאט לוּצִיפֶער גֶעעֶנְטְפֶערְט אוּנ זִיךְ גֶענוּמֶען לֵייעֶנֶען דִיא אִיבֶּערִיגֶע דִיפֶּעשֶׁען. עֶר הָאט אִיבֶּערְגֶעלֵייעֶנְט וָואס דֶער רֶעדַאקְטָאר פוּן "גַאזֶעטַא נַארָאדָאוַוא" אִין גַאלִיצְיֶע פָאדֶערְט. דֶערְנָאךְ הָאט עֶר מִיט אַ רַחֲמָנוּת־פֶּנִימֶעל אַ מַאךְ גֶעגֶעבֶּען: אַ, דָאס אִיז פוּן אוּנְזֶער דְנִיעפְּרָאוִויצֶער! עֶר קְלָאגְט זִיךְ נֶעבִּיךְ, אַז בַּייא אִיהְם אִיז שׁוֹין כִּמְעַט־אוֹיסְגֶעטְרִיקֶענְט דָאס טִינְטֶערִיל. עֶר הָאט פָּשׁוּט נִישְׁט שׁוֹין וָואס

צושרייבען

צוּשְׁרַייבֶּען אוּנ דָא בֶּעדַארְף מֶען אִין דֶער גֶעהֶערִיגֶער צַייט אַרוֹיסְגֶעבֶּען אַ נוּמֶער ! אַ רַחֲמָנוּת הָלֶעבִין !

— גֶעשְׁווִינְד עֶפֶענֶען דִיא קְרַאנֶעם ! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי גֶעקָאמַאנְדֶעוֶועט מִיט אַ גֶעשְׁרֵייא .

אֶפְשָׁר אַ רָאטֶע רוּחוֹת הָאבֶּען זִיךְ אַ וָוארְף גֶעגֶעבֶּען צוּ דִיא קְרַאנֶעם . דֶער טִינְט הָאט גֶעפְּלֵייצְט דוּרְךְ דִיא טְשֶׁערְנִילָא־פְּרָאוָואדֶען אִין פַארְשִׁידֶענֶע עֶרְטֶער .

פְּלוּצְלִים אִיז אַרַיינְגֶעפְלוֹיגֶען אַ הוֹילֶע , אַ נַאקֶעטֶע נְשָׁמָה , הָאט גֶעשְׁוֶועבְּט אַרוֹיף אוּנ אַרָאפּ וִויא אַ בַּאבֶּעטְשְׁקֶע אוּנ זִיךְ אַלְץ גֶעשְׁלָאגֶען אָן דֶער עֶרְד מִיט אִיהְרֶע פְלַאם־פַייעֶרְדִיגֶע פְּלִיגֶעלִיךְ , הֶעל־בְּלוֹיא וִויא דֶער פְלַאם פוּן אָנְגֶעצוּנְדֶענֶעם שְׁפִּירְט . אַלֵיין הָאט זִיא אוֹיסְגֶעזֶעהְן וִויא אַ גְרוֹיסֶע , זֶעהְר אַ דִינֶע בּוּלְבֶּע פוּן זֵייף , גֶעשְׁפִּילְט פוּן אַלֶערְלֵייא פַיינֶע קָאלִירֶען , וָואס הָאבֶּען פַארְנוּמֶען דִיא אוֹיגֶען . אַז מֶען הָאט גוּט זִיךְ צוּגֶעקוּקְט הָאט מֶען קוֹים גֶעקֶענְט דֶערְקֶענֶען עֶפִּים אַ גֶעשְׁטַאלְט פוּן לוֹיטֶער גַאז .

— אָךְ ! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי אַ גֶעשְׁרֵייא גֶעטָאן אוּנ זִיךְ אָנְגֶעהַאפְּט בַּייא דִיא הָאר , אַז עֶר הָאט זִיא דֶערְזֶעהְן . עֶס אִיז נִסְתַּלֵק גֶעוָוארֶען אַ גְרוֹיסֶער בַּעַל־טוֹבָה , אַ גְרוֹיסֶער בַּעַל־רַחֲמִים , אֵיינֶער פוּן מַיינֶע בֶּעסְטֶע אַגֶענְטֶען . דָאס אִיז זַיין נְשָׁמָה וָואס אִיז אִיצְט נָאךְ דֶער פְּטִירָה גֶעקוּמֶען , צוּ וֶועהְנֶען בַּייא מִיר אִין אֵיינֶעם מִיט דִיא נְשָׁמוֹת פוּן אַלֶע בַּעֲלֵי־טוֹבוֹת . . . .

אִיךְ הָאבּ מִיךְ צוּ דֶער נְשָׁמָה שְׁטַארְק צוּגֶעקוּקְט אוּנ זִיא דֶערְקֶענְט . דָאס אִיז גֶעוֶועזֶען דִיא נְשָׁמָה פוּן בֶּאֱמֶת מְשׁוּנֶה אַ ווִילְדֶען בַּעַל־טוֹבָה אִין מַיין שְׁטָאדְט !

— קְלָאג , וַויין יִשְׂרָאֵלִיק ! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי צוּ מִיר גֶעזָאגְט מִיט אַ טְרוֹיעֶרְדִיגֶען קוֹל . דַיין שְׁטָאדְט הָאט פַארְלָאהְרֶען אַ גְרוֹיסֶע אֲבֵדָה , דַיין קָהָל הָאט אָנְגֶעוָוארֶען אַ גְרוֹיסֶען בַּעַל־רַחֲמִים , אַ טְשַׁאטְשְׁקֶעלֶע ! יָאמֶערְט , קְלָאגְט טַייפֶעל , רוּחוֹת ! אִיךְ , אַייעֶר מֶלֶךְ , הָאבּ פַארְלָאהְרֶען דֶעם בֶּעסְטֶען בַּעַל־עֵצָה , דֶעם גֶעטְרַייסְטֶען סָאוֶויעטְנִיק , אָהְן אִיהְם בִּין אִיךְ וִויא אָהְן דֶער רֶעכְטֶער הַאנְד !

אִין דֶער גַאנְצֶער הֵייל , אִין דֶעם גַאנְצֶען טְהָאל הָאט זִיךְ גֶעלָאזְט הֶערֶען אַ שְׁרֶעקְלִיכֶער יָאמֶער אוֹיף אַלֶערְלֵייא ווִילְדֶע קוֹלוֹת . עֶס הָאט זִיךְ גֶעהֶערְט אַ הַיילֶען , וִויא אַ הוּנְד הַיילְט אַ מָאל שְׁרֶעקְלִיךְ בַּייא דֶער נַאכְט אוּנְטֶער דֶעם פֶענְצְטֶער , אוֹיךְ אַ מְיוֹיקֶען , אַ וֵויינֶען , וִויא קֶעטְץ וֵויינֶען בְּשַׁעַת דֶער פְרוּכְפֶּערוּנְגְס־צַייט אוֹיף דִיא דֶעכֶער . עֶס הָאט זִיךְ גֶעהֶערְט אַ טְרוֹיעֶרְדִיגֶער

הספר

הֶסְפֵּד פוּן סָאוֶועס, אַ קְרַאקֶען פוּן סָארָאקֶעס , אַ קְוַואקֶען פוּן זְשַׁאבֶּעס . עֶס הָאט זִיךְ גֶעהֶערְט אוֹיךְ אַ שְׁמוּטְצֶערֶען פוּן שְׁלַאנְגֶען , אַ פִּישְׁטְשֶׁען פוּן שְׁצֶערֶעס , אַ מְרִיקֶען פוּן בִּיקֶעס , אַ בְּרוּמֶען פוּן בֶּערֶען , אַ בְּרִילֶען פוּן לֶעמְפֶּערְטֶען אוּנ אַ סְקְרִיפּ וִויא פוּן אַ רִיקְבֶּעט . גְלַייךְ וִויא אַלֶע ווִילְדֶע בֶּעשֶׁעפֶענִישׁ הָאבֶּען גֶעוֵויינְט , גֶעקְלָאגְט אוֹיף אַזַא בַּעַל־טוֹבָה , אוֹיף אַזַא כְּשֵׁרָה נְשָׁמָה . אִיךְ בִּין שִׁיער אִין חֲלָשׁוֹת נִישְׁט גֶעפַאלֶען , שִׁיער נִישְׁט טוֹיבּ גֶעווָארֶען פוּן אַזַא שְׁרֶעקְלִיכֶען הֶסְפֵּד .

דֶער אַשְׁמְדַאי הָאט קוֹים מִיט צָרוֹת אַייְנְגֶעשְׁטִילְט דֶעם עוֹלָם , גֶעהַאפְּט דִיא נְשָׁמָה אִין זַיין הַאנְד וִויא מֶען הַאפְּט אַ פְלִיג אוּנ זִיא מְקַבֵּר גֶעוֶועזֶען טִיף אִין דֶער עֶרְד מִיט דִיא וֶוערְטֶער :

— וָואס הֶעלְפְט דָאס וֵויינֶען , אַ מֶענְשׁ מוּז שְׁטַארְבֶּען ! פְרִיהְר אָדֶער שְׁפֶּעטֶער דֶער רוּחַ הָאט דִיךְ גֶעמוּזְט הַאפֶּען . וֶוער־וֵוייסֶע טַאקִי בֶּעגְרָאבֶּען נַיין אֵיילֶען אִין דֶער עֶרְד אוּנ גֶעה צוּ אַלְדֶע שְׁוַוארְצֶע יָאהְר ! אִיךְ וֶועל מִיךְ מוּזֶען בֶּעגֶעהְן אָהְן דִיר אוּנ גֶעפִינֶען נִישְׁקָשֶׁה אַיין אַנְדֶער שְׁלַאק אוֹיף דַיין אָרְט . . . יִשְׂרָאלִיק לֶעבּ ! הָאט עֶר נָאךְ דֶעם מִין הֶסְפֵּד זִיךְ גֶעוֶוענְדְט צוּ מִיר , עֶס וֶועט דִיר גָארְנִישְׁט הֶעלְפֶען , דוּא וֶועסְט מִיר מוּזֶען אִין דַיין שְׁטָאדְט וֶוערֶען אַ בַּעַל טוֹבָה אוֹיף זַיין אָרְט .

— אִיךְ ווִיל נִישְׁט , אִיךְ קֶען נִישְׁט זַיין קַיין בַּעַל טוֹבָה ! הָאבּ אִיךְ גֶעשְׁרִיגֶען נִישְׁט מִיט מַיין קוֹל , הָאבּ רַחֲמָנוּת , שִׁיק אַיין אַנְדֶערֶען אוֹיף זַיין אָרְט . עֶס זֶענִין דָא אַ סַךְ בַּעְלָאנִים , אַ סַךְ קַאנְדִידַאטֶען אוֹיף בַּעֲלֵי־טוֹבוֹת . שִׁיק וֶועמֶען דוּא ווִילְסְט אוּנ בֶּעפְרַייא מִיךְ פוּן אַזַא הִתְמַנוּת !

— זָאג מִיר , אִיךְ בֶּעט דִיךְ קַיין דֵעוֹת נִישְׁט , הָאט עֶר גֶעעֶנְטְפֶערְט , מִסְתָּמָא וֵויים אִיהְ וָואס אִיךְ טוּה .

— וָואס הָאסְט־דוּא אִין מִיר אַזוֹינְס דֶערְזֶעהְן ? הָאבּ אִיךְ גֶעשְׁרִיגֶען . אִיךְ בִּין חֶלֶעבִּין אַ שְׁלִימְמַזָלְנִיק אוּנ וֶועל גָאר נִישְׁט טוֹיגֶען צוּ אַזֶעלְכֶע גֶעשֶׁעפְטֶען . אִיךְ וֶועל דִיר רֶעקָאמֶענְדִירֶען קְלִיגֶערֶע , בֶּעסֶערֶע אוּנ גֶענִיטֶערֶע פוּן מִיר . שִׁיק לֵייבֶּעלֶע רֶבּ אַבֶּעלֶעס , מֹשֶׁהלֶע רֶבּ בִּינֶמְס , טְרַייטֶעל רֶבּ יוֹיסִילֶעס , פִּישְׁקֶע רֶבּ נִיסֶעלֶעס , אָדֶער אֵיינֶעם פוּן זֵייעֶרֶע כְּנוּפְיוֹת , אִיטְלִיכֶער פוּן דִיא לַייט , אִין זַיין גְרַאד , פַארְשְׁטֶעהְט זַיין עֵסֶק אוּנ אַרְבֵּייט אָפּ אַ זַאךְ ווִיא אַ מַייסְטֶער . ווִיא קוּם אִיךְ צוּא זֵייא ?

— דִיא דָאזִיגֶע אַלֶע לַייט זֶענִין שׁוֹין פַּארְנוּמֶען , אִיטְלִיכֶער פוּן זֵייא הָאט אַ שְׁטֶעלֶע . עֶס וֶועט דִיר גָאר נִישְׁט הֶעלְפֶען יִשְׂרָאלִיק , זָאג אִיךְ , אַשְׁמְדַאי , דִיר נָאךְ אַ מָאל . שְׁוַוייג בֶּעסֶער אוּנ זַייא נִישְׁט קַיין עַקְשָׁן , אוֹיבּ עֶס גְלוּסְט

זיך

זיך דיר צולעבען און אויב דו פארלאנגסט נישט, איך זאל דיר דאס עקשנות מיט געוואלד ארויסטרייבען. קיין ווארט נישט מעהר, שא! ווארים....

ער האט געמאכט אזא שרעקליכע מינע און אזוי געשאקעלט אויף מיר מיט א פינגער, אז די הויט האט אויף מיר געציטערט און פאר פחד בין איך געבליבען שטום ווי די וואנד.

— אט אזוי ישראליק האב איך דיך טאקי ליב, אז דו שווייגסט. האט ער זיך אנגערופען שוין מיט א זיס שמייכעלע און א גלעט געגעבען מיר אין בעקעלע. דו ביסט נישקשה א גאנץ קלוגעטשקער, ישראליק! קיין פינגער אין מויל בעדארף מען דיר אויך נישט ארייןלייגען. איך פיהל, אז דו וועסט טויגען און מיט דער צייט זיין א כלי־שלמה. נאר איידער איך וועל דיר געבען אזא טהייערע שטעלע פון א בעל טובה מוז איך דיך אביסיל קלאהר מאכען אין עסק און דיר געבען א אינסטרוקציע, וויא אזוי דו זאלסט זיך נוהג זיין.

„הער, ישראליק לעב! ראשית חכמה איז נא יראת־שמים פנימעל! יראת־שמים איז ביי א קלוג מענשעל א גוטע קיה, זי גיט איהם א סך מילך און פוטער וויא די בעסטע האלענדערקע. אזא קאפיטאלנע קיה מוז מען דאריבער שטארק פילעווען, מען בעדארף איהר עפטערס אונטערווארפען א בינטעל כפול־שמונה ציצית, זי האדעווען מיט רבינו תם׳ס תפילין, פארמישען איהר א גרויסען טלית־זאק מיט פארשידענע מיני בלעטליך און שמות, זי זאל טאקי אנוועקשטעהן איבער דעם צעבער עטליכע שעה אלע טאג; מען בעדארף זי לאזען לעקען מזוזות און פאיען זי מיט מציצה, מיט חברה־קדישא מעד, מיט יאהרצייט־בראנפין וכדומה אזעלכע געטריינק. אזוי איז יראת־שמים ביי מיינע אגענטען פון דער פרומער קלאסע, מיינע אגענטען פון דער היינטיגער וועלט נעהמען אויך אן א יראת־שמים פנימעל, נאר עפים אויף איין אנדער אופן. זייא מאכען זיך געוועהנטליך צום תם, לעבען מיט איטליכען גוט, שמייכלען זעהר זיס, דרעהן דאס צינגעל אהין און אהער, טראגען זיך געקליידט עפים נישט קורץ נישט לאנג, זייער בארד איז עפים אי נישט גאנץ אי נישט געגאלט, ווארפען זיך אין אלע זייטען און ווילען פאר איטליכען יוצא זיין. עטליכע זענין צווישין דער כתה דא, וואס האבען לחלוטין נישט אזא יראת־שמים. דערפאר בעשטעהט זייער גאנצע חכמה נישט מעהר וויא אין כח, אין שטארקייט, אין א קילאק... זייא זענין אבער טאקי נאר עטליכע. פון אזעלכע ארך־פיאסקע־עזות פנימער בעדארף מען נישט נעהמען קיין ראיה. לאו כל־אדם איז זוכה צו אזא מדרגה. — מיין

צְווייטֶע גֶעבָּאט אִיז: רַחֲמָנוּת! דֶער פֵּירוּשׁ דֶערְפוּן אִיז, מֶען דַארְף טָאן כָּל הַפַּסְלָנוּת, רַייסֶען פוּן טוּיטֶע אִי פוּן לֶעבֶּעדִיגֶע אוּנ אַלְץ זָאגֶען אַ רַחֲמָנוּת! שְׁטִילֶערְהֵייט בֶּעדַארְף מֶען אַ קְנִיפּ טָאן, אַ בִּים טָאן אוּנ פַאר דֶעם עוֹלָם אַלְץ זָארְגֶען, קְרֶעכְצֶען, זִיךְ אַלְץ מִשְׁתַּדֵל זַיין לְטוֹבַת הַכְּלַל. — מַיין דְרִיטֶע גֶעבָּאט אִיז: דִי שְׁטָאדְט דָאס בִּין אִיךְ! דֶער פְּשַׁט דֶערְפוּן אִיז גָאר פְּרָאסְט, זִיךְ אוּנ זַיין כְּגוּפָא זָאל מֶען הַאלְטֶען פַאר דֶער שְׁטָאדְט אוּנ אַלֶע אַנְדֶערֶע טוּיזֶענְטֶער מֶענְשֶׁען זָאלֶען גֶעזַנְאטְשֶׁעט זַיין אַזוֹי פִּיל וְוִיא גָאר נִישְׁט. אַז מֶען אַרְבֵּייט אָפּ עֶפִּים אַיין עֵסֶק'יל, זָאל עֶס הֵייסֶען, אַזוֹי הָאט גֶעוָואלְט דִיא שְׁטָאדְט, הָאטְשׁ דֶער עוֹלָם הָאט אֲפִילוּ נִישְׁט גֶעוואוּסְט אוֹיף וָואס עֶר הָאט זִיךְ גֶעהַתְמֶעט. — מַיין פֶערְטֶע גֶעבָּאט אִיז: יַד אַחַת! דָאס הֵייסְט, בְּלַאטְצוּשְׁלִיסֶען תָּמִיד מִיט דֶעם שְׁטַארְקֶען. מֶען בֶּעדַארְף זַיין פַארְקְנִיפְּט אוּנ פַארְבּוּנְדֶען אַ שְׁטֵייגֶער מִיט דֶעם בַּעַל־טַאקְסֶע, וָוארִים עֶר אִיז דִיא סִבָּה פוּן אַלֶע סִבּוֹת, דֶער מָקוֹר פוּן אַלֶע טוֹבוֹת. עֶר אִיז דִיא טוֹבָה אַלֵיין. עֶר אִיז פְלֵייש פוּן אַייעֶר פְלֵייש, בֵּיין פוּן אַייעֶר בֵּיין. דַארִיבֶּער זָאל מֶען פַארְלָאזֶען בְּוַדַאי דֶעם טַאטֶען אִי דִיא מַאמֶען אוּנ זִיךְ בֶּעהֶעפְטֶען מִיט דֶעם בַּעַל־טַאקְסֶע צוּזַיין מִיט אִיהְם אַיין לַייבּ אוּנ לֶעבֶּען. זַייא מְבַטֵל דַיין רָצוֹן פַאר זַיין רָצוֹן, כְּדֵי עֶר זָאל מְבַטֵל זַיין אַ מָאל זַיין רָצוֹן פַאר דַיין רָצוֹן. פוּן אַייךְ בֵּיידֶע קֶען עֶרְשְׁט זַיין אָגִיל וְאֶשְׂמַח, קַאלֶעכְדִיג אוּנ שְׁפִּיטְצֶעכְדִיג. — מַיין פִינְפְטֶע גֶעבָּאט אִיז: פְּרִיטֶענְצִיֶע! דָאס טַייטְשׁ, ווִיפִּיל מֶען זָאל נִישְׁט שְׁטִילֶערְהֵייט נֶעהְמֶען, ווִיפִּיל מֶען זָאל נִישְׁט רַייסֶען אוּנ פַארְדִינֶען, זָאל מֶען פַאר דֶעם עוֹלָם אַלְץ זִיךְ קְלָאגֶע, נִישְׁט זַיין צוּפְרִידֶען אוּנ הָאבֶּען שְׁטֶענְדִיג פְּרִיטֶענְצִיֶעס צוּ דֶער שְׁטָאדְט, אַז מֶען וֶועהְרְט אָן, מֶען דֶערְלֵייגְט, עֶס אִיז נִישְׁט כְּדַאי וָואס מֶען מוּטְשֶׁעט זִיךְ אַזוֹ לְטוֹבַת הַכְּלַל. — מַיין זֶעקְסְטֶע גֶעבָּאט אִיז: לְיוּלֶע! פָּשׁוּט אִיז פָּשׁוּט, מֶען בֶּעדַארְף דֶעם עוֹלָם פַארְוִיגֶען אוּנ אִיהְם זִינְגֶען עֶפִּים לִידְלִיךְ עֶר זָאל שְׁלָאפֶען. דֶער עוֹלָם אִיז אַ קִינְד, אַז מֶען זִינְגְט אִיהְם אַ לִידֶעל, דֶערְצֶעהְלְט אִיהְם אַ מַעֲשֶׂה, מַאכְט עֶר צוּ דִיא אֵייגְלִיךְ אוּנ שְׁלָאפְט, אַז מֶען מַאכְט אִיהְם בּוּא, מֵיינְט עֶר, מֶען אִיז אַ בֶּער, שְׁמַייסְט מֶען אִיהְם קוּשְׁט עֶר דִיא רוּט. דָאס בֶּעסְטֶע לִידֶעל צוּפַארְוִיגֶען דֶעם עוֹלָם אִיז דָאס אַלְטֶע לִידֶעל מִיט דֶעם קְעסְטֶעלֶע, נָאכְדֶעם גֶעהְט יֶענְץ לִידֶעל: תּוֹרָה אִיז דִיא בֶּעסְטֶע סְחוֹרָה, דִיא אַלְטֶע מַעֲשֶׂה אַ רָב מִיט אַ רֶבִּיצֶען, אַ מַעֲשֶׂה פוּן דֶער וַוייסֶער חֶבְרָה, פוּן בַּעֲלֵי שֵׁמוֹת וּכְדוֹמֶה נָאךְ אַזֶעלְכֶע מַעֲשִׂיוֹת. — מַיין זִיבֶּעטֶע גֶעבָּאט אִיז: עֶט, בֶּע! דֶער פְּרָאסְטֶער פְּשַׁט פוּן דִיא הַאלְבֶּע וֶוערְטֶער אִיז, בְּאִם עֶס טְרֶעפְט זִיךְ אַ מָאל, אַז דֶער עוֹלָם — דָאס נַארֶעשֶׁע קִינְד צוּשְׁרַייעֶט זִיךְ גְווַאלְד, אִיז

גלייבער

גלייבער אין דער הייסער מינוט גארנישט ׃צוטאן, עס גרימט איהם זיבער
אין בייכעלע, עס טוהט איהם שוין נעביך שטארק וועה. עט, בע! זאל
דערנסטמאל מאכען עפים אהן ווערטער. נישקשה, דאס קינד וועט זיך
איבערשרייען און ווייטער אנשלאפען ווערען, נאך געשמאקער וויא
פריהר. — מיין אכטע געבאט איז: מבטל צו זיין! דאס הייסט, ווען איינער
הייבט גאר אן פלוצלים צופרעגען עפים קשיות, עס איז איהם קשה דאס
אדער יענץ, זאל מען איהם פשוט מבטל זיין, ער איז איין אפיקורוס,
א הילטייא, א גארניכטס. עס איז גאר נישט רעכט מיט איהם צורייען. —
מיין נײנטע געבאט איז: אנצורייצען! דאס טייטש: ווען איינער
נעביך שרייעט, וויינט אמאל מיט בלוטיגע טרעהרין: גוואלד מען קנייפט,
מען צופט, עס טוהט וועה! בעדארף מען אויף איהם אנרייצען דיא אינגליך,
זייא זאלען איהם מאכען: בע, בע, שעהנער בחור! ער זאגט אויס פון דעם
חדר! — מיין צעהנטע געבאט איז: באבבקע מיטעל! אז דאס דאזיגע
קינד ווערדט פארשלאפט, אויס מענש און פאכט מיט דער נשמה, זאל מען
נישט לאזען רופען א דאקטאר, מען זאל הייסען בעסער טאן אלטע, באבבקע
מיטעל, פאהרען צו א שפרעכער, צו א ציגאנער, צו א זנאהער וכדומה."

אט דיא דאזיגע צעהן געבאט זאלסט־דוא היטען. דורך דעם וועסט־
דוא מיר געפעהלען, וועסט לעבען גליקליך אין וועהלטיג דוא מיט דיין ווייב
מיט דיינע קינדער און זיך קונה זיין עולם־הזה. מיט עולם־הבא זאלסט־דוא
מסלק זיין אנדערע, זאג זייא צו פלייש און וויין אויף יענער וועלט, נאך דעם
טויט, דוא אבער עס פלייש און טרינק וויין אויף דער וועלט.

איך האב אויפגעעפענט דאס מויל, אויסגעשטעלט דיא אויגען,
געשטאנען און געקוקט וויא א גולם פון דיא דאזיגע צעהן געבאט.

— דוא מוזט טאקי באלד פאהרען, ישראליק! האט דער אשמדאי ווייטער
געזאגט, דיין שטאדט איז דערוויל געבליבען אהן א בעל־טובה. עס קען
דערוויל חלילה דערפון עפים ארויסקומען גאר נישט קיין גוטץ פאר מיר.
איך וועל דיר מיטגעבען דיא קליאטשע, זאלסט אויף איהר פאהרען רייטענדיג.

— אך! האב איך א געשרייא געטאן, אז ער האט מיר ארויסגערעדט דיא
קליאטשע. איך קען נישט חלעבין, איך קען נישט פאהרען רייטענדיג!

— עט. האט ער געמאכט, וועסט קענען נישקשה! מיר וועלען דיך
אויסלערנען. דיא קליאטשע איז זעהר א פאקארנע, מען קען אויף איהר
זעהר גרינג פאהרען רייטענדיג. קוק נישט דארויף וואס זיא זעהט אויס נישט
אזוי שעהן, דערפאר האט זיא אין זיך אנדערע מעלות. זיא וואקסט פון

אגאנץ

אַ גַאנְץ גְרוֹיס אָרְט. וֶועסְט מִיט אִיהְר צוּפְרִידֶען זַיין, נִישְׁקָשֶׁה, אוּנ נִישְׁט וֶועלֶען שְׁפֶּעטֶער אַרוֹיסְצוּלָאזֶען זִיא פוּן דִיא הֶענְט. אִיךְ פַארְזִיכֶער דִיךְ!

אוֹיף זַיין בֶּעפֶעהְל הָאט מֶען גֶעבְּרַאכְט צוּטַאסְקֶען דִיא אוּמְגְלִיקְלִיכֶע קְלַיאטְשֶׁע נֶעבִּיךְ. עֶס אִיז מִיר גֶעוָוארֶען אַ לָאךְ אִין הַארְצֶען אַ קוּק גֶעבֶּענְדִיג אוֹיף אִיהְר. פַארְוִויסְט, פַארְפִינְצְטֶערְט אִיז זִיא נֶעבִּיךְ גֶעוָוארֶען. אֵיין גָאט וֵוייסְט, וָואס זִיא הָאט גֶעמוּזְט אִין דֶער צַייט פוּן דִיא לֵצִים אוֹיסְשְׁטֶעהְן נֶעבִּיךְ! אִיךְ הָאבּ אַרָאפְּגֶעלָאזְט דֶעם קָאפּ, זִיךְ גֶעשֶׁעהְמְט וִויא אַ גַנֶב אִיהְר צוּקוּקֶען אִין דִיא אוֹיגֶען אוּנ מִיךְ בֶּעוַואשֶׁען מִיט טְרֶעהְרִין דֶערְמָאהְנֶענְדִיג־זִיךְ, אַז אִיךְ וֶועל אוֹיךְ מוּזֶען פָאהְרֶען אוֹיף אִיהְר רַייטֶענְדִיג אוּנ לִיגֶען אִיהְר אוֹיף דֶעם הַאלְז וִויא אַ מַשָׂא. קַיין אַנְדֶער וֶועג הָאבּ אִיךְ פַאר מִיר נִישְׁט גֶעזֶעהְן וִויא זִיךְ דֶערְפוּן אוֹיסְצוּדְרֶעהְן....

— לָאם מִיר קְרוֹינֶען יִשְׂרָאלִיקֶען! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי אַ זָאג גֶעגֶעבֶּען. לָאם מִיר אִיהְם אָנְקוּקֶען אִין שְׁלֵייעֶר, וָואס פַאר אַ פָּנִים יִשְׂרָאלִיק הָאט אִין דֶער פָּארְמֶע פוּן אַ בַּעַל טוֹבָה אוּנ וִויא אַזוֹי עֶר רַייט אוֹיף דֶער קְלַיאטְשֶׁע. עוֹלָם צוּם עֵסֶק!

עֶס הָאט נִישְׁט גֶעדוֹיעֶרְט קַיין מִינוּט הָאבֶּען זַיינֶע מְשָׁרְתִים אַרַיינְגֶעבְּרַאכְט אַ גוּזְמָא קְלֵיידֶער פוּן פַארְשִׁידֶענֶע קַאסְטְיוּמֶען אוּנ אַלֶערְלֵייא פָארְמֶעס. אֵיינֶער פוּן דִיא לַייט, אַ מְמוּנֶה אוֹיף דֶער גַארְדֶערָאבֶּע, דֶעם אַשְׁמְדַאִים קַאמֶערְדִינֶער, הָאט מִיךְ גֶענוּמֶען אִין זַיינֶע הֶענְט אוּנ אָנְגֶעהוֹיבֶּען כְּסֵדֶר מִיךְ אָנְצוּטָאן. עֶר הָאט מִיךְ פַארְקֶעמְט מִיט אַ טְשׁוּבּ, אוֹיסְגֶעשְׁמִירְט דִיא הָאר מִיט אַ סַךְ פָּאמַאדֶע, מוּסַאטָאף, צוּגֶעפּוּצְט מִיט חָכְמוֹת דָאס בֶּערְדִיל, אָנְגֶעטָאן מִיר דֶערְנָאךְ אַ מַאנִישֶׁקֶע מִיט פִיער קְלֵיינֶע מוּטֶערְפֶּערֶעלְנֶע קְנֶעפֶּעלִיךְ אוֹיף דֶעם הַארְצֶען, אַ מַאנְטִינֶען טִיכֶעל אוֹיף דֶעם הַאלְז, דֶערְנָאךְ אַ פָּאר גֶעזוּנְטֶע שְׁטִיוֶועל גֶעקָאוֶועטֶע מִיט אַ סַךְ אַייזֶערְנֶע שְׁטִיפְּטֶען, מְחִילָה אַ פָּאר גֶעוֶוענְטֶענֶע הוֹיזֶען, וָואס זֶענִין גֶעהַאנְגֶען וִויא דִיא טָארְבֶּעס, אַ קַאמְלֶעטֶענֶע קַאמְזֶעלְקֶע אוּנ אַ סוּרְדוּט לַאנְג בִּיז אִיבֶּער דִיא קְנִיע, אוֹיף דֶעם קָאפּ אַ קַאשֶׁקֶעט גֶענֶעהְט עֶפִּים מִיט קוּנְטְצֶען.

— אַ, הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען, אַז עֶר הָאט מִיךְ בֶּעטְרַאכְט פוּן קָאפּ בִּיז דִיא פִים, דָאס אִיז דִיא פָארְמֶע פוּן אַ קָהָל׳שֶׁען שְׁרַייבֶּער! צוּ אַלֶדֶע שְׁוַוארְצֶע יָאהְר דִיא קָהָל׳שֶׁע שְׁרַייבֶּער! יִשְׂרָאלִיקֶען פַּאסְט נִישְׁט אַזַא מִין קַאסְטְיוּם. זוּךְ אוֹים עֶפִּים אַיין אַנְדֶער פָארְמֶע.

דֶער קַאמֶערְדִינֶער הָאט מִיךְ גֶעשְׁוִוינְד אִיבֶּערְגֶעקֶעמְט, אוּנְטֶערְגֶעשׁוֹירֶען דִיא הָאר, אוֹיסְגֶעצוֹיגֶען דָאס בֶּערְדִיל, אָנְגֶעטָאן מִיר אַיין אַנְדֶער וֶועסְטִיל,

דאכט

דַאכְט זִיךְ פוּן אַטְלֶעס פַארְשְׁפִּילֶעט סַאמֶע בִּיז דֶעם הַאלְז , אַ קָארְטֶענֶעם סוּרְדוּט הִינְטֶען מִיט אַ שְׁפַּאלְט אוּנ הִיבְּשׁ לֶענְגֶער פוּן דֶעם פְרִיהֶרְדִיגֶען אַזוֹי , אַז דִיא מַאיְטֶקֶעס הָאבֶּען אוּנְטֶען זִיךְ אַרוֹיסְגֶעזֶעהְן נָאר אוֹיף אַ צְוֵייא , דְרַייא פִינְגֶער . אוֹיף דֶעם קָאפּ אַ סֶערְיָאזְנֶע , אַ סְטַאטֶעטְשְׁנֶע הִיטֶעל .

— נוּא וָואס אִיז דָאס פַאר אַ מִין ? הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי וַוייטֶער גֶעזָאגְט מִיךְ אָנְקוּקֶענְדִיג . אַ , דִיא פָארְמֶע פוּן קָהָל׳שֶׁע פָּאוְויֶערֶענֶעס ! חַאפֶּען זָאל זֵייא דֶער רוּחַ מִיט זֵייעֶרֶע שְׁפַּאלְטֶען הִינְטֶען אוּנ מִיט זֵייעֶרֶע גוּזְמוֹת טִיפֶּע קֶעשֶׁענְיֶעס ! נֵיין , יִשְׂרָאלִיק בֶּעדַארְף הָאבֶּען עֶפִּים אַיין אַנְדֶער פָארְמֶע . קוּק אָן דָאס רַחֲמָנוּת־פְּנִימֶעל זַיינְס , וֶועסְט־דוּא שׁוֹין פַארְשְׁטֶעהְן וֶועלְכֶע עֶס וֶועט אִים פַּאסֶען .

נָאךְ אוּנ נָאךְ פָּארְמֶעס הָאט דֶער קַאמֶערְדִינֶער מִיר אָנְגֶעמָאסְטֶען , אוּנ בִּשְׁעַת מִיךְ אָנְטָאנְדִיג , קֶעמֶענְדִיג אַלֶע רֶגַע אַנְדֶערְשׁ , הָאט עֶר מִיךְ גֶעצוּפְּט , גֶעצוֹיגֶען , גֶערִיסֶען דִיא הָאר , אַזְשׁ טְרֶעהְרִין הָאבֶּען מִיר זִיךְ גֶעשְׁטֶעלְט אִין דִיא אוֹיגֶען . גָאר אוֹיף דֶעם סוֹף הָאט עֶר מִיךְ אִין גַאנְצֶען אָפְּגֶעשֶׁערְט , אִיבֶּערְגֶעלָאזְט אַ פָּאר שֶׁעהְנֶע פֵּאוֹת , מִיר אָנְגֶעטָאן אַ יַארְמִילְקֶע , אוֹיבֶּען אַ גְרוֹיסֶען סְפָּאדִיק , אַ הֶעמְד מִיט אַ גְרוֹיסֶען , לִיגֶענְדִיגֶען קָאלְנֶער , פַארְבּוּנְדֶען מִיט בֶּענְדְלִיךְ אָהְן אַ הַאלְזְטִיכֶעל , אַ לַאנְגֶען טַלִית־קָטָן , קוּרְצֶע שַׁאמֶענֶע פְלְיוּדֶערֶען , שִׁיךְ אוּנ זָאקֶען , אַ לַאנְגֶע אַטְלֶעסֶענֶע קַאפָּאטֶע מִיט אַ גַארְטֶעל אוּנ אַ טוּלִיבֶּעל פוּן פֵּעה . דֶער קַאמֶערְדִינֶער הָאט מִיךְ אָנְגֶעקוּקְט , זִיךְ מְשׁוּנֶה פַארְקְרִימְט , גֶעמַאכְט אַ וַויינְשֶׁעל אוּנ אוֹיךְ אַרוֹיסְגֶעשְׁטֶעלְט דִיא צוּנְג .

— דוּא שַׁיינְסְט יִשְׂרָאלִיק ! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי גֶעלַאכְט פַאר פְרֵייד אַז עֶר הָאט מִיךְ דֶערְזֶעהְן . אִיךְ בִּין פָּשׁוּט זִיךְ מְחַיֶה דִיךְ צוּזֶעהְן אִין דִיא בְּגָדִים ! דַיין פָּנִים אִיז אוֹיסְגֶעפְּרִיעֶט וִויא אַ צִימֶעס , דוּא שְׁוִויצְסְט אִין דֶעם פֶּעלְץ , דוּא לוֹיכְסְט אַרוֹיס פוּן דֶעם סְפָּאדִיק וִויא דֶער לִיכְטִיגֶער מָארְגֶענְשְׁטֶערֶען . שְׁוִויץ , שְׁוִויץ , יִשְׂרָאלִיק , זֶעהְר גוּט ! . . . עֶס גֶעהְט נָאךְ עֶפִּים אָפּ צוּ דֶער פָאלְנֶער פָּארְמֶע , הָאט עֶר גֶעזָאגְט זִיךְ־אוּמְקֶעהְרֶענְדִיג צוּ דֶעם קַאמֶערְדִינֶער , דוּא גֶעדֵיינְקְסְט וִויא יוֹסִיל דִינְטְשֶׁעס פְלֶעגְט מְקַבֵּל פָּנִים זַיין אַ נַייעֶם גוּבֶּערְנַאטָאר ?

— גֶערֶעכְט , גֶערֶעכְט ! הָאט דֶער קַאמֶערְדִינֶער גֶעעֶנְטְפֶערְט , אִיךְ הָאבּ אָן דֶעם זִיךְ גָאר פַארְגֶעסֶען , אָ וַואה , אָ וַואה ! בַּאלְד אָבֶּער וֶועט עֶס אִיסְפָּאלְנֶעט וֶוערֶען ,

מֶען הָאט מִיר בַּאלְד טַאקֶע הִינְטֶען אוֹיף דֶער פָּאטִילֶעצֶע אוֹיסְגֶענָאלְט

עטליכע קאלעכדיגע רעדעליך און דארט. צוגעשטעלט אויף עטליכע מינוט באנקעס, פון שעהנקייט וועגען.

— איצט איז ישראליק אין דער פאלנער פארמע. האט דער אשמדאי געזאגט, איצונד קען ער שוין רייטען אויף דער קליאטשע....

מיט גרויס פאראד האט מען מיך געטאסקעט צו דער קליאטשע. רייט, ישראליק, רייט! האט חברה צוגעזונגען. אז וואויל איז דיר וואס דוא האסט זוכה געוועזען צורייטען אויף אזא קליאטשע, אויף דער וועלטס־קליאטשע! קריך ארויף מיט דיא הענט, מיט דיא פיס, און פאהר אויף איהר וויא א פריץ רייטענדיג ביז הונדערט און צוואנציג יאהר, ביז דער רוח וועט דיך האפען און עמיצער אנדערש וועט ארויף אויף דיין ארט!

— זייא מיר מוחל בידנע קליאטשע! האב איך זיא מחילה געבעטען, אז איך בין שוין געזעסען אויף איהר ריקען, מיט פארוויינטע אויגען און מיט א פארקלעמט הארץ. וואס זאל איך טאן, וואס קען איך מאכען? אז לצים צווינגען מיך, אויף דיר צו רייטען... אז אך און וועה איז אונז ביידע! אך און וועה איז דיר נעביך, וואס דוא ביסט א קליאטשע, וואס דוא בעדארפסט מיך טראגען, און וועה איז מיר, אז איך, דיין פריינד, בין געצוואונגען צוזיטצען דיר אויף דעם קארק! וואס זאלען מיר בידנע טאן, אז מיר ביידע נעביך זענין אין דער קלעם, אז מיר ביידע זענין אזוי אומגליקליך און געצוואונגען דערצו....

דיא לצים האבען דער קליאטשע מיט כח דערלאנגט א שמיטץ, אזוי, אז זיא האט מיט אימפעט א לויף געטאן. עס איז געווארען א מהומה, א געשרייא: אורא, אורא! לויפענדיג האט בייא איהר טיף פון דעם הארצען זיך ארויסגעהאפט א זיפץ. איהר זיפץ האט מיר דיא נשמה ארויסגענומען, איך בין געווארען צומישט און אראפגעפאלען אויף דער ערד וויא א סנאפ.

— נישקשה, פאל נאר בייא זיך נישט אראפ, וועסט נישקשה טויגען ישראליק! האט דער אשמדאי געלאכט און מיך צוריק ארויפגעזעטצט אויף דער קליאטשע. לאם מיר קיין סך שיחות נישט מאכען, שוין צייט צופאהרען. חזר בייא דיר גוט איבער מיינע עשרת הדברות, שים נא ידך תחת ירכי און שווער מיר, דוא זאלסט זייא מקיים זיין.

איך בין געזעסען וויא א לעהמענער גולם און האב נישט געוואוסט וואס מיט מיר טוהט זיך.

— הַאֶיעֶ נִישְׁט, הַאֶיעֶ נִישְׁט יִשְׂרָאֵלִיק! הָאט עֶר אַ זָאג גֶעטָאן, גִיבֶער טוּה וָואס מֶען הֵיים דִיר; גִיבֶער, דִיא צַייט אִיז טְהַייֶער.

נִישְׁט ווִילֶענְדִיג הָאבּ אִיךְ אוֹיסְגֶעשְׁטְרֶעקְט מַיין הַאנְד אוּנ זִיא אַרוּנְטֶערְגֶעלֵייגְט דֶעם אַשְׁמְדַאי תַּחַת יְרֵכוֹ. עֶר הָאט אַ ווִינְק גֶעגֶעבֶּען צוּ דֶעם סֶעקְרֶעטַאר, אוּנ לוּצִיפֶער הָאט מִיר בַּאלְד אָנְגֶעהוֹיבֶּען פָארְצוּלֵייעֶנֶען זֶעהְר אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע שְׁבוּעָה.

— וָואס שְׁוַוייגְסְט־דוּא יִשְׂרָאֵלִיק? הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי מִיט פַארְדְרָאס צוּ מִיר גֶעזָאגְט. פַאר וָואס זָאגְסְט־דוּא נִישְׁט נָאךְ וָוארְט פַאר וָוארְט דִיא שְׁבוּעָה? בַּייא מִיר מֵיינְסְט־דוּא וֶועט אָנְגֶעהְן שְׁטוּקֶעם, מְסִירַת־מוֹדָעֶהלִיךְ ווִיא בַּייא אַייךְ, שֶׁעהְנֶע מֶענְשֶׁעלִיךְ? נֵיין, זָאג אִיךְ דִיר, מְסִירַת־מוֹדָעֶהלִיךְ גֶעהְן בַּייא מִיר נִישְׁט אָן, בַּייא מִיר הֶעלְפְט נִישְׁט, זִיךְ־מַאכֶען ווִיא גֶעפֶּגֶערְט. שְׁוֶוער!

— אִיךְ קֶען נִישְׁט שְׁוֶוערֶען. הָאבּ אִיךְ גֶעעֶנְטְפֶערְט מִיט אַ צִיטֶערְדִיג קוֹל.

— וָואס? הַא! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי מִיט כַּעַס אַ גֶעשְׁרֵייא גֶעטָאן, אַזְשׁ דִיא עֶרְד הָאט אוּנְטֶען גֶעצִיטֶערְט.

דִיא קְלַיאטְשֶׁע הָאט עֶפִּים אַ שָׁאקֶעל גֶעטָאן מִיט דֶעם קָאפּ, גְלַייךְ ווִיא זִיא וָואלְט דֶערְמִיט גֶעזָאגְט: יְהוּדִי בְּלֹא! הַאלְט זִיךְ טַאקִי יְהוּדִי אַלְץ בַּייא אַייעֶרְם, לֹא, לֹא אוּנ לֹא!

— אִיךְ קֶען נִישְׁט שְׁוֶוערֶען. הָאבּ אִיךְ אִיבֶּערְגֶעחַזֶערְט מַיינֶע פְרִיהֶערְדִיגֶע רֵייד שׁוֹין מֶעהְר בֶּעהַארְצְט.

— שְׁוֶוער! הָאט דֶער אַשְׁמְדַאי אַ גֶעשְׁרֵייא גֶעגֶעבֶּען נָאךְ שְׁרֶעקְלִיכֶער אִין כַּעַס, אַזְשׁ פוּנְקֶען זֶענִין אִיהְם גֶעפְלוֹיגֶען פוּן דִיא אוֹיגֶען אוּנ פוּן דֶעם מוֹיל הָאט אַרוֹיסְגֶעזֶעטְצְט אַ רוֹיךְ.

מַיין קְלַיאטְשֶׁע נֶעבִּיךְ הָאט אַ זִיפְץ גֶעטָאן. אִיהְר זִיפְץ הָאט מִיךְ דֶערְמָאהְנְט אִיהְרֶע אַלֶע גְרוֹיסֶע צָרוֹת, וֶועלְכֶע זִיא הָאט אִין אִיהְר לֶעבֶּען אִיבֶּערְגֶעלִיטֶען. סְטַייטְשׁ, סְטַייטְשׁ, הָאבּ אִיךְ מִיךְ בֶּעטְרַאכְט, וֵויינִיג שְׁטֶעהְט זִיא, שְׁלִימְמַזָל, אוֹיס פוּן אַנְדֶערֶע, זָאל אִיךְ מִיךְ נָאךְ אוֹיף אִיהְר נֶעבִּיךְ אוֹיךְ אָנְלֵייגֶען! וָואס עֶס ווִיל מֶעג זִיךְ מִיט מִיר זַיין, אִיךְ בֶּעדַארְף אַזַא זַאךְ נִישְׁט טָאן. אוֹיסְהַאלְטֶען מוּז אִיךְ דֶעם נִסָיוֹן, טַאקִי ווִיא אַיין עֶהְרְלִיכֶער מַאן.

— בְּשׁוּם אוֹפָן נִישְׁט! בְּשׁוּם אוֹפָן וֶועל אִיךְ דִיר נִישְׁט שְׁוֶוערֶען! הָאבּ אִיךְ דֶעם אַשְׁמְדַאי קַאלְטְבְּלִיטִיג גֶעעֶנְטְפֶערְט, אוּנ אַרוֹיסְגֶענוּמֶען מַיין הַאנְד

מתחת

מִתַּחַת יְרֵכוֹ . בְּשַׁעַת אַרוֹיסְגֶעהֶמֶענְדִיג הָאבּ אִיךְ אִיהְם נָאךְ , מַעֲשֵׂה שָׂטָן , בֶּעדַארְפְט גְרָאד אַ גְרַאבֶּעל טָאן דָארְט .

דֶער אַשְׁמְדַאי אִיז גֶעוָוארֶען אֵשׁ לֶהָבָה , אַ מוֹרָא אִיהְם גֶעוֶועזֶען דֶענְסְטְמָאל אָנְצוּקוּקֶען . עֶר הָאט מִיט אַ מְשׁוּנֶה גֶעשְׁרֵייא אַ שְׁפְּרוּנְג גֶעטָאן אִין דֶער לוּפְטֶען , זִיךְ אוֹיסְגֶעצוֹיגֶען שְׁרֶעקְלִיךְ הוֹיךְ . גֶעשְׁטֶעלְט אֵיין פוּס אוֹיף דֶער עֶרְד , דִיא אַנְדֶערֶע אוֹיף דֶעם הִימֶעל , מִיךְ אָנְגֶענוּמֶען בַּייא דִיא הָאר אוּנ אַ שְׁלַיידֶער גֶעטָאן וְוִיא אַ הַאלֶעשֶׁקֶע מִיט אִימְפֶּעט .

אִיךְ בִּין אַרָאפְּגֶעפַאלֶען וְוִיא פוּן דֶעם הִימֶעל ! בַּייא דֶעם אָנְהוֹיבּ פַאלֶען הָאבּ אִיךְ גֶעהֶערְט זֶעהְר אַ וְוִילְד גֶעלֶעכְטֶער פוּן אַלֶע לֵצִים אִין אֵיינֶעם . דִיא קְלַיאטְשֶׁע הָאבּ אִיךְ גֶעזֶעהְן שְׁוֶועבְּט אוֹיךְ אִין דֶער לוּפְטֶען , דְרֶעהְט זִיךְ אוּנ פַאלְט נָאךְ מִיר .

— אַךְ , מִיר פַאלֶען , מִיר פַאלֶען ! . . . . . הָאבּ אִיךְ קוֹים מִיט צָרוֹת אַ גֶעשְׁרֵייא גֶעטָאן .

— נִישְׁקָשֶׁה ! הָאט מִיר דִיא קְלַיאטְשֶׁע נָאכְגֶעשְׁרִיגֶען , אַז אִיךְ פַאל שְׁטֶעה אִיךְ אוֹיף . נִישְׁט אֵיינְמָאל בִּין אִיךְ שׁוֹין אַזוֹי גֶעפַאלֶען אוּנ פָארְט נִישְׁט גֶעוֶועזֶען פַארְפַאלֶען . . . .

אִיךְ בִּין גֶעפַאלֶען אַלְץ נִידְרִיגֶער , נִידְרִיגֶער בִּיז אִיךְ הָאבּ צוּם סוֹף אָנְגֶערִיהְרְט דִיא עֶרְד מִיט דֶעם קָאפּ , זִיךְ גֶעטָאן אַ זֶעטְץ אוּנ פַאר גְרוֹיס וְועהְטִיג אַרוֹיסְגֶעלָאזְט אַ שְׁרֶעקְלִיךְ גֶעשְׁרֵייא .

אִיךְ הָאבּ גֶעפִיהְלְט , אַז עֶפִּים עֶמִיצֶענְס הֶענְט הָאבֶּען מִיךְ אַרוּמְגֶענוּמֶען . דַאכְט זִיךְ מֶען וֵויינְט אִיבֶּער מִיר אוּנ הֵייסֶע טְרֶעהְרִין קַאפֶּען מִיר אוֹיף דֶעם פָּנִים .

16

טְרַאסְצַא אִיח מַאטֶעְרִי !

אוֹיפְעֶפֶענֶענְדִיג דִיא אוֹיגֶען הָאבּ אִיךְ גֶעזֶעהְן , אִיךְ לִיג אוֹיסְגֶעצוֹיגֶען אוֹיף דֶעם פָאל לֶעבִּין בֶּעט , בַּייא מִיר אִין חֵדֶר . מַיין מַאמֶע וֵויינְט אוּנ הֶעלְפְט אוּנְטֶער עֶפִּים מֶענְשֶׁען מִיךְ פוּן דָארְט אוֹיפְצוּהֵייבֶּען .

אַז אִיךְ בִּין שׁוֹין גֶעלֶעגֶען אִין בֶּעט הָאבּ אִיךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּען מִיךְ צוּבֶּעטְרַאכְטֶען , וָואס טוּהְט זִיךְ דָא מִיט מִיר אַזוֹינְס ? פוּן וַואנֶען הָאבּ אִיךְ

פלוצלים מיך אהער גענומען ? איך האב מיך געטאפט און געקוקט זעהר פארוואונדערט אין אלע זייטען. אין שטיבעל בייא מיר האב איך ווייטער דערזעהן דעם בעל־שם און דיא אלטע זנאהערקע, וואס האבען זיך עפּיס געפּארעט און געשפּראכען, דיא מאמע האט מיך געטאפּט בייא דעם קאפּ און נעביך געוויינט.

— וואס וויינסט־דוא מאמע ? האב איך זיא געפרעגט און פאר ליבשאפט זיא א קוש געטאן.

— אך ישראליק, ישראליק! האט זיא געהליפּעט, אך, וויפיל צרות איך בין פון דיר אויסגעשטאנען! געדאנקט און געלויבט איז השי"ת אבי דוא האסט שוין געעפענט דיא אויגען. דוא האסט א גוטען זעטץ זיך געגעבען אראפּפּאלענדיג פון דעם בעט?

— מאמע! האב איך מיך אנגערופען, וואס איז ווייטער אזוינס געשעהן?

— אט פרעג גאר נישט, פרעג גאר נישט! אלץ טאקי דיינע ביכליך.

— וואס ביכליך? וואס מיינע ביכליך?

— אט יענע פוסטע מעשיות, מיט וועלכע דוא האסט דיר דעם קאפּ פארשלאגען. האט דיא מאמע א מאך געגעבען מיט דער האנד. מילא דוא האסט זיך איינגעשפארט דווקא צושטודירען דיא דאקטאריע. נו וואס האב איך געקענט מיט דיר טאן? אין ברירה. אבער צו־וואס נאך אזעלכע ביכליך, אזעלכע מעשיות, אזעלכע סקאזקעס? וואס פאר א שייכות האבען זייא מיט דאקטאריע? איינער וויל לערנען דאקטאריע, נו, גאה, לעהרען וויפיל דאס הארץ דיינע גלוסט. וועסט־דוא זיך אויסלערנען און קענען, טאקי וואס קענען הייסט, נא דיר א בלעטיל, אז דוא קענסט היילען, חאטש דוא ביסט ווייטליך פון יענע מיני מעשיות. אלא ניין, זאלען דיר נישט העלפען אלע מעשיות. דאכט־זיך אזוי האט בעדארפט צוזיין נאך מיין ווייבערשען שכל, וועדליג וויא מיין ווייבערשער מוח נעהמט. וואס טענהן זייא אבער? וואס האבען זייא געענטפערט? אז איך האב, נישט היינט געדאכט, געהאט דאס לויפעניש צו איטליכען בעזונדער. ניין! מעגסט דיר האבען א גרויסען קאפּ, מעגליך אפילו, אז פון דיר זאל אויסוואקסען א גרויסער מענש, א באריהמטער דאקטאר, אבי דוא ביסט נישט אזוי קלאהר אין יענע מעשיות, אין יענע מיני היסטאריעס, וויא זייא רופען עם עפּיס, איז אינה מקודשת, שטעהט מען נישט אין דיר! נאט אייך היסטאריעס, נאט אייך מעשיות אויף מיין קאפּ! א ניחייא וואלטען זייא, רבוני של עולם,

פארהאפט

פארהאפט געווארען, וואלט איך נעביך פארשפארט האבען אזעלכע גרויסע צרות!

— וואס צרות מאמע?

— וואס צרות, פרעגסט דוא ישראליק. סטייטש ווייניג צרות, וועה איז מיר, האבען זייא, נישט היינט געדאכט, מיר אנגעמאכט! אט וואס דיא מאמע האט מיר מיט א וויינענדיג קול דערצעהלט.

„אז איך האב מקבל געוועזען דיין בריף פון דניעפראוויץ, אז דוא האסט עפיס נישט גוט געענטפערט אויף דעם עקזאמענט פון יענע היסטאריעס און דאריבער איז איין עק פון דיין דאקטאריע, האב איך גערעכענט, אז באלד וועסט־דוא צוריק א היים קומען, וועסט צו אלדע שווארצע יאהר אוועקווארפען אלע דיינע נארעשע פלאנען, בעסער חתונה האבען, און לעבען וויא גאט האט געבאטען, וויא יודען בעדארפען צולעבען. איך ווארט אכטאג דוא קומסט נישט, נאך אכטאג, ביסט נישטא. דוא שרייבסט נישט אפילו קיין אות. דער קאפ ווערדט מיר צושפאלטען טראכטענדיג, וואס קען עס זיין? איך רוה נישט, איך שלאף נישט, עס נעהמט זיך מיר נישט אין דעם מויל קיין עסען, דוא ביסט דאך, ישראליק, מיין איינציג קינד, איין אויג אין דעם קאפ! וואס טויג מיר דאס גאנצע לעבען אהן דיר? אין דער שטאדט האבען דערווייל וועגען דיר זיך ארויסגעלאזען א סך פארשידענע ממרות. א טהייל האבען געזאגט, דוא ביסט געשטארבען; נאר א טהייל — זאל זייא נאר דאס מויל אפנעהמען — האבען געזאגט, יאקבי דוא האסט זיך געשמאדט און מאלע נאך זאכען, וואס שונאים האבען אויסגעטראכט. איך האב שוין מעהר נישט געקענט אויסהאלטען און בין אליין געפאהרען קיין דניעפראוויץ. קוממענדיג אהינצו, ווייסט און פינצטער איז מיר, האב איך דיך געטראפען אין א שרעקליכער לאגע! דוא ביסט שווארץ וויא דיא ערד, אויסגעדארט, אויסגעדעהווערט, אהן א לויט פלייש אויף דעם לייב, נאר הויט און ביין. איך פרעג דיך וואס דוא מאכסט? ענטפערסט־דוא מיר, נישט היינט געדאכט, עפיס בויבעריק, איך רייד דאס און דוא עפיס לאקש, בוידעם, א קוה איז געפלויגען איבער דעם דאך! קוקענדיג אויף דיר איז מיר געווארען א לאך אין הארצען, איך האב געמיינט אט פאל איך אנידער און שטארב. לייט האבען מיך געראטהען צוגעהן בעטען דיא לעהרער, זייא זאלען מיט דיר מטיב זיין, טאמיר וועט דיא גוטע בשורה אויף דיר ווירקען און דוא וועסט צו זיך קומען. איך בין, פארשטעהט זיך, געגאנגען, געוויינט,

געבעטען

גֶעבֶּעטֶען , אָבֶּער אוּמְזִיסְט ! זֵייא הָאבֶּען מִיר גֶעעֶנְטְפֶערְט : נֵיין , אוּמְמֶעגְלִיךְ ! אִיךְ הָאבּ גֶעדוּנְגֶען אַ פוּהְר אוּנ דִיךְ גֶעבְּרַאכְט צוּפִיהְרֶען אַ הֵיים . וָואס אַ טָאג בִּיסְט־דוּא אַלְץ עֶרְגֶער מָרָה־שְׁחוֹרֶהדִיגֶער גֶעוָוארֶען , פְלֶעגְסְט זַיין אַלְץ פַארְטְרַאכְט . נָאר אַז דוּא הָאסְט זִיךְ שׁוֹין צוּרֶעדְט הָאסְט־דוּא , רַחֲמָנָא לִיצְלַן , גֶערֶעדְט פַאר פַייעֶר , פַאר וַואסֶער . גֶעבַּאטֶעלְט חֲלוֹמוֹת אוֹיף אַלֶע פַיינֶע לַייט , אוֹיף אַלֶע אוּנְזֶערֶע שֶׁעהְנֶע , כְּשֵׁרֶה מֶענְשֶׁען אִין דֶער שְׁטָאדְט . נָאךְ גוּט , אַ נֶס הֶלֶעבִּין , וָואס חוּץ הֵיימֶעשֶׁע מֶענְשֶׁען , הָאבּ אִיךְ צוּ דִיר קֵיינֶעם נִישְׁט צוּגֶעלָאזְט , הָאבֶּען זֵייא חָאטְשׁ נִישְׁט גֶעהֶערְט אוּנ וֵוייסֶען נִישְׁט , וָואס דוּא הָאסְט , נִישְׁט הַיינְט גֶעדַאכְט , אוֹיף זֵייא אוֹיסְגֶערֶעדְט . דוּא בִּיסְט גֶעוָוארֶען אַלְץ שְׁלַאפֶער , שְׁלַאפֶער אוּנ זִיךְ אַרַיינְגֶעלֵייגְט צוּם־סוֹף אִין בֶּעט . אַקֶעגֶען צְוֵייא וָואכֶען בִּיסְט־דוּא וִויא אִין הִינְהֶערְפְּלֶעט גֶעלֶעגֶען מִיט פַארְמַאכְטֶע אוֹיגֶען כִּמְעַט אָהְן אַ סִימָן לֶעבֶּען , נָאר וָואס צוּצַייטֶענְס הָאסְט־דוּא פוּן דֶער הִיטְץ גֶערֶעדְט , דֶערְצֶעהְלְט ווִילְדֶע מַעֲשִׂיוֹת . אַךְ יִשְׂרָאֵלִיק , מַיין טְהַייעֶרֶער יִשְׂרָאֵלִיק ! וָואס דַיינֶע בִּיכְלִיךְ , דַיינֶע מַעֲשִׂיוֹת הָאבֶּען אָנְגֶעמַאכְט ! זָאל הֶלֶעבִּין שׁוֹין זַיין גֶענוּג , גֶענוּג ! הַלְוַאי וָואלְסְט־דוּא פְרִיהְר גֶעפָאלְגְט אַ מַאמֶען אוּנ חֲתוּנָה גֶעהַאט ווִיא דֶער סֵדֶר־הָעוֹלָם אִיז , ווִיא עֶס פִיהְרְט זִיךְ בַּייא אוּנְז יוּדִישֶׁע קִינְדֶער , וָואלְטֶען מִיר בֵּיידֶע דָאךְ בֶּעהִיט גֶעוֶועזֶען פוּן אַזֶעלְכֶע יִסוּרִים . אַךְ דַיינֶע מַעֲשִׂיוֹת , דַיינֶע מַעֲשִׂיוֹת ! אַךְ דַיינֶע הִיסְטָארְיֶעס , דַיינֶע הִיסְטָארְיֶעס !»

— דָאס וַואקְסְט אַלְץ פוּן זֵייא , פוּן זֵייא , פוּן דִיא גוּטֶע לַייט מֵיין אִיךְ ! הָאט דֶער בַּעַל־שֵׁם זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען . עֶרְשְׁט נִישְׁט לַאנְג הָאבּ אִיךְ גֶעהַאט מִיט זֵייא פּוּנְקְט אַזַא מַעֲשֶׂה . דִיא עָרֶלְטֶע וֵוייסְט אוֹיךְ פוּן דֶער מַעֲשֶׂה , וָואס אִיךְ הָאבּ גֶעהַאט . נוּא אַ שְׁטְשָׁא דָאבְּרֶע בִּילָא ? הָאט עֶר אַ פְרֶעג גֶעטָאן דִיא גוֹיֶע .

— דָאבְּרֶע . יַאקְ־וְשֶׁע . . . הָאט מִיט אַ גֶענִיץ גֶעעֶנְטְפֶערְט דִיא גוֹיֶע , וָואס אִיז גֶעוֶועזֶען בֶּעשֶׁעפְטִיגְט מִיט דֶעם שְׁפְּרֶעכֶען . וִוין מַאיֶע פְּרַאוֶוע . עֶטָא אִיתְנֶע דְיֶעלָא . טְרַאסְצַא אִיח מַאטֶערִי !

בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי ירושלים